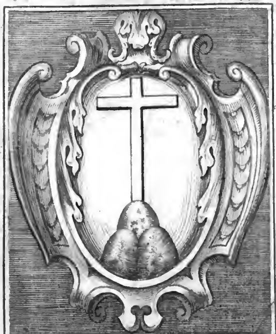

Domus S.S. Adelhaidis et Caietani.

Josephus
de
Rüttershausen

SUMMULÆ LOGICÆ,

Usitata in Scholis Methodo propositæ.

Sive

DIALECTICA,

ut vocant

MINOR,

Ex Organo, Principiisque Aristotelis Stagyritæ.

Auctore

P. JACOBO DEDELLEY
SOCIETATIS JESU,
In Alma, & Electorali Universitate Ingolstadiensi olim Philosophiæ Professore ordinario.

Editio quinta.

Cum Facultate Superiorum, ac Privilegio Cæsareo.

INGOLSTADII, ET AUGUSTÆ VINDEL.
Sumptibus Joan. Franc. Xav. Crätz Bibliopolæ Academici, & Thomæ Summer Augustani
A. M. DCCLI.

Typis Joannis Pauli Schleig, Typogr. Academ.

Propositum quidem negotii est, Methodum invenire, per quam poterimus syllogizare de omni proposito Problemate. Ariſtotel. L. 1. Topic. c. 1.

ARGUMENTUM OPUSCULI.

Contemptum vulgò, aut etiam invisum Summularum nomen est; quas videlicet inutilem Tyronum laborem autumant. Sed alia Sapientum, quos quidem audire, vel legere mihi contigit, mens est, & opinio; quippe qui Logicæ Summulas, sive. quod idem est, Dialecticam, ad omnem, quæ ordinata sit, Disciplinam, non utilissimas modò, sed planè necessarias, diuturnâ nimirum experientiâ edocti, fatentur ultro, & contendunt. Rationem afferunt, quam habet Albertus Magnus, videlicet: qui Logicam nescit, etsi scire aliquid videatur, nescit tamen; cùm rationem sui sciti nesciat. Prædic. 4. 32.

Frequentes fuerunt, qui post Aristotelem Dialecticæ præcipuum Inventorem Logicam elucubrârunt; ex quibus Toletus noster stylô succincto, Volumine tamen sat amplo, quidquid ferè Præceptorum hac in scientia traditur à reliquis, feliciter est

complexus. Tot autem inter Authores nullum, sive ex Antiquis, sive ex Recentioribus, reperi, qui usitatum in Scholis ævô nostro tradendæ Dialectices Modum accuratè teneret. Subiit igitur Methodum hanc tentare; atque hoc ipsum Libello huic præfixi Argumentum.

In Prœm. ad Introd. ad Log. *Equidem ab Oviedi mente non sum alienus, qui in Dialecticis Præceptis Explicationem potiùs adhibendam censet, quàm Disputationem instituendam; pleraque enim, ùt ait Auctor ille, sunt omnino certa, fixisque Regulis definita; quæ vix fallacibus Argumentis valeant attrectari; tantùm abest, ut efficacibus Rationibus possint concuti. Operæ tamen pretium visum est, ac etiam quadam ratione necessarium, Objectiones pro more interserere, quarum occasione, Præcepta magìs explicarentur, simúlque Philosophiæ Candidatis Materia suppeditaretur, & Modus ostenderetur argumentandi, & respondendi.*

Ca-

Cæterùm Brevitatem Claritati ita conjungere sum conatus, ut nihil tum in Præceptis, tum in Demonstrationibus, ac etiam in iis, quæ opponi possunt, ad formandum Dialecticum facere viderentur, omitterem; iis verò sive Annotationibus, sive Tricis, quæ Tyronem fatigant potiùs, quàm instruunt, negotium porro facerem expeditum. Ad Claritatem quoque, & utentis commodum Titulos, & Notas adjeci in Margine, in quibus uno velut obtutu cerni possunt, quæ continentur in contextu.

Postremò autem dum studium, quod oportet, intenditur comprehendendæ Dialecticæ, auditáque, & lecta, ùt necesse est, recoluntur sæpiùs; ac quæ præcepta sunt, frequenti Collatione, Concertationéque deducuntur in usum; illud potissimùm intentum cupio, ut nobilis Perdiscentium Labor, & Opella hæc quæcunque mea integrè cedant ad Majorem DEI Gloriam.

FACULTAS
R. P. PROVINCIALIS
cum Privilegio Cæſareo.

Cùm D. Franciſcus Crätz, Bibliopola Ingolſtàdienſis, iterum Typis vulgare deſideret Summulas Logicæ à P. Jacobo Dedelley Societatis Jesu Sacerdote conſcriptas, ego RUDOLPHUS BURCKHART, ejusdem Societatis per Germaniam Superiorem Præpoſitus Provincialis, poteſtate ad id mihi facta ab A. R. P. Noſtro Franciſco Retz, univerſæ Societatis Præpoſito Generali, eidem ad hanc quintam Editionem facultatem impertio, ſimúlque communico Privilegium Cæſareum, quô aliis Bibliopolis, atque Typographis prohibetur, ne dictum librum absque conſenſu Superiorum intra S. R. J. fines, & Hæreditarias S. C. M. Provincias inferre præſumant. In cujus rei fidem has ei manu propria ſubſcriptas, & conſuetô Officii mei Sigillô munitas dedi.

Ingolſtadij 19. Febr. 1750.

(L. S.)

RUDOLPHUS BURCKHART.

SUMMULÆ LOGICÆ.

De Operationibus Mentis in Genere, ac Divisio Opusculi.

LOGICA in id unum incumbit, ut Opera Intellectûs humani seipso incerti, ac inter Verum, & Falsum fluctuantis, per certas Leges ad rectum dirigat; unde etiam Dialectica, sive Ars ratiocinandi nuncupatur. Opus verò Intellectûs, seu Operatio Mentis in genere est vitalis imago, ac repræsentatio illius, quod cognoscitur. Quod Intellectui repræsentatur, & ab illo cognoscitur, vocatur Objectum, & ipsa Cognitio est Mentis Operatio. Exemplum desumi potest ex Operatione Oculi, seu Visione. Litteræ in papyro scriptæ, vel impressæ, sunt Objectum Visionis, ac Oculi; ipse autem Aspectus Litterarum, quem oculus exercet, est Operatio Oculi. Eodem prorsus modô, quando de DEO, verbi gratiâ, aliquid cogito, vel cognosco; Deus est Objectum meæ Cognitionis, ac mei Intelle-

Operatio Mentis in genere.

ctûs: ipsa verò Cogitatio de Deo, vel Dei Cognitio, est Mentis Operatio.

Operatio Mentis est triplex.

Triplex autem est Modus, quo Intellectus Objectum cognoscit; ex quo etiam triplex est Mentis Operatio. Primò enim vel Objectum cognoscit simplici quodam intuitu, nihilque de eo judicat, nihil affirmat, aut negat; & hæc dicitur Prima Mentis Operatio, seu Simplex Apprehensio; ùt cùm cogito de homine, sed nihil de illo affirmo, vel nego; nec dico, an sit doctus, vel indoctus; albus, an niger. Secundò vel fert Intellectus de Objecto Judicium, & Sententiam, & aliquid de ipso affirmat, aut negat; aliquid ab ipso separat, aut ei conjungit; & tunc dicitur Secunda Mentis Operatio, sive Judicium immediatum; vocatur etiam Affirmatio, vel Negatio. Exemplo esse possunt hæ Propositiones: *Leo est animal. Homo non est lapis.* Tertiò denique potest Intellectus unum deducere ex alio; & tunc habetur Tertia mentis Operatio, sive Discursus, per quem ex cognitione alicujus rei devenimus ad cognitionem alterius; ùt si quis ita ratiocinetur: *Omnis qui diligenter studet, evadet doctus: sed Petrus diligenter studet*; ex his duabus Propositionibus cognitis pertinget ad cognitionem istius tertiæ priùs incognitæ: *Ergo Petrus evadet doctus.* Aliud Exemplum istud esto: *Deus est summum Bonum: ergo est amore dignissimus*; in quo ex priori Propositione eruitur altera.

Simplex Apprehensio.

Judicium immediatum.

Discursus.

Si

Si porro in Discursu sint tres Propositiones, vulgò, ac inter Disputandum, prima dicitur Major, secunda Minor, tertia denique Conclusio; si verò in eodem duæ tantùm Propositiones reperiantur; prior simpliciter Antecedens vocatur, altera est Consequens, sive rursum Conclusio. Si Conclusio sit concedenda, dicitur: Concedo Consequentiam; pariter si sit neganda, dicitur: Nego Consequentiam. Si verò sit distinguenda, dicitur: distinguo Consequens; cujus rei Ratio infra dabitur, cùm agemus de Syllogismo. *Quomodò vocentur Propositiones in Discursu.*

Jam vero juxta triplicem hanc Intellectûs Operationem Summulas nostras in tres quoque Quæstiones, veluti in totidem partes cum Aristotele dividemus. De his, quæ pertinent ad Primam, egit Philosophus in Libris Prædicamentorum: De iis quæ ad Secundam, in Libris Perihermenias, seu de Interpretatione: & de iis, quæ ad Tertiam in Libris Analyticorum, & Topicorum; quem nos etiam ordinem, Deo Auspice, sequemur. *Ordo Opusculi.*

QUÆSTIO PRIMA.

De iis, quæ spectant ad Primam Mentis Operationem.

AD primam Mentis Operationem spectant Termini, à quibus proin, tanquam

 quam

quam Minoribus, incipimus, ad Majora dein progressuri. Cæterùm quod in omni Disciplina accurata fieri solet, id etiam observabimus, ut primò quæramus: Quid sit res; dein Quotuplex; ac denique ut reliquas ejus Proprietates indagemus. Cùm verò Definitio, & Divisio ad Terminos complexos revocentur, eas etiam postremò tractandas suscipiemus.

ARTICULUS I.

Quid sit Terminus in Genere?

Varia Termini acceptio.

TErminus à Terminando dicitur; hinc varia passim est ejus significatio, ùt notat Arriaga Introd. ad Log. Disp. 1. Sect. 1. Primò accipitur pro eo, quod sibi adipiscendum quis proponit, aut ad quod tendit; sic qui Romam pergit, dicitur, postquùm illuc pervenit, attigisse Terminum. Eo etiam sensu gloria cœlestis est Terminus Justorum. 2. Sumitur pro Extremis cujusque Rei; ùt duo Extrema Lineæ sunt ejus Termini. 3. Pro Principio, aut Fine; sic Mors est Terminus Vitæ. Hac ratione Æternitas nullos Terminos habere dicitur; quia nec initium habet, nec finem. 4. Solet Terminus accipi pro certis loquendi Formulis, quibus Scientiæ, & Artes utuntur; sic Venatores, Architecti, Juris consulti, & universim omnes, qui ex Arte agunt, aut sci-

scientificè loquuntur, propria quæpiam Vocabula usurpant, quæ si quis non calleat, ipsos Artis, vel Scientiæ Terminos ignorare dicitur. Nos hìc de Terminis secundùm eam duntaxat rationem agimus, quâ spectant ad Propositionem. Ut ergo clariùs procedatur, & scientifica Termini Definitiò faciliùs percipiatur, ipsius Propositionis quædam Notio est præmittenda. *De quo Termino hic agatur.*

PARAGRAPHUS I.

Aliqua in Propositione prænotantur.

1. NOtandum est 1. Quòd Propositio juxta Aristotelem l. 1. Prior. c. 1. sit Oratio Affirmativa, vel Negativa alicujus de aliquo, ùt: *Petrus est Homo.* Tres potissimùm Partes constituunt Propositionem: 1. Subjectum. 2. Prædicatum. 3. Copula. Subjectum est id, de quo aliquid affirmatur, vel negatur; ùt in allata Propositione, *Petrus.* Prædicatum est id, quod affirmatur, aut itidem negatur; ùt in eadem, *Homo.* Copula est id, quod Subjectum, & Prædicatum inter se connectit, & hæc semper exprimitur per verbum: *Sum*, in quibuscunque dein Modis, Temporibus, aut Personis. Subjectum, & Prædicatum dicuntur etiam Extrema. In Propositionibus Negativis Copulæ præponitur particula, *Non*, quæ dicitur, *Quid sit Propositio.* *Subjectum.* *Prædicatum;* *Copula.*

citur, *Malignantis natura*; quia id omne negat, quod post se reperit; unde tunc Copula non unit Extrema; sed ob præfixam Notam ea dividit, ac Prædicatum negatur de Subjecto; ùt videre est in hac Propositione: *Petrus non est doctus.*

Propositio Mentalis. 2. Not. 2. Propositionem aliam esse Mentalem, aliam Vocalem, & aliam Scriptam. Propositio Mentalis est, cùm Mente duntaxat aliquid affirmamus, aut negamus; *Vocalis. Scripta.* Vocalis est, cùm id, quod in Mente habemus, etiam Voce exprimimus. Scripta denique dicitur, cùm idipsum etiam Scriptô annotamus. Dein, ùt ait Oviedo *Objectiva.* in Summul. Controv. 1. Punct. 2. num. 2. alia est rursum Propositio Objectiva, & alia Formalis. Propositio Objectiva est res ipsa, quæ cognoscitur; ea tamen non est propriè, & rigorosè Propositio; sed est potiùs Objectum Propositionis, & instituitur in esse Propositionis Objectivæ, tanquam per Formam extrinsecam, per Propositionem Formalem. Propositio autem *Formalis.* Formalis est ipsa Expressio rei cognitæ; sive dein ea Expressio Mente solùm fiat, sive Voce, sive Scripto. Propositiones Vocalis, & Scripta rursus tantùm secundùm quid, & impropriè sunt Propositiones; quia ipsæ non affirmant propriè, aut negant; sed duntaxat sunt Signa affirmationis, aut Negationis, quæ fit per Propositionem Mentalem.

Copula non semper po- 3. Not. 3. Copulam non poni in omni Propositione Explicitè; sed subinde ponitur

tur tantùm Implicitè, & Æquivalenter; ut cùm dico: *Petrus currit*; sensus enim est: *Petrus est currens*. Potest etiam integra Propositio contineri unico Vocabulô, ubi ipsum Subjectum cum Copula erit duntaxat Implicitum, ùt: *Pluit*; *Ningit*; in quibus Sensus est: *Cælum est pluens*; *Cælum est ningens*. *niturExplicitè.*

4. Not. 4. Nihil interesse quoad Denominationem Partium Propositionis, quo ordine voces collocentur; nec enim vocabulorum situs, sed eorum sensus, & officium id determinat. Sic eadem est Propositio, sive dicam: *Vitium est turpe*; *est turpe vitium*, *Vitium turpe est*; ac utrobique: *Vitium*, est Subjectum; quia de ipso aliquid asseritur: *Turpe*, est Prædicatum: quia est id, quod de altero asseritur: & vox, *Est*, est Copula; quia Subjectum, & Prædicatum inter se connectit. Ordinatior tamen, & usitatior est Propositio, in qua Subjectum primo locô ponitur, Prædicatum ultimo, Copula medio. *Quâ ratione ordinetur Propositio.*

5. Not. insuper 5. Ad constituendam bonam Definitionem potissimùm requiri; Primò ut de re definienda, seu de Definito, afferatur tale Prædicatum, in quo Definitum cum aliis pluribus conveniat, & hoc Prædicatum vocari solet, *Genus*; Secundò ut Generi adjungatur aliud Prædicatum, per quod Definitum differat ab omnibus aliis rebus, & hoc Prædicatum, *Differentia*, appellatur. Sic si definiendus sit homo, dici debet: *Homo est animal rationale*. *Quænam requirantur ad bonam Definitionem.*

tio-

tionale; ubi vox: *Animal*, est Genus; quia per illam homo convenit cum pluribus aliis, nempe cum animalibus omnibus; Vox verò, seu Prædicatum: *Rationale*, est Differentia; quia per hoc homo differt ab omni alio animali; cùm nullum animal sit rationale præter hominem. Cæterùm ad bonam Definitionem adhuc præ aliis necesse est, ut illa sit clarior suo Definitô, conveniátque Omni, & Soli, ùt suo loco explicabitur.

PARAGRAPHUS II.

Traditur ipsa Definitio Termini.

Variæ Definitiones Termini.

6. JAm verò in assignanda Termini Logici Definitione magna est contentio. Alii dicunt Terminum esse Extremum Propositionis. Alii, esse Partem, in quam immediatè resolvitur Propositio. Alii, esse Id, quod ponitur in Propositione ùt Subjectum, vel Prædicatum. Alii, esse Partem ùt quod Propositionis. Quæ tamen omnes, & aliæ ejusmodi Definitiones non videntur quòad substantiam discrepare, nec ego eas improbo, dummodò accuratè percipias, quid sit Terminus. Quia autem Aristotelem explicare aggredimur, & ipse Definitionem Termini affert, quæ commoda est, ac bona; ideo ne in ipso statim Pohiloso-

losophiæ limine ab ipso discrepemus, videtur hæc retinenda; vel certè, si quæ poni possit, quæ claris verbis genuinum ipsius sensum exprimat, hæc erit ponenda. Itaque sic habet Philosophus L. 1. Prior. c. 1. Terminum autem voco, in quem resolvitur Propositio ùt Prædicatum, & de quo prædicatur, apposito, vel diviso esse, vel non esse. Clariùs, & breviùs hæc Definitio à multis sic proponitur: Terminus est Id, in quod resolvitur Propositio tanquam in Prædicatum, & Subjectum. Unde inferunt, quod quidam explicitè ponunt, ùt supra nõtatum est; nimirum Terminum esse, quod remanet soluta Propositione, seu ablatâ Copulâ. Verùm probabiliùs videtur, Aristotelem in Dialecticis per Resolutionem intelligere Assignationem partium ab intellectu factam; ùt colligere est ex ipso Titulo ad Libros Priorum, ac Posteriorum, quos inscripsit Analyticorum, sive Resolutorios, in quibus tamen aliud non facit, quàm assignare, quæ sint Syllogismi partes, & Principia. Conformiter itaque ad hanc expositionem·

Dico. Terminus est id, quod constituit Propositionem tanquam Prædicatum, & Subjectum. Vel si mavis, Terminus est Constitutivum Propositionis tanquam Prædicatum, & Subjectum. In hac Definitione Genus est: id, quod constituit Propositionem; quia per hæc convenit Terminus etiam cum Copula, quæ, ùt infra exponetur, non est Terminus. Ali- *Nostra Definitio Termini.*

qui

qui dicunt, Genus esse: Id; sed isti accipiunt Genus latissimum. Cætera se habent per modum Differentiæ; quia per hæc Terminus distinguitur ab omni eo, quod Terminus non est. Particula, *Et*, ab Aristotele hìc sumitur disjunctivè, estque sensus: Terminum in Propositione esse Subjectum, vel Prædicatum. Probatur jam bonitas nostræ Definitionis. Illa Definitio est bona, quæ convenit omni & soli, éstque clarior suo Definitô, nec ullo alio vitio laborat: sed nostra Definitio convenit omni & soli, éstque clarior suo Definito, nec ullo alio vitio laborat: ergo est bona. Major ab omnibus ultrò ponitur; illa enim sunt requisita bonæ Definitionis, ùt paulò antè notavimus, & clarum erit etiam inferiùs, quando agemus de Definitione. Minor autem probatur. Inprimis enim nostra Definitio convenit omni; cùm nihil possit ostendi, quod sit Terminus, & cui ea non conveniat. Dein convenit etjam soli; cùm itidem nihil possit ostendi, quod non sit Terminus, & cui ea conveniat; quæ omnia patebunt ex solutione Objectionum. Clarior autem est suo Definito; quia intelligenti Terminos clariùs utique explicat, quid sit Terminus, quàm vox hæc unica: *Terminus*, quæ est formale Definitum. Accedit, quòd probabiliùs sit ipsa Definitio Termini Aristotelica, clarioribûs verbis proposita. Ex his.

Termini sunt Subjectum 8. Colliges 1. Terminum esse Subjectum, & Prædicatum Propositionis; ùt

si

si dico: *Petrus est homo*; Termini sunt: *Petrus*, & *Homo*; quia in hac Propositione istud est Prædicatum, illud verò Subjectum. Termini autem vocantur, & sunt etiam extra Propositionem; nec enim ad id requiritur, ut áctu sint subjectum, aut Prædicatum; sicut ad Signum non requiritur, ut actu exerceat rationem Signi, sed sufficit proxima aptitudo, & potentia ad significandum. Sic etiam animal dicitur sensitivum, Homo rationalis, licèt Animal non semper actu sentiat, nec Homo semper actu ratiocinetur; ac insuper verba in Definitionibus posita plerumque non significent Actum, sed duntaxat Potentiam. Ut tamen Terminus exerceat rationem Termini, debet esse actu in Propositione Subjectum, aut Prædicatum; sicut ad Signum, ut exerceat rationem Signi, requiritur, ut actu significet. *Sum, & Prædicatum. Etiam extra Propositionem.*

9. Collig. 2. Cum Hurtado Disp. 1. Sect. 6. contra Lynceum l. 3. Tract. 1. Copulam Formaliter sumptam non esse Terminum; quia sub hoc respectu non potest esse subjectum, vel Prædicatum; sed est duntaxat Nexus Subjecti, & Prædicati. Potest autem Copula esse Terminus, si materialiter sumatur; quia sic potest esse Subjectum, vel Prædicatum. Cæterùm Formaliter sumitur Copula, cùm sumitur pro suo Significato; seu, cùm Subjectum, & Prædicatum inter se connectit. Eadem verò materialiter sumitur, cùm sumitur pro se ipsa; ut si di- *Copula Formaliter sumpta non est Terminus. Quando Copula sumatur Formaliter; Et quando Materialiter.*

co: *Homo est risibilis*; Copula sumitur Formaliter; eo quòd Subjectum, & Prædicatum connectat; si verò dico: *Est*, *est Copula*; *Est*, primô locô positum sumitur materialiter; eo quòd sumatur pro se ipso. Sic etiam vox alia quælibet sumitur Materialiter, cù sumitur pro seipsa; sumitur verò Formaliter, cùm sumitur pro suo Significato. Quæ verò dicuntur de Copula, *Est*, intelligi etiam debent de quovis alio Verbo, ut sunt: *Amo*, *Doceo*; quorum nullum, si sumatur Formaliter, est Terminus; ob illam itidem rationem, quòd non possit esse Subjectum, vel Prædicatum.

An Casus Obliqui, Præpositiones, Adverbia, aut Conjunctiones, sint Termini.

10. Collig. 3. Casus Obliquos, quales sunt Genitivus, Dativus, ùt: *Virtuti*, *Domino*; & omnes præter Nominativum, qui Rectus dicitur; Præpositiones, quales sunt: *Ad*, *Apud*, *Ante*, *Præ*; Adverbia, veluti: *Benè*, *rarò*, *Velociter*; Conjunctiones, proût: *Et*, *Atque*, si Formaliter sumantur, & pro suo Significato, non esse Terminos, ùt notat Toletus Introd. ad Dialect. L. 1. c. 12. Ratio iterum est; quia sic non possunt esse Subjectum, vel Prædicatum. Possunt tamen hæc dici Termini Analogicè, Reductivè, & impropriè tales, sive potiùs Affectiones Terminorum; quia Subjectum, & Prædicatum certa ratione attingunt, afficiuntque, ac se ex illius parte tenent, & id veluti augent, vel minuunt, aut etiam quodam modô ex parte constituunt. Exemplum desumi

potest

poteſt ex his Propoſitionibus : *Omnis Logicus eſt doctus. Principes Europæ moliuntur pacem. Virtus eſt ſummoperè laudabilis*; in quibus voces: *Omnis*, & *Europæ*; ſe tenent ex parte Subjecti, illúdque partialiter conſtituunt : *Summoperè* autem afficit Prædicatum, illúdque majus reddit. Porro integræ Propoſitiones fungi poſſunt munere Subjecti, vel Prædicati, ùt cùm dico: *Vacare culpâ, magnum eſt ſolatium*; Propoſitio hæc: *Vacare culpâ*, eſt Subjectum. Voces autem Non ſignificativæ, ùt: *Blictri*; nec videntur ſumi poſſe propriè Formaliter, contra quàm ſentiat Oviedo Controv. 1. Punct. 1. n. 41. cùm ſumi nequeant pro ſuo Significato, quod nullum habent; nec ſub hac ratione poſſunt eſſe Termini. Sunt tamen hæ, ac reliquæ ſuperiùs allatæ Termini, ſi ſumuntur Materialiter, eò, quo dictum eſt, modò de Copula. Exemplo ſint hæ Propoſitiones: *Blictri, eſt vox diſſyllaba; Muſarum, eſt Genitivus pluralis.* His poſitis aliquas Objectiones, quàm fieri poterit, dilucidiſſimas, & ad Tyronis captum, exercitii, & majoris claritatis, ſtabiliendæque magis noſtræ Definitionis causâ adducemus, ac ſolvemus.

Integra Propoſitio poteſt eſſe loco Termini.

Quæ ratione voces Non ſignificativa ſint Termini.

Solvuntur Objectiones.

11. OBjicitur 1. Noſtra Definitio non convenit ſoli Termino: Ergo

non est bona. Prob. Ant. Nostra Definitio convenit Copulæ: Sed Copula non est Terminus: Ergo non convenit soli Termino. P. Major. Copula etiam constituit Propositionem: Ergo etiam Copulæ convenit nostra Definitio.

Respondeo, Nego Antecedens. Ad Probationem Distinguo Ant. Copula etiam constituit Propositionem tanquam Subjectum, vel Prædicatum, N. A. tanquam nexus, & unio Subjecti, & Prædicati, C. A. & N. Consequentiam.

12. Dices 1. In hac Propositione: *Est, est Copula*; *Est*, est Subjectum: Ergo Copula etiam constituit Propositionem tanquam Subjectum. Par ratio est de Prædicato.

R. D. A. In hac Propositione, *Est*, Materialiter sumptum, & primò loco positum est Subjectum, C. A. *Est*, Formaliter sumptum, & secundò loco positum, seu quod est actualis, & formalis nexus nectens Subjectum, & Prædicatum, est Subjectum, N. A. & D. Consequens: Ergo Copula Materialiter sumpta constituit Propositionem tanquam Subjectum, C. Consequentiam. Copula Formaliter sumpta constituit Propositionem tanquam Subjectum, N. C. Cæterùm materialiter sumitur, quando non actu est nexus Subjecti, & Prædicati in Propositione, quam constituit, ùt jam est explicatum.

13. Dices 2. Quando dicitur: *Copula Formaliter sumpta est nexus*; Copula

For-

Formaliter sumpta est subjectum: Ergo Copula Formaliter sumpta est Terminus.

R. D. A. Copula Formaliter sumpta est Subjectum; hoc est, ista verba: *Copula Formaliter sumpta*, sunt Subjectum, C. A. hoc est, illud, quod significatur per illa verba, nempe Copula, *Est*, à parte rei in Propositione posita, & exercens officium Copulæ est Subjectum, N. A. & C.

14. Obj. 2. & urgetur argumentum. In hac Propositione: *Petrus est homo, est vera propositio*, Copula primò locò posita sive, *Est*, est Subjectum: Sed Copula primò locò posita sumitur Formaliter: Ergo Copula Formaliter sumpta est Subjectum.

R. D. Maj. Copula primo locò posita est Subjectum, respectu Propositionis Compositæ, sive Complexæ, scilicet hujus: *Petrus est homo, est vera Propositio.* C. Maj. respectu Propositionis Simplicis, scilicet solùm hujus: *Petrus est homo.* N. Maj. & D. Min. Sed Copula primo loco posita sumitur Formaliter, respectu Propositionis Simplicis, C. Min. respectu Propositionis Complexæ, N. Min. & C. Propositio illa simplex: *Petrus est homo.* respectu Propositionis Complexæ sumitur tota Materialiter, & consequenter etiam sub isto respectu illius Copula sumitur tantùm Materialiter, & consideratur tantùm tanquam pars Subjecti. Ex quo non sequitur, Copulam quà talem, & ùt nectentem Extrema, esse Terminum.

15. Dices. Ex hoc ſequeretur, quòd in una Propoſitione Complexa Copula eſſet Terminus, & non eſſet Terminus: Sed hoc non poteſt dici: Ergo neque id, unde ſequitur.

R. D. Maj. Sequeretur, quòd in una Propoſitione complexa Copula eſſet Terminus, & noneſſet Terminus ſub eadem conſideratione, N. Maj. ſub diverſa conſideratione, Tranſeat Maj. Copula eſt Terminus conſiderata Materialiter, & in ordine ad propoſitionem Complexam; & non eſt Terminus conſiderata Formaliter, & in ordine ad Propoſitionem Simplicem; ſicut eadem domus ſub diverſa conſideratione poteſt eſſe totum, & ſimul non eſſe totum; totum ſcilicet reſpectu ſui ipſius, & non totum, ſive pars, reſpectu Urbis. Dixi autem: *Tranſeat Maj.* quia Copula, *Eſt*, in iſta Propoſitione Complexa eſt ſolùm pars Subjecti, & conſequenter tantùm inadæquatè Terminus ſtrictè loquendo.

16. Obj. 3. Noſtra Definitio convenit etiam integræ Propoſitioni: Sed integra Propoſitio non poteſt eſſe Terminus; Ergo noſtra Definitio non convenit ſoli. Maj. patet ex dictis; quia in iſta Propoſitione Complexa: *Petrus eſt homo, eſt vera Propoſitio*, integra Propoſitio: *Petrus eſt homo*, juxta dicta eſſet Terminus. Min. P. Terminus eſt id, quod conſtituit Propoſitionem tanquam Subjectum, & Prædicatum: Sed integra Propoſitio non poteſt eſſe

esse id, quod constituit Propositionem: Ergo non potest esse Terminus. P. Min. Id, quod constituit Propositionem, est tantùm pars: Sed integra Propositio non potest esse pars propositionis; aliàs totum non esset majus sua parte, & pars esset æqualis toti: Ergo integra Propositio non potest esse Terminus.

R. C. Maj. N. Min. ad P. C. Maj. D. Min. integra Propositio, quà Propositio, & considerata ad se solam, non potest esse id, quod constituit Propositionem. C. Min. integra Propositio considerata in ordine ad aliam Propositionem, & respectu Propositionis Complexæ, non potest esse id, quod constituit istam propositionem Complexam. N. Min. & Consequentiam. Ad P. ultimæ Min. C. Maj. D. Min. Integra Propositio non potest esse pars, quà Propositio, & respectu sui ipsius, sub qua ratione est aliquod totum, C. Min. non potest esse pars respectu alterius Propositionis Complexæ, N. Min. & Consequentiam.

17. Itaque in hac Propositione: *Petrus est homo, est vera Propositio*, prima Propositio considerata quoad se non potest esse Terminus: quia non est Subjectum, aut Prædicatum; quando autem consideratur, prout de ipsa in ista Propositione Complexa aliquid affirmatur, ipsa tota fit Subjectum, & propterea Terminus Propositionis illius Complexæ. Ex hoc autem tam parùm sequitur, totum esse

majus sua parte, quàm parùm hoc sequitur ex eo, si Constructio grammaticalis, quæ in se jam est aliquod totum constans casibus, fit Nominativus, adeóque pars alterius Propositionis; & aliqua Domus, quæ in se jam est aliquod totum, fit pars Urbis. Quòd autem antiqui Propositionem explicitè non vocârint Terminum, non obest; nam vocârunt saltem implicitè, quatenùs omne Subjectum, vel Prædicatum dixerunt esse Terminum.

18. Dices. 1. Terminus non est simul Subjectum, & Prædicatum: sed integra Propositio est simul Subjectum, & Prædicatum: Ergo.

R. C. Maj. ad Min. Est Subjectum, & Prædicatum considerata quoad se. C. Min. Est Subjectum, & Prædicatum considerata in ordine ad Propositionem Complexam, N. Min. & C. Respectu Propositionis Complexæ est tantùm Subjectum; quia est tantùm id, de quo aliquid prædicatur.

19. Dices 2. Si integra Propositio potest esse Terminus, tunc etiam in isto exemplo: *Petrum esse Logicum, esse certum.* Sed hoc non potest dici: Ergo. P. Min. Terminus, seu Subjectum, debet poni in Recto: atqui hæc Propositio: *Petrum esse Logicum*, non ponitur in Recto: Ergo.

R. C. Maj. N. Min. ad P. D. Maj. Terminus, seu Subjectum debet poni in Recto semper grammaticaliter, N. Maj. Logicè,
vel

vel saltem locò Recti. C. Maj. & D. Min. hæc Propositio: *Petrum esse Logicum*, non ponitur in Recto grammaticaliter, C. Min. non ponitur in Recto logicè, vel saltem locò Recti, N. Min. & C. Quin imò ipsi Gramatici quandoque integram Propopositionem ponunt locò Nominativi, adeoque in Recto. Porrò id omne ponitur in Recto logicè, de quo aliquid affirmatur: affirmatur autem aliquid de Propositione in Objectione allata.

20. Obj. 4. Casus Obliqui, Adverbia &c. etiam si sumuntur Materialiter, item voces Non significativæ, non sunt Termini: Sed his convenit nostra Definitio: Ergo nostra Definitio non convenit soli Termino. P. Maj. Casus Obliqui &c. non supponunt, sive non significant rem à se distinctam: sed hoc requiritur ad esse Terminum: Ergo non sunt verè Termini.

R. N. Maj. ad P. C. Maj. N. Min. Gratis enim hoc requiritur. Nam, ùt optimè observat P. Oviedo hìc n. 4. Terminus non constituitur formaliter talis per hoc, quod est significare, sed per hoc, quod est esse Subjectum, vel Prædicatum Propositionis; tale autem esse possunt Casus Obliqui &c. Materialiter sumpti. Si quis plus requirat ad rationem Termini, facit quæstionem de nomine, in qua sentimus cum communiori.

21. Dices. Terminus debet esse aptus locutioni humanæ: Sed voces Non

significativæ non sunt aptæ locutioni humanæ: Ergo non possunt esse Termini. P. Min. Locutio externa est manifestatio rei conceptæ: Sed voces non significativæ non sunt manifestatio rei conceptæ; cùm nullam rem significent: Ergo.

R. C. Maj. N. Min. ad P. C. Maj. D. Min. voces Non significativæ non sunt manifestatio rei, id est, nil manifestant, vel significant à se distinctum, C. Min. à se indistinctum, sive non manifestant se ipsas, N. Min. & sub eadem distinctione C. vel N. Consequentiam; ac Nego Suppositum, quòd ad hoc, ut possim loqui, requiratur universaliter, ut Terminus significet aliquid à se distinctum, quia de ipso Termino possum aliquid affirmare, v. g. esse vocem, ac tam bene de illo loqui, quàm de rebus aliis ab ipso distinctis.

22. Obj. 5. Nostra Definitio non convenit Termino extra Propositionem: Ergo non convenit omni Termino. P. A. Terminus extra Propositionem non est id, quod constituit Propositionem: Ergo ei non convenit Definitio.

R. N. A. ad P. D. A. Non est id, quod constituit Propositionem actu, C. A. Non est id, quod constituit Propositionem potentiâ, N. A. & C.

23. Dices 1. Copula, nisi actu copulet, non est Copula: Ergo etiam Terminus non est Terminus, nisi actu terminet, seu constituat Propositionem tanquam Subjectum, vel Prædicatum. Confirma

tur

tur. Terminus dicitur à Terminando: Ergo quod actu non terminat Propositionem, non est Terminus.

R. C. A. N. C. & paritatem. Disparitas est, quia Copula, cùm sit nexus, & unio Extremorum, imitatur naturam Entium Modalium, & Respectivorum, quæ sine Extremis suis dari non possunt. Sic simpliciter impossibile est, unionem hominis esse unionem, si non actu uniat corpus, & animam; eò quòd utrumque essentialiter respiciat, & utriusque nexus sit. Igitur cùm simile Officium respectu Extremorum, scilicet respectu Subjecti, & Prædicati, Copula obeat, facilè capi potest, quòd extra Propositionem, ubi utique nihil copulat, Copula esse nequeat. E contrà verò Terminus imitatur naturam entium Absolutorum, habétque se ferè extra Propositionem, sicut anima v. g. hominis destructa unione; anima autem etiam separata à corpore, ubi corpus actu non animat, tamen anima dicitur. Dein juxta sensum communem Doctorum esse nexum, seu Copulam, importat solum actum; esse autem Terminum, importat vel actum, vel saltem potentiam. Ad Conf. D. A. Terminus dicitur à Terminando, actu vel potentiâ, C. A. semper, & necessariò à Terminando actu, N. A. & C.

24. Dices 2. Ex hoc saltem sequeretur, quòd Terminus extra Propositionem non esset actu Terminus, sed solùm po-

potentiâ: atqui hoc non sufficit: Ergo.

R. N. Maj. Nam licèt juxta S. Thomam Lapis dicatur lapis à lædendo pedem, manet tamen actu lapis, etsi actu non lædat pedem; item homo dicitur, etiam quando dormit, actu esse rationalis; licèt actu non ratiocinetur: Ergo à pari etiam Terminus debet dici actu esse Terminus, licèt actu non terminet, sive constituat Propositionem: Ratio est; quia actu esse Terminum plus non dicit, quàm habere actualem essentiam, seu entitatem, quæ sit proximè potens ad constituendam Propositionem; actu verò constituere, dicit istam potentiam in actu secundo esse exercitam.

25. Dices 3. Ex hoc sequeretur, quòd arbor in sylva esset pars statuæ; quia licèt actu non constituat statuam, tamen habet potentiam constituendi statuam: Atqui sequela non videtur esse admittenda: Ergo neque id, unde sequitur.

R. N. Sequelam Majoris; quia arbor in sylva non est proximè potens ad constituendam statuam, sed solùm remotè. Si verò arbor jam est formata e. g. in manum, vel pedem, jam dicitur esse pars constitutiva statuæ, licèt nondum actu constituat, sed solùm sit proximè potens ad constituendam statuam, ac tum procedit paritas.

26. Obj. 6. Et pergitur in argumento. Termini extra Propositionem neque pos-

possunt constituere Propositionem, & fieri Subjectum, vel Prædicatum: Ergo nulla est responsio. P. A. Nec Terminus Mentalis, nec Vocalis possunt disponi in Propositionem: Ergo neuter potest constituere propositionem, & fieri Subjectum, vel Prædicatum. P. A. Terminus tam Mentalis, quàm Vocalis statim pereunt, postquàm fuerunt prolati: Ergo non possunt disponi in Propositionem, & fieri Subjectum, vel Prædicatum.

R. N. A. ad P. D. A. Terminus Mentalis, & Vocalis non possunt disponi in Propositionem, ita ut maneant iidem Termini realiter, & physicè, C. A. non possunt disponi ita, ut maneant iidem Termini æquivalenter, & virtualiter, N. A. & C. In sensu morali, seu in æstimatione Doctorum, iidem sunt Termini Mentales, & Vocales in Propositione, & extra Propositionem, licèt non sint iidem physicè.

27. Obj. 7. Nostra Definitio nec convenit Termino Objectivo, nec convenit Termino Formali: Ergo adhuc non convenit omni Termino. P. A. Nec Terminus Objectivus, nec Formalis potest esse Subjectum, vel Prædicatum in Propositione: Ergo eis non convenit nostra Definitio. P. A. inprimis quoad Terminum Objectivum. Terminus Objectivus nihil aliud est, quàm ipsa res, sive Objectum, quod repræsentatur per Terminum Formalem: Ergo non potest esse Subjectum, vel Prædicatum in Propositione; aliàs si aliquid

affir-

affirmaretur v. g. de lapide, ipſe lapis à parte rei exiſtens deberet poni in Propoſitione tanquam Subjectum, quod non poteſt fieri. P. idem A. etiam quoad Terminum Formalem. Terminus Formalis nihil eſt aliud, quàm vox illa, qua res repræſentatur: Atqui vox illa non eſt id, quod prædicatur, aut de quo aliquid prædicatur: Ergo non poteſt eſſe Subjectum, vel Prædicatum. P. Min. in hac Propoſitione: *Homo eſt animal rationale*, de voce, *Homo*, nihil affirmatur; quia non de voce, *Homo*, dicitur, quòd ſit *animal rationale*, ſed de objecto, quod à parte rei exiſtit, & per hanc vocem repræſentatur: Ergo vox non eſt id, quod prædicatur, aut de quo aliquid prædicatur.

R. N. primum membrum Antecedentis; quòd ſcilicet noſtra Definitio non conveniat Termino Objectivo. Ad P. C. A. D. C. Ergo non poteſt eſſe Subjectum, vel Prædicatum Formale, C. Conſequentiam. Non poteſt eſſe Subjectum, vel Prædicatum Objectivum, quod nihil eſt aliud, quàm ipſa res, quæ prædicatur, aut de qua aliquid prædicatur, N. C. Poſſet etiam transmitti primum membrum Antecedentis; quia, ùt multi obſervant, Terminus iſte hìc non definitur, hôc ipsô, quòd nihil aliud ſit, quàm ipſa res, ùt dictum eſt in Objectione. Jam loquendo de ſecundo membro, quòd nempe noſtra Definitio non conveniat Termino Formali, R. iterum Negando. Ad ejus P. C. Maj.

D.

D. Min. Vox, aut conceptus non est id, quod prædicatur, aut de quo aliquid prædicatur, non est id, inquam, realiter, C. Min. non est id repræsentativè, & logicè, seu in consideratione logica, N. Min. & D. C. Ergo non potest esse Subjectum, vel Prædicatum realiter, seu Objectivum, C. C. non potest esse Subjectum, vel Prædicatum Repræsentativum, & Formale, N. C. Verum est, quòd reipsa tantùm affirmentur, vel negentur de se invicem Subjectum, & Prædicatum Objectivum, scilicet ipsæ res; adeóque ad veritatem Propositionis solummodò necessarium sit, ut hæ res solæ vel identificentur, vel distinguantur; in illarum tamen locum substituimus voces tanquam earum signa, cùm ipsas res in Propositione ponere non possimus; cùmque hac ratione saltem repræsentent Prædicatum, & Subjectum Objectivum, seu ipsas res, in communi loquendi modo ipsis tribuimus id, quod re vera objectis, seu ipsis rebus convenit.

28. Dices. Subjectum, & Prædicatum sunt realiter idem: Sed in hac Propositione: ***Homo est animal rationale***, Termini Formales, nempe hæ voces: ***Homo***, & ***Animal rationale***, nou sunt idem: Ergo non sunt Subjectum, & Prædicatum.

R. D. Maj. Subjectum, & Prædicatum Objectivum sunt realiter idem, C. Maj. etiam Formale, N. Maj. & Concessa Minore D. C. Ergo Termini Formales, nempe hæ voces: ***Homo***, & ***Animal Rationale*** non

affirmaretur v. g. de lapide, ipſe lapis à parte rei exiſtens deberet poni in Propoſitione tanquam Subjectum, quod non poteſt fieri. P. idem A. etiam quoad Terminum Formalem. Terminus Formalis nihil eſt aliud, quàm vox illa, qua res repræſentatur: Atqui vox illa non eſt id, quod prædicatur, aut de quo aliquid prædicatur: Ergo non poteſt eſſe Subjectum, vel Prædicatum. P. Min. in hac Propoſitione: *Homo eſt animal rationale*, de voce, *Homo*, nihil affirmatur; quia non de voce, *Homo*, dicitur, quòd ſit *animal rationale*, ſed de objecto, quod à parte rei exiſtit, & per hanc vocem repræſentatur: Ergo vox non eſt id, quod prædicatur, aut de quo aliquid prædicatur.

R. N. primum membrum Antecedentis; quòd ſcilicet noſtra Definitio non conveniat Termino Objectivo. Ad P. C. A. D. C. Ergo non poteſt eſſe Subjectum, vel Prædicatum Formale, C. Conſequentiam. Non poteſt eſſe Subjectum, vel Prædicatum Objectivum, quod nihil eſt aliud, quàm ipſa res, quæ prædicatur, aut de qua aliquid prædicatur, N. C. Poſſet etiam transmitti primum membrum Antecedentis; quia, ùt multi obſervant, Terminus iſte hìc non definitur, hôc ipsô, quòd nihil aliud ſit, quàm ipſa res, ùt dictum eſt in Objectione. Jam loquendo de ſecundo membro, quòd nempe noſtra Definitio non conveniat Termino Formali, R. iterum Negando. Ad ejus P. C. Maj.

D.

D. Min. Vox, aut conceptus non est id, quod prædicatur, aut de quo aliquid prædicatur, non est id, inquam, realiter, C. Min. non est id repræsentativè, & logicè, seu in consideratione logica, N. Min. & D. C. Ergo non potest esse Subjectum, vel Prædicatum realiter, seu Objectivum, C. C. non potest esse Subjectum, vel Prædicatum Repræsentativum, & Formale, N. C. Verum est, quòd reipsa tantùm affirmentur, vel negentur de se invicem Subjectum, & Prædicatum Objectivum, scilicet ipsæ res; adeóque ad veritatem Propositionis solummodò necessarium sit, ut hæ res solæ vel identificentur, vel distinguantur; in illarum tamen locum substituimus voces tanquam earum signa, cùm ipsas res in Propositione ponere non possimus; cùmque hac ratione saltem repræsentent Prædicatum, & Subjectum Objectivum, seu ipsas res, in communi loquendi modo ipsis tribuimus id, quod re vera objectis, seu ipsis rebus convenit.

28. Dices. Subjectum, & Prædicatum sunt realiter idem: Sed in hac Propositione: *Homo est animal rationale*, Termini Formales, nempe hæ voces: *Homo*, & *Animal rationale*, non sunt idem: Ergo non sunt Subjectum, & Prædicatum.

R. D. Maj. Subjectum, & Prædicatum Objectivum sunt realiter idem, C. Maj. etiam Formale, N. Maj. & Concessa Minore D. C. Ergo Termini Formales, nempe hæ voces: *Homo*, & *Animal Rationale*

non

non sunt Subjectum, & Prædicatum Objectivum, C. C. Formale, N. C.

Obj. 8. Terminus non bene definitur in ordine ad Propositionem: Ergo necdum Definitio est bona. P. A. Si definitur in ordine ad Propositionem, tunc ubi non datur Propositio, non datur Terminus: Sed hoc est falsum: Ergo non bene definitur in ordine ad Propositionem. P. Min. Datur Terminus etiam extra Propositionem: Ergo falsum est, quòd ubi non datur Propositio, non detur Terminus.

R. N. A. ad P. D. Maj. Si Terminus definitur in ordine ad Propositionem tantùm actu existentem, tunc ubi non datur Propositio, etiam non datur Terminus, C. Maj. si definitur in ordine ad Propositionem vel præsentem, vel futuram, vel præteritam, vel etiam solùm possibilem, tunc ubi non datur Propositio, etiam non datur Terminus. N. Maj. & concessa Min. D. C. Ergo non bene definitur in ordine ad Propositionem solùm actu existentem, C. C. ad Propositionem vel præsentem, vel futuram, &c. N. C. Terminus definitur in ordine ad Propositionem, sicut pars in ordine ad totum; sicut ergo etiam destructo toto tamen datur pars, sic etiam destructa Propositione tamen datur Terminus.

30. Obj. 9. Saltem si nostra Definitio fit per Propositionem, id est, si in Definitione Termini ponatur etiam ista vox: Propo-

posi-

positio, tunc ea Definitio non est clarior suô Definitô: Sed sic non est bona; quælibet enim bona Definitio debet esse clarior suo Definito, ùt jam superiùs notavimus: Ergo si nostra Definitio sit per Propositionem, tunc non est bona. P. Maj. Non est clarius, quid sit Propositio, quàm quid sit Terminus: Ergo illa Definitio non est clarior suo Definito.

R. N. Maj. ad P. D. Maj. Non est clarius in se, quid sit Propositio, quàm quid sit Terminus, Transeat Maj. non est clarius quoad nos, N. Maj. Cùm definimus Terminum per Propositionem, supponimus, quòd nobis Propositio jam aliunde saltem confusè sit nota.

31. Obj. 10. Nostra Definitio sit per Genus summum: Ergo adhuc non est bona. P. A. Fit per Particulam, *Id*: Ergo fit per Genus summum; quia, *Id*, latissimè patet.

R. 1. N. A. & ejus Suppositum, quòd Genus in nostra Definitione Termini sit sola Particula, *Id*, sed est: *Id, quod constituit Propositionem*; per hoc enim convenit Terminus etiam cum Copula. Atque sic ponitur Genus infimum, & proximum quà tale, per quod Terminus cum paucissimis convenit. Si tamen aliquis locô Generis solam particulam, *Id*, accipere velit, & sic adhibere Genus latissimum, tunc

R. 2. D. A. Nostra Definitio fit per Genus summum, & in hoc proponendi modo potest haberi propinquius, aut æquè

alia ſubſtantiva, ùt patet ex Grammatica.

ARTICULUS II.

Diviſiones Terminorum.

Capita Diviſionis Terminorum.

POſtquàm explicatum eſt, quid ſit Terminus, & ſtabilita ejus Definitio; videndum modò eſt, quotuplex idem ſit, & ad ejus Diviſiones progrediendum. Ut autem aptus ordo, & facilis ſeries in hac re multiplici ſervetur, advertendum, ùt habet Goudinus in Minore Logica, Parte 1. Q. 1. Artic. 2. in Termino poſſe quatuor ſpectari, nimirum Rem ſignificantem, Rem ſignificatam, Modum ſignificandi, & Relationem unius Termini ad alios; quæ etiam capita in referendis Terminorum Diviſionibus ſequemur.

PARAGRAPHUS I.

Quid ſit Terminus Objectivus, Formalis, Mentalis, Vocalis, ac Scriptus.

Diviſiones Terminorum ex Re ſignificante.

34. PRima igitur Terminorum Diviſio ex Re ſignificante deſumitur. Hinc autem oriuntur Termini alius Objectivus, alius Formalis, alius Mentalis, alius Vocalis, alius Scriptus, ut proin, quæ ſuperiùs

periùs A. 1. §. 1. de Propositione dicta sunt, quæ cùm sit Oratio affirmativa, vel negativa alicujus de aliquo, est ad significandum instituta, hic redeant etiam in ejus Extremis, qui sunt Termini. Terminus Objectivus est ipsum Objectum, seu res ipsà, de qua aliquid affirmatur, aut negatur. Terminus autem Formalis est signum illud, quod repræsentat Terminum Objectivum. Jam verò cùm signum hoc triplici ratione constitui possit, vel mente nimirum, vel voce, vel scripto; inde quoque triplex Terminus Formalis conficitur; scilicet Mentalis, Vocalis, & Scriptus. Mentalis est, qui mente duntaxat ponitur; Vocalis, qui exprimitur voce; ac denique Scriptus dicitur, qui scripturâ adnotatur. Exemplum desumi potest ex Subjecto hujus Propositionis: *Petrus est homo*; in qua ipse Petrus, seu homo ille à parte rei, est Terminus Objectivus; Cognitio, qua mihi Petrum propono, est Terminus Formalis Mentalis; Vox hæc: *Petrus*; est Terminus Formalis Vocalis; ac denique, si eadem Vox scribatur, erit Terminus Formalis Scriptus. Hinc facilè colliges, quid sit Prædicatum Objectivum, & Prædicatum Formale; videlicet Prædicatum Objectivum est res illa, quæ de alia affirmatur, aut negatur: & Prædicatum Formale est Terminus ille Formalis, qui de altero dicitur. Par cum proportione est ratio de Subjecto, & Copula.

Terminus Objectivus; Formalis, qui triplex est; Mentalis; Vocalis; Et Scriptus.

Terminus Mentalis est duplex; Non ultimatus; Et Ultimatus.

35. Jam verò Terminus Mentalis à Toleto L. 1. c. 10. rursus bifariàm dividitur; nimirum in Ultimatum, ac Non ultimatum. Terminus Formalis Non ultimatus, juxta eum Authorem, est cognitio, seu notitia, qua voces, seu scripturas significativas cognoscimus. Ultimatus verò est cognitio, qua res ipsas per voces, aut scripturam significatas cognoscimus; ùt cùm quis vocalem hanc Propositionem audit: *Homo est animal*; vel eam scriptam legit; priùs vocum, aut scripturæ cognitionem habet, & hæc cognitio estConceptus, sive Terminus Non ultimatus; posteriùs autem res ipsas significatas cognoscit, & hæc cognitio rerum diciturConceptus, ac Terminus Mentalis Ultimatus. Ultimatus rursum est duplex, Directus nimirum, & Reflexus. Directus est ille, per quem cognoscimus res per voces, aut scripturam significatas, ùt dictum est; Reflexus est altera cognitio, per quam priores Conceptus nostros cognoscimus, atque non solùm res ipsas contemplamur, sed etiam ipsas priores Contemplationes, & Cognitiones. Porrò Termini Mentales tum Directi, tum maximè Reflexi, ii sunt, circa quos Dialectica proximè versatur; voces verò possim Dialectica non nisi horum ratione attendit.

Ultimatus alius est Directus; alius Reflexus.

Dices. Nullus datur Terminus Mentalis: Ergo malè eum assignamus. P. A. Propositio Mentalis est simplex Qualitas, seu est unus indivisibilis Actus:

Ergo

Ergo non potest dividi in Terminos.

R. N. A. ad P. D. A. PropositioMentalis est simplex Qualitas, seu est unus indivisibilis Actus Formaliter, & in se, C. Repræsentativè, & æquivalenter, N. Licèt Propositio mentalis formaliter non sit composita; hoc ipso, quòd sit unus indivisibilis Actus; quia tamen repræsentat rem nunc tanquam Subjectum, nunc tanquam Prædicatum; hinc dicitur repræsentativè, & æquivalenter continere Subjectum, & Prædicatum, ac proin Terminos.

PARAGRAPHUS II.

De Termino Significativo, & non Significativo.

36. Terminus porrò Formalis, tum Vocalis, tum Scriptus subdividitur in Significativum, & non Significativum. Terminus Significativus est ille, ùt ait Arriaga inSummul. Disp. 1 Sect. 2. n. 11. qui aliquid ad placitum significat; vel est Terminus, qui ex institutione hominum aliquid significat, seu positivum, seu negativum, ùt *Homo; Ferrum; Nihil.* *Terminus Significativus.* Terminus verò non significativus, ex mente etiam ejusdem Auth. loc. cit. est ille, qui nihil significat ad placitum; seu qui nullam ex institutione hominum vim significandi habet, ùt: *Blictri.* Atque hæc *NonSignificativus.*

Divisio Termini in Significativum, & Non Significativum ab omnibus admittitur. Solent tamen contra eam, ac maximè contra Terminum Non Significativum, aliqua objici, quæ ut faciliùs solvantur,

37. Not. 1. Signum esse, ùt ait Oviedo Controv. 1. Punct. 2. n. 5. quod ordinatur ad aliquid repræsentandum Potentiæ cognoscitivæ. Illud est duplex juxta Arriaga. loc. mox cit. nimirum Naturale unum, & alterum ad placitum. Signum Naturale est, quod independenter ab institutione, & voluntate hominum ducit in cognitionem alicujus rei; sic fumus ducit in cognitionem ignis; vestigium leporis indicat leporem. Signum ad placitum est illud, quod ex se est indifferens ad Significandum aliquid; ex voluntate tamen hominum assumptum est ad aliquam rem determinatam significandam, ùt Vox hæc: *DEUS*: quæ Vox ex voluntate hominum, Ens Supremum, & Conditorem omnium rerum significat; aut Vox: *Homo*; quæ etiam Vox assumpta est ad indicandum Animal rationale.

Quid sit Signum Naturale;

Aut ad placitum.

38. Not. 2. Omnes voces, sive sint significativæ, sive non significativæ, semper tamen esse signa, saltem materialia sui ipsius, & naturalia loquentis; sic cùm audio vocem: *Leo*, sive circa eam adsit aliqua institutio hominum, sive nulla; ipsa tamen me ducit in cognitionem tum sui, saltem materialiter; tum loquentis naturaliter. Idem dici debet de voce: *Blictri*, *Scindapsis*,

Cujus rei Signum sint voces non significativæ;

Et significativa.

sis, & aliis hujusmodi. Itaque voces significativæ triplicem afferunt cognitionem; prima est de voce, altera de loquente, tertia de re significativa; Voces autem Non Significativæ duplicem duntaxat; sui nimirum, ac loquentis.

39. Not. 3. Quando dividimus Terminum in Significativum, & Non Significativum; nos non loqui de Significatione sui ipsius, & Personæ loquentis; nam juxta dicta hæc omni voci, & Termino connaturalis est; Sed loqui nos de altera significatione arbitraria, quam habent voces ex institutione hominum.

Solvuntur Objectiones.

40. OBj. 1. Nullus datur Terminus Non Significativus: Ergo mala est Divisio Termini in Significativum, & Non Significativum. P. A. Si daretur aliquis Terminus Non Significativus, tunc esset v. g. vox, *Blictri*: Sed vox, *Blictri*, non est Terminus Non significativus: Ergo nullus datur Terminus Non Significativus. P. Min. Vox, *Blictri*, ducit audientem in cognitionem loquentis: Ergo non est Terminus Non Significativus, sed est Terminus Significativus.

R. N. A. ad P. C. Maj. N. Min. Ad P. D. A. Vox, *Blictri*, ducit audientem in cognitionem loquentis, ex institutione hominum, N. A. Ducit naturaliter, sicut omnes aliæ voces ab homine emissæ, C. A. &

N. C. Sicut enim dum video fumum, venio in cognitionem ignis; Sic dum audio voces humanas, venio in cognitionem hominis loquentis. Istud autem nondum sufficit ad hoc, ut vox aliqua sit Terminus Significativus; sed requiritur insuper, ut aliquid significet ex institutione hominum, ùt dictum est. Par est responsio, si dicatur, quòd vox, *Blictri*, significet se ipsam; item cognitionem, & voluntatem, quam loquens habet aliquid proferendi. Quæ autem hìc dicuntur de voce, *Blictri*, intelligi etiam cum proportione debent de voce, *Scindapsis*, aut aliis id Genus, quæ afferuntur pro exemplo Termini Non significativi.

41. Dices 1. Terminus, *Blictri*, etiam ex institutione hominum aliquid significat: Ergo nulla responsio. P. A. *Blictri*, ex institutione Philosophorum significat Terminum Non significativum: Ergo ex institutione hominum aliquid significat.

R. N. A. Ad P. rursum N. A. Philosophi non instituerunt vocem, *Blictri*, ad significandum Terminum Non Significativum; sed potiùs, quia ea id non est instituta; ideò ipsâ utuntur tanquam exemplô Termini Non Significativi, non autem tanquam ejusdem signo. Si etiam Oratores Sacri utuntur Davide pro exemplo Pœnitentiæ, Poëtæ utuntur Hercule pro exemplo Fortitudinis; nec tamen voces, *David*, Pœnitentiam, aut *Hercules*, Fortitudinem significant.

42. Dices 2. Si omnino est consuetudo, ut, *Blictri*, significet Terminum Non Significativum, tunc aliquid significat ex institutione: Sed omnino est consuetudo, ut, *Blictri*, significet Terminum Non Significativum: Ergo aliquid significat ex institutione. Sequela Majoris videtur tenere; quia consuetudo vim legis obtinet. P. autem Min. Vox, *Blictri*, communiter adhibetur à Dialecticis ad ingerendam notitiam Termini Non significativi: Ergo consuetudo est, ut, *Blictri*, significet Terminum Non Significativum.

R. C. Maj. N. Min. Ad P. D. A. *Blictri*, communiter adhibetur tanquam exemplum, & ex defectu institutionis, C. A. tanquam signum, ac si ex institutione istud significaret, N. A. & C. Exemplum non est signum, ùt vidimus superiùs.

43. Dices 3. Audita voce, *Blictri*, Rusticus, aut alius litterariæ rei ignarus, nihil intelligit; intelligit tamen Philosophus, quòd vox ista sit Terminus Non significativus: Ergo censendum est, quòd vox ista, saltem apud Philosophos, significet Terminum Non significativum.

R. C. A. N. C. Ex hoc, quòd Philosophus intelligat, *Blictri*, esse Terminum Non significativum, non sequitur, vocem illam esse signum Termini Non significativi; quia Philosophus aliunde scit, vocem hanc neutiquam ad aliquid significandum esse institutam, ac proin solummodò pro exemplo haberi.

44. Dices 4. Omne exemplum significat id, cujus est exemplum: Sed juxta dicta, *Blictri*, est exemplum omnis Termini Non Significativi: Ergo omnem Terminum Non Significativum significat.

R. D. Maj. Omne exemplum significat id, cujus est exemplum, vel naturaliter, vel ex institutione, C. Maj. Significat id semper ex institutione, N. Maj. & D. Min. Sed, *Blictri*, est exemplum omnis Termini Non significativi naturaliter, C. Min. ex institutione, N. Min. & C. Ex hoc, quòd Authores voce, *Blictri*, utantur tanquam exemplo Termini Non significativi, non sequitur, quòd hæc vox institutionem acquirat ad significandum Terminum Non significativum; sicut ex eo, quòd homines Cœlo manè rutilante utantur tanquam signo pluviarum, non sequitur, quòd Cœlum manè rutilans sit signum pluviarum ex libera institutione hominum.

45. Obj. 2. Vox hæc, *Blictri*, facit me venire in cognitionem, quòd nihil significet: Ergo hoc ipso debet dici significativa.

R. D. A. Vox hæc, *Blictri*, facit ex institutione me venire in cognitionem, quòd nihil significet, N. A. ex defectu institutionis, & tantùm naturaliter. C. A. & N. C.

46. Dices 1. Juxta dicta, *Blictri*, ex institutione non significat: Ergo vox hæc instituta est, ut nihil significet.

R.

R. Hoc Enthymema ludere in vocabulis. Quare si Antecedens: *Blictri ex institutione non significat*, habeat hunc sensum: *Blictri ex institutione est non significans*, tunc Antecedens est falsum; nec enim, *Blictri*, ab ullo hominum est institutum ad non significandum, cùm hoc habeat naturaliter à se. Si verò Antecedens illud habeat hunc sensum: *Blictri non est significans ex institutione*, tunc verum est, & asseritur, quod nos dicimus, nempe hanc vocem, *Blictri*, non esse ex beneplacito hominum institutam ad habendam ullam significationem, ac proinde in hoc sensu N. C.

47. Obj. 3. Si vox, *Blictri*, non est instituta ad aliquid significandum, tunc nihil significat: Ergo hoc ipso est Terminus Significativus. P. Consequentia. Ideò Vox, *Nihil*, est Terminus Significativus, quia ex institutione hominum nihil significat: Ergo à pari etiam, *Blictri*, si ex institutione hominum nihil significat, est Terminus Significativus.

R. D. A. Si vox, *Blictri*, non est instituta ad aliquid significandum, tunc nihil significat, id est: caret omni prorsus significatione, quæ fit ex institutione hominum, C. A. id est: significat negationem, & carentiam omnis rei, N. A. & C. Disparitas igitur inter vocem *Blictri*, & *Nihil*, est; quòd, *Blictri*, nullam significationem habeat; seu habeat carentiam significationis; vox autem, *Nihil*, significet aliquid

nega-

negativum, sive habeat significationem carentiæ, aut negationis; ac quando dico: *Nihil*, *nihil significat*, vox, *Nihil*, sumitur substantivè.

48. Dices. Ergo etiam vox, *Homo*, est Terminus Non significativus. P. Illatum. Vox, *Homo*, apud Græcos æquè parùm significat, ac apud nos vox, *Blictri*; Ergo si, *Blictri*, proptereà, quòd nihil significet, est Terminus Non Significativus, etiam vox, *Homo*, est Terminus Non Significativus.

R. N. Illatum. Ad P. D. C. Ergo etiam vox, *Homo*, non est Terminus Significativus, si nulli omnino Nationi aliquid ex institutione significet, C. C. Si saltem alicui Nationi aliquid significet, N. C. Ad rationem Termini Significativi sufficit, si in una lingua ad aliquid significandum sit instituta, quod verum est de voce, *Homo*; at vox, *Blictri*, quantùm quidem constat, apud nullam Nationem aliquid significat: Ergo rectè dicitur Terminus Non Significativus. Existimat nihilominùs Comptonus, vocem, *Homo*, apud Latinos esse Terminum Significativum, apud Græcos Non Significativum. Lis est de nomine, loquere prout vis, mihi prior acceptio præplacet.

49. Obj. 4. Voces articulatæ Psittaci sunt Termini Significativi: Ergo etiam vox, *Blictri*.

R. C. A. N. C. Voces Psittaci, licèt huic volucri nihil significent, per se tamen, &

& ex institutione sunt signa ad significandum apta; quod ad rationem Termini Significativi, saltem in actu primo, jam sufficit.

50. Obj. 5. *Blictri*, habet potentiam, ut significet ex institutione hominum: Ergo adhuc est Terminus Significativus. A. Videtur certum; quia *Blictri*, æquè potuisset institui, ut significet hominem, seu animal rationale, ac Terminus iste: *Homo*. P. autem C. Dummodò habeat potentiam, ut aliquid significet, jam potest ista vox, *Blictri*, ùt significativa constituere Propositionem, licèt actu non constituat: Ergo.

R. C. A. N. C. Ad P. Dico, quòd ad Terminum Significativum, ut actu talis sit, & dici possit, requiratur actualis institutio hominum, & non tantùm potentia ad institutionem; quia vim significandi ex institutione hominum obtinet. Quamvis igitur, *Blictri*, habeat potentiam proximam, ut constituat Propositionem, non tamen habet potentiam proximam, ut actu significet ex institutione, sed tantùm remotam, quæ non sufficit ad esse Terminum Significativum.

5. Dices. Quod potest terminare, id est, esse Subjectum, vel Prædicatum, jam est actu Terminus: Ergo quod potest aliquid significare, jam est actu Terminus Significativus.

R. C. A. D. C. Ergo, quod potest aliquid proximè significare, jam actu est

Ter-

Terminus Significativus, C. C. quod potest tantùm aliquid remotè significare, N. C. Omne potens terminare, sive esse Subjectum, vel Prædicatum, ideò est Terminus actu, quia jam actu habet potentiam proximam ad hoc, ut sit Subjectum, vel Prædicatum, quam non itidem habet vox, *Blictri*, ad significandum.

52. Obj. 6. Si daretur Terminus Non Significativus, tunc voces non significativæ v. g. *Blictri*, possent esse partes Propositionum : Sed hoc non potest admitti : Ergo neque dabitur Terminus Non Significativus. P. Min. ex P. Fonseca, qui L. 1. c. 16. vult voces Non Significativas non esse partes Orationis, sed esse alias potiùs voces, quæ subintelligi debeant, v. g. Si dicatur : *Blictri est dissyllabum*, ait subintelligi, *Vox*, ut sensus sit: *Vox Blictri est dissyllaba.*

R. C. Maj. N. Min. ad P. N. quòd sit ulla necessitas aliarum vocum ; nam ùt jam superiùs ex Oviedo notatum est, Terminus non constituitur talis per hoc, quod est significare formaliter, sed per hoc, quod est esse partem, seu Extremum propositionis: tale autem utique possunt esse voces non significativæ ex institutione hominum, prout patet, quando dico: *Blictri est dissyllabum.*

53. Dices. Omnis Propositio est significativa: cùm sit affirmatio, vel negatio alicujus de aliquo: Ergo etiam omnis Terminus est Significativus; cùm Terminus

sit

sit pars Propositionis; parti autem conveniat, quod convenit toti; partes enim sunt totum.

R. C. A. N. C. ad hoc, ut Propositio dicatur, & sit significativa, sufficit, ut una aut altera ejus pars, videlicet saltem Copula, sit significativa; cùm eo casu jam prodeat affirmatio, vel negatio alicujus de aliquo; unde Termini poterunt esse Non significativi. Ad rationem additam dico, partibus simul sumptis convenire id, quod convenit toti, non autem seorsim sumptis; nam partes duntaxat simul sumptæ sunt totum, non autem separatæ. Licèt igitur omnis Propositio ex natura sua aliquid affirmet, vel neget, & consequenter illi conveniat, esse Significativam; nullo tamen modò licebit inferre, quòd etiam quilibet Terminus sit Significativus; sicut licèt totus Homo dicatur Materialis, tamen propterea non sequitur, quòd etiam Anima, quæ est pars hominis, sit Materialis.

54. Obj. 7. Omnis vox humana saltem significat seipsam: Ergo omnis vox humana est Terminus Significativus.

R. D. A. Omnis vox humana significat seipsam Materialiter, C. A. significat seipsam ex institutione hominum, aut ex eadem institutione significat aliquid à se distinctum, quod tamen requireretur ad hoc, ut esset Terminus Significativus. N. A. & C.

55. Dices. Terminus iste, *Vox*, tantùm

significat seipsum, & tamen est Terminus Significativus: Ergo.

R. N. A. Terminus iste, *Vox*, significat seipsum, & omnes alias voces; unde dico: *Stella est vox*, *Lapis est vox*, & sic de reliquis; atque eam significationem habet ex institutione hominum; unde est Terminus Significativus. Talem autem significationem, aut institutionem nec *Blictri*, habet, nec reliquæ voces non significativæ. Dein Terminus iste, *Vox*, significat se ipsum Formaliter, cùm significet Formaliter omnes voces, inter quas etiam ipse est. *Blictri*, autem tantùm significat seipsum Materialiter.

56. Obj. 8. Terminus non aptus ad locutionem non est propriè Terminus: Sed Terminus Non Significativus non est aptus ad locutionem: Ergo. P. Min. Tantùm ille Terminus est aptus ad locutionem, qui est expressio rei cognitæ: Sed Terminus Non Significativus non est expressio rei cognitæ: Ergo Terminus non Significativus non est Terminus aptus ad locutionem. P. Min. Terminus Non Significativus nihil significat: Ergo non est expressio rei cognitæ.

R. C. Maj. N. Min. ad P. rursum C. Maj. N. Min. ad hujus P. D. A. Terminus Non Significativus nihil significat ex institutione, C. A. Nihil significat naturaliter. N. A. & C. Quælibet vox significat naturaliter se ipsam, ac alia, quæ superiùs notata sunt; Ergo jam est expressio rei cognitæ,

ac

ac consequenter est apta ad locutionem, licèt nil ex institutione libera hominum significet.

57. Obj. 9. Hedera ante hospitium pendens ex institutione hominum significat vinum vendibile: Ergo juxta hactenùs dicta esset Terminus Significativus.

R. D. A. Significat vinum vendibile, & est Terminus Formalis, de quo hìc loquimur, N. Non est Terminus Formalis, sed est Objectum Termini Formalis. C. A. & N. C. Cæterùm sub hoc respectu hedera neque est Terminus Objectivus; quia non est id, de quo aliquid affirmatur, vel negatur.

PARAGRAPHUS III.

De Termino Communi, & Singulari; Universali, Particulari, Indefinito; item Collectivo, & Distributivo.

58. JAm verò de Termino Significativo deinceps nobis erit sermo; nam Terminus Non Significativus vix est usui, & nullas subdivisiones habet; cùm nec distinguatur ex Re significata, nec ex Modo significandi, nec alia ratione, quam nullam habet. Igitur ex Re significata Terminus Significativus alius est

Terminus Communis. Communis, alius Singularis. Terminus Communis est, qui ita aptus est de pluribus prædicari divisim, ut ratio per Terminum explicitè significata eorum singulis conveniat, ac in illis multiplicetur, ut *Homo*, quod in eadem significatione convenit Petro, Paulo, & reliquis hominibus omnibus, in iisque omnibus multiplicatur ratio per illum Terminum significata; cùm eorum quivis habeat omne id, quod significat Terminus, *Homo*, sintque diversi, & multiplices numerò homines.

59. Porrò ad Terminum Communem non requiritur, ut ratio per eum significata actu in sit pluribus, sed sufficit, si possit inesse. Sic quando existebat solus Adamus, vox, *Homo*, erat tamen Terminus Communis; quia licèt tunc non conveniret pluribus actu, poterat tamen convenire pluribus, si nimirum extitissent plures homines. Sic etiam vox, *Sol*, modò est Terminus Communis; quia licèt conveniat uni tantùm Soli, cùm non nisi unus existat, conveniret tamen pluribus, si plures existerent.

DEUS non est Terminus Communis. 60. Ex dictis colligitur 1. Terminum, *DEUS*, non esse Terminum Communem; quia licèt conveniat tribus Personis Divinis, & tres Personæ Divinæ multiplicentur, non tamen multiplicatur Natura Divina; nec potest cum veritate dici, tres Personas Divinas esse tres DEOS; Unde ratio per illum Terminum importatà non multiplicatur adæquatè in pluribus.

bus. De Diis verò Gentilium DEUS falsò tantùm, & abusivè prædicatur. Apud Gentiles tamen DEUS fuit Terminus Communis; DEUM enim, licèt per errorem, de pluribus prædicabant, dicebántque, eum in illis multiplicari.

61. Colligitur 2. Terminos Æquivocos, de quibus agemus infra, ùt, *Canis*, respectu Sideris, & Animalis, quà tales, & cùm sumuntur æquivocè, non esse Terminos Communes; quia tunc non possunt prædicari de pluribus divisim sub eadem ratione, & ita, ut in iis multiplicentur. Si verò accipiuntur quà tales, & non ùt sunt Termini Æquivoci, tunc possunt esse Termini Communes; cùm ita accepti possint prædicari de pluribus divisim sub eadem ratione, & in iis multiplicari. Sic Terminus, *Gallus*, licèt non sit Communis respectu Galli gallinacei, & Hominis nati in Gallia, respectu quorum est Terminus Æquivocus; est tamen Communis respectu Petri, Pauli, & aliorum hominum natorum in Gallia, ob rationem adductam. Terminos autem Analogos, ùt est, *Sanus*, respectu hominis sani, & cibi sani, sive salubris, etiam quà Analogos, volunt aliqui, posse simpliciter esse Terminos Communes; quia sic pluribus conveniunt sub eadem ratione, & in iis multiplicantur. Quia tamen ratio hæc non est in pluribus eadem omnino, ùt infra explicabitur; hinc saltem à perfectione Termini Communis deficiunt.

An Termini Æquivoci sint Termini Communes?

An Analogi?

An Terminus: Omnis homo. 62. Major controversia est, utrum complexum, *Omnis homo*, sit Terminus Communis. Affirmat Hurtado Disp. 1. Sect. 6. §. 28. Ratio, quam affert, est; quia significatio vocis secundùm se consideratæ convenit omnibus hominibus. Sed fortè rectiùs negat Arriaga Sect. 3. n. 15. quia non potest de quovis homine dici, quòd sit *Omnis homo*; sicut juxta ipsum Hurtado l. c. *Hic homo*, non est Terminus Communis; quia non convenit pluribus. Atque hæc de Termino Communi dicta sunto.

Terminus Singularis. 63. Terminus Singularis est, qui de uno tantùm, & determinatè sumpto, prædicatur; seu qui significat rem non communicabilem pluribus; aut etiam, qui non potest prædicari ita de pluribus, ut ratio per eum significata in iis multiplicetur, ùt *Petrus*; *Hic homo*; *Hic exercitus*. Atque hic Terminus vocatur etiam Individuum.

Quotuplex sit Individuum? Potest autem Individuum esse quadruplex: 1. Individuum determinatum ex nomine, v. g. *Petrus*; *Paulus*. 2. Individuum determinatum ex demonstratione; quando videlicet Termino Communi præponitur Signum demonstrativum, ùt: *Hic homo*. 3. Individuum determinatum ex hypothesi, cùm nimirum Terminus aliquis, qui aliàs esset Communis, per quamdam suppositionem reducitur ad significandam unam rem determinatam, ùt, *Filius B. V.* qui Terminus soli Christo convenit. 4. Denique Individuum particulare,

seu

seu vagum, ùt, *Aliquis homo.* Sed hic speciatim Terminum Particularem constituit, ùt mox dicetur. Itaque

64. Subdividitur Terminus Communis primò in Universalem, & Particularem, & Confusum. Terminus Universalis est Terminus Communis, cui præfigitur Signum Universale, ùt, *Omnis homo.* Atque hic Terminus est Universalis universalitate signi. Datur autem etiam alius Terminus Universalis Universalitate Præcisionis; qui nimirum est aptus prædicari de pluribus, abstrahendo, an illa sint plura, vel unum. Terminus porro Universalis in hoc postremo sensu est quintuplex, prout operosiùs exponitur in decursu Philosophiæ; nimirum genus, ùt, *Animal,* respectu Hominis, & Leonis, cui utrique convenit, & quod utrumque sub se complectitur. Species, ùt itidem, *Homo*, & *Leo*, respectu animalis, sub quo comprehenduntur. Differentia, ùt, *Rationale*, respectu Hominis; per hoc enim differt Homo, ac distinguitur à Leone, qui non est rationalis; ac etiam ad id genus cæteris. Proprium, ùt, *Risibile*, respectu hominis; illi enim soli convenit, ac omni, & semper; unde etiam est proprium verè tale, & ùt vocant, quarto modô. Denique Accidens, ùt, *Calor*, respectu ignis; nec enim calor vel est essentia ignis, vel pars essentiæ, sed tantùm contingenter supervenit essentiæ. Notandum autem hic insuper, Genus esse triplex, nimirum Supremum,

Terminus Universalis.

Quot sint Universalia?

Quotuplex sit Genus?

seu Generalissimum, quod nullum aliud Genus supra se habet, ùt, *Ens*; vel in Linea Substantiæ, *Substantia*. Subalternum, quod aliud Genus habet supra se, & aliud infra se, ùt, *Vivens*, quod supra se habet, *Corpus*, infra se autem, *Animal*, & Infimum, quod Genus habet supra se, sed nullum infra se, ùt, *Animal*. Sic etiam Species alia est Subalterna, quæ videlicet aliam adhuc speciem habet sub se, ùt, *Animal*, si accipiatur per modum Speciei, respectu Generis hujus, *Vivens*; nam tunc habet sub se hominem, Leonem, aliásque Species; Infima, quæ nullam ampliùs habet speciem sub se, ùt, *Homo*, *Leo*.

Quotuplex sit Differentia?

65. Postremò Differentia distinguitur alia Divisiva, quæ dividit Genus, ùt, *Materialis*, *Immaterialis*, quæ dividunt istud Genus: *Substantia*; alia Constitutiva, quæ constituit Speciem; ùt itidem, *Materialis*, respectu hujus Speciei subalternæ, *Corpus*; hanc enim constituit. Quamquam realiter eadem est Differentia Divisiva, & Constitutiva; sed respectu Generis vocatur Divisiva, hôc ipso, quòd illud dividat; & respectu Speciei vocatur Constitutiva; quia illam constituit. Atque hæc examinari possunt in subjecta ad calcem Opusculi Arbore Porphyrii, ùt vocant, seu Linea Prædicamentali Substantiæ.

Quid sit Prædicamentum?

66. Prædicamentum porro, seu ùt etiam loquuntur, Categoriam, vocamus Seriem Prædicatorum ad unum quoddam Sum-

Summum Genus spectantium. Ejusmodi Prædicamenta ab Aristotele, & post eum à plerisque passim, decem ponuntur; nimirum Substantia, Quantitas, Relatio, Actio, Passio, Ubicatio, Duratio, Qualitas, Situs, Habitus. Quamquam nonnulli in stricto sensu, tantùm duo Prædicamenta ponant, Substantiam nimirùm, & Accidens. Interim pro exemplo accipitur hìc Substantia; quia Prædicata, quæ ad ipsam spectant, clariùs possunt deduci. Ponitur autem Substantia summum Genus; quamvis enim aliud adhuc supra se habeat, nimirùm, *Ens;* quia tamen Ens ad nullam Lineam Prædicamentalem spectat, sed omnes transcendit, ideò in istis Lineis non attenditur.

67. Jam verò Terminus Particularis est Terminus Communis, cui præfigitur Signum Particulare, ùt, *Aliquis homo.* Differt à Termino Singulari, quia Terminus Singularis verificatur in aliquo, etiam quoad nos determinato; ùt, *hic Homo,* verificatur determinatè v. g. de Petro. Terminus autem Particularis, licèt verificetur in aliquo quoad se determinato, ùt videbimus in Regulis Suppositionum, non tamen verificatur in aliquo quoad nos determinato. Cùm enim dico: *Aliquis homo,* licèt Terminus quoad se cadat in aliquem hominem determinatum: homo tamen iste non est determinatus quoad nos, id est: vi Termini non possumus dicere, an homo ille sit Petrus, vel Paulus, *Termini Particularis.*

vel aliquis demum alius. Quæ etiam ratio est, cur Terminus iste vocetur Individuum vagum. Terminus Confusus, qui etiam Indefinitus dicitur, est, qui aliquid significat etiam quoad se indeterminatè, ùt, Homo. non enim magis significat hunc, quàm illum hominem.

Confusus.

68. Secundò subdividitur Terminus Communis in Collectivum, & Divisivum, seu Distributivum. Terminus Collectivus dicitur, qui plura significat solùm conjunctim, seu qui multitudinem in unum totum per accidens congregatam significat, & de pluribus simul sumptis prædicatur, ùt, *Populus; Exercitus*. Neque enim de uno homine seorsim sumpto possum dicere, quòd sit Populus, aut de uno Milite, quòd sit Exercitus; sed ex parte Subjecti debeo accipere omnes homines, qui constituunt Populum, aut Exercitum, dicendo v. g. & Petrus, & Paulus, & reliqui simul sumpti sunt Populus, aut Exercitus. Advertendum autem hìc, Terminum aliquem respectu quorundam posse esse Collectivum, & respectu aliorum Communem. Sic Exercitus respectu Militum, quibûs constat, est Terminus Collectivus, ùt modò vidimus; respectu autem Exercituum quorumvis est Terminus Communis, quemadmodùm constat ex suprà dictis. Terminus Divisivus, seu Distributivus est, qui ita plura significat, ut de singulis ùt divisis dici possit, ùt, *Civis*, qui omnes Cives significat, & de singulis

Collectivus.

Divisivus.

ùt

ut à collectione divisis dicitur, cùm & Petrus v.g. sit Civis, & Paulus sit Civis, & sic deinceps, nec, ut de iis prædicetur Civis, accipiantur per modum Collectionis. Equidem Terminus hic Divisivus, seu Distributivus, multùm affinis est Termino simpliciter Communi; potest tamen dici aliqua ratione ab eo differre, in quantum Terminus simpliciter Communis convenit pluribus, præcisè prout in se sunt, & non attendendo, utrum sint Collectio, vel non sint; Terminus autem Divisivus, quando sumitur ut talis, concipitur convenire pluribus, determinatè, quin plura hæc debeant sumi per modum Collectionis.

PARAGRAPHUS IV.

De Termino Univoco, Æquivoco, & Analogo, ac de Transcendentali, & Non Transcendentali.

69. Terminus Communis Distributivus primò alius est Univocus, alius Æquivocus, alius Analogus. Univoca ab Aristotele in Categ. c. 1. dicuntur, quorum nomen commune est, & ratio substantiæ per nomen significata est eadem. Æquivoca autem juxta eundem Philosophum l. c. sunt, quorum solum nomen commune est, ratio verò substantiæ per

Terminus Significativus, C. C. quod potest tantùm aliquid remotè significare, N. C. Omne potens terminare, sive esse Subjectum, vel Prædicatum, ideò est Terminus actu, quia jam actu habet potentiam proximam ad hoc, ut sit Subjectum, vel Prædicatum, quam non itidem habet vox, *Blictri*, ad significandum.

52. Obj. 6. Si daretur Terminus Non Significativus, tunc voces non significativæ v. g. *Blictri*, possent esse partes Propositionum: Sed hòc non potest admitti: Ergo neque dabitur Terminus Non Significativus. P. Min. ex P. Fonseca, qui L. 1. c. 16. vult voces Non Significativas non esse partes Orationis, sed esse alias potiùs voces, quæ subintelligi debeant, v. g. Si dicatur: *Blictri est dissyllabum*, ait subintelligi, *Vox*, ut sensus sit: *Vox Blictri est dissyllaba*.

R. C. Maj. N. Min. ad P. N. quòd sit ulla necessitas aliarum vocum; nam ùt jam superiùs ex Oviedo notatum est, Terminus non constituitur talis per hoc, quod est significare formaliter, sed per hoc, quod est esse partem, seu Extremum propositionis: tale autem utique possunt esse voces non significativæ ex institutione hominum, prout patet, quando dico: *Blictri est dissyllabum*.

53. Dices. Omnis Propositio est significativa: cùm sit affirmatio, vel negatio alicujus de aliquo: Ergo etiam omnis Terminus est Significativus; cùm Terminus

sit

sit pars Propositionis; parti autem conveniat, quod convenit toti; partes enim sunt totum.

R. C A. N. C. ad hoc, ut Propositio dicatur, & sit significativa, sufficit, ut una aut altera ejus pars, videlicet saltem Copula, sit significativa; cùm eo casu jam prodeat affirmatio, vel negatio alicujus de aliquo; unde Termini poterunt esse Non significativi. Ad rationem additam dico, partibus simul sumptis convenire id, quod convenit toti, non autem seorsim sumptis; nam partes duntaxat simul sumptæ sunt totum, non autem separatæ. Licèt igitur omnis Propositio ex natura sua aliquid affirmet, vel neget, & consequenter illi conveniat, esse Significativam; nullo tamen modò licebit inferre, quòd etiam quilibet Terminus sit Significativus; sicut licèt totus Homo dicatur Materialis, tamen propterea non sequitur, quòd etiam Anima, quæ est pars hominis, sit Materialis.

54. Obj. 7. Omnis vox humana saltem significat seipsam: Ergo omnis vox humana est Terminus Significativus.

R. D. A. Omnis vox humana significat seipsam Materialiter, C. A. significat seipsam ex institutione hominum, aut ex eadem institutione significat aliquid à se distinctum, quod tamen requireretur ad hoc, ut esset Terminus Significativus. N. A. & C.

55. Dices. Terminus iste, *Vox*, tantùm

D signi-

significat seipsum, & tamen est Terminus Significativus: Ergo.

R. N. A. Terminus iste, *Vox*, significat seipsum, & omnes alias voces; unde dico: *Stella est vox, Lapis est vox*, & sic de reliquis; atque eam significationem habet ex institutione hominum; unde est Terminus Significativus. Talem autem significationem, aut institutionem nec *Blictri*, habet, nec reliquæ voces non significativæ. Dein Terminus iste, *Vox*, significat se ipsum Formaliter, cùm significet Formaliter omnes voces, inter quas etiam ipse est. *Blictri*, autem tantùm significat seipsum Materialiter.

56. Obj. 8. Terminus non aptus ad locutionem non est propriè Terminus: Sed Terminus Non Significativus non est aptus ad locutionem: Ergo. P. Min. Tantùm ille Terminus est aptus ad locutionem, qui est expressio rei cognitæ: Sed Terminus Non Significativus non est expressio rei cognitæ: Ergo Terminus non Significativus non est Terminus aptus ad locutionem. P. Min. Terminus Non Significativus nihil significat: Ergo non est expressio rei cognitæ.

R. C. Maj. N. Min. ad P. rursum C. Maj. N. Min. ad hujus P. D. A. Terminus Non Significativus nihil significat ex institutione, C. A. Nihil significat naturaliter. N. A. & C. Quælibet vox significat naturaliter se ipsam, ac alia, quæ superiùs notata sunt; Ergo jam est expressio rei cognitæ,

ac consequenter est apta ad locutionem, licèt nil ex institutione libera hominum significet.

57. Obj. 9. Hedera ante hospitium pendens ex institutione hominum significat vinum vendibile: Ergo juxta hactenùs dicta esset Terminus Significativus.

R. D. A. Significat vinum vendibile, & est Terminus Formalis, de quo hìc loquimur, N. Non est Terminus Formalis, sed est Objectum Termini Formalis. C. A. & N. C. Cæterùm sub hoc respectu hedera neque est Terminus Objectivus; quia non est id, de quo aliquid affirmatur, vel negatur.

PARAGRAPHUS III.

De Termino Communi, & Singulari, Universali, Particulari, Indefinito; item Collectivo, & Distributivo.

58. JAm verò de Termino Significativo deinceps nobis erit sermo; nam Terminus Non Significativus vix est usui, & nullas subdivisiones habet; cùm nec distinguatur ex Re significata, nec ex Modo significandi, nec alia ratione, quam nullam habet. Igitur ex Re significata Terminus Significativus alius est

Terminus Communis. Communis, alius Singularis. Terminus Communis est, qui ita aptus est de pluribus prædicari divisim, ut ratio per Terminum explicitè significata eorum singulis conveniat, ac in illis multiplicetur, ut *Homo*, quod in eadem significatione convenit Petro, Paulo, & reliquis hominibus omnibus, in iisque omnibus multiplicatur ratio per illum Terminum significata; cùm eorum quivis habeat omne id, quod significat Terminus, *Homo*, sintque diversi, & multiplices numerò homines.

59. Porrò ad Terminum Communem non requiritur, ut ratio per eum significata actu in sit pluribus, sed sufficit, si possit inesse. Sic quando existebat solus Adamus, vox, *Homo*, erat tamen Terminus Communis; quia licèt tunc non conveniret pluribus actu, poterat tamen convenire pluribus, si nimirum extitissent plures homines. Sic etiam vox, *Sol*, modò est Terminus Communis; quia licèt conveniat uni tantùm Soli, cùm non nisi unus existat, conveniret tamen pluribus, si plures existerent.

DEUS non est Terminus Communis. 60. Ex dictis colligitur 1. Terminum, *DEUS*, non esse Terminum Communem; quia licèt conveniat tribus Personis Divinis, & tres Personæ Divinæ multiplicentur, non tamen multiplicatur Natura Divina; nec potest cum veritate dici, tres Personas Divinas esse tres DEOS; Unde ratio per illum Terminum importatà non multiplicatur adæquatè in pluribus.

bus. De Diis verò Gentilium DEUS falsò tantùm, & abusivè prædicatur. Apud Gentiles tamen DEUS fuit Terminus Communis; DEUM enim, licèt per errorem, de pluribus prædicabant, dicebántque, eum in illis multiplicari.

61. Colligitur 2. Terminos Æquivocos, de quibus agemus infra, ùt, *Canis*, respectu Sideris, & Animalis, quà tales, & cùm sumuntur æquivocè, non esse Terminos Communes; quia tunc non possunt prædicari de pluribus divisim sub eadem ratione, & ita, ut in iis multiplicentur. Si verò accipiuntur quà tales, & non ùt sunt Termini Æquivoci, tunc possunt esse Termini Communes; cùm ita accepti possint prædicari de pluribus divisim sub eadem ratione, & in iis multiplicari. Sic Terminus, *Gallus*, licèt non sit Communis respectu Galli gallinacei, & Hominis nati in Gallia, respectu quorum est Terminus Æquivocus; est tamen Communis respectu Petri, Pauli, & aliorum hominum natorum in Gallia, ob rationem adductam. Terminos autem Analogos, ùt est, *Sanus*, respectu hominis sani, & cibi sani, sive salubris, etiam quà Analogos, volunt aliqui, posse simpliciter esse Terminos Communes; quia sic pluribus conveniunt sub eadem ratione, & in iis multiplicantur. Quia tamen ratio hæc non est in pluribus eadem omnino, ùt infra explicabitur; hinc saltem à perfectione Termini Communis deficiunt.

An Termini Æquivoci sint Termini Communes?

An Analogi?

Aut Terminus; Omnis homo. 62. Major controversia est, utrum complexum, *Omnis homo*, sit Terminus Communis. Affirmat Hurtado Disp. 1. Sect. 6. §. 28. Ratio, quam affert, est; quia significatio vocis secundùm se considerate convenit omnibus hominibus. Sed fortè rectiùs negat Arriaga Sect. 3. n. 15. quia non potest de quovis homine dici, quòd sit *Omnis homo*; sicut juxta ipsum Hurtado l. c. *Hic homo*, non est Terminus Communis; quia non convenit pluribus. Atque hæc de Termino Communi dicta sunto.

Terminus Singularis. 63. Terminus Singularis est, qui de uno tantùm, & determinatè sumpto, prædicatur; seu qui significat rem non communicabilem pluribus; aut etiam, qui non potest prædicari ita de pluribus, ut ratio per eum significata in iis multiplicetur, ùt *Petrus*; *Hic homo*; *Hic exercitus*. Atque hic Terminus vocatur etiam Individuum.

Quotuplex sit Individuum? Potest autem Individuum esse quadruplex: 1. Individuum determinatum ex nomine, v.g. *Petrus*; *Paulus*. 2. Individuum determinatum ex demonstratione; quando videlicet Termino Communi præponitur Signum demonstrativum, ùt: *Hic homo*. 3. Individuum determinatum ex hypothesi, cùm nimirum Terminus aliquis, qui aliàs esset Communis, per quamdam suppositionem reducitur ad significandam unam rem determinatam, ùt, *Filius B. V.* qui Terminus soli Christo convenit. 4. Denique Individuum particulare, seu

seu vagum, ùt, *Aliquis homo*. Sed hic speciatim Terminum Particularem constituit, ùt mox dicetur. Itaque

64. Subdividitur Terminus Communis primò in Universalem, & Particularem, & Confusum. Terminus Universalis est Terminus Communis, cui præfigitur Signum Universale, ùt, *Omnis homo*. Atque hic Terminus est Universalis universalitate signi. Datur autem etiam alius Terminus Universalis Universalitate Præcisionis; qui nimirum est aptus prædicari de pluribus, abstrahendo, an illa sint plura, vel unum. Terminus porro Universalis in hoc postremo sensu est quintuplex. prout operosiùs exponitur in decursu Philosophiæ; nimirum genus, ùt, *Animal*, respectu Hominis, & Leonis, cui utrique convenit, & quod utrumque sub se complectitur. Species, ùt itidem, *Homo*, & *Leo*, respectu animalis, sub quo comprehenduntur. Differentia, ùt, *Rationale*, respectu Hominis; per hoc enim differt Homo, ac distinguitur à Leone, qui non est rationalis; ac etiam ad id genus cæteris. Proprium, ùt, *Risibile*, respectu hominis; illi enim soli convenit, ac omni, & semper; unde etiam est proprium verè tale, & ùt vocant, quarto modò. Denique Accidens, ùt, *Calor*, respectu ignis; nec enim calor vel est essentia ignis, vel pars essentiæ, sed tantùm contingenter supervenit essentiæ. Notandum autem hic insuper, Genus esse triplex, nimirum Supremum, seu

Terminus Universalis.

Quot sint Universalia?

Quotuplex sit Genus?

seu Generalissimum, quod nullum aliud Genus supra se habet, ut, *Ens*; vel in Linea Substantiæ, *Substantia*. Subalternum, quod aliud Genus habet supra se, & aliud infra se, ut, *Vivens*, quod supra se habet, *Corpus*; infra se autem, *Animal*, & Infimum, quod Genus habet supra se, sed nullum infra se, ut, *Animal*. Sic etiam Species alia est Subalterna, quæ videlicet aliam adhuc speciem habet sub se, ut, *Animal*, si accipiatur per modum Speciei, respectu Generis hujus, *Vivens*; nam tunc habet sub se hominem, Leonem, aliasque Species; Infima, quæ nullam amplius habet speciem sub se, ut, *Homo*, *Leo*.

Quotuplex sit Differentia?

65. Postremò Differentia distinguitur alia Divisiva, quæ dividit Genus, ut, *Materialis*, *Immaterialis*, quæ dividunt istud Genus: *Substantia*; alia Constitutiva, quæ constituit Speciem; ut itidem, *Materialis*, respectu hujus Speciei subalternæ, *Corpus*; hanc enim constituit. Quamquam realiter eadem est Differentia Divisiva, & Constitutiva; sed respectu Generis vocatur Divisiva, hoc ipso, quòd illud dividat; & respectu Speciei vocatur Constitutiva; quia illam constituit. Atque hæc examinari possunt in subjecta ad calcem Opusculi Arbore Porphyrii, ut vocant, seu Linea Prædicamentali Substantiæ.

Quid sit Prædicamentum?

66. Prædicamentum porro, seu ut etiam loquuntur, Categoriam, vocamus Seriem Prædicatorum ad unum quoddam Sum-

Summum Genus spectantium. Ejusmodi Prædicamenta ab Aristotele, & post eum à plerisque passim, decem ponuntur; nimirum Substantia, Quantitas, Relatio, Actio, Passio, Ubicatio, Duratio, Qualitas, Situs, Habitus. Quamquam nonnulli in stricto sensu, tantùm duo Prædicamenta ponant, Substantiam nimirùm, & Accidens. Interim pro exemplo accipitur hic Substantia; quia Prædicata, quæ ad ipsam spectant, clariùs possunt deduci. Ponitur autem Substantia summum Genus; quamvis enim aliud adhuc supra se habeat, nimirum, *Ens;* quia tamen Ens ad nullam Lineam Prædicamentalem spectat, sed omnes transcendit, ideò in istis Lineis non attenditur.

67. Jam verò Terminus Particularis est Terminus Communis, cui præfigitur Signum Particulare, ùt, *Aliquis homo.* Differt à Termino Singulari, quia Terminus Singularis verificatur in aliquo, etiam quoad nos determinato; ùt, *hic Homo*, verificatur determinatè v. g. de Petro. Terminus autem Particularis, licèt verificetur in aliquo quoad se determinato, ùt videbimus in Regulis Suppositionum, non tamen verificatur in aliquo quoad nos determinato. Cùm enim dico: *Aliquis homo*, licèt Terminus quoad se cadat in aliquem hominem determinatum: homo tamen iste non est determinatus quoad nos, id est: vi Termini non possumus dicere, an homo ille sit Petrus, vel Paulus,

Terminus Particularis.

vel aliquis demum alius. Quæ etiam ratio est, cur Terminus iste vocetur Individuum vagum. Terminus Confusus, qui etiam Indefinitus dicitur, est, qui aliquid significat etiam quoad se indeterminatè, ùt, Homo non enim magis significat hunc, quàm illum hominem.

Confusus.

68. Secundò subdividitur Terminus Communis in Collectivum, & Divisivum, seu Distributivum. Terminus Collectivus dicitur, qui plura significat solùm conjunctim, seu qui multitudinem in unum totum per accidens congregatam significat, & de pluribus simul sumptis prædicatur, ùt, *Populus; Exercitus.* Neque enim de uno homine seorsim sumpto possum dicere, quòd sit Populus, aut de uno Milite, quòd sit Exercitus; sed ex parte Subjecti debeo accipere omnes homines, qui constituunt Populum, aut Exercitum, dicendo v. g. & Petrus, & Paulus, & reliqui simul sumpti sunt Populus, aut Exercitus. Advertendum autem hic, Terminum aliquem respectu quorundam posse esse Collectivum, & respectu aliorum Communem. Sic Exercitus respectu Militum, quibûs constat, est Terminus Collectivus, ùt modò vidimus; respectu autem Exercituum quorumvis est Terminus Communis, quemadmodùm constat ex suprà dictis. Terminus Divisivus, seu Distributivus est, qui ita plura significat, ut de singulis ùt divisis dici possit, ùt, *Civis,* qui omnes Cives significat, & de singulis

Collectivus.

Divisivus.

ùt

ut à collectione divisis dicitur, cùm & Petrus v. g. sit Civis, & Paulus sit Civis, & sic deinceps, nec, ut de iis prædicetur Civis, accipiantur per modum Collectionis. Equidem Terminus hic Divisivus, seu Distributivus, multùm affinis est Termino simpliciter Communi; potest tamen dici aliqua ratione ab eo differre, in quantum Terminus simpliciter Communis convenit pluribus, præcisè prout in se sunt, & non attendendo, utrum sint Collectio, vel non sint; Terminus autem Divisivus, quando sumitur ùt talis, concipitur convenire pluribus, determinatè, quin plura hæc debeant sumi per modum Collectionis.

PARAGRAPHUS IV.

De Termino Univoco, Æquivoco, & Analogo, ac de Transcendentali, & Non Transcendentali.

69. TErminus Communis Distributivus primò alius est Univocus, alius Æquivocus, alius Analogus. Univoca ab Aristotele in Categ. c. 1. dicuntur, quorum nomen commune est, & ratio substantiæ per nomen significata est eadem. Æquivoca autem juxta eundem Philosophum l. c. sunt, quorum solum nomen commune est, ratio verò substantiæ

per

per nomen significata est diversa. Itaque clariùs Terminus Univocus est, qui de omnibus, ad quæ significanda primariò est institutus, ita prædicatur, ut ratio per illum significata eadem in omnibus reperiatur, ut, *Homo*, *Animal*; nam ratio per Terminum, *Homo*, significata, nempe humanitas, convenit omnibus hominibus. *Animal*, autem ità pariter de pluribus prædicatur, ut ratio significata sit eadem in omnibus. Dixi autem: *Ratio significata*; quia ût notat Arriaga Disp. 1. Sect. 3. n. 20. Ad Terminum Univocum non requiritur, ut res per eum significatæ sint omnino similes, sed sufficit, si in ratione per Terminum importata conveniant. Sic itaque hoc nomen, *Animal*, est Univocum, non quia omnia animalia sunt similia, aut ejusdem speciei, cùm inter se variis speciebûs differant; sed quia in ratione animalis, quæ per nomen importatur, conveniunt. Sunt autem hæc dicta de Termino Univoco strictè sumpto.

Univocus.

In quibus possint Univoca disconvenire?

70. Terminus porrò Æquivocus itidem strictè sumptus est, qui convenit pluribus sub ratione omnino diversa; seu qui quidem prædicatur de pluribus, sed ita, ut ratio per illum significata sit in illis omninò diversa, ut, *Gallus*, respectu hominis nati in Gallia; & Galli gallinacei; vox enim hæc utrumque significat; sed diversam omnino rationem habet in Gallo homine, & diversam in Gallo ave; cùm in illo quidem, animal rationale significet natum

Æquivocus

tum in Gallia; in isto autem animal irrationale gallinaceum. Pariter, *Canis*, est Terminus Æquivocus, respectu Canis terrestris, & Canis cœlestis, itidem ob rationem, quam significat in utroque diversam; priori enim acceptione Animal significat, posteriori Sydus.

71. Termino Æquivoco, ut habet itidem Arriaga loc. mox cit. n. 21. vicissim non nocet convenientia inter se rerum ab eo significatarum, nisi quando præcisè ea convenientia intenditur explicari per Terminum. Hinc intelliges, qua ratione, *Animal*, etiam quando significat Hominem natum in Gallia, & Gallum gallinaceum, sit Terminus Univocus; nomen verò, *Gallus*, etiam si eadem significat, sit Æquivocus. Ratio est; quia, *Animal*, ea significat, quatenùs sunt similia, & rationem Animalis participant; *Gallus* verò, licèt eadem significet, non tamen significat, quatenus sunt similia, sed quatenùs sunt diversa inter se, & secundùm rationem, qua differunt, hominis nimirùm nati in Gallia, ac animalis irrationalis Galli gallinacei. Eò etiam modò nomina propria, ùt, Petrus, dum hunc, & illum hominem significant, & de pluribus diversis v. g. Petris prædicantur, etiamsi hi sint ejusdem speciei, Æquivoca tamen sunt; quia eos significant, non ùt sunt unum, aut in ratione humana conveniunt, sed ùt differunt propriis rationibùs, & ùt quivis eorum est unum determinatum ens cum *In quibus possint Æquivoca convenire*

certo

certo apparatu accidentium in alio non reperibilium, v. g. hic Petrus est Juvenis probus, & doctus; ille autem alter Petrus est Vir rudis, & improbus, sicque in cæteris.

Analogus. 72. Terminus Analogus velut medius est inter Univocum, & Æquivocum; ac dicitur ille, qui ita de pluribus prædicatur, ut ratio per Terminum significata neque sit omnino eadem, neque omnino diversa, sed partim eadem, partim diversa. Sic, *Sanus*, est Terminus Analogus; quia possum v. g. dicere: *Homo sanus*; *Cibus sanus*; *color sanus*; prædicatione nec omnino eâdem; nec omnino diversâ. Non omnino eâdem, quia quando, *Sanus*, prædicatur de homine, est Forma denominans Sanum: quando prædicatur de cibo, est causa sanitatis: quando prædicatur de colore, est signum sanitatis: quæ prædicationes, ac rationes significatæ non sunt omnino eædem; cùm utique non sit omnino idem, esse formam, causam, & signum ejusdem rei. Nec tamen omninò diversæ, quia rationes illæ omnes conveniunt in hoc, quòd habeant aliquam proportionem ad sanitatem.

Analogorum alia sunt Propria, alia Impropria. 73. Analogorum, ùt ait Hurtado hic Disp. 1. Sect. 8. §. 41. alia sunt Propria; quando ratio Analoga propriè reperitur in singulis, ùt, *Ens*, respectu Substantiæ, & Accidentis, ac etiam respectu DEI, & Creaturæ; his enim omnibus ratio Entis propriè convenit, quamvis non in sensu omni-

omnino eodem, uti nec omnino diverso, sed proinde in Analogo. Alia impropria, quando ratio Analoga propriè reperitur in uno solùm, in aliis verò impropriè, & per comparationem ad proprium, ùt, *Risus*, respectu hominis, & prati; in homine enim reperitur propriè; in prato autem duntaxat impropriè per metaphoram, & comparatione ad hominem.

74. Ex dictis colligitur, discrimen inter Terminum Communem, & strictè Univocum esse, quòd omnis Terminus talis Univocus sit Communis, non autem omnis Communis Univocus. Ratio est; quia Terminus strictè Univocus debet posse prædicari sub eadem omnino ratione de omnibus, ad quæ significanda primariò est institutus; ad Terminum verò Communem sufficit, si de aliquibus, ad quæ significanda primariò est institutus, sub eadem ratione prædicetur. Hinc, *Canis*, est Terminus Communis, quia sub eadem ratione convenit aliquibus, iisque pluribus, ad quæ significanda primariò est institutus, nimirum omni animali latrabili; non tamen est Terminus strictè Univocus, sed potiùs est Æquivocus; convenit enim sub ratione omnino diversa saltem alicui, nimirùm Syderi Cani cœlesti; aut etiam Pisci Cani marino.

Discrimen inter Terminum Communem, & strictè Univocum.

57. Cæterùm locuti sumus hucusque de Terminis tum Univoco, tum Æquivoco strictè talibus, id est, dum prædicantur de iis, ad quæ significanda primariò sunt

Cur agatur de Univocis, & Æquivocis strictè

tabus, & qd sint la- tales?

sunt instituti; nam si accipiuntur ii Termini in sensu minùs stricto, id est, etiam pro iis, ad quæ significanda non sunt primariò instituti, sed duntaxat secundariò, vix est ullus Terminus Univocus, aut etiam Æquivocus, qui non possit simul esse saltem Analogus; cùm plerique ex illis Terminis præter res, ad quas significandas primariò sunt instituti, etiam secundariò alias significent, in quibus si non omnino alia, saltem partim eadem, partim alia est ratio. Sic Terminus, *Homo*, qui ad significandum animal rationale primariò est institutus, & in hac eadem significatione de omnibus animalibus rationalibus prædicatur, unde simpliciter etiam est Terminus Univocus strictè sumptus; Secundariò tamen etiam significat hominem pictum; adeóque, *Homo*, si sumatur in hoc sensu minùs stricto, de aliquibus prædicari potest in significatione non omnino eâdem, cùm verus Homo, utpote animal rationale, utique non sit idem ac homo pictus, qui res est sine sensu, & inanimis; proinde, *Homo*, ita acceptus erit Terminus Analogus. Atque hoc sensu tum Aristoteles, tum alii passim vocem, *Homo*, afferunt pro exemplo Termini Analogi. Verùm, ut dictum est, tunc disceditur à sensu primario illius vocis, & ejus significatio ab iis, ad quæ significanda primò est instituta, & respectu quorum non est nisi Terminus Univocus strictè talis, extenditur ad ea etiam, ad quæ significanda

est

est duntaxat secundariò instituta, & hôc posito evadit etiam Terminus Analogus. Quæ autem dicuntur hìc de voce, *Homo*, intelligi etiam debent de aliis id genus, quæ occurrunt passim.

76. Terminus porrò Communis Distributivus alius etiam est Transcendentalis, alius non Transcendentalis. Transcendentalis est ille, qui de omni ente reali, & possibili prædicari potest. Tales Termini sunt sex, nimirum hi: Res, Ens, Unum, Bonum, Aliquid, Verum; quos hac voce initialibûs eorum litteris composita, memoriæ causâ, sunt complexi: REUBAV. Res significat cujuslibet rei essentiam. Ens aptitudinem, quam res habet, ut existat. Unum denotat unitatem cujusque rei, per quam est indivisa in se, seu una, & non plures. Bonum significat intrinsecam cujuslibet rei perfectionem, propter quam est amabilis. Aliquid, sive Aliud quid, significat distinctionem omnis rei ab omni alia. Verum denotat cognoscibilitatem rei, vi cujus quodlibet fundare potest veram cognitionem sui. *Terminus Transcendentalis.*

77. Terminus Non Transcendentalis est ille, qui non convenit omni enti, ùt, *Homo*, *Corpus*. Addit hìc Hurtado Disp. 1. Sect. 7. §. 37. Terminum Transcendentalem esse duplicem; nimirum Transcendentalem simpliciter, & Transcendentalem secundùm quid. Prior est, qui de omni genere entis prædicari potest, ùt sunt sex illi, quos retulimus. Posterior verò est, *Non Transcendentalis.* *Quid censendum de Transcen-*

dentali secundùm quid; est, qui in aliquo tantùm genere de omni sub eo contento potest prædicari, ùt *Substantia;* nam hæc quidem convenit omni speciei substantiarum, sed non omni speciei Entis; quippe Accidens non continetur sub Substantia. Sed res hæc est de voce, & si lubeat, cum communi, Terminum Transcendentalem secundùm quid vocabis simpliciter Non Transcendentalem. Pariter ponunt aliqui in hac Divisione etiam Terminum Supertranscendentalem; qui videlicet conveniat non tantùm omni enti reali, & possibili, sed etiam impossibili, cujusmodi esse volunt: *Imaginabile*, *Intelligibile*. Sed quia non est satìs apud omnes decisum, an cognoscere possimus impossibilia ùt distincta ab omni re possibili; ideò passim hoc tertium membrum sub Judice relinquitur, nec adducitur in divisionem.

Aut de Supertranscendentali?

PARAGRAPHUS V.

De Termino Categorematico, & Syncategorematico; Simplici, & Complexo; Primò-Intentionali, ac Secundò-Intentionali.

Divisiones Terminorum ex Modo significandi.

78. JAm verò Terminus ex Modo significandi dividitur primò in Categorematicum, & Syncategorematicum. Terminus Categorematicus est, qui

Terminus

qui per se tam perfectam habet significationem, ut formaliter acceptus se solo possit esse Subjectum, vel Prædicatum Propositionis, ùt: *Homo*, *Animal*, *Petrus*. Syncategorematicus autem est, qui formaliter acceptus, propter incompletum, & indeterminatum modum significandi non potest se solo esse Subjectum, vel Prædicatum in Propositione, sed necessariò exigit adjungi alteri Termino jam per se significativo, cujus duntaxat significationem vel auget, vel minuit, ac certô modô afficit, ùt: *Omnis*, *Nullus*, *Valde*. Addunt hìc aliqui Terminum Mixtum, qui videlicet se quidem solo potest esse Subjectum, vel Prædicatum; includit tamen aliquid, quod se junctum non habet perfectam significationem, ùt: *Nemo*; quod idem sonat, ac: *Nullus homo*. Si itaque per Terminum Mixtum intelligatur ille, qui sit compositus ex duobus Terminis, quorum unus seorsim sumptus esset Categorematicus, alter Syncategorematicus, ùt videntur Authores illi intendere, nihil obest, quin admittatur talis Terminus; cùm Termini quoad sensum ita compositi dentur, ùt patet ex allato mox exemplo. Si autem per Terminum Mixtum intelligeretur talis, qui nec esset Categorematicus, nec Syncategorematicus, tunc non admittitur Terminus Mixtus; cum omnis Vox ita sit instituta, talémque significationem habeat, ut se sola possit, aut non possit esse Subjectum, vel Prædicatum Propositio-

Categorematicus.

Syncategorematicus.

Mixtus.

nis. Caeterùm Terminum hunc Mixtum non adduximus hìc in Divisionem tanquam speciale membrum; quia prout jacet, simpliciter est Categorematicus.

Nomina Substantiva sunt Termini Categorematici; Signa autem Universalia, aut Particularia, Syncatogorematici.

79. Ex dictis patet, omnia Nomina Substantiva esse Terminos Categorematicos; quia ita completè significant, ut se solis possint esse Subjectum, vel Praedicatum. Signa autem Universalia, & Particularia, qualia sunt: *Omnis*, *Nullus*, *Aliquis*, *Alter*, *Alteruter*, *Neuter*, esse Terminos Syncategorematicos; quia non significant ita perfectè, & determinatè, ut se solis possint esse Subjectum, aut Praedicatum. Atque haec apud plerosque passim satis definita sunt, & certa.

Adjectiva accenseantur Categorematicis.

80. Sed majus dubium est, an Nomina Adjectiva inter Terminos Categorematicos habenda sint, an verò inter Syncategorematicos. Censeo cum Casilio c. 4. & communiori contra Arriagam Sect. 4. n. 24. Adjectiva simpliciter, ac propriè talia, ùt sunt v. g. *Doctus*, *Bonus*, *Potens*, referenda esse inter Terminos Categorematicos. Ratio est, quia se solis possunt esse saltem Praedicatum Propositionis; & dum praedicantur, etiam sine ullo adjuncto, habent perfectam significationem, ùt patet in his Propositionibus: *Petrus est doctus; DEUS est potens.* Oritur inde istud, ùt notat Oviedo Controv. 1. Punct. 3. n. 4. quia Nomina Adjectiva important formam realem, ac absolutam, sive dein distin-

distinctam à Subjecto, cui ea adjungitur, sive cum eo identificatam; ùt, *Doctus*, importat doctrinam; *Bonus*, bonitatem. Cùm igitur forma hæc in se sit Terminus Categorematicus, nomen, quod ipsam importat, & in Recto sumitur, hoc ipso est etiam Categorematicum, ac perfectè significativum.

81. Adverbia autem, Præpositiones, Conjunctiones, & Casus Obliqui, non sunt Termini Categorematici; quia se solis non possunt esse Subjectum, vel Prædicatum. Sed neque propriè sunt Termini Syncategorematici, ùt jam notatum est n. 10. quia etiam cum aliis Terminis sumpti non possunt in Recto subjici, aut prædicari. Intelligi autem hæc debent, si voces illæ accipiantur Formaliter, ac pro suo significato; nam si accipiantur Materialiter, ac pro nuda voce, sunt Termini Categorematici; quia sic, cùm supponant pro se ipsis, possunt esse Subjectum, vel Prædicatum. *Adverbia, Præpositiones, Conjunctiones, & Casus Obliqui non sunt propriè Syncategorematici.*

82. Terminus porro Categorematicus alius est Simplex, alius Complexus. Terminus Simplex, seu ùt etiam appellant, Incomplexus, est, cujus partes à se invicem divisæ, ac separatæ vel nullam omnino habent significationem, vel non eandem, quam habebant conjunctæ. Sic Vox illa: *Homo*, est Terminus Simplex; quia partes, *Ho*, & *mo*, ex quibus componitur, si seorsim sumantur, nullam habent significationem. Item vox: *Dominus*, est Ter- *Terminus Simplex.*

minus Simplex; quia licèt ejus partes separatæ aliquam significationem habeant, nimirum hanc: *Do*, & *minus*; non tamen eandem, ac cùm erant compositæ. Sic etiam, *Respublica*, est Terminus Simplex; quia ejus partes conjunctæ significant Communitatem hominum, quam non significant separatæ.

Complexus. 83. Terminus Complexus est, cujus partes à se invicem separatæ perfectam significationem habent; eámque ipsam, quam habebant conjunctæ, v. g. *Homo doctus*. Ad Terminum Complexúm requiruntur hæc quinque. 1. Ut Terminus Complexus involvat plures Terminos explicitè; hinc rursum, *Homo*, non est Terminus Complexus; quia licèt idem sit ac: *Animal rationale*; eos tamen Terminos involvit duntaxat implicitè. 2. Ut Termini illi, ex quibus componitur Terminus Complexus; etiam separati habeant perfectam significationem. Hinc: *Omnis Homo*, non est Terminus Complexus; quia, *Omnis*, ex quo partialiter componitur, non habet, si seorsim sumatur, perfectam significationem. 3. Ut intercedat inter duos hos, plurésque Terminos aliqua compositio, vel connexio, saltem Grammaticalis, qualis v. g. datur inter Substantivum, & Adjectivum, ùt: *Homo pictus*; vel inter duo Substantiva, aut Adjectiva connexa per particulam: *Et*, vel æquivalentem, ùt, *Homo*, & *Leo*. Si non datur aliqua ejusmodi connexio, Termini dicun-

dicuntur Disparati. 4. Ut Termini illi habeant diversas inter se significationes, hinc: *Marcus Tullius*, non est Terminus Complexus; quia voces illæ nihil diversum, sed prorsus eundem hominem significant. 5. Denique, ut Termini illi conjuncti eandem significationem retineant, quam habebant separati. Ex quo defectu, ùt dictum est, vox: *Dominus*, non est Terminus Complexus; quia partes conjunctæ aliud significant, quàm separatæ. Idem est de voce: *Erasmus*, quam si dividas, prodibit alia hæc significatio: *Eras Mus.*

84. Rursus Terminus Categorematicus Simplex ponitur alius Primò-Intentionalis, alius Secundò-Intentionalis. Terminus Primò-Intentionalis, quem etiam Terminum Primæ Intentionis vocant, ex mente Toleti L. 1. c. 13. est ille, qui significat rem præcisè prout in se, & secundùm se est, non autem ùt jam cognitam alia cognitione, ac affectam aliqua denominatione ex tali cognitione orta. Tales sunt: *Leo*, *Arbor*. Secundò-Intentionalis autem, qui etiam Terminus secundæ intentionis appellatur, est ille, qui significat rem, ùt jam affectam aliqua denominatione ex priori cognitione orta. Tales Termini sunt: *Subjectum*, *Prædicatum*, *Universale*, *Genus*, *Species*; nulla enim res ex se est Subjectum, sed priùs cognosci debet, & apprehendi ùt talis, de qua aliquid affirmatur, vel negatur, adeóque substare cogni-

Primò-Intentionalis.

Secundò-Intentionalis

gnitioni, à qua hanc denominationem accipiat. Par ratio est de Prædicato, Universali, Genere, Specie, ac aliis ejusmodi.

Aliud est, Terminum esse Primò- aut Secundò-Intentionalem; aliud sumi Primò- aut Secundò-Intentionaliter.

85. Cæterùm advertendum, aliud esse, Terminum esse Primò- aut Secundò-Intentionalem; & aliud, Terminum Primò- aut Secundò-Intentionaliter sumi; potest enim Terminus, qui de se est Primò-Intentionalis, sumi Secundò-Intentionaliter, & vicissim. Sic Terminus, *Homo*, est quidem Primò-Intentionalis; cùm ita simpliciter acceptus non sit affectus ulla denominatione ex priori aliqua cognitione orta; si tamen reflexè dicatur: *Homo, in hac Propositione: Homo est Animal rationale, est Subjectum*; sic sumitur, *Homo*, Secundò-Intentionaliter; quia aliquid prædicatur de ipso ùt jam affecto denominatione orta ex præcedente cognitione, videlicet ex illa, quâ cognoscitur ùt Subjectum. Vicissim, licèt, *Subjectum*, sit Terminus Secundò-Intentionalis, ùt vidimus; quando tamen dico: *Subjectum est id, de quo aliquid affirmatur, vel negatur*; sumitur, *Subjectum*, Primò-Intentionaliter; quia sumitur præcisè prout est in se, & non prout affectum denominatione ex cognitione præcedente.

Solvuntur Objectiones.

86. OBj. I. Contra Doctrinam de Termino Categorematico, & Syncategorematico. Signa Universalia,

lia, aut Particularia, ùt: *Nullus*, *Aliquis*, possunt esse Subjectum, vel Prædicatum: Ergò malè dicitur, quòd sint Termini Syncategorematici. P. A. In his Propositionibus: *Nullus vagatur in platea; Aliquis erat in Templo; Nullus*, & *Aliquis*, sunt Subjectum: Ergo.

R. D. A. Hæc signa possunt esse Subjectum, vel Prædicatum se solis, N. Si subintelligatur Nomen aliquod Substantivum, C. A. & N. C. In allatis Propositionibus subintelliguntur Substantiva, ut sensus v. g. sit: *Nullus Civis vagatur in platea; Aliquis Studiosus orat in Templo.*

87. Obj. 2. & urgetur argumentum. Etiam sub Adjectivis, quæ tamen dicimus esse Terminos Categorematicos, intelligitur Nomen Substantivum: Ergo data responsio non subsistit, ac vel Signa Universalia, & Particularia sunt Termini Categorematici, vel Nomina Adjectiva non sunt Termini Categorematici.

R. D. A. Etiam sub Adjectivis, quæ tamen dicimus esse Terminos Categorematicos, intelligitur Nomen Substantivum importatum per ipsum Adjectivum, C. non importatum per ipsum Adjectivum. N. A. & C. Disparitas itaque inter Adjectiva, quæ dicimus esse Terminos Categorematicos, & Signa Universalia, ac Particularia, quæ dicimus esse Terminos Syncategorematicos, est ista; quod illa importent, sive significent per se Nomen Substantivum, nimirum suam Formam,

ùt : *Doctus*, importat Doctrinam, aut *Albus*, Albedinem; ista verò nullum ejusmodi Substantivum, ac nullam Formam per se inferant, ùt : *Nullus*, in quo nihil quidpiam determinatum, ùt Homo, aut Leo, vel quid ejusmodi percipitur.

88. Obj. 3. Saltem Casus Obliqui possunt esse se solis Subjectum, aut Prædicatum : Ergo saltem hi possunt dici Termini Categorematici. P. A. In hac Propositione : *Petrus est Domi*; item in hac: *Iste liber est Petri*, voces : *Domi*, & *Petri*, sunt Prædicatum : Ergo.

R. N. A. ad P. rursum N. A. In his Propositionibus Prædicatum est implicitum; ac sensus est : *Petrus est existens domi*; *Iste Liber est spectans ad Petrum*; ubi voces : *Existens*, &. *Spectans*, sunt Prædicatum, non verò, *Domi*, & *Petri*.

89. Obj. 4. Contra Doctrinam de Termino Primò-Intentionali. Quilibet Terminus significat rem, & cognitionem: Ergo nullus significat rem, ùt præcisè est in se : Ergo, si dicta subsistunt, quilibet Terminus est Secundò-Intentionalis. A. videtur certum; nam nulla vox usurpatur actu ad significandam rem, nisi pariter cognoscatur illa res.

R. D. A. Quilibet Terminus significat rem, & cognitionem directam, qua cognoscitur res per Terminum significata, C. cognitionem reflexam, qualem diximus requiri ad Terminum Secundò-Intentionalem. N. Itaque ut Terminus sit Secun-

dò-

dò-Intentionalis, non sufficit, Objectum primò cognosci, prout illud simpliciter est in se, & sic acquirere denominationem cogniti, quod fit per cognitionem directam; sed requiritur, ut alia cognitio superveniat in idem Objectum jam affectum aliqua denominatione sibi indita à cognitione priore; quæ porro cognitio superveniens vocatur cognitio reflexa; & propriè dat esse Termino Secundò-Intentionali. Hinc si dico: *Petrus est cognitus*, non fit secunda Intentio; quia, *cognitus*, non tribuit Petro aliam denominationem, quàm præcisè cogniti, nec cognitio hæc est reflexa in Petrum jam cognitum, & per cognitionem affectum aliqua denominatione alia, quàm præcisè cogniti. Secus fieret, si dicerem: *In propositione: Petrus est cognitus, Petrus est Subjectum*; quia tunc in Petrum cognitum caderet cognitio reflexa, &, ùt ex dictis patet, *Petrus*, Terminus de se Primò-Intentionalis, sumeretur Secundò-Intentionaliter.

90. Obj. 5. Si dico: *Cognitio est in intellectu; Cognitio*, significat rem, prout est in intellectu, & tamen est prima intentio: Ergo ad primam intentionem non requiritur necessariò, ut cognitio repræsentet rem præcisè, prout res est in se. In hoc argumento fit æquivocatio. Unde

R. D. Primum membrum antecedentis. Cognitio eo casu significat rem, prout est in intellectu subjectivè, seu prout est in eo recepta, C. prout ibi est objectivè, & refle-

reflexè. N. A. & Consequentium. Sic etiam, tametsi, *Cognitio*, significet rem dependenter ab intellectu, seu ùt ab intellectu producta, & in eo recepta, tamen *Cognitio*, non est secunda intentio; quia hæc dependentia est meræ causalitatis, non autem reflexionis.

91. Obj. 6. Omnis Terminus est Subjectum, vel Prædicatum, ùt constat ex Definitione Termini: Ergo si Subjectum, & Prædicatum sunt Termini Secundò-Intentionales, omnis Terminus est Secundò-Intentionalis.

R. D. A. Omnis Terminus est Subjectum, vel Prædicatum directè sumptum, C. A. reflexè sumptum, N. A. & consequentiam. Non enim quodvis, de quo aliquid prædicatur in Propositione, reflexè cognoscitur esse Subjectum, vel Prædicatum; quod tamen, ùt vidimus, necessarium est ad secundam intentionem.

PARAGRAPHUS VI.

De Termino Finito, & Infinito; Concreto, & Abstracto; Absoluto, & Connotativo; Positivo, Negativo, & Privativo.

Terminus Finitus.

92. ULteriùs dividitur Terminus Categorematicus in Finitum, & Infinitum. Terminus Finitus, qui etiam Finitans dicitur, est, qui aliquid determinatè significat, ùt: *Homo*, *Lapis*. Ter-

Terminus autem Infinitus, qui etiam Infinitans appellatur, est, qui per particulam, *Non*, infinitantem à suo significato trahitur ad significandum indeterminatè omne à se distinctum, ùt: *Non Homo*, *Non Lapis*. Sic in hac Propositione: *Non Petrus currit: Non Petrus*, est Terminus infinitans, & sensus est: Aliquid, quod non est Petrus, currit. Cæterùm à Termino Finito vocatur Propositio Finita, ac à Termino Infinito appellatur Infinita. Erit autem Infinita, dummodò unus in ea Terminus sit Infinitus. *Infinitus.*

93. Notandum verò, Particulam, *Non*, immediatè debere afficere Terminum, ut hic evadat Infinitus, ac proin Propositio, in qua est, dicatur Infinita; ùt v. g. *Leo est non Lapis*; quæ Propositio est Infinita, seu Infinitans, & affirmativa; nam si Particula, *Non*, non immediatè afficeret Terminum, Prædicatum videlicet, aut Subjectum, sed Copulam hoc modô: *Leo non est Lapis*, Propositio non esset Infinita, sed Negativa. Itaque Particula: *Non*, subinde sumitur Infinitanter, subinde autem Neganter. Infinitanter sumitur, cùm immediatè afficit Subjectum, vel Prædicatum; ùt: *Non Lapis est Homo*, vel: *Lapis est non Homo*. Neganter verò accipitur, cùm immediatè afficit Copulam, ùt: *Homo non est Lapis*. Porro omnis Terminus Categorematicus Finitus evadere potest Infinitus, si Termino Finito immediatè apponatur Particula: *Non*, ùt ex allatis, & ob- *Quandonam Propositio fiat Finita, vel Infinita?*

reflexè. N. A. & Consequentium. Sic etiam, tametsi, *Cognitio*, significet rem dependenter ab intellectu, seu ùt ab intellectu producta, & in eo recepta, tamen *Cognitio*, non est secunda intentio; quia hæc dependentia est meræ causalitatis, non autem reflexionis.

91. Obj. 6. Omnis Terminus est Subjectum, vel Prædicatum, ùt constat ex Definitione Termini: Ergo si Subjectum, & Prædicatum sunt Termini Secundò-Intentionales, omnis Terminus est Secundò-Intentionalis.

R. D. A. Omnis Terminus est Subjectum, vel Prædicatum directè sumptum, C. A. reflexè sumptum, N. A. & consequentiam. Non enim quodvis, de quo aliquid prædicatur in Propositione, reflexè cognoscitur esse Subjectum, vel Prædicatum; quod tamen, ùt vidimus, necessarium est ad secundam intentionem.

PARAGRAPHUS VI.

De Termino Finito, & Infinito: Concreto, & Abstracto; Absoluto, & Connotativo; Positivo, Negativo, & Privativo.

Term- r
92. ULterius dividitur Terminus Categorematicus in Finitu

Termi[illegible]
nitans appellatur [illegible]
Non, [illegible]
tur ad [illegible]
à se [illegible]
Sic in hac [illegible]
rit: Non [illegible]
& sensus est [illegible]
currit. [illegible]
tur Propositio [illegible]
nito appellatur [illegible]
nita, [illegible]
Infinitus.

95. [illegible]
immediate [illegible]
hic evadat [illegible]
in qua est, [illegible]
non Lapis [illegible]
seu Infinitum [illegible]
ticula, *Non* [illegible]
minum, Praedicatum [illegible]
jectum, sed [illegible]
est Lapis, [illegible]

[illegible] *etum* [illegible] *est* [illegible] *uatè* [illegible] *nse-*

Aliud Adaquatè extrinsecum.

[illegible] x- [illegible] nu- [illegible] *Ama-* [illegible] hujus [illegible] um ama: [illegible] Concre [illegible] tim extrin[illegible] rtim intrin[illegible]

tim extrinsecum. Subjecto, & partim extrinseca, ùt: *Æqualis, Similis*; nam Æqualitas, & Similitudo, quæ sunt Formæ denominantes v. g. unum palmum æqualem alteri, aut hunc hominem illi similem, non sunt adæquatè intrinsecæ, aut extrinsecæ uni palmo, aut homini, sed insunt partim uni, partim alteri; nihil enim sibi æquale est, aut simile, & æqualitas, aut Similitudo non nisi saltem inter duo haberi potest.

Adæquatè intrinsecum subdividitur in Physicum; 96. Ex Concretis Adæquatè intrinsecis, quædam ponuntur Physica, quædam Metaphysica. Physicum est, quod significat Formam physicè, seu realiter distinctam à Subjecto, & huic duntaxat unitam, ùt: *Albus*; Albedo enim realiter est distincta v. g. à Muro, quem denominant Album, & cui unitur. *Et Metaphysicum.* Metaphysicum est, quod significat Formam metaphysicè tantùm, & formaliter, hoc est, secundùm nostrum concipiendi modum, distinctam à Subjecto, quocum cæteroquin physicè, & realiter identificatur, ùt: DEUS; Deitas enim, quæ est Forma denominans DEUM, non est physicè, seu realiter, sed duntaxat metaphysicè, & formaliter distincta à DEO; in quantum nimirum DEUS, & Deitas diversò modò concipiuntur, licèt sint res omnino eadem.

Aliud etiam est Concretum Substantiale; 97. Dein verò aliud etiam est Concretum Substantiale, aliud Accidentale. Concretum Substantiale est, cujus omnis pars, videlicet tam Subjectum, quàm Forma,

ma, est Substantia, ùt: *Homo*; nam tam Subjectum hujus Concreti v. g. *Petrus*, quàm Forma, seu Humanitas est Substantia. Concretum Accidentale illud dicitur, cujus una saltem pars est Accidens, ùt: *Album*; nam Albedo, quæ in hoc Concreto est Forma, est Accidens. Concretum Substantiale aliud est Concretum Naturæ, quod explicitè significat Naturam, ùt: *Natura*, *DEUS*, aliud Personæ, quod explicitè significat Personam, ùt: *Petrus*. *Aliud Accidentale. Substantiale est vel Naturæ, vel Personæ.*

98. Jam verò Concretum triplici modò sumi potest; nimirum Specificativè, Reduplicativè, & Concretivè. Specificativè, seu ùt etiam loquuntur, Materialiter, aut Denominativè sumitur Concretum, quando ei Prædicatum convenit non ratione Formæ, sed ratione Subjecti tantùm, ùt: *Logicus ludit*; lusus enim, qui hìc est Prædicatum, convenit Logico non ratione Logicæ, quæ est Forma denominans hoc Concretum, sed præcisè ratione Subjecti, ut sensus sit: Ille homo, qui aliàs est Studiosus Logicæ, ludit. Reduplicativè, seu formaliter, sumitur Concretum, quando Prædicatum illi convenit tantùm ratione Formæ, & non ratione Subjecti, ùt cùm dico: *Album est coloratum*; *Album*, sumitur Reduplicativè; nam dicitur coloratum propter Formam tantùm, seu propter solam albedinem. Concretivè denique sumitur Concretum, quando Prædicatum illi convenit ratione utriusque partis, Subjecti nimirùm, & *Concretum sumi potest Specificativè; Reduplicativè; Aut Concretivè.*

Formæ, ita, ut utraque pars importetur in Recto, ùt: *Album est compositum Accidentale;* sensus enim est iste: Murus v. g. & ejus Albedo simul sunt compositum Accidentale.

Quid significent Particulæ: Quà; Quatenus; In quantum; aut similes, in expositione Concreti.

99. Porrò Concretum, quando sumitur Reduplicativè, exponi solet per Particulas: Quà; Quatenus; In quantum, & alias id genus; ùt cùm dicitur: *Musicus cantat;* Si accipiatur Concretum Reduplicativè, sic exponimus: Musicus, quà Musicus cantat, sive: Cantus convenit huic Subjecto, seu Homini, ratione Formæ, seu Musicæ. Sunt tamen hæ ipsæ Particulæ duntaxat tunc signa acceptionis reduplicativæ, quando itidem Prædicatum convenit Subjecto, ratione Formæ, non item aliàs. Hinc quando dicitur: *Justus quà Justus potest peccare venialiter;* Concretum, *Justus*, non accipitur Reduplicativè; quia potentia peccandi non convenit Justo ratione Justitiæ; sed tantùm volumus indicare, Hominem, non obstante, quòd sit Justus, ac manente Justitia, posse peccare venialiter. Adeóque significatur hìc per istum modum mera non repugnantia Prædicati cum Subjecto. Nonnunquam reduplicatur sola conditio, ùt quando dico: *Ignis quà applicatus urit.* Applicatio enim reduplicata non consideratur tanquam causa ustionis, sed duntaxat conditio.

100. Sed Quæres, quid Concreta importent in Recto? Per Rectum, ùt jam initio

initiô notatum est, intelligitur Casus Nominativus, reliqui Casus omnes autem sunt Obliqui. Unde sensus Quæstionis est iste: Quænam pars Concreti efferatur in Nominativo? nimirùm implicitè in ipso Concreto, & explicitè, si Concretum exponatur. Hac de re pluribùs disputatur peculiari locô in decursu Philosophiæ; ut autem facilis Regula interim habeatur,

101. R. In Recto importatur id, quod in Propositione immediatè, & directè subjicitur, aut prædicatur; sive quod immediatè, & directè, mediante Copula, in Propositione Affirmativa affirmatur ùt identificatum; in Propositione verò Negativa ùt distinctum. Contrà autem in Obliquo importatur illud, quod affirmatur duntaxat tanquam connexum, & cohærens. Exemplo sit hæc Propositio: *Musicus ambulat;* in qua invenitur Concretum, *Musicus.* Dico jam, quòd respectu hujus Concreti in Recto importetur, respectu quidem Subjecti ille, qui callet Musicam, ex parte Prædicati verò ille, qui exercet ambulationem; quia hæc immediatè affirmantur ùt connexa inter se; Musica verò, & ambulatio tantùm importantur in Obliquo; quia non affirmantur ùt identificatæ aut cum ente, aut inter se; sed sunt tantùm aliquid connexum cum ente callente Musicam, & exercente ambulationem. Idem intellige in hac Propositione, qua dico: *Album est dulce;* ubi res,

Quid Concreta importent in Recto?

quæ habet albedinem, concipitur identificata cum re habente dulcedinem, adeóque importantur in Recto; albedo autem & dulcedo non concipiuntur ùt identificatæ, adeóque importantur in Obliquo. Si verò dicam: *Album est compositum Accidentale*; quo casu, ùt patet ex dictis, Concretum sumitur Concretivè, tunc ex parte Subjecti utraque pars Concreti, *Album*, nimirùm Subjectum, & Forma, importantur in Recto; quia utraque concipitur ùt identificata cum toto accidentali.

Terminus Absolutus. 102. Ulteriùs dividitur Terminus Categorematicus in Absolutum, & Connotativum. De his multa Hurtado est lis Disp. 1. Sect. 9. §. 43. contra Toletum, & Sotum. Mihi ab Arriaga Disp. 1. Sect. 4. n. 32. Terminus Absolutus rectè describi videtur ille, qui significat per modum per se stantis; id est, qui vî sui modi significandi potest se solo esse Subjectum. Tales Termini sunt omnia Substantiva, ùt: *Albedo*, *Dulcedo*; aut etiam Adjectiva, cùm Substantivè ponuntur, ùt: *Album*, in propositione, qua dico: *Album est dulce.*

Et Connotativus. Terminus Connotativus vicissim est, qui significat per modum adjacentis alteri; sive, qui vi sui modi significandi non potest esse se solo Subjectum Propositionis, sed tantùm Prædicatum. Tales Termini sunt omnia Nomina Adjectiva, quæ non ponuntur substantivè.

Discrimen 103. Differt porrò Terminus Absolutus

lutus à Categorematico; quia Terminus Categoermaticus, ùt diximus, est ille, qui tam perfectè significat, ut possit esse Subjectum, vel Prædicatum] Propositionis; adeòque ad rationem Termini Categorematici sufficit, si alterutrum esse possit. Contra verò ad Terminum absolutum non sufficit, quòd possit esse Prædicatum; sed requiritur insuper, ut possit esse Subjectum; nam etiam Adjectiva, quæ tamen non sunt Termini Absoluti, possunt esse Prædicatum. Unde omnis quidem Terminus Absolutus est Categorematicus, sed non omnis Categorematicus est hôc ipsô Absolutus. Pariter datur diversitas inter Terminum Connotativum, & Syncategorematicum; nam Terminus Connotativus se solo potest esse Prædicatum, unde etiam continetur sub Categorematico; Secùs est de Termino Syncategorematico; nec enim hic potest se solo esse vel Prædicatum, vel Subjectum, unde est Categorematico contra divisus.

inter Terminum Absolutum, & Categorematicum.

Item inter Connotativum, & Syncategorematicum.

104. Postremò Terminus Categorematicus alius est Positivus, alius Negativus. Terminus positivus est, qui significat aliquid reale, & verum ens, ùt: *DEUS.*; *Homo; Lapis.* Terminus Negativus est, qui significat negationem, seu carentiam, aut absentiam rei Positvæ, & realis, v. g. *Cæcitas, Tenebræ.* Sed Terminus Negativus subdividitur in strictè Negativum, & Privativum. Strictè Negativus est, qui

Terminus Positivus.

Negativus.

Qui alius est strictè talis;

 signi-

gnitioni, à qua hanc denominationem accipiat. Par ratio est de Prædicato, Universali, Genere, Specie, ac aliis ejusmodi.

Aliud est, Terminum esse Primò- aut Secundò-Intentionalem; aliud sumi Primò-aut Secundò-Intentionaliter.

85. Cæterùm advertendum, aliud esse, Terminum esse Primò-aut Secundò-Intentionalem; & aliud, Terminum Primò-aut Secundò-Intentionaliter sumi; potest enim Terminus, qui de se est Primò-Intentionalis, sumi Secundò-Intentionaliter, & vicissim. Sic Terminus, *Homo*, est quidem Primò-Intentionalis; cùm ita simpliciter acceptus non sit affectus ulla denominatione ex priori aliqua cognitione orta; si tamen reflexè dicatur: *Homo, in hac Propositione: Homo est Animal rationale, est Subjectum*; sic sumitur, *Homo*, Secundò-Intentionaliter; quia aliquid prædicatur de ipso ùt jam affecto denominatione orta ex præcedente cognitione, videlicet ex illa, quâ cognoscitur ùt Subjectum. Vicissim, licèt, *Subjectum*, sit Terminus Secundò-Intentionalis, ùt vidimus; quando tamen dico: *Subjectum est id, de quo aliquid affirmatur, vel negatur*; sumitur, *Subjectum*, Primò-Intentionaliter; quia sumitur præcisè prout est in se, & non prout affectum denominatione ex cognitione præcedente.

Solvuntur Objectiones.

86. OBj. 1. Contra Doctrinam de Termino Categorematico, & Syncategorematico. Signa Universalia,

lia, aut Particularia, ùt: *Nullus*, *Aliquis*, possunt esse Subjectum, vel Prædicatum: Ergò malè dicitur, quòd sint Termini Syncategorematici. P. A. In his Propositionibus: *Nullus vagatur in platea*; *Aliquis erat in Templo*; *Nullus*, & *Aliquis*, sunt Subjectum: Ergo.

R. D. A. Hæc signa possunt esse Subjectum, vel Prædicatum se solis, N. Si subintelligatur Nomen aliquod Substantivum, C. A. & N. C. In allatis Propositionibus subintelliguntur Substantiva, ut sensus v. g. sit: *Nullus Civis vagatur in platea*; *Aliquis Studiosus orat in Templo.*

87. Obj. 2. & urgetur argumentum. Etiam sub Adjectivis, quæ tamen dicimus esse Terminos Categorematicos, intelligitur Nomen Substantivum: Ergo data responsio non subsistit, ac vel Signa Universalia, & Particularia sunt Termini Categorematici, vel Nomina Adjectiva non sunt Termini Categorematici.

R. D. A. Etiam sub Adjectivis, quæ tamen dicimus esse Terminos Categorematicos, intelligitur Nomen Substantivum importatum per ipsum Adjectivum, C. non importatum per ipsum Adjectivum. N. A. & C. Disparitas itaque inter Adjectiva, quæ dicimus esse Terminos Categorematicos, & Signa Universalia, ac Particularia, quæ dicimus esse Terminos Syncategorematicos, est ista; quod illa importent, sive significent per se Nomen Substantivum, nimirum suam Formam,

ùt: *Doctus*, importat Doctrinam, aut *Albus*, Albedinem; ista verò nullum ejusmodi Substantivum, ac nullam Formam per se inferant, ùt: *Nullus*, in quo nihil quidpiam determinatum, ùt Homo, aut Leo, vel quid ejusmodi percipitur.

88. Obj. 3. Saltem Casus Obliqui possunt esse se solis Subjectum, aut Prædicatum: Ergo saltem hi possunt dici Termini Categorematici. P. A. In hac Propositione: *Petrus est Domi*; item in hac: *Iste liber est Petri*, voces: *Domi*, & *Petri*, sunt Prædicatum: Ergo.

R. N. A. ad P. rursum N. A. In his Propositionibus Prædicatum est implicitum; ac sensus est: *Petrus est existens domi*; *Iste Liber est spectans ad Petrum*; ubi voces: *Existens*, &. *Spectans*, sunt Prædicatum, non verò, *Domi*, & *Petri*.

89. Obj. 4. Contra Doctrinam de Termino Primò-Intentionali. Quilibet Terminus significat rem, & cognitionem: Ergo nullus significat rem, ùt præcisè est in se: Ergo, si dicta subsistunt, quilibet Terminus est Secundò-Intentionalis. A. videtur certum; nam nulla vox usurpatur actu ad significandam rem, nisi pariter cognoscatur illa res.

R. D. A. Quilibet Terminus significat rem, & cognitionem directam, qua cognoscitur res per Terminum significata, C. cognitionem reflexam, qualem diximus requiri ad Terminum Secundò-Intentionalem. N. Itaque ut Terminus sit Secundò-

dò-Intentionalis; non sufficit, Objectum primò cognosci, prout illud simpliciter est in se, & sic acquirere denominationem cogniti, quod fit per cognitionem directam; sed requiritur, ut alia cognitio superveniat in idem Objectum jam affectum aliqua denominatione sibi indita à cognitione priore; quæ porro cognitio superveniens vocatur cognitio reflexa, & propriè dat esse Termino Secundò-Intentionali. Hinc si dico: *Petrus est cognitus*, non fit secunda Intentio; quia, *cognitus*, non tribuit Petro aliam denominationem, quàm præcisè cogniti, nec cognitio hæc est reflexa in Petrum jam cognitum, & per cognitionem affectum aliqua denominatione alia, quàm præcisè cogniti. Secus fieret, si dicerem: *In propositione: Petrus est cognitus*, *Petrus est Subjectum*; quia tunc in Petrum cognitum caderet cognitio reflexa, &, ùt ex dictis patet, *Petrus*, Terminus de se Primò-Intentionalis, sumeretur Secundò-Intentionaliter.

90. Obj. 5. Si dico: *Cognitio est in intellectu; Cognitio*, significat rem, prout est in intellectu, & tamen est prima intentio: Ergo ad primam intentionem non requiritur necessariò, ut cognitio repræsentet rem præcisè, prout res est in se. In hoc argumento fit æquivocatio. Unde

R. D. Primum membrum antecedentis. Cognitio eo casu significat rem, prout est in intellectu subjectivè, seu prout est in eo recepta, C. prout ibi est objectivè, & refle-

reflexè. N. A. & Consequentium. Sic etiam, tametsi, *Cognitio*, significet rem dependenter ab intellectu, seu ùt ab intellectu producta, & in eo recepta, tamen *Cognitio*, non est secunda intentio; quia hæc dependentia est meræ causalitatis, non autem reflexionis.

91. Obj. 6. Omnis Terminus est Subjectum, vel Prædicatum, ùt constat ex Definitione Termini: Ergo si Subjectum, & Prædicatum sunt Termini Secundò-Intentionales, omnis Terminus est Secundò-Intentionalis.

R. D. A. Omnis Terminus est Subjectum, vel Prædicatum directè sumptum, C. A. reflexè sumptum, N. A. & consequentiam. Non enim quodvis, de quo aliquid prædicatur in Propositione, reflexè cognoscitur esse Subjectum, vel Prædicatum; quod tamen, ùt vidimus, necessarium est ad secundam intentionem.

PARAGRAPHUS VI.

De Termino Finito, & Infinito; Concreto, & Abstracto; Absoluto, & Connotativo; Positivo, Negativo, & Privativo.

Terminus Finitus.

92. Ulteriùs dividitur Terminus Categorematicus in Finitum, & Infinitum. Terminus Finitus, qui etiam Finitans dicitur, est, qui aliquid determinatè significat, ùt: *Homo*, *Lapis*.

Ter-

Terminus autem Infinitus, qui etiam Infinitans appellatur, est, qui per particulam, *Non*, intimitantem à suo significato trahitur ad significandum indeterminatè omne à se distinctum, ùt: *Non Homo*, *Non Lapis*. Sic in hac Propositione: *Non Petrus currit: Non Petrus*, est Terminus infinitans, & sensus est: Aliquid, quod non est Petrus, currit. Cæterùm à Termino Finito vocatur Propositio Finita, ac à Termino Infinito appellatur Infinita. Erit autem Infinita, dummodò unus in ea Terminus sit Infinitus. *Infinitus.*

93. Notandum verò, Particulam, *Non*, immediatè debere afficere Terminum, ut hic evadat Infinitus, ac proin Propositio, in qua est, dicatur Infinita; ùt v. g. *Leo est non Lapis*; quæ Propositio est Infinita, seu Infinitans, & affirmativa; nam si Particula, *Non*, non immediatè afficeret Terminum, Prædicatum videlicet, aut Subjectum, sed Copulàm hoc modô: *Leo non est Lapis*, Propositio non esset Infinita, sed Negativa. Itaque Particula: *Non*, subinde sumitur Infinitanter, subinde autem Neganter. Infinitanter sumitur, cùm immediatè afficit Subjectum, vel Prædicatum; ùt: *Non Lapis est Homo*, vel: *Lapis est non Homo*. Neganter verò accipitur, cùm immediatè afficit Copulam, ùt: *Homo non est Lapis*. Porro omnis Terminus Categorematicus Finitus evadere potest Infinitus, si Termino Finito immediatè apponatur Particula: *Non*, ùt ex allatis, & ob- *Quandonam Propositio fiat Finita, vel Infinita?*

obviis quibusque exemplis patet. Secus est de Terminis Syncategorematicis, ùt: *Nullus*, *Aliquis*; hi enim, cùm Termini Categorematici non sint, adeóque nec Finiti, neutiquam possunt per particulam: *Non*, reddi Infiniti. Verba porro non infinitantur, nisi fortassis rarissimè; nam aliàs prodiret sensus à communi acceptione omnino alienus, v. g. hæc Propositio: *Petrus non currit*, si eam velles esse infinitam, haberet hunc sensum: Petrus est aliquid non currens, ac simul foret Affirmativa; quod nemo suspicaretur, cùm omnes censeant, eam Propositionem esse Negativam.

Terminus Concretus, & Abstractus.

94. Sed Terminus Finitus alius est Concretus, alius Abstractus. Terminus Concretus est, qui significat aliquid per modum Compositi ex Subjecto, & Forma. Abstractus est, qui significat solam Formam. Duas itaque partes involvit quodlibet Concretum: Subjectum nimirum, & Formam. Subjectum hóc locó est illa pars Concreti, quæ accipit denominationem ab altera parte, unde etiam vocatur Denominatum, vel Subjectum Denominationis; item Significatum materiale; quia est quasi materia, cui Forma denominans adjacet, aut velut inhæret. Forma autem est illa pars Concreti, quæ tribuit alteri parti denominationem, vel Significatum formale. Res clarior fiet in exemplo. Sic: *Doctus*, est concretum, & si exponatur, idem significat, ac: *Habens*

De-

Doctrinam, vel: *Subjectum habens Doctrinam.* Involvit igitur duo, videlicet Subjectum, quod habet Doctrinam, & ipsam Doctrinam. Subjectum, aut res habens Doctrinam, dicitur Subjectum Concreti; quia est illa pars Concreti, quæ accipit denominationem ab altera parte, quam Concretum significat, nimirum à Doctrina, Doctrina autem est Forma hujus Concreti; quia est illa pars Concreti, quæ alteri parti tribuit denominationem. *Doctus*, itaque est Terminus Concretus, *Doctrina*, verò Terminus Abstractus.

95. Concretum porrò inprimis aliud est Adæquatè intrinsecum, aliud Adæquatè extrinsecum, aliud Partim intrinsecum, partim extrinsecum. Concretum Adæquatè intrinsecum est, cujus Forma est adæquatè intrinseca Subjecto, ùt: *Albus.* Albedo enim, quæ est Forma denominans Album, est adæquatè intrinseca rei, quam denominat Albam, v. g. *Muro.* Concretum Adæquatè extrinsecum est, cujus Forma est adæquatè extrinseca Subjecto, ùt: *Visus*, respectu Muri à me visi; nam Visio, quæ est Forma denominans visum, cùm sit tota in me, est adæquatè extra Subjectum Concreti, seu extra murum. Tale Concretum est etiam, *Amatus*; nam amor, qui est Forma hujus Concreti, est totus extra Subjectum amatum, nimirum totus in amante. Concretum Partim intrinsecum, partim extrinsecum est, cujus Forma est partim intrinseca Sub-

Concretum aliud est Adæquatè intrinsecum;

Aliud Adæquatè extrinsecum.

Aliud Partim intrinsecum, par-

tim extrinsecum. Subjecto, & partim extrinseca, ùt: *Æqualis, Similis;* nam Æqualitas, & Similitudo, quæ sunt Formæ denominantes v. g. unum palmum æqualem alteri, aut hunc hominem illi similem, non sunt adæquatè intrinsecæ, aut extrinsecæ uni palmo, aut homini, sed insunt partim uni, partim alteri; nihil enim sibi æquale est, aut simile, & æqualitas, aut Similitudo non nisi saltem inter duo haberi potest.

Adæquatè intrinsecum subdividitur in Physicum; 96. Ex Concretis Adæquatè intrinsecis, quædam ponuntur Physica, quædam Metaphysica. Physicum est, quod significat Formam physicè, seu realiter distinctam à Subjecto, & huic duntaxat unitam, ùt: *Albus;* Albedo enim realiter est distincta v. g. à Muro, quem denominant Album, & cui unitur. *Et Metaphysicum.* Metaphysicum est, quod significat Formam metaphysicè tantùm, & formaliter, hoc est, secundùm nostrum concipiendi modum, distinctam à Subjecto, quocum cæteroquin physicè, & realiter identificatur, ùt: DEUS; Deitas enim, quæ est Forma denominans DEUM, non est physicè, seu realiter, sed duntaxat metaphysicè, & formaliter distincta à DEO; in quantum nimirum DEUS, & Deitas diversô modô concipiuntur, licèt sint res omnino eadem.

Aliud etiam est Concretum Substantiale; 97. Dein verò aliud etiam est Concretum Substantiale, aliud Accidentale. Concretum Substantiale est, cujus omnis pars, videlicet tam Subjectum, quàm Forma,

ma, est Substantia, ùt: *Homo*; nam tam Subjectum hujus Concreti v. g. *Petrus*, quàm Forma, seu Humanitas est Substantia. Concretum Accidentale illud dicitur, cujus una saltem pars est Accidens, ùt: *Album*; nam Albedo, quæ in hoc Concreto est Forma, est Accidens. Concretum Substantiale aliud est Concretum Naturæ, quod explicitè significat Naturam, ùt: *DEUS*, aliud Personæ, quod explicitè significat Personam, ùt: *Petrus*.

Aliud Accidentale.

Substantiale est vel Natura, vel Personæ.

98. Jam verò Concretum triplici modò sumi potest; nimirum Specificativè, Reduplicativè, & Concretivè. Specificativè, seu ùt etiam loquuntur, Materialiter, aut Denominativè sumitur Concretum, quando ei Prædicatum convenit non ratione Formæ, sed ratione Subjecti tantùm, ùt: *Logicus ludit*; lusus enim, qui hìc est Prædicatum, convenit Logico non ratione Logicæ, quæ est Forma denominans hoc Concretum, sed præcisè ratione Subjecti, ut sensus sit: Ille homo, qui aliàs est Studiosus Logicæ, ludit. Reduplicativè, seu formaliter, sumitur Concretum, quando Prædicatum illi convenit tantùm ratione Formæ, & non ratione Subjecti, ùt cùm dico: *Album est coloratum*; *Album*, sumitur Reduplicativè; nam dicitur coloratum propter Formam tantùm, seu propter solam albedinem. Concretivè denique sumitur Concretum, quando Prædicatum illi convenit ratione utriusque partis, Subjecti nimirùm, & For-

Concretum sumi potest Specificativè;

Reduplicativè;

Aut Concretivè.

Formæ, ita, ut utraque pars importetur in Recto, ùt: *Album est compositum Accidentale;* sensus enim est iste: Murus v. g. & ejus Albedo simul sunt compositum Accidentale.

Quid significent Particulæ: Quà; Quatenus; In quantum; aut similes, in expositione Concreti.

99. Porrò Concretum, quando sumitur Reduplicativè, exponi solet per Particulas: Quà; Quatenus; In quantum, & alias id genus; ùt cùm dicitur: *Musicus cantat;* Si accipiatur Concretum Reduplicativè, sic exponimus: Musicus, quà Musicus cantat, sive: Cantus convenit huic Subjecto, seu Homini, ratione Formæ, seu Musicæ. Sunt tamen hæ ipsæ Particulæ duntaxat tunc signa acceptionis reduplicativæ, quando itidem Prædicatum convenit Subjecto, ratione Formæ, non item aliàs. Hinc quando dicitur: *Justus quà Justus potest peccare venialiter;* Concretum, *Justus*, non accipitur Reduplicativè; quia potentia peccandi non convenit Justo ratione Justitiæ; sed tantùm volumus indicare, Hominem, non obstante, quòd sit Justus, ac manente Justitia, posse peccare venialiter. Adeóque significatur hìc per istum modum mera non repugnantia Prædicati cum Subjecto. Nonnunquam reduplicatur sola conditio, ùt quando dico: *Ignis quà applicatus urit.* Applicatio enim reduplicata non consideratur tanquam causa ustionis, sed duntaxat conditio.

100. Sed Quæres, quid Concreta importent in Recto? Per Rectum, ùt jam initio

initiò notatum est, intelligitur Casus Nominativus, reliqui Casus omnes autem sunt Obliqui. Unde sensus Quæstionis est iste: Quænam pars Concreti efferatur in Nominativo? nimirùm implicitè in ipso Concreto, & explicitè, si Concretum exponatur. Hac de re pluribús disputatur peculiari locô in decursu Philosophiæ; ut autem facilis Regula interim habeatur,

101. R. In Recto importatur id, quod in Propositione immediatè, & directè subjicitur, aut prædicatur; sive quod immediatè, & directè, mediante Copula, in Propositione Affirmativa affirmatur ùt identificatum; in Propositione verò Negativa ùt distinctum. Contrà autem in Obliquo importatur illud, quod affirmatur duntaxat tanquam connexum, & cohærens. Exemplo sit hæc Propositio: *Musicus ambulat;* in qua invenitur Concretum, *Musicus.* Dico jam, quòd respectu hujus Concreti in Recto importetur, respectu quidem Subjecti ille, qui callet Musicam, ex parte Prædicati verò ille, qui exercet ambulationem; quia hæc immediatè affirmantur ùt connexa inter se; Musica verò, & ambulatio tantùm importantur in Obliquo; quia non affirmantur ùt identificatæ aut cum ente, aut inter se; sed sunt tantùm aliquid connexum cum ente callente Musicam, & exercente ambulationem. Idem intellige in hac Propositione, qua dico: *Album est dulce;* ubi res,

Quid Concreta importent in Recto?

quæ habet albedinem, concipitur identificata cum re habente dulcedinem, adeóque importantur in Recto; albedo autem & dulcedo non concipiuntur ùt identificatæ, adeóque importantur in Obliquo. Si verò dicam: *Album est compositum Accidentale*; quo casu, ùt patet ex dictis, Concretum sumitur Concretivè, tunc ex parte Subjecti utraque pars Concreti, *Album*, nimirùm Subjectum, & Forma, importantur in Recto; quia utraque concipitur ùt identificata cum toto accidentali.

Terminus Absolutus. 102. Ulteriùs dividitur Terminus Categorematicus in Absolutum, & Connotativum. De his multa Hurtado est lis Disp. 1. Sect. 9. §. 43. contra Toletum, & Sotum. Mihi ab Arriaga Disp. 1. Sect. 4. n. 32. Terminus Absolutus rectè describi videtur ille, qui significat per modum per se stantis; id est, qui vi sui modi significandi potest se solo esse Subjectum. Tales Termini sunt omnia Substantiva, ùt: *Albedo*, *Dulcedo*; aut etiam Adjectivá, cùm Substantivè ponuntur, ùt: *Album*, in propositione, qua dico: *Album est dulce.* *Et Connotativus.* Terminus Connotativus vicissim est, qui significat per modum adjacentis alteri; sive, qui vi sui modi significandi non potest esse se solo Subjectum Propositionis, sed tantùm Prædicatum. Tales Termini sunt omnia Nomina Adjectiva, quæ non ponuntur substantivè.

Discrimen 103. Differt porrò Terminus Absolutus

lutus à Categorematico; quia Terminus Categoermaticus, ùt diximus, est ille, qui tam perfectè significat, ut possit esse Subjectum, vel Prædicatum Propositionis; adeóque ad rationem Termini Categorematici sufficit, si alterutrum esse possit. Contra verò ad Terminum absolutum non sufficit, quòd possit esse Prædicatum; sed requiritur insuper, ut possit esse Subjectum; nam etiam Adjectiva, quæ tamen non sunt Termini Absoluti, possunt esse Prædicatum. Unde omnis quidem Terminus Absolutus est Categorematicus, sed non omnis Categorematicus est hôc ipsô Absolutus. Pariter datur diversitas inter Terminum Connotativum, & Syncategorematicum; nam Terminus Connotativus se solo potest esse Prædicatum, unde etiam continetur sub Categorematico; Secùs est de Termino Syncategorematico; nec enim hic potest se solo esse vel Prædicatum, vel Subjectum, unde est Categorematico contra divisus.

inter Terminum Absolutum, & Categorematicum.

Item inter Connotativum, & Syncategorematicum.

104. Postremò Terminus Categorematicus alius est Positivus, alius Negativus. Terminus positivus est, qui significat aliquid reale, & verum ens, ùt: *DEUS.*; *Homo*; *Lapis*. Terminus Negativus est, qui significat negationem, seu carentiam, aut absentiam rei Positvæ, & realis, v. g. *Cæcitas*, *Tenebræ*. Sed Terminus Negativus subdividitur in strictè Negativum, & Privativum. Strictè Negativus est, qui signi-

Terminus Positivus.

Negativus.

Qui alius est strictè talis;

significat negationem Formæ in Subjecto incapaci, ùt: *Non videns*, respectu Lapidis, qui utique non est capax visûs. Privativus est, qui significat carentiam Formæ in Subjecto ejusdem capaci, ùt: *Cæcus*, respectu Hominis, qui est Subjectum capax visûs.

Alius Privativus.

PARAGRAPHUS VII.

De Terminis Comparatis.

Divisio Terminorum ex Comparatione.

105. QUarta denique Terminorum Divisio sumitur ex Comparatione ad invicem. Comparatorum autem aliqui sunt Pertinentes, alii Impertinentes. Impertinentes dicuntur illi, qui nec mutuò sibi repugnant, nec se se mutuò legitimâ consequentiâ inferunt; ùt: *Fortis*; *Dives*; hæc enim sibi non repugnant; cùm possit quis Fortis simul esse, & Dives; neque verò se inferunt; nec enim ex eo, quòd aliquis sit Fortis, sequitur, quòd sit Dives, aut è converso. Pertinentes sunt, quorum alter alteri repugnat, aut alter alterum infert; unde alii sunt Pertinentes Sequelâ, alii Pertinentes Repugnantiâ.

Termini Comparati sunt duplicis generis; Impertinentes. Et Pertinentes.

Alii autem sunt Pertinentes Sequelâ;

106. Pertinentium Sequelâ quidam se habent ùt Superior, & Inferior, ùt: *Homo*, &, *Animal.* Inferior est, qui infert alterum, quin vicissim ab altero inferatur; ùt in allato exemplo: *Homo.* Superior est, qui ab

ab altero infertur, quin ipse eum inferat; ùt in eodem: *Animal*; rectè enim arguo: *Est homo: Ergo est Animal*; Sed non vicissim: *Est animal: Ergo est homo.* Rursum Pertinentium Sequelâ quidam sunt Convertibiles, qui se invicem inferunt, ùt: *Homo; Risibile*; alii verò Synonimi, qui eandem rem significant, sunt tamen diversæ voces, ùt: *Vestis*, &, *Indumentum.* Pertinentium porrò Repugnantiâ alii sunt Disparati, alii Contrarii, alii Privativi, alii Contradictorii, alii Relativi. Disparati sunt, qui significant res diversas, ùt: *Homo; Equus.* Contrarii, qui significant res, quæ se mutuò ab eodem Subjecto excludunt, ùt: *Calidum; Frigidum*; Privativi, ùt dictum est superiùs, quorum unus significat carentiam alterius in subjecto hujus capaci, ùt: *Videns; Cæcum*; dicitur enim Cæcum, quod non videt, aptum tamen erat, ut videret. Contradictorii, quorum unus exprimit negationem alterius, ùt *Currens; Non currens.* Relativi sunt, quorum unus dicit ordinem ad alium, ùt: *Pater*, & *Filius.* Atque hæc doctrina de Terminis inter se Comparatis ex Toleto. L. 1. c. 14. desumpta est. Cæterùm positis Terminorum Divisionibûs ad eorundem Terminorum Proprietates exponendas progredimur.

Alii Pertinentes Repugnantiâ.

ARTICULUS III.

De Proprietatibus Terminorum.

Quid per Proprietates hic intelligatur? PRoprietates hic non sumuntur in sensu stricto, seu quatenus emanant, ac profluunt ex cujusvis rei essentia, velut color ab igne, frigus ab aqua; sed Proprietatis nomine intelliguntur modi quidam, quibus Termino, in Propositionibus, uti solemus; Tales Modi numerantur Octo; videlicet 1. Suppositio, cui adjungitur Ascensus, & Descensus Terminorum. 2. Status. 3. Ampliatio. 4. Restrictio. 5. Diminutio. 6. Alienatio. 7. Appellatio. 8. Oppositio. De Oppositione agemus, DEO dante, inferiùs. Reliquas septem Proprietates hôc Articulô discutiemus.

PARAGRAPHUS I.

Quid, & quotuplex sit Suppositio?

Unde trahatur nomen Suppositionis? 107. SUppositionis nomen inde derivatur, quòd, ùt hisce ferè verbis arguit Aristoteles L. 1. Elench. c. 1. cùm res ipsas adducere in alloquium non possimus, voces pro illis substituimus; propemodùm sicut Lusores, fictos quanque nummos pro vera pecunia. Unde, si

si castigatè loqueremur, vocem pro re, *Supponi*, diceremus; sed usus jam obtinuit, ut vocem pro re, *Supponere*, inquiamus; quidquid dudum reclamaverit Fonseca L. 8. c. 22.

108. Suppositionem autem variè definiunt. Fonseca loc. mox cit. sic loquitur: Suppositio est acceptio nominis pro re, quam significat. Atque hanc Definitionem probat Oviedo Controv. 1. Punct. 4. n. 3. Sed, quod ipse Fonseca innuit, ea non convenit Suppositioni Materiali, quando videlicet nomen supponit pro se ipso. Toletus igitur L. 2. c. 1. Suppositionem definit: quòd sit Usus Termini pro se, vel pro suo significato. Ea definitio rem explicat, & ferè in eo duntaxat deficit, quòd sit disjunctiva. Du Trieu in Manuduct. P. 3. c. 1. sic loquitur: Suppositio est Usurpatio vocis in Oratione positæ pro aliquo. Placeret hæc Definitio; sed, ùt innuit Arriaga Sect. 6. n. 44. etiam extra Orationem, seu Propositionem, datur Suppositio; cùm etiam extra eam voces significent. Itaque faciliùs fortè dicetur simpliciter: Suppositio est Usurpatio vocis pro aliquo. Quæ Definitio est clara, convenítque omni & soli, ùt ex dicendis patebit. Notandum autem hìc venit, inter Significationem, & Suppositionem Termini intercedere discrimen; nam significatio fit per institutionem vocis ad significandum; Suppositio autem est usurpatio Termini jam significantis, seu institutionem *Definitio Suppositionis.*

nem ad aliquam rem significandam jam habentis; ita ut significatio solam afficiat vocem; Suppositio autem tam vocem, quàm vocis significationem.

Suppositio alia est Materialis; Et alia Formalis.

109. Jam verò dividitur Suppositio in Materialem, & Formalem. Suppositio Materialis est Usurpatio vocis pro seipsa; ùt cùm dico: *Homo, est vox dissyllaba.* Suppositio Formalis est Usurpatio vocis pro suo significato, seu pro re, ad quam significandam est instituta, ùt si dico: *Homo est animal.* Equidem juxta Haunoldum in Log. Pract. P. 1. c. 1. à 5. Suppositio Materialis non nisi impropriè est dicta Suppositio; quia, ùt ille infert, in ea vox non subrogatur in locum alterius. Erit tamen propriè talis, si, ùt suprà, ad Suppositionem duntaxat requiras, ut vox ponatur pro aliquo; nimirùm pro se, vel pro suo significato; Atque eo sensu ùt Membrum dividens ab Arriaga Dist. 1. Sect. 3. aliisque passim admittitur. Qui cum Toleto L. 2. c. 1. eam rursus bifariàm dividunt; in Intrinsecam nimirùm, & Extrinsecam.

Materialis alia est Intrinseca.

Suppositio Materialis intrinseca est Acceptio vocis pro seipsa secundùm ea, quæ ipsi insunt intrinsecè, seu quæ habet ex natura sua. Sic accipitur, *Homo*, quando dicitur: *Homo, est dissyllabum*; *nam vox: Homo*, intrinsecè, & ex natura sua habet; quòd sit vox dissyllaba.

Alia Extrinseca.

Suppositio Materialis Extrinseca est Acceptio vocis pro seipsa secundùm id, quod habet ex institutione hominum, ùt fit, quando dico: *Homo, est*

est tertiæ Declinationis; licèt enim hæc vox, *Homo*, necessariò sit vox; non tamen est necessariò tertiæ Declinationis; possit enim esse Verbum, vel Conjunctio, aut secundæ Declinationis, aut quid ejusmodi.

110. Suppositio Formalis autem subdividitur potissimùm in Simplicem, & Personalem. Suppositio Formalis Simplex, ùt ait Haun. P. 1. c. 1. à 5. n. 20. est Ussurpatio Termini pro suo significato Secundò-Intentionaliter sumpto; seu pro re ùt jam affecta aliqua denominatione, orta ex præcedente cognitione; ùt vox, *Homo*, in hac Propositione: *Homo*, *est species*. Personalis est Acceptio Termini pro suo significato Primò-Intentionaliter sumpto; seu pro re ùt non affecta aliqua denominatione, orta ex præcedente cognitione, ùt: *Homo est animal; item: Petrus currit*; in quibus Propositionibus, *Homo*, & *Petrus*, sunt in Suppositione Personali; quia accipiuntur voces illæ pro rebus ùt non affectis aliqua denominatione, orta ex priore cognitione. Dixi superiùs, Suppositionem Formalem, *potissimùm*, subdividi in Simplicem, & Personalem: Nam aliæ etiam ejusdem Subdivisiones afferuntur, ùt videre est apud Oviedo Controv. 1. Punct. 5. ùt, quòd Suppositio Formalis alia sit propria; cùm accipitur Terminus pro re, ad quam significandam primò fuit institutus, ùt cùm dico: *Leo est animal rugibile*; alia Impropria: cùm Terminus accipitur pro re, quam impropriè duntaxat signi-

Formalis autem alia est Simplex;

Alia Personalis.

Varia alia species Suppositionis Formalis.

gnificat, & ad quam denotandam non fuit impositus, aut institutus; ùt cùm dicitur: *Vicit Leo de Tribu Juda*; in hac Propositione, *Leo*, sumitur pro Christo, quem non propriè, sed duntaxat per Metaphoram significat. Huic affinis est Suppositio Essentialis; quando Terminus ponitur pro eo, quod res essentialiter habet, ùt: *Homo est animal;* & Accidentalis; quando accipitur Terminus pro eo, quod habet accidentaliter, ùt: *Petrus currit.* Rursus, quòd alia sit Suppositio Communis; cùm adhibetur nomen Commune non affectum signô Particulari, aut Demonstrativo; veluti: *Homo currit*; alia Singularis, quam etiam discretam vocant; cùm adhibetur Nomen singulare, aut Nomen Commune quidem, sed affectum signô Particulari, vel Demonstrativo, ùt: *Petrus currit*; aut: *Hic homo currit.* Sed hæ minùs sunt usui.

Suppositio Personalis est quadruplex.

III. Cæterùm Suppositio Personalis celeberrima Divisione quadrifariàm dispertitur; alia enim est Distributiva, alia Collectiva, alia Disjunctiva, alia Confusa. Suppositio Distributiva, quæ etiam Copulativa vocatur, ex Oviedo Controv. 1. Punct. 5. n. 10. est Usus Termini Communis pro suis Inferioribus, ita ut prædicatum inter ipsa distribuatur, & de quolibet eorum dici possit. Sive, forsan clariùs: Ea est Acceptatio Termini Communis pro omnibus suis Inferioribus seorsim sumptis, ac per Particulam, *&*, enumerandis, ita ùt ille

Distributiva.

ille in his etiam seorsim sumptis verificetur. Sic in hac Propositione: *Omnis homo currit*; Terminus, *Homo*, supponit Distributivè; quia, si ea vera est, verum quoque erit dicere: *Et Petrus currit*; *Et Paulus currit*; *Et Joannes currit*; & sic de cæteris hominibus omnibus. Suppositio hæc distributiva alia est Completa, alia Incompleta. Completa est, quando Terminus Communis accipitur pro omnibus Inferioribus, & de singulis verificatur; ùt fit in allata mox Propositione. Incompleta est, quando Terminus Communis sumitur tantum pro singulis generibus, vel pro singulis Speciebus sub Genere contentis, non autem pro singulis Individuis; ùt cùm dico: *Omne Animal fuit in Arca Noë*; Sensus enim est: Omnes Species animalium fuerunt in Arca Noë, ùt: Leo; Canis; Equus; & sic de cæteris; non autem omnia Individua; aliàs etiam Bucephalus fuisset in Arca Noë. Suppositio Distributiva Completa vocatur etiam Suppositio pro singulis Generum; Incompleta verò dicitur pro Generibus Singulorum. Alia est etiam Suppositio Distributiva Absoluta, alia Accommoda. Suppositio Distributiva Absoluta est, cùm Terminus supponit pro omnibus Inferioribus absque ulla exceptione, sive dein hæc sint Genera, sive Species, aut Individua; ùt cùm dico: *Omnis homo est Animal*, Subjectum: *Omnis homo*; sumitur in Suppositione Distributiva Absoluta; quia;

Suppositio Distributiva alia est Completa; Alia Incompleta.

Alia etiam est Absoluta;

quia: *Animal*; prædicatur de omni homine in individuo, nullo excepto. Per hoc autem, quòd hæc Suppositio dicatur fieri, sive Inferiora sint Genera, sive Species, sive Individua; ea differt à Suppositione Distributiva Completa, quæ propriè est de singulis Individuis; differt etiam ab incompleta, quæ propriè solum est de Generibus, aut Speciebus. Suppositio Distributiva Accommoda est, quæ admittit aliquam exceptionem in Inferioribus, ùt fit in Subjecto hujus Propositionis: *Omnis homo peccavit in Adam*; nam ab eo excipitur B. V. quæ non peccavit in Adam. Idem fit in Prædicato hujus Propositionis: *Cœlum tegit omnia*; nam subintelligi debet: *Præter seipsum*.

Alia Accommoda.

Suppositio Collectiva.

112. Suppositio Collectiva, quæ etiam Copulata appellatur, est Acceptio Termini Communis pro suis Inferioribus simul sumptis, & per modum unius, ùt fit in Subjecto hujus Propositionis: *Omnes Apostoli sunt duodecim*; ex ea enim non licet inferre: Ergo Petrus est duodecim; Andreas est duodecim; aut sic deinceps; sed duntaxat: Omnes simul sumpti sunt duodecim. Collectivè etiam supponit Subjectum istius Propositionis: *Omnia Elementa sunt quatuor*; nam Prædicatum de Subjecto duntaxat verum est, si omnia Elementa sumantur simul, non verò si seorsim.

Suppositio Disjunctiva.

113. Suppositio disjunctiva, quam etiam Determinatam dicunt, aut Particularem, est Usurpatio Termini Communis

pro

pro suis Inferioribus Disjunctivè, seu per Particulam, *Vel*, enumerandis: ita ut si Propositio sit vera, ad unum, aut ad plura ex iis, saltem quoad se determinata, deveniri possit, quibus Prædicatum determinatè conveniat, ùt fit in hac propositione: *Aliquis Studiosus orat in Templo*; Sensus enim est: Vel iste orat in Templo; vel ille orat in Templo; & sic de aliis, usquedum tandem ad unum deveniatur, de quo verum sit, quòd oret in Templo. Dixi: si Propositio sit vera; si enim sit falsa, ùt est hæc: *Aliquis homo est lapis*. utique Prædicatum non potest convenire uni determinatè ex Inferioribus Subjecti; cùm Subjectum nulla ejusmodi inferiora habeat, adeóque nec tunc propriè Propositio supponit Disjunctivè.

114. Suppositio Confusa, seu Disjuncta, est Usurpatio Termini Communis pro suis Inferioribus Disjunctim, & per Particulam, *Vel*, enumerandis, ita ut ad nullum determinatum deveniri possit, in quo Prædicatum absolutè, & necessariò verificetur, ùt cùm dico: *Aliquis oculus est necessarius ad videndum*; *Aliquis equus est necessarius ad equitandum*. Prior Propositio de nullo determinato oculo verificatur; non de dextro; quia possum videre sinistrô; non de sinistro; quia possum videre dextro. Nec altera de ullo equo determinato verificatur; quia si non equito in hoc, possum equitare in illo, ac vicissim, *Suppositio Confusa.*

sim, & sic de omnibus; unde nullus est determinatè necessarius.

Solvuntur Objectiones.

115. OBj. 1. Contra Divisionem in Suppositionem Materialem, & Formalem. Si daretur Suppositio Materialis, tunc daretur illa, quando Terminus usurpatur pro se ipso: sed Terminus nunquam potest usurpari pro se ipso: Ergo nunquam datur Suppositio Materialis. P. Min. Nihil potest sibi ipsi substitui: Ergo nullus Terminus potest pro se ipso usurpari. P. A. Si aliquid posset sibi ipsi substitui, tunc etiam posset aliquis Rex sibi substitui, adeóque posset fieri suus Pro-Rex: Hoc non potest admitti: ergo.

R. C. Maj. N. Min. ad P. N. A. ad hujus P. D. Maj. si posset aliquid sibi substitui, substitutione qualicunque, tunc etiam Rex, C. Maj. si posset aliquid sibi substitui tali substitutione, qua aliquid usurpatur ad significationem sui ipsius, N. Maj. & D. Min. hoc non potest admitti, ut Rex sibi substituatur, substitutione qualicunque, C. Min. ut sibi substituatur tali substitutione, per quam aliquid usurpatur pro se ipso, quatenus vices sui ipsius implet, N. Min. & C. Nec tamen propterea Rex propriè dicetur suus Pro-Rex; nam Pro-Rex explicitè significat Personam à Rege distinctam. Cæterùm substituere, seu supponere hìc, & in sensu Philosophico, idem est

ac

ac usurpare, seu poni; est autem usitatissimum, ut vox dicatur usurpari, aut poni pro seipsa, nimirum quotiescunque accipitur Materialiter. Unde nec mirum videri debet, si dicamus, eam supponere pro se ipsa, ac proin dari Suppositionem Materialem.

116. Obj. 2. Contra Suppositionem Disjunctivam. Non datur talis Suppositio, in qua terminus Communis uni ex Inferioribus determinato conveniat: Ergo non datur Suppositio Disjunctiva. P. A. Talis Suppositio daretur v. g. in hac Propositione: *Aliquis Studiosus orat in Templo*: Atqui in hac Propositione Terminus Communis non convenit alicui ex inferioribus determinato: Ergo. P. Min. Ad veritatem hujus Propositionis non requiritur unus determinatè Studiosus, qui oret; sive enim Petrus oret, sive Paulus, aut alius quiscunque, tamen æquè vera erit illa Propositio. Ergo in illa Propositione Prædicatum non verificatur determinatè de uno ex inferioribus Subjecti; consequenter Subjectum illud, seu Terminus Communis, non convenit uni ex suis Inferioribus determinato.

R. N. A. ad P. C. Maj. N. Min. ad hujus P. D. A. ad veritatem hujus Propositionis non requiritur unus determinatè Studiosus præ altero, de quo verificetur, quòd oret, & tamen aliquis reipsa datur, & est determinatè assignabilis, qui oret, C. A. non requiritur aliquis Studiosus præ

alio, qui oret, & nullus reipsa datur, aut est determinatè assignabilis. N. A. & C. Itaque in Suppositione Disjunctiva unum Individuum præ alio non est quidem necessarium ad verificandam Propositionem; Propositio tamen Disjunctiva verificatur determinatè potiùs in uno, quàm alio Individuo.

117. Obj. 3. Contra Suppositionem Confusam. Hæc Propositiò: *Aliquis calamus est necessarius ad scribendum*; non supponit confusè: Ergo non datur Suppositio Confusa. P. A. Inter omnia alia ad scribendum necessaria illa Propositio determinatè verificatur in Calamo: Ergo illa non supponit confusè, sed disjunctivè.

R. N. A. Ad P. D A. Verificatur Propositio determinatè in Calamo, si Calamus comparetur cum aliis rebus ad scribendum necessariis, v. g. cum Papyro, Atramento &c. C. A. Si Calamus comparetur cum aliis Calamis ad scribendum æquè aptis, N. A. Calamus aliquis utique est necessarius ad scribendum, cùm, ut hic ponitur, Calamus sit instrumentum, per quod scribitur; sed non potiùs necessarius est Calamus A. quàm Calamus B. supposito, quod plures Calami ad scribendum apti habeantur; cùm tunc per unum æquè scribi possit, ac per alterum, & vicissim.

118. Obj. 4. Et urgetur Argumentum. Etiam facta Calamorum inter se com-

comparatione Propositio illa supponit Disjunctivè: Ergo nulla solutio. P. A. Allata Propositio habet hunc sensum: Vel Calamus A. est necessarius, vel Calamus B. sed hæc Propositio est Disjunctiva: Ergo. P. Min. Si dico: vel Calamus A. est necessarius, vel Calamus B. idem est, ac si dicerem, si Calamus A. non datur determinatè, necessarius est Calamus B. Atqui tunc Suppositio manifestè est Disjunctiva: Ergo.

R. N. A. ad P. C. Maj. N. Min. ad hujus P. C. Maj. D. Min. Tunc Suppositio est Disjunctiva, si loquamur de necessitate conditionata, C. Min. Si de necessitate absoluta, N. Min. Itaque omnis quidem Suppositio Confusa, additis certis conditionibûs, transire potest in Disjunctivam. Exinde tamen non sequitur, eam, prout jacet, & in sensu simplici, non esse Confusam.

119. Obj. 5. Si prior Propositio: *Aliquis Calamus est necessarius ad scribendum*; supponit confusè, tunc etiam confusè supponent hæ Propositiones: *Aliqua Fides est necessaria ad Salutem. Aliquis Apostolus fuit Proditor. Aliquis Damnatus Lazarum rogat pro gutta Aquæ frigida. Aliquis Sensus est necessarius ad videndum*; & reliquæ ejusmodi: Atqui nulla ex his supponit confusè: Ergo neque prior. Major non videtur posse negari, cùm tam ex parte Prædicati, quàm Subjecti harum posteriorum Propositio-

num cum prima videatur omnimoda convenientia. Min. ergo P. Prima Suppositio de sola Fide Catholica verificatur, cùm in ea unica possit esse Salus. In secunda Prædicatum verificatur de solo Juda, qui Christum prodidit. In tertia de solo Epulone Divite. In quarta denique de solo Visu: Ergo nulla ex illis Propositionibus supponit confusè.

R. N. Maj. & paritatem posteriorum Propositionum cum priori. Disparitas est hæc ipsa: Quia in posterioribus Propositionibus potest ostendi illud, de quo determinatè Prædicatum verificatur, quod tamen non potest in priori.

PARAGRAPHUS II.

Traduntur Regulæ Suppositionum.

120. EQuidem Terminus, sicut significat, ita etiam supponit extra Propositionem; quia tamen Scientiæ eam duntaxat Suppositionem attendunt, quæ requiritur, dum Terminus actu constituit Propositionem, ideò non nisi ad hanc postremam dignoscendam ponuntur Regulæ. Sunt autem hæ Regulæ de Suppositione Terminorum in Propositionibus veris, atque agunt potissimùm de Suppositione Personali. Porro universim dici solet: Subjectum supponit juxta exigentiam Prædicati. Reperitur tamen

men Suppositio tum in Subjecto, tum in Prædicato Propositionis; ac proin pro utroque Regulæ speciales dantur. Primò Regulas pro Suppositione Subjecti trademus. Dein pro Suppositione Prædicati.

121. Reg. 1. Subjectum Propositionis Universalis, quod videlicet est Terminus Communis, habens sibi præfixum Signum Universale, *Omnis*, vel æquivalens, supponit Distributivè, si Prædicatum convenit omnibus Inferioribus Subjecti seorsim sumptis; ùt si dico: *Omnis homo est Animal*; nam Prædicatum *Animal*, convenit omnibus inferioribus Subjecti istius - *Homo*; cùm omnis Homo, etiam seorsim sumptus, sit animal. Si verò Prædicatum convenit Inferioribus Subjecti duntaxat simul sumptis, tunc Subjectum supponit collectivè, ùt cùm dico: *Omnes Apostoli sunt duodecim*, ubi Prædicatum non convenit Subjecto, nisi omnia ejus inferiora simul sumantur, nec enim Apostoli sunt duodecim, nisi simul accepti.

Suppositio Subjecti Distributiva.

Collectiva.

122. Reg. 2. Subjectum Propositionis Particularis, quod nimirum est Terminus Communis, affectus signô Particulari, *Aliquis*, vel simili, supponit Disjunctivè, seu Determinatè, si Prædicatum verificatur de uno determinatè ex Inferioribus Subjecti; quod tunc fieri censemus, si Prædicatum significet actionem aliquam, vel exercitium actuale; ùt: *Aliquis oculus videt.*

Disjunctiva.

det. Aliquis Homo currit. Nam si hæ Propositiones ponantur esse veræ, ad unum determinatum oculum devenietur, qui videat, ac etiam ad unum determinatum hominem, qui currat. Si verò Prædicatum de uno ex Inferioribus Subjecti tantùm determinatè verificetur, quod fit, si Prædicatum significet necessitatem Potentiæ ad actum, indigentiam, aut debitum, cui pluribus seorsim mediis, & modis satis fieri potest, Subjectum supponit confusè, sive disjunctim, v. g. *Aliquis oculus est necessarius ad videndum.*

Confusa.

Subjectum Propositionis Indefinita in Materia necessaria, & impossibili supponit Distributivè.

123. Reg. 3. Subjectum Propositionis Indefinitæ, seu quod est Terminus Communis, cui nullum explicitè præfigitur Signum, in Materia Necessaria, & Impossibili, supponit Distributivè, & subintelligitur Signum, *Omnis*, vel *Nullus*. Sic in utraque hac Propositione: *Homo est Animal. Homo non est Leo.* Subjectum supponit Distributivè; quia prior est in Materia Necessaria, habétque hunc sensum: Omnis Homo est Animal; altera autem est in Materia Impossibili, & idem sonat, ac: Nullus Homo est Leo; ùt infra patebit, cùm agemus fusiùs de Propositione. Regula hæc servari ordinariè etiam solet in Materia Fidei, & Juris. Unde supponunt Distributivè hæ Propositiones: *Justus salvatur. Homicida puniatur.*

In Materia autem contingenti, vel

124. Reg. 4. Subjectum Propositionis Indefinitæ in Materia Contingenti, supponit Disjunctivè, si Prædicatum conveniat

niat omnibus Inferioribus Subjecti seorsim sumptis; aut Confusè, seu Disjunctim, si non conveniat, nisi omnibus simul sumptis, juxta ea, quæ superiùs Regulâ secundâ diximus, ùt: *Homo currit*, vel: *Oculus est necessarius ad videndum*. Ratio est, quia talis Propositio æquivalet Particulari, subintelligitúrque Signum, *Aliquis*, aut aliud id genus. Sic in allatis Propositionibus sensus est: Aliquis Homo currit - Aliquis oculus est necessarius ad videndum. Quæ intelligi debent, si Propositio verè sit, & maneat Contingens; nam si Prædicatum de se Contingens facta certa Suppositione necessariò insit Subjecto, tunc Propositio supponit Distributivè. Sic Propositio hæc: *Homo in gratia decedens salvatur*; ex parte Subjecti supponit Distributivè; quia tametsi æterna gloria respectu hominis præcisè sit contingens; cùm homo possit aut salvari, aut damnari; tamen respectu hominis in gratia decedentis est necessaria, supposito nimirùm promissô DEI, quod de facto adest, & est infallibile. Atque Regulæ huc usque traditæ sunt de Suppositione Subjecti; sequentes autem agunt de Suppositione Prædicati.

Disjunctivè, vel Confusè pro ratione Prædicati.

125. Reg. 5. Prædicatum Propositionis affirmativæ, tum Universalis tum particularis, in Creatis ordinariè supponit Disjunctivè. Hæc Regula est contra Philippum du Trieu Tract. 2. parte 3. c. 2. n. 4. & Fonsecam L. 8. c. 31. qui docent

Suppositio Prædicati Disjunctiva.

Prædicatum Propositionis Affirmativæ supponere disjunctim, seu confusè. P. autem nostra Regula ex Haunoldo P. 1. c. 1. a. 5. n. 27. Suppositio est Disjunctiva, quando per Disjunctionem potest deveniri ad unum ex Inferioribus determinatum, de quo verificetur Propositio: Sed in Propositione affirmativa tum Universali, tum Particulari, ex parte Prædicati, potest deveniri ad unum ex inferioribus determinatum, de quo verificetur Propositio: Ergo in Propositione Affirmativa ex parte Prædicati Suppositio est Disjunctiva. Minor est clara in hac Propositione: *Petrus est Logicus*; possum enim ex parte Prædicati per Disjunctionem deveniri ad aliquem Logicum determinatum, de quo verificetur Propositio. Perinde est, si dico: *Omnis homo est Animal*; possum enim itidem per Disjunctionem, ex parte Prædicati, devenire ad aliquod Animal determinatum, nimirum ad Rationale, de quo verificetur Propositio. Confirmatur eadem Regula. Allata mox Propositio: *Omnis homo est Animal*, debet converti per istam: *Aliquod Animal est homo*, ùt videbimus infra, quando agemus de Conversione: Atqui in Propositione Convertente, seu postrema, Animal supponit Disjunctivè: ergo etiam in Conversa, seu priore. Consequentia est certa; nam Termini eodem modò supponere debent in Propositione Convertente, & Conversa,
juxta

juxta Leges bonæ Conversionis, itidem infra afferendas.

126. Dixi tamen inprimis: *In Creatis;* nam aliter se res habet in Divinis, ubi Prædicatum Propositionis Affirmativæ potest supponere Distributivè. Tum dixi: *Ordinariè;* quia sicubi Prædicatum de nullo determinatè verificetur, supponit Confusè, ùt patet itidem in Propositione Convertente ex Conversa, cujus Subjectum supponit Confusè, ùt si dico: *Aliquis Calamus est necessarius ad scribendum.* Convertens erit hæc: *Ergo necessarius ad scribendum est aliquis Calamus*, sive: Aliquod necessarium ad scribendum est aliquis Calamus. Ubi, *Calamus*, quod est Prædicatum, in hac postrema Propositione supponit Confusè; quia in priore, seu Conversa, ubi erat Subjectum, supponebat itidem Confusè. Similiter limitanda est Regula in casu, quò Prædicatum est Terminus Singularis, ùt in hac Propositione: *Aliquis Canis est Lycisca;* nam tunc datur Suppositio Singularis. Denique, ùt volunt aliqui, si in Propositione Affirmativa Subjectum non potest intelligi, convenire pluribus ex parte Prædicati importatis, nisi simul sumantur, Prædicatum supponit Collectivè, ùt in hac Propositione: *Petrus, & Paulus, & Jacobus, & Joannes*, & sic de cæteris, *sunt omnes Apostoli.* Vel etiam in hac: *Omnia Elementa sunt quatuor.* *Exceptiones ab hac Regula.*

127. Reg. 6. Prædicatum Proposi- *Suppositio.*

 tionis

Prædicati Distributiva. tionis Negativæ, itidem tum Universalis, tum Particularis, supponit Distributivè. Ratio est, quia Particula, *Non*, est malignantis naturæ, ùt loquuntur, & negat, quidquid post se reperit. Unde sensus hujus Propositionis: *Homo non est brutum;* est iste: Non datur identitas inter hominem, & nullum ex omnibus brutis; nec hoc videlicet, nec illud, & sic deinceps. Excipienda tamen rursus est Propositio Negativa, in qua ex parte Prædicati adest Terminus, qui significat individuum, aut Collectionem; tunc enim Propositio ex parte Prædicati supponet Singulariter, aut Collectivè, ùt paulò antè de Propositione Affirmativa est explicatum.

Solvuntur Objectiones.

128. OBj. 1. Contra primam Regulam: In hac Propositione: *Omne Animal fuit in Arca Noë;* Prædicatum convenit omnibus Inferioribus Subjecti seorsim sumptis, nec tamen Subjectum supponit Distributivè: Ergo prima Regula non subsistit. P. A. Verum est dicere: Et Leo, & Equus, & Elephas, & sic de omni Animali, fuit in Arca Noë; non tamen universim, & de singulis Individuis verum est dicere: Hoc Individuum Leonis, hoc Individuum Equi, aut hoc Individuum Elephantis fuit in Arca Noë, quia v. g. Bucephalus Equus non fuit in Arca

Arca Noë : Ergo licèt Prædicatum conveniat omnibus Inferioribus Subjecti seorsim sumptis, Subjectum tamen non supponit Distributivè.

R. D. Antecedentis primum membrum : In illa Propositione Prædicatum convenit omnibus Inferioribus Subjecti, si per Inferiora intelligantur Species sub illo genere, Animal, contentæ, C. si intelligantur singula individua sub Speciebus contenta, N. hoc membrum; & D. etiam alterum. Nec tamen Subjectum supponit Distributivè pro singulis Individuis, sub Specie contentis, C. pro singulis Speciebus sub illo Genere contentis. N. istud membrum, & consequentiam.

129. Obj. 2. Contra secundam Reg. Subjectum istius Propositionis : *Aliquis oculus videt*; supponit Disjunctivè, juxta dicta loc. cit. Ergo etiam Subjectum istius: *Aliquis oculus est necessarius ad videndum*; supponit Disjunctivè, non verò Confusè, contra quàm ibidem asseritur. P. Conseq. Subjectum utrobique est idem : Ergo si in una ex his Propositionibus Subjectum supponit Disjunctivè, etiam in altera.

R. C. A. N. Conseq. Ad P. Dico, quòd Subjectum sit quidem utrobique idem, non verò Prædicatum. Ex mutatione autem Prædicati fit, ut Subjectum in prima Propositione verificetur de uno determinatè; unde ea supponit Disjunctivè: in altera verò idem Subjectum verificetur

de

de altero indeterminatè; unde hæc supponit Confusè.

130. Obj. 3. Si hæc Propositio: *Aliquis oculus est necessarius ad videndum;* supponit Confusè; etiam ista supponit Confusè: *Aliquis calamus est necessarius ad scribendum*; cùm sint quoad Subjectum, Prædicatum, ac etiam Copulam pares: Atqui hæc postrema non supponit Confusè, sed supponit Disjunctivè: Ergo etiam prior non supponit Confusè, sed supponit Disjunctive. P. Min. Aliquis determinatus calamus est necessarius ad scribendum: Ergo hæc postrema supponit Disjunctivè. P. A. Per calamum determinatè sumptum scribo: Ergo aliquis calamus determinatè sumptus est necessarius ad scribendum: per illum enim scribo, qui est necessarius.

R. C. Maj. N. Min. Ad Probationem N. A. Ad hujus P. C. A. N. Consequentiam. Rationem additam D. per illum calamum scribo, qui est determinatè necessarius, N. qui est indeterminatè necessarius. C. Scribo quidem per calamum determinatè sumptum, sed non determinatè necessarium; possem enim per alium scribere.

131. Dices. Eô modô est necessarius calamus ad scribendum, quô modô existere potest scriptio; Sed scriptio non potest existere, nisi dependenter à calamo aliquo determinatè sumpto: Ergo calamus determinatè sumptus est necessarius.

R.

R. N. Maj. Scriptio enim denotat actum aliquem, qui procedere non potest nisi à determinato instrumento; econtra verò necessitas instrumenti, sufficientis ad actum scribendi, non potest denotare instrumentum determinatum; cùm plura ad eum actum apta instrumenta dentur.

132. Obj. 4. Si nullus determinatè oculus verificat hanc Propositionem: ***Aliquis oculus est necessarius ad videndum***; tunc Propositio verificatur per aliquid impossibile: Hoc non potest admitti: Ergo. P. Maj. Si nullus determinatè oculus verificat illam Propositionem, tunc illam verificat oculus indeterminatus: Sed oculus indeterminatus est aliquid impossibile; cùm nihil existere valeat, quod non sit determinatum, ùt, v. g. non valet existere homo, qui nec sit Petrus, nec Paulus, nec alius homo: Ergo.

R. N. Maj. Ad P. D. Maj. Tunc illam verificat oculus indeterminatus indeterminatione Objectiva, C. indeterminatione Subjectiva, N. Maj. & D. Min. Sed oculus indeterminatus indeterminatione Subjectiva est aliquid impossibile, C. oculus indeterminatus indeterminatione Objectiva est aliquid impossibile. N. Min. & C. Oculus indeterminatus indeterminatione Subjectiva foret, qui non esset ens determinatum; ùt dictum est superiùs de illo homine, qui nec esset Petrus, nec Paulus, nec alius homo; & iste est impossibilis. Oculus

lus autem indeterminatus indeterminatione Objectiva est oculus cognitus cognitione tendente Indeterminatè; quia cognitio est possibilis, ùt cùm dico: *Aliquis oculus est necessarius ad videndum*; hæc enim tendit confusè, & nullum oculum determinat, licèt omnis oculus in se, & à parte rei, sit determinatus.

133. Obj 5. Ponamus casum, quo Petrus debet Paulo aureum, illíque duos prorsus similes aureos porrigit eô animô, ut uno solvat debitum; alterum autem donet; non tamen determinando, quis aureus solvat. In hoc casu Subjectum hujus Propositionis: *Aliquis aureus solvit*; non supponit Disjunctivè; quia in nullo aureo determinatè sumpto verificatur solutio; neque supponit Disjunctim, vel Confusè, seu, ut in nullo aureo verificetur; aliàs non expungeretur debitum; quod dici non potest: Ergo Regulæ nostræ de Suppositione non procedunt.

R. Vel ad expunctionem debiti requiritur, ut ea fiat per aureum determinatè sumptum; vel id non requiritur? Si secundum; tunc Propositio potest supponere Disjunctim, seu Confusè, & Objectio non stringit; solvitur enim debitum. Si primum; potest dici, quod DEUS faciat hanc determinationem, & tunc Subjectum illius Propositionis supponet Disjunctivè.

134. Obj. 6. Contra Regulas de Suppositione Prædicati. Prædicatum hujus Pro-

Propositionis: *Omnis homo est omnis homo;* supponit Distributivè: Ergo Prædicatum Propositionis Affirmativæ non supponit Disjunctivè, quod tamen superius Reg. 5. dictum est.

R. N. A. Si enim Propositio ponatur esse vera; hunc duntaxat sensum habere potest: *Omnis homo collectivè sumptus, est omnis homo collectivè sumptus;* quo sensu Prædicatum habet Suppositionem Disjunctivam; cùm verificetur in Collectione hominum, quæ utique est determinata. Duplex adhuc eidem Propositioni sensus assignari posset; nimirum ut vel sic exponatur: *Omnis homo distributivè sumptus est omnis homo collectivè sumptus;* Vel sic: *Omnis homo distributivè sumptus, est omnis homo distributivè sumptus.* Sed in utroque hoc sensu Propositio esset falsa; nam juxta primum, Petrus e. g. esset tota collectio hominum; juxta posteriorem autem, idem Petrus esset simul Paulus, Joannes, & alius quivis homo; quod utrumque repugnat.

135. Dices. Hæc Propositio: *Omnis homo distributivè sumptus, est omnis homo distributivè sumptus*, est Identica: Ergo non est falsa. P. A. Propositio Identica est, quæ habet idem Subjectum, & idem Prædicatum: Sed ea habet idem Subjectum, & idem Prædicatum: Ergo est Identica.

R. N. A. Ad P. D. Maj. Propositio Identica est, quæ habet idem Subjectum; &

& idem Prædicatum Verificationis, C. quæ habet idem Subjectum, & idem Prædicatum, duntaxat Repræsentationis, N. Maj. & D. Min. Sed ea Propositio habet idem Subjectum, & idem Prædicatum Repræsentationis, C. Min. Habet idem Subjectum, & idem Prædicatum Verificationis. N. Min. & C. Subjectum, & Prædicatum Repræsentationis, id est, quod Propositio ex parte Subjecti, & Prædicati repræsentat, & hoc in allata Propositione est idem. Subjectum verò, & Prædicatum Verificationis est id, quod verificat Propositionem, seu cujus cum altero identitas, vel distinctio requiritur ad hoc, ut Propositio sit vera; & hoc in allata Propositione non est idem, ùt patet ex dictis n. sup.

136. Obj. 7. Si hæc Propositio: *Omnis homo est animal*; ex parte Prædicati supponit Disjunctivè, sequitur, omnem hominem esse unum, ac determinatum animal: Sed hoc est falsum: Ergo & id unde sequitur.

R. 1. Dist. sequelam Majoris. Sequitur, omnem hominem esse unum, ac determinatum animal, accipiendi, *Animal*, pro Genere Singulorum, C. Seq. Accipiendo, *Animal*, pro Singulis Generis, seu pro omnibus Individuis sub eo Genere contentis, N. Seq. Maj. ac sic distincta Min. N. C. Nam etsi falsum sit, totam Collectionem hominum esse unum Individuum Animalis; verum attamen est, totam Col-
lectio-

lectionem esse unam determinatam Speciem Animalis.

R. 2. D. aliter Seq. Maj. sequitur, omnem hominem, Distributivè acceptum, esse unum determinatum Individuum Animalis, C. Seq. Maj. Sequitur, omnem hominem, Collectivè acceptum, esse unum Individuum Animalis, N. Seq. Maj. & sic iterum distincta Min. N. C. Est enim verissimum, omnem hominem, seu singulos homines, seorsim spectatos, esse unum aliquod determinatum individuum Animalis; licèt id verum non sit, si omnes homines sumantur simul. Atque hæc posterior Responsio ferè cum priore coincidit.

137. Obj. 8. Prædicatum hujus Propositionis: *Aliquis oculus est necessarius ad videndum*; non supponit Disjunctivè, sed Disjunctim, ac Confusè; quod rursum est contra Reg. 5. P. A. Non potest deveniri ad oculum, qui sit determinatè Necessarius ad videndum: Ergo Prædicatum hoc: *Necessarius*, supponit Disjunctim, ac Confusè.

R. D. A. Prædicatum illius Propositionis supponit Disjunctim, ac Confusè, si sumatur Specificativè, C. si sumatur Reduplicativè, N. Prædicatum: *Necessarius*, est Concretum; unde in se continet Subjectum, ac Formam; Subjectum est: *Oculus*; Forma est: *Necessitas*. Jam si, *Necessarius*, appellet ad Oculum; quo sensu sumitur Specificativè; equidem supponet Disjunctim; cùm nullus oculus ostendi possit,

qui sit determinatè necessarius ad videndum. ùt dictum est. Si verò appellet ad Necessitatem, qua ratione accipitur Reduplicativè, supponet Disjunctivè; quia per illud vocabulum ostenditur determinatè Necessitas ad videndum. Prædicatum autem illius Propositionis ferè accipitur Reduplicativè; per illum enim primariò ostenditur Necessitas ad videndum, non verò ipse Oculus; cùm hic in Subjecto jam fuerit indicatus. Cæterùm jam dictum est superiùs, quòd si in aliquo casu Prædicatum Propositionis Affirmativæ non verificetur de aliquo ex Inferioribus determinato, tunc supponat Confusè.

138. Obj. 9. In hac Propositione: *Divina essentia est omnis Divina Persona*; Prædicatum supponit Distributivè; possum enim dicere: Essentia Divina est & hæc Persona Divina. nempe Pater, & est ista Persona Divina, nempe Filius, & est illa, nempe Spiritus Sanctus: Ergo necdum procedit nostra Regula.

R. C. A. D. Cons. non procedit in rebus Creatis, N. in Divinis. C. Consequentiam. Nostra Regula, ùt jam in ipsamet notavimus, limitata est ad Creata. Similiter responderi potest, quando objicitur hæc Propositio affirmativa: *Essentia Divina, vel etiam omnis Persona Divina, est omnis absoluta Perfectio Divina:* ubi iterùm Prædicatum supponit Distributivè; possum enim dicere: Omnis Persona Divina

vina est Justitia, est Immensitas, est Æternitas, & sic deinceps. Potest etiam Responderi 2. D. A. Prædicatum illius Propositionis supponit Distributivè Distributione formali, & Metaphysica, transeat A. Distributione propriè Physica, & Reali, N. A. Distributio propriè Realis tunc datur, quando Terminus Communis accipitur pro omnibus suis Inferioribus realiter inter se distinctis, & in iis etiam multiplicatur; quemadmodùm ad Terminum Communem hoc requiritur, & de hac sola distributione hic agitur. Formalis, & Metaphysica Distributio est, quando Inferiora non sunt realiter plura, nec distincta inter se realiter, sed tantùm formaliter, ac per intellectum; aut certè in quibus, licèt sint realiter distincta, tamen Terminus Communis non multiplicatur; ùt fit in Personis Divinis, in quibus, licèt realiter sint tres, tamen non multiplicatur essentia Divina, sed est tantùm una. Atque hæc dicta etiam observanda sunt circa hanc Propositionem: *Petrus est omnia sua prædicata;* ac alias id genus.

139. Obj. ult. Saltem in Propositionibus Affirmativis Infinitantibus, uti in hac: *Petrus est non Leo,* Prædicatum supponit Distributivè: Ergo.

R. D. A. Prædicatum in illa, & similibus Propositionibus supponit Distributivè secundùm id, quod Propositio dicit in Obliquo, C. A. secundùm id, quod illa dicit in Recto, N. A. & C. Sensus Propo-

ſitionis eſt; Petrus eſt quid diſtinctum ab omni Leone, adeóque Propoſitio ſic debet exponi: Petrus eſt vel hoc diſtinctum, vel eſt illud diſtinctum; & ſic cætera percurrendo, & ab hoc Leone, & ab illo Leone; & ſic in aliis. Ubi vides, quòd Subjectum illius Propoſitionis ſecundùm id, quod dicit in Recto, ſeu ſecundùm Diſtinctum, ſupponat Disjunctivè; quamvis ſecundùm id, quod dicit in Obliquo, ſeu & ab hoc Leone, & ab illo Leone &c. ſupponat Diſtributivè. Unde noſtra Regula procedit etiam in Propoſitionibus Infinitantibus.

PARAGRAPHUS. III.

De Aſcenſu, & Deſcenſu Terminorum.

Definitio Aſcenſûs; 140. EXplicationi Suppoſitionum ſubnectitur explicatio Aſcenſûs, & Deſcenſûs Terminorum, qui præter Regulas hucuſque allatas multùm paſſim conferre poteſt ad dignoſcendum, qua ratione quisque Terminus in Propoſitione ſupponat. Eſt autem Aſcenſus, juxta Toletum L. 2. c. 4. à ſingularibus ſufficienter enumeratis ad Univerſale Progreſſio; ùt: *Hic ignis eſt calidus; & iſte ignis eſt calidus; & ille ignis eſt calidus*; & in cæteris ſimili modô: *Ergo omnis ignis eſt calidus.* *Et deſcenſûs.* Deſcenſus verò juxta eundem Auth. locô cit. eſt ab Univerſali ad Singularia Pro-

Progressio. Vel, juxta Oviedo, Controv. 1. Punct. 6. N. 1. Descensus est Argumentatio ab Universali ad Singularia sub illo contenta; ùt: *Omnis ignis est calidus: Ergo iste ignis est calidus: ille ignis est calidus*; & sic de cæteris.

141. Quadruplex est Ascensus, ac vicissim quadruplex etiam Descensus; videlicet juxta quatuor Suppositiones Personalis genera. Hi autem sunt Copulativus, Copulatus, Disjunctivus, & Disjunctus. *Uterque est quadruplex.* Ascensus Copulativus resondet Termino supponenti Copulativè, seu Distributivè; ut in allato mox exemplo: *Hic ignis est calidus; iste ignis est calidus; ille ignis est calidus*; Sicque percurrendo singulòs ignes: *Ergo omnis ignis est calidus.* In hoc Ascensu enumerari omnia Inferiora oportet, & de illis Singulis verificari Propositio debet; nam si vel una Singularis sit falsa, etiam falsa erit Universalis. In Descensu, qui huic Ascensui correspondet, etsi omnia Singularia possint enumerari, id tamen non necessariò accidit; posita enim hac Propositione: *Omnis ignis calefacit*, possumus ad unum, aut alterum ex Inferioribùs descendere; ùt: *Ergo hic ignis calefacit.* Atque Illatio hæc erit legitima, licèt de aliis Individuis, in illa Universali contentis, non fiat mentio. *Copulativus.*

142. Ascensus Copulatus respondet Termino supponenti Copulatim, seu Collectivè; fitqueà Singularibus, nullo dempto, & simul sumptis; ùt in hac Illatione: *Copulatus.*

Hic Apostolus, *& hic Apostolus*, sicque reliquos denotando, *sunt duodecim: Ergo omnes Apostoli sunt duodecim.* Descensus verò fit à Termino Communi ad omnia Singularia, pariter Copulatim, & simul sumpta, nullo prætermisso; aliàs Consequens foret falsum hôc pactô: *Omnes Apostoli sunt duodecim: Ergo & hic Apostolus*, *& hic Apostolus*; & sic deinceps, videlicet simul sumpti; *sunt duodecim.*

Disjunctivus. 143. Ascensus Disjunctivus æquivalet Termino Particulari Disjunctivè supponenti. Hic non fit necessariò ab omnibus Particularibus; sed fieri potest vel ab omnibus, vel ab aliquibus, vel etiam ab uno tantùm; dummodò de illo verificetur Prædicatum, quod inferri debet. Sic bona est hæc Illatio: *Hic homo currit*; *& iste homo currit: Ergo aliquis homo currit.* In Descensu, huic Ascensui opposito, recensenda sunt omnia Singularia, ut teneat Consequentia; Si enim e. g. existant tres homines, & quis sic ratiocinetur: *Aliquis Homo currit: Ergo vel iste currit*; nimirum Primus: *Vel ille currit*; nimirum secundus; tertium verò prætermittat, falsum erit Consequens, si tertius sit, qui currat.

Disjunctus. 144. Ascensus Disjunctus respondet Termino supponenti Confusè, & fit à Singularibus Disjunctim sumptis, e. g. *Vel hic equus*, *vel ille equus*; Et sic de cæteris; *requiritur ad equitandum: Ergo aliquis equus requiritur ad equitandum.* In

hoc

hoc Aſcenſu recenſenda ſunt omnia Singularia, ut Antecedens ſit verum. Quod ſi verum ponatur Antecedens, etiam non recenſitis omnibûs Singularibus, Conſequentia erit legitima. In Deſcenſu, huic Aſcenſui reſpondente, recenſeri pariter debent omnia Singularia in Conſequente; ex hac enim Propoſitione: *Aliquis equus requiritur ad equitandum;* deduci hæc Concluſio, ut vera ſit, debet: *Ergo vel hic equus; vel ille equus;* & ſic percurrendo cæteros equos, *eſt neceſſarius;* ac ſi vel unus equus omittatur. Conſequens itidem erit falſum; nam uno hoc exiſtente, in quo quis equitare poſſit, nullus ex reliquis erit neceſſarius.

PARAGRAPHUS IV.

De Statu, Ampliatione, Reſtrictione, Dimunitione, Alienatione, Appellatione.

145. EQuidem paſſim Termini ſupponunt pro rebus, pro tempore per Copulam importato, exiſtentibus; ſubinde tamen accidit, ut pro alio tempore ſupponant; quod pro in modò eſt explicandum. Itaque cùm ſit acceptio Termini pro tempore, per Copulam importato, dicitur dari Status; ùt cùm dico: *Petrus eſt doctus*; ſenſus enim eſt: Petrus exiſtit de præſenti, & Doctrina exiſtit de *Status.*

 præ-

præsenti, & hæc itidem de præsenti juncta est Petro.

Ampliatio. 146. Statui opponitur Ampliatio, quæ est Acceptio Termini pro alio tempore, quam per Copulam importato; vel, ùt etiam cum Toleto L. 2. c. 8. dicunt: Ampliatio est Extensio Termini à minori ad majorem Suppositionem. Triplex esse potest Ampliatio. 1. Secundùm tempus, ùt in illo: *Cæci vident*; Sensus enim est: *Qui fuerunt, cæci, nunc vident.* 2. Secundùm Supposita; scilicet, cùm Terminus est Communis, & supponit pro suis Inferioribus, ùt: *Justus salvabitur. Justus*, ampliatur ad omnes Justos, quocunque tempore existentes, qui etiam dicuntur Supposita hujus Termini. 3. Secundùm Formam, ùt in hac Propositione: *Album est nigrum*; Sensus enim est: Id, quod pro sua Forma habuit Albedinem, nunc pro sua itidem Forma habet Nigredinem. Hurtadus Disp. 2. Sect. 7. §. 34. Ampliationem aliter explicat; ac ista, juxta eum Authorem, fit, quando Termini Propositionis significant res incompossibiles, pro tempore per Copulam importato, ùt accidit in his Propositionibus: *Justus peccavit*: *Stantes sedent*: & *Vigilans dormit*. Est enim impossibilis in eodem homine, ac pro eodem tempore, Justitia cum peccato, Statio cum sessione, & Vigilia cum somno. Sed hæc Explicatio ferè coincidit cum ea, quæ mox data est de Ampliatione secundùm tempus.

147.

147. In Ampliatione utiliter fieri Argumentatio potest, séque habet Terminus Amplus ad Non amplum, sic ùt Terminus Superior ad Inferiorem. Duplex autem esse potest in Ampliatione Argumentandi Modus. Primus est, à Termino Amplo ad Non amplum; isque Affirmativus, vel Negativus; sicut enim à Superiori distributo ad Inferiorem rectè infertur: *Omne animal currit, Ergo homo currit.* Vel: *Nullum animal currit: Ergo homo non currit.* Sic etiam à termino Amplo distributo ad Non amplum rectè argumentamur; ùt: *Omnis homo potest disputare: Ergo homo, qui est, potest disputare.* Vel: *Nullus homo potest esse lapis: Ergo nullus homo est lapis.* In hac autem Argumentatione debet poni Constantia, ùt vocant, Termini Non ampli; seu debet ejus existentia afferri; aliàs Consequens poterit esse falsum. Sic, si nullus homo existeret, verum esset istud Antecedens: *Omnis homo potest disputare;* cùm supponat Ampliativè, pro omnibus hominibus possibilibus; & tamen falsum esset Consequens: *Ergo homo, qui est, potest disputare*; cùm nullus homo, ùt ponitur, existeret. Secundus in Ampliatione argumentandi Modus, Affirmativè itidem, aut Negativè, est à Termine Non amplo ad Amplum; sicut eo rursum modô argumentari possumus ab Inferiori ad Superiorem. Sic valent hæ Argumentationes ab Inferiori ad Superiorem: *Homo currit: Ergo aliquod animal currit.* Vel:

Modi Argumentandi in Ampliatione.

Vel: *Homo non currit: Ergo aliquod animal non currit.* Ac pro in hæ quoque valent, à Termino Non amplo ad Amplum; videlicet Particulariter sumptum, & servatâ, ùt priùs, constantiâ Termini Non ampli: *Homo disputat: Ergo aliquis homo potest disputare:* Ac etiam: *Homo, qui est, non potest disputare: Ergo aliquis homo non potest disputare.*

Restrictio. 148. Restrictio est Contractio Termini à majore significatione ad minorem; ùt cùm dico: *Homo sapiens æstimatur. Homo*, quod aliàs omnes homines significat, contrahitur ad significandos solos Sapientes. Potest autem fieri Restrictio 5. Modis 1. Per additionem Casûs Obliqui: ùt: *Philosophia Aristotelis est præstans.* 2. Per aliquod Adjectivum appositum; ùt *Homo justus placet Deo.* 3. Per Appositionem Substantivi minùs communis; ùt: *Urbs Roma est celebris.* 4. Per additionem Adverbii; ùt: *Homo diligenter studens fit doctus.* 5. Per Interpositionem Orationis, seu Constructionis; ùt: *Homo, qui in gratia decedit, salvabitur.*

Modi argumentandi in Restrictione. 149. Advertendum, ait P. Arriaga hìc Disp. 1. sect. 8. n. 43. bene argui Affirmativè, à Termino Non restricto ad Restrictum, ùt: *Omnis homo moritur: Ergo Sapiens moritur; & Fortis moritur;* & sic deinceps. Non verò à Termino Restricto ad Non restrictum; nec enim bene concluditur: *Homo fortis pugnat: Ergo omnis homo pugnat.* Negativè autem bene

ne arguitur à Termino Restricto ad Non restrictum, ùt: *Homo fortis non disputat: Ergo non omnis homo disputat.* Non autem vicissim, à Termino Non restricto ad Restrictum; ut: *Non omnis homo pugnat: Ergo homo fortis non pugnat;* potest enim homo fortis pugnare, non pugnantibûs aliis.

150. Diminutio est Additio alicujus Dictionis, qua Terminus ex se absolutè supponens, supponat secundùm quid. Sive tunc fit Diminutio, quando Prædicatum, ratione alicujus Adjuncti, non potest simpliciter tribui Subjecto, sed tantùm secundùm quid, seu secundùm partem, ùt: *Æthiops est albus secundùm dentes.* Alienatio verò est Translatio Termini à propria significatione ad impropriam, ùt: *Leo lapideus; Homo pictus.* Vel, ùt etiam definiunt: Alienatio est usurpatio Termini in significatione translata, ùt si dicimus, *Vites lacrymari.* In Terminis Alienatis non valet Consequentia ab uno in alium; ùt: *Est Leo marmoreus: Ergo est Leo;* quia Leo absolutè dictus, ut in hoc exemplo maneamus, supponit pro Leone vero, & animali; non itidem Leo marmoreus. Súntque hi Termini omnino inter se Disparati; unde nec vicissim dici potest: *Est Leo: Ergo est marmoreus.* *Diminutio.* *Alienatio.*

151. Appellatio denique habetur species quædam Restrictionis; & est Applicatio significati Formalis unius Termini ad significatum alterius; ùt: *Aristoteles* *Appellatio.*

est

est magnus Philosophus; *Magnus*, appellat ad *Philosophum*; Nam Aristoteles dicitur magnus propter Philosophiam, non propter aliud, v. g. propter staturam corporis, aut propter divitias. Terminus, qui applicatur, dicitur Appellans, ùt in allato exemplo, *Magnus*; Terminus verò, cui alter applicatur, dicitur Appellatus; ùt in eodem exemplo, *Philosophus*.

Alia est Materialis. Appellatio duplex est: Materialis, & Formalis. Appellatio Materialis dicitur, quando Terminus Appellans denotat significatum duntaxat Materiale Termini Appellati; ùt si dico: *Musicus est Philosophus*; quia, respectu Philosophiæ, se habet prorsus materialiter, quòd homo, in quo ea est, tanquam in subjecto, sit etiam Musicus.

Alia Formalis. Formalis est, quando Terminus Appellans denotat formale significatum Termini Appellati; ùt: *Petrus est bonus Philosophus*; ubi Adjectivum, *Bonus*, appellat formaliter ad *Petrum*; quem videlicet bonum dicit propter Philosophiam, quæ ei, veluti Forma, inest, propter quam bonus dicitur, ut sensus sit: *Petrus est peritus Philosophiæ*. Cæterùm ad quid, aut qua ratione Terminus appellet, sæpè ab intentione loquentis dependet, ac, ùt ait Arriaga hìc Disp. 1. Sect. 9. n. 75. ex tono proferentis, & ex aliis circumstantiis est dignoscendum.

AR-

ARTICULUS IV.

De Definitione.

152. IGitur aggredimur hìc Modos sciendi immediatiùs pertractare. Est autem Modus sciendi in genere: Oratio ignoti manifestativa per id, quod est notius. Ponitur triplex; scilicet Definitio, Divisio, & Argumentatio. Cùm enim tria potissimùm sint, quæ intellectus humanus circa rem quamlibet ignorare solet, nimirum quid sit res, seu quænam sit ejus essentia, tum quibûs constet partibus, ac denique, quas habeat proprietates. Triplici illi ignorantiæ subvenitur per modos sciendi, ac porro primæ per Definitionem, alteri per Divisionem, ac postremæ per Argumentationem. Ex quo ipso patet, quantæ triplex hic Modus sciendi sit non tantùm utilitatis, sed etiam necessitatis. Argumentatioui tertia Quæstio reservatur. *Quid, & Quotuplex sit Modus Sciendi?*

153. Jam verò Definitio, & Divisio, si conjungantur cum Definito, & Diviso, & de iis prædicentur, equidem efficiunt Propositionem, ùt advertit Casilius L. 1. c. 14. Si tamen solitariè sumautur, & præcisè ùt sunt Definitio, & Divisio, tunc sunt videlicet Oratio, sive Terminus Complexus; quamobrem ad expositionem Terminorum reducuntur. Itaque de

iis

iis hic agendum. Agemus verò primùm de Definitione, tum de Divisione. De Definitione porro dicendum, quid, & quotuplex ea sit; subinde ejus Regulæ afferendæ.

PARAGRAPHUS I.

Quid, & Quotuplex sit Definitio?

Definitur Definitio.

154. DEfinitio à Philosopho L. 1. Top. c. 4. dicitur esse Oratio explicans, quod quid erat esse rei. Clariùs ab Arriaga Disp. 3. Sect. 1. n. 1. ac ab aliis passim dicitur esse Oratio explicans naturam rei; sive, ùt quidam loquuntur, Essentiam, & Quidditatem rei. Id quod definitur, vocatur Definitum; illud verò, per quod aliquid definitur, est ipsa Definitio; ùt in hac Propositione: *Homo est animal rationale*; *Homo*, est Definitum: *Animal rationale*, est Definitio

Quid dicatur Definitum? Quid verò propriè Definitio?

Definitum est duplex: Objectivum, Et Formale. Definitio etiam est duplex: Objectiva, & Formalis.

155. Definitum est duplex: Objectivum, & Formale. Definitum Objectivum est ipsa res, quæ definitur; Definitum Formale est Terminus Formalis, significans Definitum Objectivum. Pariter Definitio duplex est: Objectiva. & Formalis. Definitio Objectiva est ipsa res, per quam Definitum Objectivum definitur, seu explicatur. Definitio Formalis sunt Termini Formales, qui clarè explicant Naturam, & Essentiam rei Definitæ. Sic

in

in hac Definitione: *Homo est animal rationale*; vox: *Homo*; est Definitum Formale; Termini verò: *Animal rationale*; sunt Definitio Formalis. Homo autem, qui datur à parte rei, est Definitum Objectivum; & Animal rationale itidem, quod datur à parte rei, est Definitio Objectiva. Definitum porro Objectivum, & Definitio Objectiva non distinguuntur inter se realiter, sed tantùm Formaliter, & per nostrum conceptum.

156. Definitio Formalis alia est Nominis, alia Rei. Definitio Nominis est Oratio explicans naturam Nominis; sive ipsius significationem. & Etymologiam; ùt si dicas: *Consul est, qui consulit Patriæ.* Vel: *Logica est ars disserendi.* Definitio Rei est, quæ explicat Naturam rei, per nomen significatæ; ùt est hæc: *Homo est animal rationale.* Definitio Rei rursum alia est Essentialis, alia Accidentalis. Essentialis est, quæ explicat Naturam rei per Prædicata essentialia, & hæc vocatur absolutè Definitio. Talis est hæc: *Homo est animal rationale.* Accidentalis, quam etiam Descriptivam dicunt, est, quæ rem exponit per Prædicata non essentialia; ùt est ista: *Homo est animal rectum, implume, bipes.*

Definitio Formalis est duplex: Nominis; Et Rei.

Definitio Rei rursum alia est Essentialis; Alia Accidentalis.

157. Definitio Essentialis subdividitur in Metaphysicam, & Physicam. Metaphysica est, quæ explicat naturam rei per partes illius Metaphysicas. Partes autem rei Metaphysicæ sunt Genus, & Differen-

Essentialis est Metaphysica.

Quæ fit per Genus, tia. Per Genus, ùt jam initiò dictum est, intelligitur illud Prædicatum, quòd latiùs patet, & per quod res definita convenit etiam cum aliis; ùt est: *Animal*, in definitione hominis; nam per illud homo convenit etiam cum brutis. *Et Differentiam.* Per Differentiam autem intelligitur id, per quod res definita differt, atque distinguitur ab omni alia re; ùt est: *Rationale*; itidem in Definitione hominis; per hoc enim differt homo à quacunque specie animalis. *Vel Physica, quæ fit per partes realiter distinctas.* Definitio Rèi Physica est, quæ explicat naturam rei per partes illius Physicas, seu realiter inter se diversas: scilicet per Materiam, & Formam; ùt cùm dico: *Homo est Compositum ex corpore, & anima rationali.*

Accidentalis autem est Causalis; 158 Definitio Accidentalis etiam est duplex, ùt notat Gervasius Tract. de Elem. Log. c. 1. a. 9. Causalis, & Non causalis. Causalis est, quæ Definitum exponit per Causas extrinsecas rei; ùt: *Homo est animal creatum à Deo ad æternam beatitudinem.* *Vel Non causalis.* Non causalis est, quæ datur vel per aliquid non quidem Essentiale, sed tamen Proprium; ùt si dicas: *Homo est animal risibile*; vel per alia plura Accidentia, quæ seorsim quidem sumpta possunt convenire aliis, non tamen, si simul sumantur: ùt fit in illa superiùs allata: *Homo est animal rectum, implume, bipes.* Cæterùm Definitio optima, est Essentialis Metaphysica; sive, quæ constat Genere proximo, & Differentia; ùt constabit ex Regulis mox

pro-

proponendis. Verùm cùm ea non semper haberi possit; eoquòd Genus proximum, & Differentiam specificam rei non deprehendamus, cogimur subinde uti Definitione duntaxat Descriptiva, ùt in Aristotele ipso, & Authoribus, passim videre est.

159. Modus Argumentandi in Definitione, ùt ait Toletus L. 1. c 5. duplex est admodùm utilis. Alter est, ut tam Definitum, quàm Definitio de aliquo prædicentur; ac tunc de quocunque affirmabitur, vel negabitur Definitum, affirmabitur etiam, vel negabitur Definitio, & vicissim; ùt: *Simia non est homo: Ergo Simia non est animal rationale.* Vel: *Humilitas est Habitus bonus, Ergo Humilitas est Virtus.* Alter Modus Argumentandi est, quando aliquid de Definito, vel de Definitione, affirmatur, aut negatur; & tunc quod affirmabitur, aut negabitur de Definito, affirmabitur etiam, aut negabitur de Definitione, & rursum vicissim; ùt: *Animal rationale est capax Beatitudinis: Ergo Homo est capax Beatitudinis.* Vel: *Habitus malus non est expetendus: Ergo nec vitium.* *Modus duplex Argumentandi in Definitione.*

PARAGRAPHUS II.

Regulæ Bonæ Definitionis.

160. DE Definitione afferuntur Regulæ tum ab Aristotele *Definitionis Regula*

Aliæ sunt Essentiales; Aliæ non item.

in Libris Topicorum, tum ab aliis communiter. Has inter duæ sunt Essentiales, quæ si non observentur, Definitio non est bona. Aliæ ad perfectionem Definitionis faciunt quidem plurimùm; sine tamen ipsis Definitio adhuc absolutè bona esse potest. Essentiales primò locò adducemus; reliquas dein subjuncturi.

Regulæ essentiales Definitionis.

161. Regula 1. Definitio debet esse clarior suò Definitò. Ratio est evidens; quia aliàs non explicaret naturam rei. Contra hanc Regulam peccant istæ Definitiones: *Vinum est sanguis terræ. Homo est Microcosmus*, seu mundus parvus. Intelligenda est hæc Regula de Definitione, & de Definito Formali; nam inter Definitionem Objectivam, & Definitum Objectivum non datur claritas, & obscuritas; cùm sint idem. Ex ea autem sequitur, quod aliqui pro peculiari Regula ponunt, videlicet, Definitum non debere ingredi Definitionem; aliàs enim hæc non esset illo clarior.

162. Reg. 2. Definitio debet convenire Omni, & Soli; adeóque Definitio debet esse convertibilis cum suo Definito, debéntque hæc de se invicem posse dici; ùt, si dicam: *Homo est animal rationale*; possim vicissim dicere: *Animal rationale est homo.* Hinc mala est hæc Definitio: *Homo est animal bipes*; quia licèt omnis homo sit animal bipes, non tamen omne animal bipes est homo; aliàs etiam Gallus gallinaceus esset homo; cùm sit animal bipes. Intelligenda vi-

vicissim hæc Regula est de Definitione Objectiva, & de Definito Objectivo; nam Definitio Formalis nec potest, nec debet esse convertibilis cum suo Definito Formali; cùm sint diversi Termini. Atque istæ duæ Regulæ sunt Definitioni essentiales, ùt dictum est.

163. Reg. 3. Definitio nihil habeat superflui, sitque brevis, quantùm fieri potest salva claritate. Unde vitiosa esset hæc Definitio: *Homo est animal rationale bipes*; quia: *Bipes*, esset superfluum; cùm: *Animal rationale*, jam sufficienter explicet essentiam hominis. Cæterùm subinde admittuntur in Definitionibus quædam non omnino necessaria; sed quæ tamen clariùs exponunt naturam rei.

Regula Definitionis minùs essentiales.

164. Reg. 4. Definitio fiat per Genus, & Differentiam. Genus autem sit proximum, sive quod omnium Generum minimè latè pateat. Tale Genus est respectu hominis: *Animal*, per quod convenit homo duntaxat cum brutis; per: *Vivens*, autem, quod esset aliud Genus, convenit homo cum brutis, & plantis; & sic de aliis Generibus, quæ possent convenire homini, ùt sunt *Corpus*, &, *Substantia*, quæ adhuc latiùs patent. Subinde tamen fiunt Definitiones etiam per Genus remotum; cùm videlicet istud est clarius, quàm proximum; aut cùm per accessum Differentiæ satis intelligitur illud, quod erat per Genus proximum explicandum; vel cùm

plures Differentiæ supplent defectum Generis immediati.

165. Reg. 5. Definitio fieri debet per Prædicata primaria rei; sive, ùt Scholæ loquuntur, per Prædicata Primò constitutiva, & Ultimò distinctiva; videlicet per ea, ex quibus, veluti ex fonte, reliqua profluunt, & per quæ res ultimatò differt ab omni alia. Hinc malè definiretur homo per: *Animal risibile*; quia: *Risibile*, non est Prædicatum primarium hominis, sed est secundarium tantùm; cùm ex *Rationali* emánet. Ideò enim homo est Risibilis, quia est Rationalis; non autem viciffim. Prædicata Primò constitutiva, & Ultimò distinctiva, vocantur Essentialia; ùt in exemplo allato: *Rationale*; quæ verò ex his oriuntur, dicuntur Proprietates Metaphysicæ, ùt in eodem exemplo: *Risibile*.

Solvuntur Objectiones.

166. OBj. 1. Definitio in genere non potest definiri: Ergo frustra ponitur definitio Definitionis. P. A. Si Definitio in genere posset definiri, tunc definiretur per se ipsam: sed per se ipsam non potest definiri, aliàs explicaretur idem per idem: Ergo Definitio in genere non potest definiri:

R. N. A. ad P. D. Maj. Si Definitio posset definiri, tunc definiretur per se ipsam,

sam, ita ut ipsa sit Definitum adæquatum, & totale, N. Maj. ita ut sit Definitum solum inadæquatum, & Partiale. C. Maj. & D. Min. Nihil potest definiri per se ipsum, ita ut istud sit Definitum adæquatum, & totale, C. Min. ita ut sit Definitum solùm inadæquatum, & partiale. N. Min. & Cons. Objectio solvi debet in pluribus aliis; nam Cognitio e. g. cognoscens omnes cognitiones, cognoscit etiam partialiter se ipsam; cùm etiam ipsa sit cognitio. Vox significans omnes Voces significat etiam partialiter se ipsam; cùm pariter etiam ipsa sit vox, & sic in aliis. Cur ergo Definitio definiens omnes Definitiones non possit etiam partialiter definire se ipsam? Responderi etiam potest cum aliis, quòd Definitio *quæ talis* definiat seipsam, non verò Definitio *quà talis*. Sensus est, quòd Definitio Definitionis seipsam quidem reipsa complectatur etiam, ac definiat, sed tamen sub alia ratione concipiatur, quando est Definitio, quàm quando est Definitum; nam quando est Definitio, concipitur ùt Definitio definiens; quando autem est Definitum, concipitur ùt Definitio definita.

167. Obj. 2. Definitum non debet ingredi Definitionem: sed si Definitio potest definiri, Definitum ingreditur Definitionem: Ergo rursum Definitio non potest definiri. P. Min. Quando definitur Definitio, Definitum est omnis Definitio: Ergo etiam illa Definitio, quâ defini-

tur Definitio, videlicet hæc: Oratio explicans naturam rei; consequenter Definitum ingreditur Definitionem.

R. D. Maj. Definitum Formale non debet ingredi Definitionem, C. Maj. Definitum Objectivum non debet ingredi Definitionem, Subdistinguo: ita ut sit adæquatum Objectum Definitionis, C. ut sit partiale Objectum Definitionis. N. Maj. & D. Min. Sed si Definitio potest definiri, Definitum Formale ingreditur Definitionem, N. Min. Definitum Objectivum ingreditur Definitionem, rursus Subdistinguo: ita ut sit Objectum adæquatum Definitionis, N. ita ut sit Objectum tantùm inadæquatum Definitionis, C. Min. & N. Cons. Explico Distinctionem: Definitum Formale in Definitione Definitionis est hæc vox, *Definitio*; hoc autem, ùt patet, non ingreditur Definitionem; nec enim dicimus: Definitio est Definitio explicans naturam rei, sed Definitio est Oratio explicans naturam rei. Definitum autem Objectivum in Definitione Definitionis sunt ipsæ hæ voces: *Oratio explicans naturam rei*, quatenus competunt omni Definitioni. Hæ autem, ùt sunt Definitio Definitionis, sunt tantùm Definitum inadæquatum Objectivum, quia non tantùm Definitio Definitionis est Oratio explicans naturam rei, sed omnis alia Definitio, e. g. etiam hæc: *Homo est Animal Rationale*, est Oratio explicans naturam rei.

168. Obj. 3. Si Definitio potest esse

sui

ſui ipſius Definitio, ac conſequenter Definitio Formalis ſimul, & Objectiva, reſpectu ſui ipſius, ùt paulò antè dictum eſt, tunc ſequitur, quòd hæc Definitio: Oratio explicans naturam rei, eſſet ſpecies contenta ſub Definitione tanquam genere: hoc dici nequit: Ergo. P. Min. Idem non poteſt ſimul eſſe ſuperius, & inferius ſeipſo. Dein non poteſt Definitio latiùs patere, quàm Definitum; cùm Definitio, & Definitum debeant eſſe convertibilia: Ergo.

R. D. Maj. Sequeretur, quòd illa Definitio eſſet ſpecies contenta ſub Definitione, quatenus eſt aliqua particularis Definitio, C. Maj. quatenùs eſt communis aliqua ratio de quacunque Definitione prædicabilis. N. Maj. & ſic Diſtincta Min. N. Conſequentiam. Poteſt igitur hæc Definitio: Oratio explicans naturam rei, contineri ſub Definitione tanquam genere, ſi ſumatur ùt particularis aliqua Definitio, & ſpecies, non autem ſi ſumatur ùt Univerſalis, & genus; atque ſic idem non eſt ſimul ſuperius, & inferius ſeipſo, niſi ſub diverſa ratione; quod non implicat. Cœterùm Definitio, & Definitum adæquatum debent eſſe convertibilia, videlicet adæquatè, non autem etiam Definitum inadæquatum; ſed ad iſtud ſufficit, ut participet totam rationem Definitionis, quin proptereà requiratur, ut ſit omne id, cui Definitio competit. Illa autem Definitio: Oratio explicans naturam rei, quatenùs eſt Definitio particularis, contenta ſub ſe ùt

Definiente omnes Definitiones, est tantùm Definitum Inadæquatum.

169. Obj. 4. Definitio debet esse convertibilis cum Definito, ùt supra dictum est; seu Definitio, & Definitum debent esse idem; Ergo Definitio non potest esse clarior suo Definito.

R. D. A. Ex iis, quæ superiùs in Regulis dicta sunt, Definitio Objectiva debet esse convertibilis cum Definito, seu debet esse idem cum ipso, C. A. Definitio Formalis debet esse convertibilis cum suo Definito, N. A. & Conf. Ergo Definitio Objectiva non potest esse clarior suo Definito Objectivo, C. C. Definitio Formalis non potest esse clarior suo Definito Formali. N. Conf.

170. Obj. 5. & urgetur argumentum. Definitio Formalis, & Definitum Formale sunt unus indivisibilis actus: ergo adhuc Definitio Formalis non potest esse clarior suo Definito etiam Formali. Consequentia rursus constat; quia idem non potest esse clarius se ipso. A. P. Actus, quô definio Hominem, in eo ponendo Definitum Formale, & Definitionem Formalem, & quo dico: *Homo est Animal rationale*, est una indivisibilis cognitio: Ergo Definitio Formalis, & Definitum Formale sunt unus indivisibilis actus.

R. D. A. Definitio Formalis, & Definitum Formale sunt unus realiter indivisibilis actus, ita tamen, ut formaliter sit duplex, & æquivalenter repræsentet duas diver-

diversas cognitiones, C. ita ut non si formaliter duplex, nec repræsentet duas diversas cognitiones. N. A. & Consequentiam. Quamvis ergo actus ille, quo dico: Homo est Animal rationale, sit unus realiter indivisibilis actus, quia est una cognitio, potest tamen iste actus per conceptum nostrum dividi in duas formalitates, seu in duas diversas cognitiones, quarum una dicit: *Homo*, altera, *Animal rationale*. Ferè, ùt jam superiùs n. 35. diximus, Propositionem Mentalem, licèt sit unus indivisibilis actus, habere tamen Terminos, quia æquivalenter est multiplex, & repræsentat rem nunc tanquam Subjectum, nunc tanquam Prædicatum. Jam verò Propositio illa indivisibilis, qua proponitur Definitio Hominis, quatenus cognoscitur præcisè ùt dicens: *Homo*, est actus obscurus, quatenus autem cognoscitur ùt dicens: *Animal rationale*, est actus clarus. Priori autem modò accipitur ùt Definitum, altero, ùt Definitio. Hinc fit, ut Definitio Formalis sit clarior suo Definito itidem Formali.

171. Obj. ult. Non est clarius, quid sit v. g. Animal Rationale, quàm quid sit, Homo: Ergo Definitio Hominis non est clarior suo Definito. P. A. Si hominem rudem interrogem, an sit Animal rationale, forsan nollet esse Animal, volet autem esse utique Homo: Ergo non est clarius, quid sit Animal rationale, quàm quid sit Homo. Fieri hoc argumentum jure me-

liori poteſt in pluribus aliis Definitionibus longè obſcurioribus.

R. D. A. Non eſt clarius per accidens, & non penetranti Terminos, C. A. non eſt clarius per ſe, & penetranti Terminos, N. A. & Conſequentiam.

ARTICULUS V.

De Diviſione.

DE Diviſione pariter dicendum, quid, & quotuplex ea ſit, tum ejusdem Regulæ erunt afferendæ.

PARAGRAPHUS I.

Quid, & Quotuplex ſit Diviſio?

Definitio Diviſionis.

172. DIviſio; ùt habet Oviedo Controv. 2. Punct 2. n. 1. ac Dialectici communiter loquuntur, eſt Oratio totum in ſuas partes diſtribuens. Totum, quod diſtribuitur, vocatur Diviſum; Partes, in quas diſtribuitur, vocantur Membra Dividentia. v. g. ſi dico: *Aliud Animal eſt Rationale, aliud Irrationale. Animal*, eſt Diviſum, *Rationale*, &, *Irrationale*, ſunt Membra Dividentia. Porrò Diviſio non modò in omni Diſciplina maximo eſt uſui; ùt patet ex quovis

ſive

sive Discursu, sive Opere litterario; sed necessaria etiam est ad dirimenda Sophismata, & tollendas Æquivocationes.

173. Quemadmodùm autem Definitio, ita etiam Divisio, alia est Nominis, alia Rei. Divisio Nominis est, quâ exponitur multiplex significatio Nominis; ùt: *Significatum Termini: Canis, aliud est animal latrabile, aliud, Sidus; aliud, Piscis.* Divisio Rei est, quando res ipsa à Nomine distincta, distribuitur in suas partes. Hæc autem pro diversitate Totorum etiam est multiplex, & diversa. *Divisio est duplex: Nominis; Et Rei.*

174. Alia enim est Actualis; alia Potentialis. Divisio Realis Actualis est, quæ dividit Totum aliquod in partes suas reales, ac ex quibus actu componitur. Atque hæc est vel Metaphysica, vel Physica. Metaphysica est, quâ totum dividitur in suas partes Metaphysicas, sive realiter inter se identificatas, & tantùm ratione nostra separabiles, ùt sunt Genus, & Differentia. Talis est hæc: *Alia pars hominis est Animal; alia Rationale.* Physica est, quâ totum dividitur in suas partes Physicas, seu realiter inter se distinctas; ùt: *Alia pars hominis est Anima, alia Corpus, alia Unio.* Physica rursum alia est Essentialis, alia Integralis. Essentialis est, quæ dividit Totum in suas partes Physicas Essentiales; id est, tales, quæ pertinent ad Essentiam, & Naturam rei; ùt quando dividitur homo in Corpus, Animam, & Unionem. Integralis est, quæ totum dividit in suas partes *Divisio Rei alia est Actualis; eaque Metaphysica. Vel Physica; Quæ rursum est Essentialis; Et integralis.*

Inte-

Integrantes; id est; tales, quæ non pertinent ad essentiam rei, sed tantùm ad ejus integritatem; ùt si dico: *Alia pars hominis est Caput, alia Manus, alia Pes.*

Divisio Realia etiam est Potentialis.

175. Divisio Realis Potentialis est illa, quæ dividit Totum Potentiale in suas partes Subjectivas, seu Potestativas. Totum autem Potentiale nihil aliud est, quàm Terminus Universalis; v. g. *Animal, Vivens, Corpus.* Partes autem Subjectivæ, seu Potestativæ, sunt Inferiora, quæ sub illo Termino Universali continentur, & quæ per illud significantur. v. g. Partes Potestativæ Animalis, in quantum istud est Totum Potentiale, seu Terminus Universalis, sunt: Homo, & Brutum. Divisio autem Potentialis etiam ipsa est duplex:

Quæ est Univoca;

Univoca videlicet, & Analoga. Univoca est, quæ fit per partes Univocas, seu quæ conveniunt Univocè, & propriè, in ratione per Terminum Universalem significata.

Aut Analoga.

Analoga est, quæ fit per partes Analogas, seu quæ non conveniunt propriè in ratione per Terminum Universalem importata. Sic Divisio Univoca est Animalis in Hominem, & Brutum; Analoga autem, pariter Hominis in hominem Verum, & hominem Pictum.

PARAGRAPHUS II.

Regulæ bonæ Divisionis.

Regula Divisionis.

176. Regula 1. Divisum debet plus continere, quàm singula

gula Membra Dividentia seorsim sumpta. Ratio est; quia Divisum est Totum, Membra autem Dividentia sunt Partes; Sed Totum est majus quavis sua Parte. Unde malè divideretur animal hôc modô: *Animal aliud est Vivens sensitivum, aliud Homo, aliud Brutum*; quia: *Vivens sensitivum*, quod deberet esse Membrum Dividens, adæquat ipsum Totum, & tam latè patet, quàm: *Animal*, quod est Divisum.

177. Reg. 2. Membra Dividentia Collectivè, & simul sumpta, debent adæquare Divisum; & nihil debet contineri in Diviso, quod non sit in Membris Dividentibus, ac vicissim. Ratio est, quia Divisum, & Membra Dividentia sunt idem: Ergo nihil debet esse in uno, quod non sit in altero; Hinc mala est hæc Divisio: *Viventium aliud est Homo, aliud Brutum*; quia Divisum, nimirum: *Vivens*, continet plùs, quàm hæc duo membra Dividentia: *Homo*, *& Brutum*; scilicet Plantas, quæ etiam vivunt.

178. Reg. 3. Divisio fiat in Membra Proxima, & Immediata; hinc malè dividerem animal hôc modô: *Animal aliud est Rationale, aliud Rugibile, aliud Hinnibile*; quia hæc duo ultima Membra non sunt Proxima; sequuntur enim ad *Irrationale*, sub quo continentur; unde Animal dividi debet in Rationale, & Irrationale.

179. Reg. 4. Unum Membrum Dividens non debet contineri in altero; sed debent inter se pugnare, ita ut nullum possit

affir-

affirmari de altero. Hinc mala est hæc Divisio: *Hominum alius est Probus; alius Doctus;* quia potest unus Homo simul esse Probus, & Doctus. Item hæc: *Animal aliud est Rationale, aliud Irrationale, aliud Risibile;* quia Risibile jam continetur sub Rationali.

180. Reg. 5. Singula Membra Dividentia debent participare rationem Divisi. Intelligenda est hæc Regula de Divisione totius Potentialis; in qua nimirum Genus, seu Terminus Universalis, dividitur in suas partes Potestativas, & Inferiora; ac sensus illius est: debere totam rationem, per Terminum Universalem significatam, inesse Inferioribus, in quæ Terminus Universalis dividitur. Hinc mala est hæc Divisio: *Animal aliud est Rationale, aliud Irrationale, aliud Angelus;* quia Angelus non participat rationem Divisi; cùm ipse non dicatur animal. Sed hæc de iis dicta sunto, quæ ad Primam Mentis Operationem spectant; modò ad ea exponenda progrediamur, quæ spectant ad Secundam.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Secunda Mentis Operatione.

SEcunda mentis Operatio est Affirmatio, aut Negatio, ùt initiò notatum est: Ad

eam

eam igitur spectat Propositio; cùm per Propositionem exponatur Affirmatio, & Negatio; unde in hac Quæstione tractanda veniunt, quæ Propositionis propria sunt. Exponemus autem primò Essentiam, & Multiplicitatem Propositionum; tum ea, quæ ad Propositionem spectant, ùt sunt Veritas Propositionum, earúmque Oppositio, Æquipollentia, Conversio. Ad plenam tamen Propositionis notitiam, explicari hìc ante alia solet, quid sint Nomen, Verbum, & Oratio?

ARTICULUS I.

De Nomine, Verbo, & Oratione.

181. Hurtadus in Summul. Disp. 3. sect. 1. §. 1. ex Antonio Nebrissensi Nomen definit: Quòd sit Vox declinata per Casus. Magis Philosophicè Nomen ab Aristotele L. 1. Periherm. c. 2. definitur, quòd sit Vox significativa ad placitum, sine tempore, finita, & recta, cujus nulla pars significat separata. Dicitur 1. *Vox*; per quod, ùt ait Arriaga Disp. 2. sect. 1. n. 1. excluduntur à ratione Nominis Termini Mentales, & Scripti; quia non sunt voces; nisi dicere malis, quemadmodùm Terminum Mentalem, ac Scriptum, sic etiam Nomen Mentale, ac Scriptum admitti posse. Dicitur 2. *Significativa ad placitum*; nec enim voces Non signi-

Definitio Nominis.

Hæc Definitio explicatur.

gni-

gnificativæ, ùt: *Blictri*; nec voces naturaliter significantes, quales sunt gemitus tum hominum, tum brutorum, inter nomina censentur. Dicitur 3. *Sine tempore*; Nomen enim non conjugatur per tempora, nec importat in sua significatione exercitium aliquod factum pro aliqua differentia temporis. Differentiæ porro temporis sunt hæ tres: *Præsens*, *Præteritum*, & *Futurum*. Hinc habetur, quòd istæ voces: Dies, Mensis Annus, Sæculum, & aliæ ejusmodi, non significent cum tempore, quamvis significant aliquam mensuram temporis. Dicitur 4. *Finita*, ut excludantur Termini Infiniti; ùt: *Non homo*; *Non Leo*. Dicitur 5. *Et recta*, per quod excluduntur Casus Obliqui. Hi verò, ùt censet Du Trieu Tract. 2. P. 1. c. 1. ac etiam Termini Infiniti, excluduntur à stricta, & propria ratione Nominis ob eam caussam; quia cum Verbo non possunt constituere perfectam Enuntiationem. 6. *Cujus nulla pars significat separata*; id est: Nomen non componitur ex partibus actu significantibus, per quod excluditur Oratio, ùt: *Homo albus*, cujus partes separatæ significant; non verò Nomen compositum. v. g. *Respublica*; *Jusjurandum*; quia licèt horum partes aliquid per se singulæ significent, si sumantur ùt integræ Dictiones; nihil tamen separatim significant, si sumantur ùt partes unius Dictionis compositæ, sed sunt instar Syllabarum, quæ propriam significationem non habent.

182.

182. Verbum verò rursum à Nebris- *Definitio* sensi apud Hurtadum loc. cit. sect. 2. §. 8. *Verbi.* definitur, quòd sit Vox conjugata per tempora. Aristotelica autem Verbi Definitio est hæc: Verbum est vox significativa ad placitum, cum tempore, cujus nulla pars per se significat, finita, & recta, & est eorum, quæ dicuntur, nota. Hæc Definitio est de Verbo propriè tali, ac potissimùm Activo, differtque à Definitione Nominis, inprimis per hæc verba: *Cum tempore*; ut videlicet Verbum sit, quod significat unam ex primarijs Differentiis temporis, ac actionem in ea positam, ùt supra explicatum est. Dein Verbum etiam est: *Eorum, quæ dicuntur, nota*; id est; Verbum est Copula, seu Unio; quia per Verbum Prædicatum unitur Subjecto, ope Verbi Substantivi, *Sum*, quod in quovis, variis dein Temporibus, Modis, ac Personis, subintelligitur.

183. Oratio denique ab Aristotele L. *Definitio* 1. Perih. c. 4. definitur: Vox significativa, *Orationis.* cujus partium aliqua significativa est separata, ùt Dictio, non autem ùt Affirmatio, aut Negatio. Sensus autem Definitionis est, ùt ait P. Semery Disp. 2. c. 1. a, 3. ad rationem Orationis requiri quidem, ut partium aliqua significet separata ùt Dictio; non autem requiri, ut significet per modum Affirmationis, aut Negationis, quamvis ad rationem Orationis non obsit, si ea etiam ùt Affirmatio, vel Negatio significet. Hôc môdo Definitio allata

convenit omni Orationi; illi quidem, quæ non est Affirmativa, aut Negativa, quia non requiritur, ut sit Affirmativa, aut Negativa; aut etiam Affirmativæ, vel Negativæ; quia non obest, si sit Affirmativa, aut Negativa.

Oratio Imperfecta; & Perfecta. 184. Jam verò Oratio alia est Imperfecta; alia Perfecta. Oratio Imperfecta est, quæ non gignit perfectum sensum, eáque est vel sine Verbo; ùt: *Homo justus*; vel cum Verbo; ùt: *Si ego venirem.* Oratio perfecta est, quæ gignit perfectum sensum; ùt: *Homo est animal.* Perfecta rursum alia est Non enunciativa, in qua nec est verum, nec falsum; ùt: *Sis felix.* Alia Enuntiativa, in qua est verum, vel falsum; de qua mox, postquàm aliquas Objectiones solverimus.

Solvuntur Objectiones.

185. OBj. Potissimùm ex P. Semery in Introd. Disp. 2. c. 1. *Prandium; Cœna;* & alia id genus, sunt Nomina, & tamen significant cum tempore: Ergo malè dicitur, quòd Nomen sit Vox significativa sine tempore.

R. Cum eodem Authore loc. cit. N. A. Nam aliud est connotare, seu significare tempus; aliud significare cum tempore, determinando aliquam ex Differentiis primariis temporis, ùt fit, cùm v. g. dico: *Studeo; Studui; Studebo.* Prius convenit Nomini, non autem posterius.

186.

186. Obj. 2. Hoc Nomen: *Cœna*, significat comestionem exercitam tempore nocturno; *Prandium*, exercitam tempore meridiano: Ergo prædictæ voces significant actionem aliquam exercitam in aliqua Differentia temporis.

R. C. A. D. Consequens. Significant actionem aliquam exercitam in aliqua Differentia temporis Grammaticali, quales sunt tres illæ superiùs allatæ, N. Consequentiam; non Grammaticali Transeat Consequentia. Differentiæ temporis, quas oportet significari per Verbum, sunt hæ superiùs allatæ, *Præsens*, *Præteritum*, & *Futurum*; non verò tempus nocturnum, aut meridianum.

187. Dices. Ergo saltem hæ voces: *Præsens*, *Præteritum*, & *Futurum*, non sunt Nomina; cùm significent ipsasmet Differentias temporis.

R. N. Illatum. Nam aliud est significare ipsas Differentias temporis; aliud significare actionem exercitam, indicando simul, in qua Differentia temporis ea exerceatur; prius iterum allatis vocibus convenit, non autem posterius; istud autem necessariò ad Verbum requiritur.

188. Obj. 3. Participia Futuri temporis, ùt: *Amaturus*; *Lecturus*, significant actionem aliquam exercendam in illa Differentia temporis, quam exprimunt; scilicet in tempore futuro: Ergo non ab omnibus Nominibus excluditur significare cum tempore etiam modò explicatô.

R. C. A. N. C. Nam participia futuri temporis propriè loquendo non sunt Nomina, sed sunt modi Verborum cum Relativo, *Qui, quæ, quod,* subintellecto, conjuncti; Idem enim est apud Grammaticos: *Homo amaturus,* ac: *Homo qui amabit.* Aliud censendum est de Participiis Præsentis, aut etiam Præteriti temporis, ùt: *Amans*: vel, *Amatus*; nec enim hæc determinatum tempus necessariò ostendunt; ac quemadmodùm possum dicere: *Nunc, & de Præsenti, est Amans*; sic etiam de Præterito loqui possum: *fuit amans.*

ARTICULUS II.

De Essentia, & Multiplicitate Propositionis.

QUædam de Propositione, quam etiam Enunciationem dicunt, jam supra Quæst. 1. a. 1. §. 1. notata sunt; reliqua deinceps, DEO juvante, expedientur. Dicendum autem hîc primò, quænam sit essentia Propositionis; tum afferenda ejus Divisio ratione Materiæ, Formæ, Quantitatis, & Qualitatis.

PARA-

PARAGRAPHUS I.

Quid sit Propositio; & quid ejus Materia, Forma, Quantitas, & Qualitas?

189. DEfinitur Propositio ab Aristotele L. 1. Prior. c. 1. ùt etiam nuper dictum est, quòd sit Oratio affirmativa, vel negativa alicujus de aliquo. Oratio, est Genus; Omnis enim Propositio est Oratio; ùt patet ex Definitione Orationis superiùs allata; sed non omnis Oratio est Propositio; nam, ùt ex eadem Definitione constat, Oratio Imperfecta, ac illa, quæ nihil negat, aut affirmat, non est Propositio. Itaque: Affirmativa, aut Negativa alicujus de aliquo, se habent per modum Differentiæ. *Definitio Propositionis.*

190. In omni Propositione considerant Dialectici hæc 4. Materiam, Formam, Quantitatem, & Qualitatem. Pro Materia Propositionis assignant aliqui Terminos, quibûs Propositio constat, ùt est apud Semery Disp. 2. c. 4. Pro Forma autem ipsam Terminorum dispositionem; sicut Materia ædificii sunt lapides; Formà verò, ipsa dispositio lapidum. Sed hæc Explicatio non facit ad rem præsentem, ùt ait idem Author loc. cit. ac patebit etiam ex Divisione Propositionis respectu Materiæ ad-

Ejus Materia; ducenda. Itaque Materia Propositionis est ipsum Objectum, seu Subjectum Objectivum, & Prædicatum itidem Objectivum, quatenus inter se dicunt respectum. *Forma,* Forma Propositionis est Unio, seu Copula, quæ intercedit inter Terminos, ut hoc *Quantitas;* sit Subjectum, illud verò Prædicatum. Quantitas est Extensio, vel Restrictio Sub- *Et Qualitas.* jecti, ut pro pluribus, vel paucioribus accipiatur. Qualitas Propositionis, juxta nonnullos, est ejusdem Veritas, vel Falsitas; juxta alios est Affirmatio, vel Negatio; quærenti enim, qualis sit Propositio? respondetur, ùt ajunt illi: esse Veram, vel Falsam; vel, ùt dicunt isti: Affirmativam, aut Negativam. Hìc per Qualitatem Propositionis, more in Scholis jam recepto, intelligitur duntaxat Affirmatio, vel Negatio.

PARAGRAPHUS II.

Quotuplex sit Propositio ratione Materiæ?

Propositio ratione Materia est 191. CÆterùm cùm triplicis generis possit esse respectus, quem Subjectum, & Prædicatum inter se habent in Propositione: videlicet Necessarius, Impossibilis, & Contingens; triplex quoque, inprimis ex hoc capite, ratione Materiæ Propositio erit; nimirum Necessaria, Impossibilis, & Contingens. Proposi- *Necessaria;* tio Necessaria, seu, ùt etiam solemus loqui,

qui, Propositio in Materia necessaria, est, in qua Subjectum, & Prædicatum necessariò connectuntur inter se; ùt cùm dico: *Homo est animal rationale.* Propositio Impossibilis, seu in Materia Impossibili, est, quando Prædicatum Objectivum repugnat Subjecto Objectivo, ut hæc unita inter se non sint, nec possint uniri; ùt: *Canis est Equus.* Propositio Contingens, sive in Materia Contingenti, est, in qua Prædicatum nec necessariò convenit, nec necessariò repugnat Subjecto; ùt si dico: *Petrus est Logicus;* nec enim necesse est, ut Petrus sit Logicus, nec, ut non sit. *Impossibilis; Contingens.*

192. Necessitas autem hæc Propositionis est triplex: Metaphysica, Physica, & Moralis. Necessitas Metaphysica est, cùm Prædicatum est de essentia Subjecti, & neque supernaturaliter potest ipsi non convenire; ùt est in Propositione superiùs allata: *Homo est animal rationale.* Atque Propositiones, in quibus reperitur hæc Necessitas, vocantur Propositiones Æternæ Veritatis. Necessitas Physica est, cùm Prædicatum naturaliter quidem necessariò connectitur cum Subjecto; absolutè tamen, & supernaturaliter posset ab eo separari; ùt cùm dico; *Ignis urit;* licèt enim vis ustiva naturaliter necessariò insit igni; supernaturaliter tamen potest ab eo separari. Necessitas Moralis tunc datur, quando Propositio est tantùm Moraliter certa; ùt: *Cicero extitit.* Propositio autem tunc Moraliter certa dicitur, quando ejus moti- *Cæterùm Necessitas est triplex, Metaphysica; Physica; Et Moralis.*

vum absolutè quidem potest fallere; nunquam tamen fallit, vel certè rarissimè. Necessitas porro triplex, quæ datur ad Veritatem in Materia Necessaria, datur etiam cum Proportione ad Falsitatem in Materia Impossibili.

Propositio ratione Materiæ adhuc est Formalis. 193. Ratione Materiæ autem dividitur ulteriùs Propositio in Formalem, & Identicam. Formalis est, quando inter Subjectum, & Prædicatum intercedit aliqua diversitas; ùt cùm dico: *Homo est animal.* *Et Identica;* Identica autem, quam subinde etiam Negatoriam vocant, ea est, quæ ex parte Prædicati eundem sensum generat, quem ex parte Subjecti; ùt: *Petrus est Petrus*; *Ensis est gladius.* Hujus ferè usus non est.

Ordinata; 194. Deinque itidem ratione Materiæ dividitur Propositio in Ordinatam, & Inordinatam. Ordinata, quæ etiam Directa appellatur, est, in qua prædicatur, aut subjicitur id, quod aptius est prædicari, aut *Vel Inordinata.* subjici. Inordinata, sive Indirecta, est, in qua subjicitur id, quod aptius est prædicari. Censetur autem aptior prædicari Terminus Superior, sive latiùs patens, de Inferiore, ac minùs latè patente; item Connotativus de Connotato. Ordinatæ Propositionis exemplum habetur in hac: *Petrus est doctus*; Inordinatæ verò in hac: *Doctus est Petrus*; sive: *Aliquid doctum est Petrus.*

PARA-

PARAGRAPHUS III.

Quotuplex sit propositio ratione Formæ?

195. PОrro Propositio ratione Formæ alia est Simplex, alia Composita. Simplex, sive, ùt etiam vocant, Categorica est, quæ tantùm unam habet Copulam Principalem; sive quæ uno tantùm Subjecto, & Prædicatò, constat; ùt: *Petrus est homo.* Composita, sive Complexa, quam hypotheticam quoque subinde appellant, est, quæ plures habet Copulas Principales; seu, quæ constat pluribus Propositionibûs Simplicibus; ùt cùm dico: *Petrus currit, & Paulus loquitur.* *Propositio ratione Formæ est Simplex; Vel Composita.*

196. Propositio Simplex subdividitur in Absolutam, & Modalem. Absoluta est, quæ præcisè enunciat Prædicatum de Subjecto; nec exprimit Modum, quò illud huic convenit; ùt: *Ignis calefacit.* Modalis verò est, quæ exprimit Modum, quò Prædicatum Subjecto convenit; ùt: *Ignis necessariò calefacit.* Modus autem iste quadruplex reperitur; nimirum: Necesse; Impossibile; Possibile; Possibile non; seu Contingenter. Atque isti Modi, Simplices possunt vocari, ad aliorum, qui paulò post adducentur, differentiam. *Simplex alia est Absoluta; Alia Modalis. Modi Simplices sunt quatuor.*

197. Circa Propositiones Modales *In Propo-*

ſitione Modali ſunt: Modus; Notandum porro; In quavis earum duo contineri: Modum ſcilicet, & Dictum. Modus eſt vox una ex quatuor enumeratis: Neceſſe, Impoſſibile, Poſſibile, & Contingens: vel ex aliis Æquivalentibus. *Et Dictum.* Reliqua, quæ afferuntur ſub Modo, vocantur Dictum; e. g. in hac Propoſitione: *Homo neceſſariò eſt animal*; Modus eſt vox: *Neceſſariò*; Dictum verò eſt: *Homo eſt animal.* Aliquando autem contingit, ùt benè notat Semery hic Diſp. 2. c. 6. ut Propoſitio aliqua ſit Particularis de Dicto; Univerſalis autem de Modo; prout fit in hac: *Aliquem hominem currere eſt neceſſe.* Subinde è contra, Propoſitio eſt Univerſalis de Dicto, & Particularis de Modo; ùt *Omnem hominem currere eſt poſſibile.* Par eſt ratio de Qualitate; contingit enim aliquando, Propoſitionem eſſe Affirmativam de Dicto, Negativam de Modo; ùt: *Hominem latrare, non eſt poſſibile.* Aut Negativam de Dicto, Affirmativam de Modo, ùt: *Hominem non latrare, eſt neceſſe.*

Modi proponuntur per Adverbia; Vel per integras Propoſitiones. 198. Circa Propoſitiones itidem Modales Not. 2. dupliciter poſſe, ac ſolere accipi Modum 1. Per Adverbia, & Terminos Syncategorematicos; ùt: *Homo neceſſariô eſt animal.* 2. Per integras Propoſitiones; ùt: *Neceſſe eſt, hominem eſſe animal.* Not. 3. Præter 4. Modos ſupra allatos, dari alios quatuor, qui vocantur *Modi Temporanei; Et Locales.* Temporanei; & alios quatuor Locales. Temporanei ſunt: Semper, Nunquam, Aliquando, Aliquando non. Locales ſunt:

sunt: Ubique; Nullibi; Alicubi; Alicubi non.

Propositio Composita alia est: Copulativa;

199. Jam verò Propositio Complexa, sive Composita, subdividitur in Copulativam, Disjunctivam, Conditionalem, & Causalem. Copulativa est, quæ constat pluribus Propositionibus Simplicibus connexis per particulam: *Et*, vel æquivalentem; ùt: *Petrus scribit, & Paulus legit.*

Alia Disjunctiva;

Disjunctiva est, quæ constat pluribus Propositionibus conjunctis per Particulam: *Vel*; *Aut*; seu per æquivalentem; ùt: *Petrus legit, vel Paulus dormit.*

Alia Conditionalis;

Conditionalis, sive Conditionata est, quæ constat pluribus Propositionibus conjunctis per Particulam: *Si*; *Nisi*; ùt: *Si Petrus studeret, fieret doctus*; ubi: *Si Petrus studeret*, est Conditio; *Fieret doctus*, est Conditionatum.

Alia Causalis.

Causalis est, quæ constat pluribus Propositionibûs conjunctis per Particulam: *Quia*; v. g. *Quia sol lucet, dies est.* Omnes quidem Propositiones Complexæ subinde vocantur Hypotheticæ; ùt jam supra notatum est; sola tamen Conditionalis est propriè, & strictè Hypothetica; nam Hypothesin, Suppositionem, seu Conditionem, interpretantur.

Ad Complexas reducuntur etiam Exponibiles;

200. Ad Propositiones Complexas, sive Compositas, reducuntur etiam Propositiones Exponibiles, quæ quidem unicâ Copulâ explicitè constant; pluribus tamen æquivalent; in quas etiam exponi possunt, ac sæpe debent, ut clarè intelligantur. Pro-

positio

positio, quæ aliam explicat, dicitur Exponens; illa, quæ explicatur, vocatur Exposita. Exponibilium autem triplex est genus; nempe aliæ sunt Exclusivæ; aliæ Exceptivæ; aliæ Reduplicativæ. Exclusiva est, cujus Subjecto, vel Prædicato præponitur Signum aliquod excludens; v. g. *Tantùm*, *Solùm*; aut aliud æquivalens. Si tale Signum Subjectum afficit, Prædicatum excludit ab omni alio Subjecto; ùt in hac Propositione: *Tantùm Deus est Omnipotens*; quæ sic exponitur: Deus est Omnipotens; & nullus alius est Omnipotens. Si verò afficiat Prædicatum; tunc à Subjecto removet omnia alia Prædicata ejusdem rationis; ùt: *Petrus est tantùm Logicus*; quæ Propositio habet hanc Exponentem: Petrus est Logicus, & nullius alterius Scientiæ peritus. Exceptiva est, cujus Subjecto, vel Prædicato additur Particula Exceptiva: *Præter*; *Extra*; aut alia ejusmodi; ùt: *Omnes Apostoli, præter Judam Iscariotem, sunt in Cœlo*; quæ sic exponitur: Judas Iscariotes non est in Cœlo, & cæteri Apostoli omnes sunt in Cœlo. Circa quod tamen notandum, quòd, quando Particula: *Præter*, in alio sensu, quàm in Exceptivo, accipitur, v. g. pro, *Simul*; ea itidem non sit Particula Exceptiva; ùt si dicam: *Aliquis, præter Petrum, est in Schola*; sensus enim est Copulativus, nimirum iste: Aliquis cum Petro est in Schola. Reduplicativa Propositio est, cujus Subjecto, vel Prædicato jungitur Particula Reduplicati-

Quæ sunt triplicis generis.

Exclusiva.

Exceptiva.

Reduplicativa.

cati-

cativa: *Quà; Ut; Quatenus;* aut similis, v. g. *Petrus quà Musicus canit;* Sensus est: Petrus est Musicus, & canit.

201. Notandum postremò, omnem Propositionem Exponibilem Affirmativam æquivalere Propositioni Copulativæ; ùt Propositio hæc: *Solus DEUS extitit ab æterno;* habet hunc sensum: DEUS extitit ab æterno, & nihil distinctum à DEO extitit ab æterno. Viciſſim verò omnem Propositionem Exponibilem Negativam æquivalere Propositioni Disjunctivæ. Sic hæc Propositio: *Non solus homo est animal,* æquivalet huic: Vel homo non est animal; vel etiam aliud ens, distinctum ab homine, est animal.

Propositio Exponibilis Affirmativa æquivalet Copulativæ; Et Negativa Disjunctivæ.

PARAGRAPHUS IV.

Quotuplex sit Propositio ratione Quantitatis, & Qualitatis?

202. JAm verò ratione Quantitatis dividitur Propositio in Universalem, & Particularem, Indefinitam, & Singularem. Universalis est illa, in qua Recto Subjecti præfigitur Signum Universale. Exemplo sint hæ: *Omnis Homo currit. Omnes Cives alicujus Urbis sunt probi.* Particularis est, in qua Recto Subjecti præfigitur Signum Particulare, ùt: *Aliquis Homo currit. Pars aliqua omnis*

Propositio ratione Quantitatis est Universalis. Particularis.

Civi-

Civitatis est improba. Indefinita Propositio est, cujus Subjectum est Terminus Communis, nullum habens præfixum Signum, ùt: *Homo est Animal.* Ubi notandum, Propositionem Indefinitam in Materia Necessaria, & Impossibili æquivalere Universali, ùt cùm dico: *Homo est Animal*, idem est, ac: Omnis Homo est Animal. Pariter si dico: *Homo non est lapis*, idem est, ac si dicerem: Nullus Homo est lapis. In Materia Contingente autem æquivalere Particulari; sic: *Homo currit*, idem significat, ac: Aliquis Homo currit. Quæ patent etiam ex Regulis Suppositionum superiùs adductis. Singularis denique Propositio est illa, cujus Subjectum est Terminus Singularis, ùt: *Petrus ambulat*, vel: *Hic Homo est doctus.*

Et Singularis.

Ratione Qualitatis est Affirmativa. Vel Negativa.

203. Ratione Qualitatis dividitur Propositio in Affirmativam, & Negativam. Affirmativa fit per Copulam Principalem: *Est*, unientem Extrema, ùt: *Petrus est Homo.* Negativa est, quando Copulæ Principali præfigitur Particula: *Non*, ùt: *Homo non est lapis.*

ARTICULUS III.

De Veritate Propositionis.

Veritas Propositio-

204. VEritas Propositionis est ejus Conformitas cum Obje-

ćto:

cto; sicut ejus Falsitas est ab Objecto Difformitas. Cæterùm ad eam Veritatem, aut Falsitatem dignoscendam statuuntur à Dialecticis aliquæ Regulæ. *nis: Ejus Falsitas.*

205. Reg. 1. Propositio Affirmativa in Materia Necessaria semper est Vera. Ratio est; quia affirmat identitatem Prædicati cum Subjecto, quæ necessariò datur. Negativa in eadem Materia semper est Falsa; quia negat identitatem Prædicati cum Subjecto, quæ, ùt dictum est, necessariò datur. Vicissim in Materia Impossibili Propositio Affirmativa semper est Falsa; quia itidem affirmat identitatem Prædicati cum Subjecto, quæ in ea Materia dari nequit. Negativa semper est vera; quia negat identitatem Subjecti cum Prædicato, quæ nunquam datur. In Materia Contingenti Propositio Affirmativa, & Negativa, possunt esse Veræ, aut Falsæ; quia, cùm identitas Prædicati cum Subjecto sit contingens, potest ea affirmari, quando non datur, vel quando datur; ac vicissim negari, etiam quando datur, aut non datur.

In Materia Necessaria; In Materia Impossibili; In Materia Contingenti.

206. Reg. 2. Propositio in Materia Necessaria non affirmat existentiam Subjecti; sed asserit realem identitatem Subjectum inter, & Prædicatum, duntaxat ex Conditione, scilicet: Si dentur. Hinc sensus istius Propositionis: *Homo est animal rationale;* est hic: Quandocunque existit homo, est identificatus cum animali rationali; hinc vera esset Propositio, etiamsi nullus

Quid dicat Propositio Affirmativa in Materia Necessaria?

nullus homo existeret. Idem vicissim est de Propositione Negativa in Materia Impossibili, quæ etiam solùm conditionatè negat identitatem Subjecti cum Prædicato. Sic sensus hujus Propositionis: *Homo non est Brutum*, non est hic: Existit homo, & non brutum; sed iste: Quandocunque existit homo, non est identificatus cum bruto.

Aut Negativa in Impossibili.

Quid dicat Affirmativa in Materia Contingenti?

207. Reg. 3. Propositio Affirmativa in Materia Contingenti semper dicit tria: videlicet 1. Existentiam Subjecti pro tempore per Copulam importato. 2. Existentiam Prædicati pro eodem tempore. 3. Identitatem eorumdem inter se secundùm id, quod important in recto. Sic sensus hujus Propositionis: *Petrus est Logicus*; est iste: Petrus existit, & aliquis Logicus existit, & Petrus est identificatus cum aliquo Logico. Falsæ propositiones, in Materia Contingenti, dicuntur: De Subjecto non supponente; quia supponunt aliquem statum Subjecti, quem illud non habet. Hæc tamen intelligi debent de Propositione Particulari. Nam Propositio Universalis in Materia Contingenti non affirmat existentiam Subjecti secundùm omnem suam latitudinem sumpti. Hinc sensus istius propositionis: *Omnis Logicus studet*; non est hic: Omnis Logicus possibilis de facto existit, & studet; sic enim esset essentialiter falsa, cùm nunquam possint dari omnes Logici possibiles, utpote infiniti; Sed iste: Existit saltem unus, aut alter

Lo-

Logicus, & ille, vel hi omnes, qui de facto existunt, student. Quòd si nullus Logicus existeret; Propositio esset falsa, & de Subjecto non supponente.

208. Reg. 4. Ad veritatem Propositionis Negativæ, in Materia Contingenti, requiritur, & sufficit, ut vel non detur existentia unius, aut utriusque ex Rectis; aut non sit inter ea identitas; vel non detur existentia, aut unio obliquorum eô modô, quo per Contradictoriam affirmantur; unde hæc Propositio: *Petrus non est doctus*; facit hunc sensum: vel non existit Petrus, vel non existit doctrina; vel Petrus non est Subjectum doctrinæ. *Et Negativa itidem in Contingenti.*

209. Reg. 5. Ut Propositio Copulativa sit Vera, requiritur, ut omnes Propositiones Simplices, ex quibus ea componitur, sint veræ; & si vel una ex his est falsa, tota Propositio Copulativa haberi debet pro Falsa: Unde Falsa est hæc: *Ignis est elementum, & aqua est metallum.* Itidem ut Copulativa sit necessaria, oportet, ut omnia ejus membra sint necessaria. Hinc Contingens est ista: *Petrus est animal, & Paulus currit.* Ut sit Impossibilis, sufficit impossibilitas unius membri; vel, ut conjunctio membrorum repugnet. Sic impossibilis est ista: *Petrus currit, & non movetur.* *Quando Copulativa sit Vera.* *Quando sit Necessaria;* *Vel Impossibilis.*

210. Reg. 6. Ad Veritatem Propositionis Disjunctivæ, si in ea subintelligatur Particula: *Saltem*; sufficit, si unum ejus membrum sit verum, & à fortiori vera *Quando Disjunctiva sit Vera.*

erit, si utrumque membrum sit verum; ut hæc Propositio: *Vel Petrus currit, vel Paulus currit*; Vera est, dummodò Petrus currat, licèt Paulus non currat; & Vera etiam est, si uterque currat. Si verò tacitè habeat subjunctam Particulam: *Tantùm*; ut ea sit Vera, requiritur Veritas unius membri, & Falsitas alterius; ut: *Vel dies est, vel nox*; Sensus est: vel dies est tantùm, vel nox tantùm; nec enim dies, & nox, stant simul.

Quid requiratur ad veritatem Conditionalis;

211. Reg. 7. Propositio Conditionalis Affirmativa est Vera, modò inter Conditionem, & Conditionatum detur connexio, posito, quòd hæc existant, nec requiritur, ut actu existant. Si Vera est illa Conditionalis Christi Matth. 11. ad Corozaim, & Bethsaidam, urbes: *Si in Tyro, & Sydone, facta fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere, pænitentiam egissent.* Ut Causalis autem sit Vera, præter Veritatem utriusque Propositionis simplicis, requiritur insuper, ut, quod dicitur esse causa alterius, verè sit ejus causa. Hinc falsa est hæc: *Homo est rationalis, quia est sensitivus.* Pariter ad Veritatem Propositionis Modalis requiritur non tantùm Veritas Dicti, sed etiam Modi; seu, non tantùm ut Prædicatum, quod affirmatur, insit Subjecto; vel quod negatur, absit à Subjecto; sed etiam opus est, ut eò modò insit, vel absit, quo inesse, aut abesse affirmatur, vel negatur. Quare falsa est hæc Propositio: *Petrum currere, est necesse*;

Vel Causalis;

Vel Modalis;

cesse; quamvis Petrus currat; quia licèt Dictum sit verum, Modus tamen est falsus. Denique ad Veritatem Propositionum Exponibilium requiritur, ut omnes Exponentes sint Veræ. *Vel Exponibilis.*

212. Dices 1. contra Reg. 2. Hæc Propositio: *DEUS est immensus*; est in Materia Necessaria, & tamen affirmat existentiam Subjecti: Ergo non subsistit Secunda Regula.

R. D. A. Hæc Propositio affirmat existentiam Subjecti, quod est indifferens ad existendum, N. quod non est indifferens ad existendum. C. A. & N. C. Nostra Regula procedit de Subjectis, quæ possunt existere, vel non existere, quale non est DEUS; qui necessariò existit; unde Propositio non ideò affirmat existentiam Subjecti, quia est Necessaria; sed quia Subjectum necessariò existit.

213. Dices 2. contra 3. Reg. Hæc Propositio: *Antichristus est cognitus*; est in Materia Contingente, estque vera; & tamen non affirmat existentiam Subjecti: Ergo saltem non subsistit Tertia Regula.

R. D. rursum A. Ea Propositio non affirmat existentiam Subjecti, sive Antichristi, realem, & Physicam, C. Intellectualem. N. A. & C. affirmat enim Cognitionem Antichristi, quæ Cognitio utique existit.

ARTICULUS IV.

De Oppositione Propositionum.

NEcessaria prorsus est cognitio Oppositionis Propositionum; tum ut Argumenta formentur, quæ plurima passim ex hoc loco petuntur; tum ut solvantur Sophismata, itidem exinde confecta. Nos hic, uti aliàs, ea afferre conabimur, quæ non tam intellectum fatigent, quàm claritate, ac facilitate, juvent in Operationibus. Dicemus autem primò. Quid, & Quotuplex sit Oppositio Propositionum; tum Leges dabimus Oppositarum Simplicium; ac denique de Oppositione Compositarum, ac Modalium erit agendum.

PARAGRAPHUS I.

Quid, & quotuplex sit Oppositio Oppositionum?

214. ARistoteles L. 1. Perih. c. 4. Propositiones Oppositas esse definit: Oppositæ sunt Affirmatio, & Negatio ejusdem de eodem non æquivocè; id est, servata eadem Terminorum significatione. Passim jam traditur hæc Descriptio, quam habet Gervasius P. 2. Log. q. 2.

q. 2. a. 6. Oppositio Propositionum est duarum Propositionum idem Subjectum, & Prædicatum habentium, diversitas, vel in Qualitate, vel in Quantitate, vel in Utraque simul. Quantitas Propositionis, ut superiùs notatum, est ejus Universalitas, vel Particularitas; Qualitas verò est ejus Affirmatio, vel Negatio. Itaque ad Oppositionem requiritur 1. Ut sint duæ Propositiones; nam una non potest sibimet opponi. 2. Ad eandem strictè sumptam requiritur, ut istæ Propositiones habeant idem Subjectum, & idem Prædicatum; aliàs oppositæ non erunt; sic oppositæ non sunt: *Petrus currit; Paulus non currit.* Ex hinc autem requiritur 3. Ut Extrema non sumantur æquivocè. Ob istum defectum sibi non opponuntur hæ Propositiones: *Petrus est Gallus*; videlicet natione; *Petrus non est Gallus;* utique gallinaceus. 4. Debet in utraque Propositione Copula significare idem Tempus, sumi res in eodem Loco, ac itidem Tempore, in iisdem Circumstantiis, cum iisdem Signis, Connotatis, Adverbiis, Restrictionibus, Ampliationibus, & si quæ sint hujusmodi; aliàs nulla prodibunt Opposita; qualia non sunt: *Logicus scribit; Logicus non scribit. Paulus orat in Templo; Paulus non orat domi. Jacobus est pius; Jacobus non est valde pius. Æthiops est niger; Æthiops non est niger secundùm dentes.* Et sic in reliquis similis rationis. Ulteriùs. 5. sumi utraque Propositio debet in eodem

Definitio Oppositio Propositionum.

Quanam ad eam requirantur?

genere Suppositionis; hinc non sunt Oppositæ Propositiones: *Omnes Apostoli sunt duodecim*; *Aliquis Apostolus non est duodecim*. Cùm in prima Subjectum supponat Collectivè; in altera autem Disjunctivè. Excipi tamen ab hac Lege debet Suppositio Distributiva, sive Universalis, & Disjunctiva, sive Particularis; ùt in his Propositionibus: *Omnis homo currit; Aliquis homo non currit*. Ratio est; quia licèt hæ Suppositiones sint diversæ, non tamen faciunt Terminos diversos; cùm Terminus Particularis contineatur sub Universali; unde illæ Propositiones sunt verè Oppositæ; quia negatur in Propositione Particulari aliquid, quod cum reliquis affirmatum fuit in Propositione Universali.

6. Denique ex Definitione Oppositarum colligitur, eas debere differre vel in Quantitate, vel in Qualitate, vel in Utraque simul, ùt mox explicabitur. Nam

Propositiones Oppositæ sunt quadruplicis generis: Contradictoria.

215. Propositiones Oppositæ sic definitæ rectè dividuntur in Contradictorias, Contrarias, Subcontrarias, & Subalternas. Ita cum Communiori, & recepto in Scholis usu Semery Disp. 2. c. 7. Contradictoriæ sunt duæ Propositiones constantes eodem Subjecto, & Prædicato, repugnantes in Quantitate, & Qualitate; nimirum quarum una est Universalis, altera Particularis; una Affirmativa, altera Negativa; ùt: *Omnis homo currit*; *Aliquis homo non currit*. Contrariæ sunt duæ Propositiones Universales repugnantes in Qua-

Contraria.

Qualitate; quarum scilicet una est Affirmativa, altera Negativa; ùt: *Omnis homo currit; Nullus homo currit.* Subcontrariæ sunt duæ Propositiones Particulares repugnantes itidem in Qualitate; id est rursum, quarum una est Affirmativa, altera Negativa; ùt sunt hæ: *Aliquis homo currit; Aliquis homo non currit.* Subalternæ autem sunt duæ Propositiones repugnantes in sola Quantitate; scilicet quarum utraque est Affirmativa, vel utraque Negativa; sed una est Universalis, altera Particularis; ùt: *Omnis homo currit; Aliquis homo currit.* Vel: *Nullus homo currit; Aliquis homo non currit.* Propositio Universalis dicitur Subalternans; Particularis autem Subalternata. Ex his duntaxat Contradictoriæ, & Contrariæ sibi omninò strictè opponuntur; quia hæ solæ semper servant Affirmationem, & Negationem, ac Constantiam subjecti, reliquæ duntaxat minùs strictè sunt Oppositæ; cùm Subcontrariæ quidem subinde non nisi repræsentativè servent Constantiam Subjecti, ùt dicetur infra; Subalternæ verò non involvant Oppositionem Affirmationis, & Negationis. Quod igitur du Trieu Tract. 2. P. 1. c. 3. a. 1. rotundè dicit: certum esse, Subalternas non opponi; cùm non sint Affirmatio, & Negatio; intelligi debebit de Oppositione stricta, qualem accepit Aristoteles in Definitione superiùs allata; non verò de Oppositione minùs stricta, videlicet solius Quantitatis; qua-

Subcontrariæ.

Subalternæ.

lem Dialectici hodie adstruunt passim, ut dictum est.

Opposita de Modo enuntiandi.

216. Hæc autem Divisio eas duntaxat Oppositas continet, quæ pro Subjecto habent Terminum Communem, affectum Signô Universali, aut Particulari; sumuntúrque insuper in Numero Singulari; quia hæ vel solum, vel potissimùm, curantur à Scientiis, quæ plerumque de Singularibus non agunt; vocantur autem istæ: Oppositæ de Modo enuntiandi. Cæterùm præter has dantur insuper aliæ, quibus adducta superiùs Definitio Oppositarum propriè convenit, ac quæ tamen non continentur in allata Divisione; quia vel non habent Terminum Communem, vel non servant debitam Quantitatem, aut Qualitatem, aut in alio ex hucusque requisitis deficiunt. Tales sunt v.g. *Petrus est doctus; Petrus non est doctus. Omnes homines currunt; Non omnes homines currunt.* Vocantur istæ: Oppositæ de Lege; quia licèt eô, quo dictum nunc est, modô deficiant, servant tamen leges Oppositarum infra adducendas. Agetur hic maximè de prioribus, ad quarum normam aliæ facili negotiô possunt efformari. Videatur Tabula prima Oppositarum, inferiùs ad calcem Opusculi posita, in qua uno velut obtutu harum Oppositio potest examinari. Subjiciuntur etiam Tabulæ Oppositarum Singularium Simplicium, & Oppositarum Simplicium cum Casu Obliquo.

Opposita de Lege.

PA-

PARAGRAPHUS II.

Leges Oppositarum Simplicium.

217. Leges Oppositarum hôc tandem Principio Physico nituntur, lumine naturæ noto: Idem non potest simul esse, & non esse. Ex eo autem aliud Principium, æquè certum, desumitur, scilicet istud Logicum: Non potest idem de eodem verè affirmari, & negari; nam ad *Esse*, sequitur, *Dici*, seu Affirmari. Sic si Petrus est, & dicitur doctus; non potest simul non esse, aut verè negari esse doctus. His positis Particulares quarumvis Oppositarum Simplicium leges percipiamus. *Principia, quibûs nituntur Leges Oppositarum.*

218. Lex I. Contradictoriarum. Contradictoriæ, in nulla Materia, possunt simul esse Veræ, vel simul Falsæ. Ratio petitur ex Principio mox allato; quia nihil potest simul esse, & non esse: Atqui si utraque Propositio Contradictoria posset simul esse vera, vel simul falsa; idem simul esset, & non esset: ergo Contradictoriæ non possunt simul esse veræ, vel simul falsæ. P. Min. Ex his duabus Contradictoriis: *Omnis homo currit*; *Aliquis homo non currit*; Si ultima est vera, tunc aliquis homo determinatus, e. g. Petrus non currit. Sed si etiam prima est vera; tunc omnes prorsus homines currunt; conse- *Leges Contradictoriarum.*

quenter etiam Petrus; ac proin, si utraque Propositio est vera; idem Petrus currit simul, & non currit; sícque idem cursus Petri esset simul, & non esset. Hoc autem, ùt dictum, est impossibile. Sic etiam vicissim est de Falsitate. Si enim prior hæc: *Omnis homo currit*, est falsa; tunc ideò est falsa, quia Aliquis saltem homo non currit; ponamus hunc esse Petrum. Si autem etiam hæc altera est falsa: *Aliquis homo non currit*; tunc ideò; quia omnis homo, nullo excepto, currit; consequenter etiam Petrus; unde iterum, si utraque Contradictoria est Falsa, idem Petrus simul currit, & non currit; quod, ùt abundè jam dictum est, repugnat.

219. Lex 2. Contradict. In Contradictoriis Propositio Negativa præcisè tantum debet negare, quantum requiritur, & sufficit, ad falsificandam Affirmativam; nec plus videlicet, nec minus; si enim plus, vel minus, neget; tunc ambæ possunt simul esse Veræ, vel Falsæ. Hinc non sunt Contradictoriæ: *Omnis homo est doctus*; *Hic homo non est doctus*; quia posterior plus negat, quàm requiratur ad falsificationem prioris. Ut enim falsum sit, omnem hominem esse doctum; non requiritur, ut hic determinatus homo non sit doctus; sed sufficit, modò unus quidam non sit doctus, quiscunque ille sit. Unde utraque illa Propositio potest esse falsa, si nimirum hic quidem homo, qui designatur, sit doctus; alius verò quispiam non sit

do-

doctus. Ob eandem vicissim rationem Contradictoriæ non sunt: *Omnis Logicus aliquando studet; Aliquis Logicus aliquando non studet*; Posterior enim minus negat, quàm requiratur ad falsificandam priorem; unde utraque potest simul esse Vera. Contradictoria autem prioris esset hæc: *Aliquis Logicus non aliquando studet.*

220. Ex his Collig. 1. Ex Veritate unius Contradictoriæ bene inferri Falsitatem alterius, in omni Materia; & rursum ex unius Falsitate alterius Veritatem. Sic si verum est, quòd aliquis homo non currat; falsum hoc ipso est, quòd omnis homo currat. Coll. 2. has Propositiones: *Petrus est doctus; Petrus non est doctus:* esse Contradictorias de Lege, non autem de Modo enuntiandi; quia, licèt non discrepent in Quantitate, servant tamen Leges adductas Contradictoriarum. Cùm non possint simul esse veræ, nec simul falsæ; & non plus, vel minus negent, quàm præcisè requiratur, ac sufficiat ad falsificandam priorem. *Colligenda ex Legibus Contradictoriarum.*

221. Lex 1. Contrariarum. Propositiones Contrariæ, in nulla Materia, possunt esse simul Veræ. P. rursum ex principio supra adducto; quia aliàs idem esset, & non esset. Si enim hæc Propositio Affirmativa: *Omnis homo currit*; est vera; sequitur, quòd etiam Petrus currat. Et si vera etiam est hæc Negativa; *Nullus homo currit*; sequitur, quòd etiam Petrus *Leges Contrariarum.*

non currat; ac proin, si utraque est simul vera, Petrus iterum simul currit, & non currit; sive, idem simul est, & non est.

222. Lex. 2. Contrar. Contrariæ in Materia Necessaria, & Impossibili, non tantùm non possunt simul esse Veræ, sed neque simul Falsæ. Pars prima, videlicet, quòd non possint simul esse Veræ, patet ex superiori Regula. Pars secunda, sive quòd non possint simul esse Falsæ, Probatur. Si Propositio sit in Materia Necessaria, Prædicatum necessariò convenit Subjecto: ergo Affirmativa non potest esse falsa. Si verò Propositio sit in Materia Impossibili; Prædicatum nulla ratione potest convenire Subjecto: ergo Negativa itidem non potest esse falsa, ùt jam supra in Regulis de veritate Propositionis est notatum.

223. Lex 3. Contrar. Contrariæ, in Materia Contingenti, possunt ambæ simul esse Falsæ. P. Si dico: *Omnis homo currit*; posito, quòd Petrus non currat; ea Propositio erit falsa. Si verò dico Contrarium: *Nullus homo currit*; posito, quòd Paulus currat; etiam hæc erit falsa: Ergò, cùm Prædicatum: *Currit*; sit Contingens, possitque simul convenire Paulo, quin conveniat Petro, ita ut ille currat, non verò iste; utraque illa Contraria, eo casu, erit simul Falsa.

Colligenda ex Legibus Contrariarum.

222. Ex his Colliges: Ex Veritate unius Contrariæ, bene inferri Falsitatem alterius, in quacunque Materia; quia Contrariæ in nulla possunt simul esse Veræ. In Me-

Materia Contingenti, ex Falsitate unius non potest inferri Veritas alterius; quia in Materia Contingenti utraque potest simul esse Falsa. In Materia tamen Necessaria, vel Impossibili, ex Falsitate unius licet inferre Veritatem alterius; quia in hac Materia non potest utraque simul esse Falsa.

225. Lex 1. Subcontrariarum. Propositiones Subcontrariæ, in nulla Materia possunt simul esse Falsæ. P. Si essent simul falsæ hæ duæ Propositiones Subcontrariæ: *Aliquis homo currit*, *Aliquis homo non currit*; necessariò essent simul veræ earum Contradictoriæ, nempe istæ: *Nullus homo currit; Omnis homo currit*: Sed istæ non possunt simul esse veræ, quia sunt duæ Contrariæ; Contrariæ autem, in nulla Materia, possunt simul esse veræ; ùt dictum est: ergo neque duæ Subcontrariæ possunt simul esse Falsæ. *Leges Subcontrariarum.*

226. Lex. 2. Subcontr. Subcontrariæ, in Materia Necessaria, & Impossibili, non possunt simul esse Falsæ, nec simul Veræ. Primum membrum constat ex priore Numero. Secundum probatur. Si dicas, duas hasce Subcontrarias, in Materia Necessaria, & Impossibili: *Aliquis homo est animal; Aliquis homo non est animal*; esse simul veras, sequitur, earum Contradictorias esse simul falsas, nempe has: *Nullus homo est animal*; *Omnis homo est animal*; quia una ex Contradictoriis est necessariò falsa; Sed hoc est impossibile;

sibile; quia hæ duæ Propositiones Universales sunt Contrariæ; quas ostendimus, in Materia Necessaria, & Impossibili, non posse simul esse falsas: Ergo nec Propositiones Subcontrariæ, in eadem Materia, possunt simul esse Veræ.

227. Lex 3. Subcontr. Subcontrariæ, in Materia Contingente, possunt simul esse Veræ. Patet: Sic hæ duæ Propositiones: *Aliquis homo currit; Aliquis homo non currit*; sunt Subcontrariæ, & possunt simul esse veræ; si nimirum Petrus e. g. currat, Paulus autem non currat. Ratio hujus est; quòd, cùm Prædicatum sit Contingens respectu Subjecti; illud uni potest inesse, & alteri non inesse; ùt etiam supra jam est indicatum.

Colligenda ex Legibus Subcontrariarum.

228. Hinc Coll. ex Falsitate unius Subcontrariæ bene inferri Veritatem alterius, in quacunque Materia; cùm nunquam possint ambæ simul esse Falsæ. In Materia verò Necessaria, & Impossibili, ex Veritate unius legitimè inferri Falsitatem alterius; quia in ea Materia non possunt simul esse Veræ. In Materia tamen Contingenti, ex Veritate unius, non bene infertur Falsitas alterius; quia, in hac Materia, possunt ambæ simul esse Veræ.

Leges Subalternarum.

229. Lex 1. Subalternarum. Si Subalternans est Vera, non potest Falsa esse Subalternata, in ulla Materia; quia Subalternata, seu Particularis, continetur in Subalternante, seu in Universali. Sic

si

si verum est, quòd Omnis homo sit doctus; etiam verum est, quòd Aliquis homo sit doctus.

230. Lex 2. Subaltern. Si Falsa est Subalternata, falsa etiam est Subalternans. P. Quia, si falsum est, quòd Aliquis homo sit doctus, etiam falsum est, quòd Omnis homo sit doctus; aliàs, si Aliquis homo non esset doctus, e. g. Petrus, ut dicit prima Propositio, & tamen Omnis homo esset doctus, ut dicit secunda, consequenter etiam Petrus; idem Petrus simul esset doctus, & non esset doctus; quod implicat Contradictionem.

231. Lex 3. Subaltern. Si Vera est Subalternata, Falsa tamen esse potest Subalternans, in Materia Contingente. P. Quia, cùm Prædicatum sit Contingens, potest convenire uni ex Inferioribus, quin conveniat omnibus; hinc licèt verum sit, Aliquem hominem esse doctum; falsum tamen esse potest, Omnem hominem esse doctum. Aliter accidit in Materia Necessaria, in qua, quod convenit uni, necessariò convenit omnibus. Vicissim, si Falsa est Subalternans, Vera tamen poterit esse Subalternata, in Materia Contingente; poteritque contingere, ut non quidem Omnis homo sit doctus; Aliquis tamen homo sit doctus.

232. Ex his Coll. 1. Ex Veritate Propositionis Subalternantis, bene inferri Veritatem Propositionis Subalternatæ, in quavis Materia. Sic enim legitima est Illa-

Colligenda ex Legibus Subalternarum.

tio;

tio: *Omnis homo est doctus: Ergo aliquis homo est doctus*; cùm: *Aliquis*, contineatur sub, *Omni*. Coll. 2. Ex Falsitate Propositionis Subalternatæ rectè inferri Falsitatem Propositionis Subalternantis, rursum in quavis Materia. Sic si falsa est hæc Propositio: *Aliquis homo currit*; etiam falsa est hæc: *Omnis homo currit*; ex ea denuo ratione, quòd, *Aliquis*, contineatur, sub, *Omni*. Coll. 3. Ex Veritate Propositionis Subalternatæ malè inferri Veritatem Propositionis Subalternantis; sic enim non pòssum dicere: *Aliquis homo est doctus: Ergo omnis homo est doctus*. Coll. 4. Ex Falsitate Propositionis Subalternantis, malè itidem inferri Falsitatem Propositionis Subalternatæ, in Materia Contingente; bene autem in Materia necessaria; licèt enim falsa sit hæc Propositio: *Omnis homo est doctus*; non sequitur, falsam esse istam: *Aliquis homo est doctus*. Econtra autem, si vera est hæc: *Aliquis homo est Animal*; nimirum quia animal est de essentia hominis; vera etiam erit hæc: *Omnis homo est animal*; nam nullus potest esse homo, quin habeat omnia, quæ sunt de essentia hominis.

Leges Oppositarum in Compendio.

233. Leges Oppositarum, à Mæderio in Ariadne Dialect. Disp. 2. sect. 4. a. 2. breviter, velut in pugnum, ferè sic colliguntur: Contradictoriæ non possunt simul esse Veræ, vel Falsæ. Contrariæ non possunt esse simul Veræ; possunt tamen simul esse Falsæ in Materia Contingente tan-

tantùm, Subcontrariæ non possunt simùl esse Falsæ; in Materiâ tamen contingente possunt simul esse Veræ, Subalternæ possunt simul esse Veræ, vel Falsæ. Sed hac ipsa de re videri potest Tabula undecima inferiùs ad calcem Opusculi subjecta.

Solvuntur Objectiones Contra Regulas Contradictoriarum.

234. UT Propositiones Oppositæ faciliùs dignoscantur, & ad Objectiones comodiùs respondeatur, diligenter recolenda sunt, quæ superiùs de Oppositis universim notavimus initiò Paragraphi primi hujus Articuli; ac videlicet sedulò attendendum, an idem habeant Prædicatum, & Subjectum, & an eodem modo, ac in eadem significatione, & Suppositione utraque Propositio accipiatur, ac reliqua ejusmodi; unde præter allata ibidem exempla, sequentes Propositiones non sunt Contradictoriæ.

235. Primò: *Omnis Canis latrat*; nimirum terrestris, seu Animal latrabile: *Aliquis Canis non latrat*; nimirùm cælestis, seu Stella, quæ Canis vocatur; nam in his Subjectum non est idem, sed sunt Termini diversi; quia Terminus hic Æquivocus, *Canis*, aliò sensu accipitur in prima Propositione, & alio in secunda.

2. *Omnis Homo est albus: Aliquis Homo non est niger.* Item: *Angelus est DEUS: Angelus non est DEUS*; quia in his non datur idem Prædicatum. 3. *Homo est Animal: Animal non est Homo*; quia non est unum idemque Subjectum, & Prædicatum in utraque Proportione. 4. *Homo est doctus: Homo non est doctus*; quia aut æquivalent Particularibus; cùm sint Propositiones Indefinitæ in Materia Contingenti; aut potest sub uno homine Petrus, sub altero Paulus intelligi, & sic evadet utraque singularis, nec servabunt idem Subjectum. 5. *Omnis Homo est omnis Homo: Aliquis Homo non est omnis Homo*; nam in prima Propositione Subjectum accipitur Collectivè, in altera Disjunctivè, id quod etiam contingit in his: *Omnia Elementa sunt quatuor: Aliqua Elementa non sunt quatuor.*

236. Dein neque sunt Contradictoriæ hæ: 6. *Nullum Animal est genus: Aliquod Animal est genus*; transitur enim à Suppositione Personali ad Simplicem. Item: *Homo est species: Homo non est species*, ubi econtrariò à Suppositione Simplici transitur ad Personalem; nam harum sensus est: Homo Secundò - Intentionaliter sumptus, seu Confusè cognitus est species; Homo Primò - Intentionaliter sumptus, & absque tali cognitione non est species, quod utrumque pariter verum est. 7. *Omnis Logicus disputat: hic Logicus non disputat*; quia hic Suppositio

Distri-

Distributiva mutatur in Singularem. 8. *Alexander est Magnus Imperator*: *Alexander non est magnus Imperator*; quia *Magnus*, in prima appellat significatum formale Imperatoris, seu dicit: Alexandrum quà Imperatorem esse magnum; in secunda autem significatum materiale; seu dicit: Alexandrum secundùm corpus, & externam speciem; non esse magnum. Essent autem Propositiones hæ postremæ Contradictoriæ, si in utraque, *Magnus*, acciperetur in eadem Appellatione.

237. Obj. jam 1. contra primum membrum Regulæ primæ Contradictoriarum, quòd scilicet Contradictoriæ in nulla Materia possint simul esse Veræ. Hæ Propositiones sunt Contradictoriæ: *Omnis Gallus est homo*; *Aliquis Gallus non est homo*; nimirum gallinaceus. Et hæ: *Omnis Leo est animal*; *Aliquis Leo non est animal*; nimirum Leo Cœlestis: Sed hæ ambæ possunt simul esse Veræ: Ergo Contradictoriæ possunt simul esse Veræ.

R. N. Maj. In his enim Propositionibus non servatur Constantia Subjecti; nec Termini sumuntur in eadem Suppositione; quod tamen superiùs ad Oppositionem strictam requisivimus; In Prima namque Propositione Nomen: *Gallus*; sumitur pro homine; In altera verò pro volucre, & consequenter non sumitur Univocè, sed sumitur Æquivocè; unde mirum non est, ambas esse Veras. Idem de posterioribus duabus est dicendum.

238. Obj. 2. Istæ sunt Contradictoriæ: *Omne animal fuit in Arca Noë*; *Aliquod Animal non fuit in Arca Noë*, nimirum tuus Canis. Item: *Omnis homo concipitur in peccato originali*; *Aliquis homo non concipitur in peccato originali*; videlicet Beatissima Virgo Maria: sed istæ sunt omnes simul Veræ: ergo.

R. N. Maj. In his quippe iterum non servatur eadem Suppositio; cùm in Propositionibus Affirmativis Termini: *Homo*, & *Animal*, sumantur in sensu Accommodo, & non pro omnibus Individuis sine omni exceptione; in Propositionibus verò Negativis iidem Termini non sumantur in sensu Accommodo, sed sumantur in Absoluto.

239. Obj. 3. Hæ sunt Contradictoriæ: *Nullus cæcus videt*; *Aliquis cæcus videt*; videlicet ille, cui Christus aperuit oculos: sed hæ rursum simul sunt veræ: ergo. Par est ratio de istis: *Nullus claudus ambulat*; *Aliquis claudus ambulat*; nimirum itidem, cui Christus pedes firmavit.

R. N. Maj. In prima enim: *Cæcus*; servat Statum; in secunda autem sumitur Ampliativè, & sensus est: Qui fuit cæcus, videt. Eadem est responsio ad Propositiones secundò locò allatas, nam in prima quidem, *Claudus*; servat statum; non autem in secunda.

240. Obj. 4. Istæ Propositiones sunt simul veræ: *Nullus stans potest sedere*: *Aliquis*

Aliquis stans potest sedere: atqui istæ sunt Contradictoriæ: ergo Contradictoriæ possunt simul esse Veræ.

R. D. Maj. Istæ Propositiones sunt simul veræ, si una sumatur in sensu composito, & altera in sensu diviso, C. Maj. si ambæ sumantur in sensu compositò, vel ambæ in sensu diviso. N. Maj. & D. Min. Atqui istæ sunt Contradictoriæ, si ambæ sumantur in sensu composito, vel ambæ in sensu diviso, C. Min. si una sumatur in sensu composito, & altera in sensu diviso. N. Min. & Conf. Si, *stans*, semel accipitur in sensu composito, semel in sensu diviso stationis, primæ Propositionis sensus est: Nullus stans potest sedere in sensu composito stationis; id est, nullus potest simul stare, & sedere. Secundæ Propositionis sensus est: Aliquis stans potest sedere in sensu diviso stationis: hoc est, qui stat, potest sedere, quando non stat simul. Atque tunc eæ Propositiones sunt quidem simul Veræ, sed non sunt Contradictoriæ; hoc ipso rursum, quòd mutent statum.

241. Obj. 5. Hæ sunt Contradictoriæ: *Omne, quod moritur, est Animal: Aliquid, quod non moritur, est Animal*: sed hæ sunt simul veræ: ergo Contradictoriæ possunt esse simul Veræ.

R. N. Maj. Ambæ enim sunt Affirmativæ; quia Particula, *Non*, non afficit principalem Copulam, *Est*, sed duntaxat Copulam minùs principalem, *Moritur*, seu,

est moriens. Ad hoc autem, ut Propositio sit Negativa, debet particula, *Non*, ipsam Copulam principalem afficere; ut jam scimus ex num. 1. & 93. Quare altera Propositio, ut sit contradictoria prioris, sic debet formari: *Aliquid, quod moritur, non est Animal.*

242. Obj. 6. Contra membrum secundum Regulæ primæ, quòd scilicet Contradictoriæ in nulla Materia possint simul esse Falsæ. In casu, quo nullus Homo existeret, utraque sequens Propositio, utpote de Subjecto non supponente, falsa erit: *Omnis Homo currit*; *Aliquis Homo non currit*: sed hæ sunt Propositiones Contradictoriæ: ergo Propositiones Contradictoriæ possunt simul esse Falsæ. Min. P. dictæ Propositiones differunt in quantitate, & qualitate, servántque eosdem Terminos, & sunt in eadem Suppositione: ergo dictæ Propositiones sunt Contradictoriæ.

R. N. Maj. & dico, quòd in hoc casu Propositio Particularis Negativa sit Vera; quia juxta Regulam quartam de Veritate Propositionum facit hunc sensum: *Vel non existit Homo: Vel aliquis existens non currit*; cujus Propositionis primum membrum in posito casu verum est; quod sufficit ad veritatem Propositionis disjunctivæ; consequenter allatæ Propositiones non sunt simul Falsæ, sed Universalis Falsa, Particularis autem Vera, & hoc ipso Contradictoriæ. Sed

243. Dices 1. Positó, quòd tres Homines

mines tantùm existerent, & currerent, Falsa erit utraque illa Propositio: ergo cùm sint Contradictoriæ, Contradictoriæ possunt simul esse Falsæ. Ant. P. Falsum inprimis est, aliquem Hominem non currere, cùm ponantur omnes tres currere, & simul etiam falsum est, quòd omnis Homo currat, cùm falsum sit, quòd tres Homines sint omnis Homo: ergo utraque est falsa.

R. N. A. ad P. N. iterum A. quò ad secundum membrum. Rationem additam D. tres Homines non sunt omnis Homo tam existens, quàm possibilis, C. Non sunt omnis Homo existens. N. In hoc igitur casu, quo tres Homines existerent, & currerent, Falsa quidem est hæc Propositio: *Aliquis homo non currit*; cùm ponatur in casu, nullum Hominem existere, qui non currat. Vera autem hæc: *Omnis Homo currit*: quia duntaxat enuntiat omnem Hominem existentem currere, quod in isto casu verum est.

244. Dices 2. Saltem in casu, quo solus Adamus existeret, & curreret, utraque illa Propositio erit Falsa: ergo verum manet, ambas posse simul esse Falsas. Ant. P. Falsa inprimis est hæc Propositio: *Aliquis Homo non currit*; quæ habet hunc sensum: Vel non existit aliquis Homo, vel aliquis existens non currit; quod utrumque falsum est; quia ponitur unus existere, & ille currere. Atqui etiam Falsa est altera, nempe Affirmativa: ergò

utraque Falsa est. Propositio hæc subsumpta P. Propositio Universalis Affirmativa in Materia Contingenti affirmat existentiam sui Subjecti; unde Propositio hæc Affirmativa Universalis: *Omnis Homo currit*, ut sit vera, debet habere hunc sensum: existunt saltem plures Homines, & currunt: sed hoc est falsum; quia in casu ponitur, solum Adamum existere: ergò falsum est, quòd omnis Homo currat.

R. N. A. ad Prob. C. primam Propositionem, & N. alteram subsumptam. Ad hujus P. D. Maj. Propositio Affirmativa Universalis in Materia Contingenti affirmat existentiam Subjecti distributivè, & secundùm omnem suam latitudinem sumpti, N. Maj. Affirmat existentiam Subjecti indefinitè, & disjunctivè sumpti, C. Maj. & concessa Min. D. Consequens: ergo falsum est, quòd omnis Homo currat; si, *Omnis Homo*, sumatur distributivè, & secundùm omnem suam latitudinem, C. C. si sumatur indefinitè, & disjunctivè. N. Consequentiam. Notatum jam est superiùs, dum agebamus de Veritate Propositionis ad finem Regulæ tertiæ, quòd Propositio Universalis in Materia Contingente non affirmet existentiam Subjecti, secundùm omnem suam latitudinem sumpti; sed solùm indefinitè, ita ut sensus sit: existit Homo, & omnis existens currit; vel ad summum illud affirmet disjunctivè, ita ut sensus sit: existit saltem unus, aut alter

Homo,

Homo, & hic, ille, vel hi omnes, qui de facto existunt, currunt.

245. Dices 3. Si unus tantùm Homo existeret, & curreret, ineptè diceretur: *Omnis Homo currit*: ergo hæc Propositio supponit plures Homines existere, consequenter non potest sic exponi: existit unus, vel plures Homines.

R. D. A. Ineptè diceretur: Omnis Homo currit, juxta communem loquendi modum, quo ordinariè per, *Omnis*, solemus plures indicare, Transf. A. Ineptè hoc diceretur strictè, ac in rigore Logico loquendi, N. A. & Conf. Si unus tantùm existeret, & curreret, etiam juxta communem loquendi modum non esset inepta hæc Propositio: *Nullus existens Homo non currit*: ergo nec inepta est, saltem logicè, hæc altera: *Omnis Homo existens currit*; quia hæc Propositio priori logicè æquivalet.

246. Dices 4. Etiam in rigore Logico, & strictè loquendo hæc Propositio: *Omnis Homo currit*, plus dicit, quàm ista: *Aliquis Homo currit*; cùm sint duæ Propositiones Subalternæ, quæ in quantitate differunt: Sed, *Aliquis*, saltem unum dicit: ergo, *Omnis*, debet plures dicere.

R. D. Maj. Plus dicit determinatè, N. Maj. plus dicit tantùm indeterminatè, C. Maj. & concessa Min. D. Consequens: ergo, *Omnis*, debet plures dicere determinatè, N. C. indeterminatè. C. Conse-

quentiam. *Omnis*, enim, ut jam superiùs indicatum est, in illa Propositione indeterminatè dicit; Vel existunt plures, vel saltem unus, & hi omnes, qui de facto existunt, currunt.

247. Obj. 7. Istæ Propositiones sunt Contradictoriæ: *Scio, Salomonem esse damnatum: Scio, Salomonem non esse damnatum. Puto te esse probum: Puto te non esse probum:* sed hæ sunt simul Falsæ; ergo Contradictoriæ possunt esse simul Falsæ.

R. N. Maj. Omnes enim illæ Propositiones sunt affirmativæ; quia negatio non cadit in secunda, & quarta Propositione supra Copulas Principales, quæ includuntur in his vocibus: *Scio, Puto.* Unde ut sint Contradictoriæ, sic poni debent: *Scio, Salomonem esse damnatum: Non scio, Salomonem esse damnatum. Puto te esse probum: Non puto, te esse probum.* Et sic nunquam ambæ erunt aut simul Veræ, aut simul Falsæ.

248. Obj. 8. Hæ Propositiones: *Omnis Equus rationalis est Animal: Aliquis Equus rationalis non est Animal*, sunt simul Falsæ: sed sunt Contradictoriæ: ergo Contradictoriæ possunt esse simul Falsæ. Maj. P. inprimis falsa est Propositio Affirmativa; quia est de Subjecto non supponente: Sed Falsa etiam est Negativa: ergo utraque est Falsa. P. Propositio hæc subsumpta. Propositio Negativa, utpote ex parte Prædicati inferens sensum ne-

necessarium, cùm Ens sensitivum, etsi non irrationale, non contingenter, sed necessariò sit Animal; habet hunc sensum: *Quando existit Equus rationalis, non est Animal*: atqui hæc est Falsa; nam etsi Equus esset rationalis, tamen esset Animal; ergo Negativa quoque Falsa est; consequenter utraque.

Respondent aliqui 1. N. Maj. ad hujus P. dicunt; Si hæ Propositiones quoad existentiam exponendæ sint conditionatè, hoc ipso primam Propositionem esse Veram; quia ejus sensus erit: *Quando existit Equus rationalis, existit Animal*; nam juxta ipsos Propositio Conditionalis vera est, etsi conditio, & conditionatum repugnent; altera autem Propositio erit Falsa: consequenter erunt Contradictoriæ.

R. 2. Cùm Propositio Affirmativa: *Omnis Equus rationalis est Animal*, ex parte Subjecti videatur implicitè affirmare, Equum esse rationalem, potest illa habere etiam hunc sensum: quando existit Equus, existit rationale, & existit Animal, & Animal est identificatum cum Equo rationali. Propositionis igitur Negativæ hic erit sensus: Quando existit Equus, vel non existit rationale, vel non existit Animal, vel Animal non est identificatum cum Equo rationali. Et sic prima Propositio erit Falsa; quia primum membrum falsum est, quod sufficit ad falsificandam Propositionem Copulativam; secunda autem-

tem erit Vera, quia verum est primum ejus membrum, quod pariter ad veritatem Propositionis Disjunctivæ sufficit. Eodem proportionaliter modò respondendum ad similes Propositiones e. g. *Omnis Corvus albus est Animal: aliquis Corvus albus non est Animal.*

249. Obj. 9. Istæ sunt Contradictoriæ: *Omne ambulans movetur: Aliquod ambulans non movetur:* atqui sunt simul Falsæ, supposito, quòd nemo ambulet: ergo contradictoriæ possunt simul esse Falsæ. Min. P. prima Propositio affirmat ambulantem de facto moveri, quod falsum est, hoc ipso, quòd nemo ambulet; altera negat genus de sua specie, quod pariter verum esse nequit: ergo ambæ sunt simul Falsæ.

R. C. Maj. N. Min. ad P. N. A. quoad primum membrum, & dico: Propositionem Affirmativam esse veram; cùm sit in Materia Necessaria, quia prædicatur genus de sua specie, hoc est, moveri, de ambulante; est autem de essentia omnis ambulantis, ut sit motum; consequenter sive ambulans existat, sive non, vera erit Propositio Affirmativa; quia non affirmat existentiam Subjecti absolutè, sed duntaxat conditionatè, ita ut ejus sensus sit: *Omne ambulans, si existit, movetur;* quæ etiam Vera est, nemine ambulante. Quare ejus Contradictoria pariter debet facere hunc sensum: *Aliquod ambulans, si existit, non movetur,* quæ Proposi-

positio, quia negat genus de aliquo sub genere contento, est Falsa: ergo Propositiones illæ non sunt simul Falsæ; sed una est vera, & altera Falsa, suntque verè Contradictoriæ.

250. Obj. 10. Hæ Propositiones: *Anti-Christus distat à me: Anti-Christus non distat à me*, sunt simul Falsæ: atqui sunt Contradictoriæ de lege: ergo Contradictoriæ possunt simul esse Falsæ.

R. Cùm sicut ratio Suppositionis, ita etiam ratio Contradictionis ex intentione proferentis haud rarò dependeat, & desumi debeat, hoc ipso, quòd Propositiones aliquæ in uno sensu veræ esse possint, quæ falsæ sunt in alio; optimè respondebis, si quæras ex proferente tales Propositiones, quid intelligat per: *à me non distat?* Si igitur hæc Propositio accipiatur in sensu merè negativo, habebit hunc sensum: *vel Anti-Christus non existit, vel non distat à me.* In quo sensu hæc Propositio Vera est; quia duntaxat disjunctivè negat vel existentiam Anti-Christi, vel ejus distantiam à me; non datur autem existentia Anti-Christi, ut ponimus, & hinc Propositio, utpote disjunctiva, jam est Vera, cùm unum ejus membrum sit verum. Prima autem est Falsa; quia itidem, cùm sit in Materia Contingenti, copulativè affirmat existentiam Anti-Christi, & ejus à me distantiam; & sic dictæ Propositiones, si in isto sensu acciperentur, essent verè Contradictoriæ. Quia verò particula, *Non*, in secunda-

cunda Propositione tam ab indoctis, quàm à doctis non merè negativè, sed infinitanter plerumque accipitur, ita ut ejus sensus sit: *Anti-Christus est indistans à me, seu est propinquus mihi*, concedo, ambas eo sensu esse Falsas; sed nego, tunc esse Contradictorias, quia mutatur Prædicatum, sensus enim primæ Propositionis juxta communem acceptionem est: *Anti-Christus occupat locum remotum à me*, & secundæ sensus est: *Anti-Christus occupat locum vicinum mihi*: unde in hoc communi sensu utraque est potiùs Affirmativa.

251. Obj. 11. Hæ sunt Propositiones Contradictoriæ: *Omnis Miles in omni Legione est strenuus*: *Aliquis Miles in omni Legione non est strenuus*. Item etiam hæ: *Omnis Equus cujuslibet Domini est albus*: *Aliquis Equus cujuslibet Domini non est albus*: atqui hæ sunt simul Falsæ in casu, quo tantùm in una Legione unus Miles non sit strenuus; & unius tantùm Domini unus Equus non sit albus: Ergo duæ Propositiones contradictoriæ possunt esse simul Falsæ.

R. N. Maj. Non datur enim debita repugnantia in quantitate, quia in tota quantitate non opponuntur; ut enim hoc fieret, deberent Termini isti *Legio*, & *Dominus*, qui stant in primis Propositionibus universaliter, in posterioribus ambo stare particulariter. Unde Contradictoria primæ sic formanda est: *Aliquis Miles in aliqua legione non est strenuus*, & Contradicto-

dictoria secundæ erit ista: *Alicujus Domini aliquis Equus non est albus.* Ac universim diligenter attendendum est ad quantitatem tam Termini Recti, quàm Termini Obliqui, ut nempe tam secundùm Rectum, quàm secundùm Obliquum in Contradictoria ponatur Oppositio quantitatis; hinc itidem negatur, has esse Contradictorias: *Omne album aliqua albedine est album: Aliquod album aliqua albedine non est album.* Sed primæ Contradictoriam assignant hanc: *Aliquod album non aliqua albedine, seu nulla albedine est album.*

252. Dices 1. Si in Oppositione signa Universalia mutari debent in Particularia, & Particularia in Universalia, tunc hæ Propositiones non forent Contradictoriæ: *nullius Hominis aliquis Equus currit: Alicujus Hominis aliquis Equus currit*; quia hæ Propositiones non differunt in tota quantitate, in utraque enim Propositione Subjectum, *Equus*, afficitur signô Particulari; *Aliquis*; atqui dictæ Propositiones sunt verè Contradictoriæ: ergo ad Oppositionem non requiritur, ut signa Universalia mutentur in Particularia, aut vicissim.

R. N. Maj. & rationem adjunctam, nam, *aliquis, Equus*, in prima Propositione supponit universaliter, & verè distribuitur, ita ut illius sensus sit: Et Petri nec Equus A. nec Equus B. currit: Et Pauli nec Equus A. nec Equus B. currit, & sic deinceps. Ratio autem hujus est; quia quid-

quidquid ponitur post particulam *Non*, aliámve vocem negativam, qualis est *Nullus*, illud distribuitur, sed: *Aliquis Equus* in Propositione prima ponitur post particulam negativam, *Nullus*: ergo ibi distribuitur. Itaque si ponatur unus Equus currere, ex illis Propositionibus Particularis est Vera, Universalis autem Falsa, ac vicissim, si nullus Equus currat.

253. Dices 2. Ergo non erit ratio, cur non etiam istæ Propositiones sint Contradictoriæ: *Cujuslibet Hominis aliquis Equus currit*: *Alicujus Hominis aliquis Equus non currit*.

R. N. Illatum. Disparitas inter has, & priores Propositiones est, ista; quòd Particula Negativa in prioribus Subjecto præponatur, unde etiam Subjectum ibi distribuitur; in posterioribus verò Particula Negativa Subjecto postponatur; unde in istis Subjecti inferiora per particulam *vel* enumerantur, dicendo nempe: Alicujus Hominis v. g. Petri vel Equus A. vel Equus B. non currit, & consequenter posteriores Propositiones non differunt in quantitate, & ideò utraque potest simul esse vera, si nempe Petrus v. g. duos Equos haberet, & unus ex his non curreret, tunc enim currentibûs cœterorum Hominum Equis verè diceres: *Cujuslibet Hominis aliquis Equus currit*; & simul verè judicares, quòd *Alicujus Hominis*, nempe Petri, aliquis Equus non currat. Quare sic debent formari: *Cujuslibet Hominis aliquis*

Equus

Equus currit: Alicujus Hominis nullus Equus currit.

254. Dices 3. Si signa Universalia sunt mutanda in Particularia, & vicissim, tunc hæc Propositio: *Omnis Homo servans omnia Mandata DEI, salvatur*, habebit hanc Contradictoriam: *Aliquis Homo, servans aliqua Mandata DEI, non salvatur*: sed hanc non habet; cùm utraque possit esse Vera: ergo signa Universalia non sunt mutanda in Particularia, aut vicissim.

R. D. Maj. Si signa Universalia semper sunt mutanda in Particularia, tunc habebit illam Contradictoriam, C. Maj. si plerumque quidem, non tamen semper, N. Maj. & concessa Min. D. Consequens: ergo signa Universalia non omnino semper debent mutari in Particularia, C. C. Non debent mutari plerumque, N. Consequentiam. Ratio autem, cur hæc mutatio plerumque fieri debeat, est 1. ut nimirum sic Propositiones Contradictoriæ repugnent in debita quantitate, 2. Quia aliàs sæpè utraque Propositio foret Falsa. Cæterùm mutatio hæc fieri non debet in iis Propositionibus, quæ per Copulam minùs principalem exponuntur, prout fit in casu Objectionis; nam hæc Propositio: *Omnis Homo, servans omnia Mandata DEI, salvatur*, quoad partem suam principalem, quà salutem Hominis affirmat, exponi debet, ac verificari per alteram partem, nimirùm: *servans omnia Mandata DEI*; atque

istis verbis indicatur; non qualemcunque observationem mandatorum ad salutem sufficere, sed requiri observantiam mandatorum omnium graviter obligantium. Ratio igitur, cur in dicta Propositione Signum universale: ***Omnia mandata***, non possit mutari in signum Particulare: ***aliqua Mandata***, est hæc; quia in ista Propositione: ***Omnis Homo***, *servans omnia Mandata DEI*, *salvatur*, ex parte Subjecti jam importatur copula licèt minùs principalis, & sensus est: Omnis Homo, qui est servans omnia Mandata DEI, salvatur. Quare si in secunda Propositione: ***servans omnia Mandata***, mutaretur in: ***Servans aliqua Mandata***, tunc jam non daretur ampliùs idem Subjectum; consequenter tolleretur etiam hoc ipso ratio contradictionis. Contradictoria proin hujus Propositionis: ***Omnis Homo***, *servans omnia Mandata DEI*, *salvatur*; erit hæc: ***Aliquis Homo***, *servans omnia Mandata DEI*, ***non salvatur***.

Solvuntur aliæ Objectiones contra Regulas Contradictoriarum, potissimùm ex Suppositione Terminorum petita.

255. OBj. 1. Hæ Propositiones sunt Contradictoriæ: ***Omnis binarius Apostolorum est in Cælo***: ***Aliquis binarius Apostolorum non est in cælo***: Atqui hæ ambæ Propositiones sunt Falsæ: ergo

ergo Propositiones Contradictoriæ possunt ambæ esse falsæ. Min. patet; nam quia ponuntur sex dari binarii Apostolorum, ita ut in sexto binario sit v. g. Judas Thaddæus, & Iscariotes, Falsa inprimis est Propositio Universalis, dicens: *Omnis binarius est in Cœlo*, cùm sextus binarius non sit in Cœlo, sed tantùm unum Individuum ex binario sit in Cœlo. Deinde etiam Falsa est hæc Propositio particularis: *Aliquis binarius non est in Cœlo*, quia tantùm unicus ex binario non est in Cœlo.

R. D. Maj. Hæ Propositiones sunt Contradictoriæ, si binarius pro duobus suis Individuis universaliter supponat collectim, & indivisibiliter, C. Maj. si binarius quandoque supponat collectim, & indivisibiliter, quandoque autem distributivè, & divisibiliter, N. Maj. & D. Min. atqui hæ ambæ Propositiones sunt Falsæ, si in utraque binarius supponat collectim, & indivisibiliter, N. Min. si supponat distributivè, & divisibiliter, C. Min. & N. C. Modica est hic difficultas ratione Contradictionis; sed tota difficultas consistit in eo, quomodò binarius pro suis duobus Individuis, ex quibus constituitur, supponat; potest autem supponere dupliciter, primò distributivè, & divisibiliter, ita ut sensus hujus Propositionis: *binarius Hominum currit*, sit: utrumque Individuum binarii seorsim sumptum *currit*; Item: & *Petrus currit*, & *Paulus currit*. Secundò collectim, & indivisibiliter, ita ut sensus

sit: *utrumque Individuum per modum collectionis sumptum currit.*

Jam cùm binarius pro suis Individuis hoc duplici modò possit supponere, vel erunt objectivæ Propositiones Contradictoriæ, vel non erunt, prout nempe vel in una, vel in altera suppositione accipitur binarius. Erunt Contradictoriæ, si binarius in utraque Propositione pro Individuis supponit collectim, & indivisibiliter: non erunt, si binarius in utraque Propositione supponat distributivè, & divisibiliter, uti magìs patebit ex dicendis.

256. Dices 1. Hæ Propositiones: *Omnis binarius Apostolorum est in Cælo*: *Aliquis binarius Apostolorum non est in Cælo*, videntur esse Contradictoriæ, etiam si in utraque Propositione supponat binarius divisibiliter: ergo nulla est data distinctio.

R. N. A. Nam in hac suppositione altera Propositio, seu Particularis, plus negat, quàm requiritur ad falsificandam priorem, sive Universalem; sensus enim esset: *Aliquis binarius nec quoad hoc, nec quoad illud Individuum est in Cælo, adeóque utraque posset esse Falsa.* Explicatur: si binarius in utraque Propositione supponat distributivè, & divisibiliter, tunc sensus primæ Propositionis Universalis est, & omnes sex binarii sunt in Cœlo, & omnia duodecim Individua binariorum sunt in Cœlo, quæ Propositio jam sufficienter falsificaretur per hoc, si altera Propositio diceret saltem uni-

unicum Individuum ex duodecim Individuis non esse in Cœlo; consequenter cùm Propositio Particularis sit hæc: *Aliquis binarius Apostolorum non est in Cœlo*, simúlque binarius in eadem ponatur supponere distributivè, & divisim; pariet necessariò hunc sensum: *Ex sexto binario nec Individuum A. nec Individuum B. est in Cœlo*, quæ Propositio itidem est Falsa, & plus negat, quàm requiritur ad falsificandam priorem; negat enim duo Individua esse in Cœlo; & tamen ad priorem Propositionem falsificandam sufficeret negare, unum Individuum esse in Cœlo: ergo manifestum est, quòd si binarius tam in Propositione Universali Affirmativa, quàm in Particulari Negativa supponat pro utroque Individuo distributivè, Propositiones non sint Contradictoriæ; Propositiones enim Contradictoriæ neque ambæ possunt esse Falsæ, neque altera debet plus negare, quàm requiratur ad falsificandam priorem.

257. Sed quid, si aliquis diceret, binarium in Propositione Universali Affirmativa supponere pro suis Individuis distributivè, & divisim, in Particulari Negativa autem collectim, & indivisibiliter, erúntne tunc Propositiones Contradictoriæ? R. Negativè; nam omnis mutatio Suppositionis, exceptâ Distributivâ in Disjunctivam, & vicissim, evertit rationem Contradictionis.

258. Dices 2. Saltem dictæ Propositio-

tiones erunt Contradictoriæ, si in utraque binarius pro suis individuis supponat collectim, & indivisim: Atqui nil obest, quò minùs binarius in utraque Propositione possit supponere collectim, & indivisim.

R. C. Maj. N. Min. nam dicendo, binarium in hac Propositione; *Aliquis binarius Apostolorum non est in Cœlo*, supponere pro utroque suo Individuo collectim, & indivisim, complures Propositiones, quæ communiter à Viris etiam doctis censentur esse Falsæ, erunt Veræ. Sic e. g. hæc Propositio; *Aliquis binarius Virginum non peccavit in Adam*, communiter etiam à doctis judicatur Falsa, & tamen foret verissima, si binarius supponeret pro utroque suo Individuo collectim, & indivisim; quia verum est, totum binarium collectivè sumptum peccatum originale non contraxisse; quòd si enim hic binarium ponas constitui ex B. V. & S. Catharina, observabis, solam hanc contraxisse peccatum originale, non item illa: ergo totus binarius indivisim, & collectim peccatum originale non contraxit: ergo cùm nihilominus Propositio: *Aliquis binarius Virginum non peccavit in Adam*; communiter censeatur esse Falsa, signum est manifestum, binarium in hac Propositione non posse supponere pro utroque suo Individuo collectim, & indivisim.

Dein si binarius juxta te supponit in hoc casu pro utroque Individuo collectim,

&

& indivisim, cur non etiam ternarius, centenarius, millenarius, sicque in aliis deinceps, ita supponunt? Certè hæc omnia ob paritatem rationis admittere debebis. Et tamen si quis diceret: *Centenarius Virginum non contraxit peccatum originale*, nemo facilè id ùt verum admitteret: ergo dicendum est, nec binarium posse universaliter pro suis Individuis supponere collectim, & indivisim.

259. Dices 3. Omnes has Propositiones in sensu rigorosè Logico esse veras, & nequaquam doctis auribus, sed tantùm vulgo displicere. P. Etiam hæc Propositio: *Non tantùm DEUS est mendax*; malè sonat, & tamen in rigore Logico est vera: ergo à pari.

R. N. A. Nam doctæ etiam aures judicant, verba in eo sensu esse accipienda, in quo à communi acceptione minimè recedunt, si possint ita accipi; atqui hæc verba: *Aliquis binarius Apostolorum non est in Cælo: Centenarius Virginum non peccavit in Adamo*; possunt quàm communissimè accipi in sensu, in quo à communi acceptione minimè recedunt; si nempe dicatur, binarium, centenarium &c. in hoc casu pro suis Individuis supponere divisibiliter, & distributivè; adeóque Propositiones esse falsas: ergo etiam juxta doctarum aurium judicium debet in hoc sensu accipi: ergo juxta doctarum aurium judicium debet in hac Propositione: *Aliquis binarius Apostolorum non est in*

Cælo, binarius pro suis Individuis supponere distributivè, & divisim, non autem collectim, & indivisim. Ex quo ipso eruitur responsio ad confirmationem. Nam transmisso Antecedente, N. C. Propositiones illæ exponibiles, quæ in vulgi quidem auribus malè sonant, interim tamen à doctis omnibus habentur veræ, ideò sunt retinendæ; quia alius modus eas exponendi, & apparentem absurditatem auferendi non suppetit, qui si suppeteret, haud dubiè hæ ipsæ Propositiones non tolerarentur. Contrà verò in nostro casu omnia obvia adsunt, hanc, similésque Propositiones: *Aliquis binarius Apostolorum non est in Cælo*, exponendi, & apparentem saltem absurditatem tollendi, si nempe dicatur, binarium in Propositione Particulari semper pro suis Individuis supponere distributivè, non autem indivisim, & collectim.

260. Dices 4. Etiam à nobis debet admitti, in Propositione Negativa binarium pro suis Individuis supponere collectim, & indivisim: ergo videmur nobis ipsis contradicere. A. P. Hæc Propositio juxta nos est vera: *Nullus binarius Apostolorum est damnatus*: atqui hæc Propositio non est vera, nisi binarius pro suis Individuis supponat collectim, & indivisim. Min. P. Si binarius supponit distributivè, & divisibiliter, tunc sensus Propositionis erit: *Nullum Individuum ex binariis Apostolorum est damnatum*: atqui hôc modò

Pro-

Propositio non est Vera: ergo. Ut proin sit Vera, debet in hac Propositione unusquisque binarius pro suis Individuis supponere collectim, & indivisim.

R. D. A. Etiam à nobis debet admitti, in Propositione Universali Negativa binarium supponere collectim, & indivisim, C A. in Propositione Particulari Negativa, N. A. & C. Hoc ipsum est, quod volumus, nimirum binarium non posse universaliter pro suis Individuis supponere eodem modò. Dicimus itaque, binarium in Propositione Negativa Universali pro suis Individuis supponere collectim, & indivisim. At ex hoc non sequitur, debere etiam supponere collectim, & indivisim in Propositione Negativa Particulari. Ratio disparitatis est; quia si binarius tantùm in Propositione Universali Negativa supponat collectim, & indivisim, nullus unquam sensus emergit; qui passim haberi soleat ùt falsus; quod tamen contingit, si in Propositione Negativa Particulari binarius supponeret indivisim, & collectim, proùt supra ostendimus. Ad Probationes dico, eas plus non evincere, quàm in Propositione Negativa Universali binarium pro suis Individuis supponere indivisim, & collectim, quod ultrò concedimus. Negamus tamen, quòd propterea debeat supponere collectim, & indivisim in Propositione Particulari Negativa; imò sicut in hac Propositione Universali Negativa: *Nullus binarius Apostolorum est*

damnatus, binarius necessariò pro suis Individuis debet supponere collectim, & indivisim, qui aliàs Propositio foret Falsa; ita in hac Propositione Particulari Negativa: *Aliquis binarius Apostolorum non est in Cœlo*, binarius non potest pro suis Individuis supponere collectim, & indivisim, ne Propositio fiat absona, à communi etiam Doctorum sensu aliena, ac probabiliùs falsa.

261. Dices 5. Ergo saltem hæ Propositiones erunt Contradictoriæ: *Omnis binarius Apostolorum est in Cœlo: Aliquis ex ultimo saltem binario Apostolorum non est in Cœlo*. R. Illas Propositiones posse ita sumi, ut appellent ad existentiam binarii; tùncque Concedo, eas esse Contradictorias; & etiam in casu, quo unus tantùm existeret Apostolus, istéque esset in Cœlo; in quo uno videntur habere posse difficultatem; altera earum est Vera, altera Falsa. In hoc enim casu Falsa est Propositio prima: *Omnis binarius Apostolorum est in Cœlo*; quia hæc Propositio, utpote in Materia Contingenti, & affirmans existentiam Subjecti, juxta omnes Summulistas habet hunc sensum: *Existit unus, vel plures binarii Apostolorum, & omnis binarius, qui existit, est in Cœlo.* Ubi clarè deprehendis, Propositionem esse Copulativam, & primum illius membrum esse falsum, cùm falsum sit, ùt ponitur, existere unum, aut plures binarios Apostolorum; unde tota Propositio redditur fal-

fa-

sa. Sed altera hæc Propositio est Vera: *Aliquis ex ultimo saltem binario Apostolorum non est in Cœlo*; quia, utpote Propositio Negativa, exponi debet Disjunctivè, facitque hunc sensum: *Vel non existit ultimus binarius Apostolorum, vel, si existit: Aliquis ex ipso non est in Cœlo.* In qua Propositione, cùm ea sit in Materia Contingenti, quomodocunque reliqua sumantur; & quantumcunque sint falsa, tamen primum ejus membrum est verum; cùm ponatur in casu, nullum binarium Apostolorum existere, ac proin nec ultimum. Ad veritatem autem Propositionis Disjunctivæ in hac Materia sufficit, dummodò unum ejus membrum sit verum. Cæterùm hujus Propositionis: *Omnis binarius Apostolorum est in Cœlo*; claram hanc Contradictoriam vulgò asserunt: *Non omnis binarius Apostolorum est in Cœlo.*

262. Dices 6. Hæ duæ Propositiones: *Non omnis binarius Apostolorum est in Cœlo*; &: *Aliquis binarius Apostolorum non est in Cœlo*, habent omnino eundem sensum: ergo si una est Contradictoria, Contradictoria est & altera. A. P. Hæ duæ Propositiones habent omnino eundem sensum: *Non omnis Homo studet*, &: *Aliquis Homo non studet*: ergò à pari.

R. N. A. Nam prior Propositio apud omnes vera est, si vel unum Individuum excludatur è Cœlo. Secunda autem in communi acceptione non censetur esse

vera,

vera, nisi utrumque Individuum excludatur è Cœlo. Sic illa Propositio: ***Aliquis binarius Virginum non contraxit peccatum Originale;*** ideò ordinariè habetur falsa, quia tantùm unicum Individuum excluditur à contractione peccati Originalis: ergo ut censeretur esse vera, deberet utrumque Individuum excludi à contractione peccati Originalis. Sicut itaque communiter hæ Propositiones: ***Non omnis binarius contraxit peccatum Originale***, &: ***Aliquis binarius non contraxit peccatum Originale;*** non habent eundem sensum, eo quòd prima ab omnibus admittatur ùt vera, altera communissimè censeatur esse falsa; ita ob eandem rationem eundem sensum non habent: ***Non omnis binarius Apostolorum est in Cælo***, ***Aliquis binarius Apostolorum non est in Cælo.*** A. P. C. A. N. C. Disparitas, eáque manifesta est hæc; quia: ***Non omnis***, &, ***Aliquis non***, quando applicantur ad, ***Homo***, æquivalent, ùt omnes concedunt; at verò æquivalere non possunt, quando applicantur ad Terminum, ***binarius***; ùt constat ex dictis. Et ratio est, quia si etiam tunc æquivalerent, Propositiones, quæ communissimè censentur falsæ, forent veræ.

263. Obj. 2, Ad eundem ferè modum, sed mutatis Terminis. Hæ Propositiones sunt Contradictoriæ: ***Omnes Apostoli sunt in Cælo***: ***Aliqui Apostoli non sunt***

in

in Cœlo: Sed hæ ambæ sunt falsæ: ergo.

R. Sicut priùs D. Maj. Si Terminus: *Aliqui Apostoli* supponat pro suis Individuis collectim, & indivisim, C. Maj. si distributivè, & divisim, N. Maj. Supponere autem videtur divisibiliter, & distributivè, ne iterum Propositiones, quæ communiter habentur falsæ, fiant veræ, nempe hæ: *Aliqui Apostoli non sunt in Cœlo: Aliqua Virgines non contraxerunt peccatum Originale: Aliqua Mulieres non sentiunt dolores partûs*, ac aliæ id genus. Quæ omnes Propositiones erunt veræ, si Terminus: *Aliqui Apostoli* supponat pro suis Individuis collectim, & indivisim. Dicendum igitur est, Terminum: *Aliqui Apostoli* in Propositione Negativa pro suis Individuis supponere distributivè, & divisim, in qua acceptione Propositiones allatæ neque apud Adversarios sunt Contradictoriæ.

264. Dices 1. Dictæ Propositiones differunt in quantitate, & qualitate, & constant iisdem Terminis: ergo sunt Contradictoriæ. R. N. A. quòad secundum membrum; nam in prima universali supponit Terminus, *Omnes Apostoli*, pro suis Individuis collectim, & indivisim, ùt volunt Adversarii, in altera Propositione Terminus, *Aliqui Apostoli*, supponit distributivè, & divisim, ùt probat nostra ratio: ergo non remanent iidem Termini; cùm suppositio ex una parte distributiva,

ex

ex altera collectiva etiam juxta Adversarios evertat contradictionem, & inducat Terminorum mutationem, ùt manifestè patet in his Propositionibus: *Omnes Milites sunt Exercitus*: *Singuli Milites non sunt Exercitus &c.*

265. Dices 2. istæ Propositiones sunt Contradictoriæ: *Omnes Apostoli sunt in Cælo*: *Non omnes Apostoli sunt in Cælo*: ergo etiam hæ: *Omnes Apostoli sunt in Cælo*: *Aliqui Apostoli non sunt in Cælo*. C. R. Istæ duæ Propositiones: *Non omnes Apostoli sunt in Cælo*; &: *Aliqui Apostoli non sunt in Cælo*, æquipollent: ergo si una est Contradictoria, Contradictoriè opponitur & altera. A. P. *Non omnis*, & *Aliquis non*, æquipollet: ergo etiam *non omnes*. & *aliqui Non*.

R. C. A. N. C. ad P. N. A. ad hujus P. D. A. Istæ duæ Propositiones æquipollent, si adjungantur termino, unum tantùm Individuum significanti, aut certè ab unitate, & pluralitate sui significati præscindenti, C. A. si adjungantur Termino plura Individua significanti, Subd. Æquipollent aliquando, C. A. semper, N. A. & C. Jam suprà vidimus, Terminum, *Non omnis*, & *Aliquis non*, æquivalere semper non posse, quando adjungitur binario. Dico igitur, *Non omnis*, & *Aliquis non*, etiam quando adjunguntur Termino plura Individua significanti, nunquam æquipollere, quando Terminus ille pro suis Individuis distributivè, & divisim sumptis usurpatur

patur, uti fit in præsenti: ídque, ne Propositiones vulgò falsæ, reddantur veræ. Nihilominùs tamen tunc, *Non omnis*, & *Aliquis non*, æquipollent, etiam quando applicantur Termino plura Individua significanti, quando iste Terminus pro pluribus suis Individuis supponit collectim, & indivisibiliter. Sic istæ sunt verè Contradictoriæ: *Omnis civitas est Catholica: Aliqua civitas non est Catholica*; adeóque *Non omnis civitas*, & *Aliqua civitas non* sunt verè æquipollentes; licèt enim civitas significet plura Individua, nempe plures cives, tamen pro his supponit collectim, & indivisim, quia non cives singuli, & seorsim, sed collectim, & simul sumpti efficiunt civitatem, & hinc, quia ista Propositio: *Aliqui Apostoli non sunt in Cœlo*, non potest supponere pro suis Individuis collectim, & indivisim, prout tamen necessarium omnino esset ad hoc, ut esset Contradictoria hujus: *Omnes Apostoli sunt in Cœlo*, sequitur, quòd istæ Propositiones: *Omnes Apostoli sunt in Cœlo: Aliqui Apostoli non sunt in Cœlo*, non sint Contradictoriæ. Si quæras, quomodò ergo sibi opponantur? R. esse contrarias de Lege; quia ambæ possunt simul esse Falsæ, nunquam autem simul Veræ. Neque dicas: tali modò hanc Propositionem: *Aliqui Apostoli non sunt in Cœlo*, nullam habere Contradictoriam. R. enim N. nam habet hanc: *Non aliqui Apostoli non sunt in Cœlo*, cujus sensus est: *Omnes Apostoli sunt in Cœlo, usque ad unum.*

266.

266. Obj. 3. *Omnis Oculus est necessarius ad videndum: Aliquis Oculus non est necessarius ad videndum*, videntur esse Contradictoriæ: atqui hæ ambæ sunt Falsæ: ergo.

R. D. Maj. Si Oculus in utraque Propositione sumatur tanquam determinatè necessarius, C. Maj. si non, N, Maj. & D. Min. ambæ sunt falsæ in sensu posteriori, C. Min. in priori, N. Min. & C. Si Propositiones sic ponantur: *Omnis Oculus est determinatè necessarius ad videndum: Aliquis Oculus non est determinatè necessarius ad videndum*, non video, quid desit ad Contradictionem, cùm prima supponat distributivè, altera disjunctivè; prior sit Falsa, altera Vera.

267. Dices 1. Non potest dici, an hæ sint Contradictoriæ: *Omnis Oculus indeterminatè sumptus est necessarius ad videndum: Aliquis Oculus indeterminatè sumptus non est necessarius ad videndum*: ergo.

R. N. A. & dico, non esse Contradictorias; quia prima Propositio, licèt videatur supponere Distributivè, re vera non potest supponere distributivè; nam ut Distributivè supponeret, deberet posse pati descensum distributivum, ùt patet; atqui descensûs distributivi omninò est incapax. P. Min. si pateretur descensum distributivum, tunc possem sic descendere: et Oculus A. indeterminatè sumptus est necessarius, & Oculus B. indeterminatè sumptus

est

est necessarius ad videndum: atqui sic non possum descendere. Si enim Oculus A. quomodò indeterminatè sumptus? si indeterminatè sumptus, quomodò Oculus A? ubi clarum est, hanc distributionem evertere se ipsam. Et idem dic ad has Propositiones: *Nullus Oculus indeterminatè sumptus est necessarius ad videndum: Aliquis Oculus indeterminatè sumptus est necessarius ad videndum.*

268. Dices 2. Hæc Propositio: *Aliqnis Oculus indeterminatè est necessarius ad videndum*, debet habere aliquam Contradictoriam: atqui alia assignari non potest, nisi hæc: *Nullus Oculus est indeterminatè necessarius ad videndum:* ergo.

R. D. Maj. debet habere aliquam Contradictoriam de Modo enuntiandi, N. Maj. de Lege, C. Maj. & D. Min. Nullam aliam habere potest, si deberet aliqua assignari de Modo enuntiandi, Trans. Min. si tantùm de Lege. N. Min. & C. Propositiones Contradictoriæ de Modo enuntiandi sunt, quæ constant signis Particularibûs, & Universalibus: atqui huic Propositioni Particulari: *Aliquis Oculus est indeterminatè necessarius ad videndum*, utique non potest opponi altera constans signô Universali *Nullus*. Ratio jam est data; quia hæc Propositio: *Nullus Oculus est indeterminatè necessarius*, est incapax descensûs distributivi: ergo tantùm soliciti esse debemus, ut procuremus Contradictoriam de Lege. Dico autem de Lege con-

tradictoriè opponi has duas Propositiones: *Aliquis Oculus est indeterminatè necessarius ad videndum: Non aliquis Oculus est indeterminatè necessarius ad videndum.*

269. Dices 3. *Non aliquis*, *&* *Nullus* æquivalent: ergo si hæc est Contradictoria: *Non aliquis Oculus est indeterminatè necessarius ad videndum*, erit & hæc: *Nullus Oculus est indeterminatè necessarius ad videndum.*

R. D. A. Æquivalent, quando applicantur ad Terminos capaces descensûs distributivi, C. A. Quando applicantur ad Terminos descensûs distributivi incapaces, N. A. & C. quæ jam patent ex dictis.

270. Obj. ult. Istæ Propositiones sunt Contradictoriæ: *Promitto tibi aliquem Librum: Promitto tibi nullum Librum:* sed istæ iterum sunt simul Veræ: ergo manet verum, Contradictorias posse simul esse Veras. P. Min. Nam Propositiones illæ sic exponuntur: *Promitto tibi aliquem Librum indeterminatè: Promitto tibi nullum Librum determinatè*: atqui hæc possunt simul esse vera: ergo Contradictoriæ possunt simul esse Veræ.

R. N. Maj. Allatæ enim Propositiones non servant idem Subjectum: eò quòd Particularis Propositio affirmet promissionem, & necessitatem de toto disjuncto, & non determinatè de qualibet parte disjuncti; Propositio autem Universalis neget promissionem, aut necessitatem de-

qua-

qualibet parte determinatè sumpta: quælibet autem pars determinatè sumpta, & totum disjunctum utique sunt diversa. Unde eæ Propositiones affirmant aliquid, & negant de diversis, non autem de eodem Subjecto; hoc ipso, quòd Propositio Universalis supponat ex parte Subjecti distributivè, Propositio verò Particularis disjunctim, seu confusè, quæ Suppositiones mutant Subjectum.

271. Dices. Si Suppositio Disjuncta respectu Propositionis Distributivæ mutat Subjectum, tunc etiam Suppositio Disjunctiva itidem respectu Propositionis Distributivæ mutat Subjectum: Consequens est falsum, ùt ipsimet notavimus Paragraphô 1. hujus Articuli, & aliàs: ergo & Antecedens.

R. N. Maj. Ratio disparitatis est; quia in Suppositione Disjunctiva Prædicatum verificatur in aliquo Subjecto determinato, de quo ipso etiam Propositio Universalis determinatè enuntiat. Econtrà in Suppositione Disjuncta Propositio non debet determinatè verificari in aliquo Subjecto à parte rei determinato; consequenter ad nullum determinatum Subjectum deveniri potest, de quo utraque Propositio, Universalis nempe, & Disjuncta enuntiat. Si quis itaque Propositiones illas clarè Contradictorias habere velit, eas sic ponet: *Promitto tibi aliquem Librum indeterminatè: Non promitto tibi aliquem Librum indeterminatè.*

Solvuntur Objectiones Circa Contrarias, & Subcontrarias.

272. OBj. 1. Contra Definitionem Contrariarum. Hæ Propositiones sunt Contrariæ: ***Omnis Homo est albus; omnis Homo est niger***; & tamen utraque est Affirmativa: ergo Contrariæ non opponuntur in Qualitate, neque requiritur, ut idem sit Subjectum, & Prædicatum in utraque Contraria.

R. D. A. Sunt Contrariæ contrarietate Terminorum, vel ùt alii ajunt, sunt Contrariæ contrarietate incomplexa, C. A. Sunt Contrariæ contrarietate Propositionum, & complexa, N. A. & D. C. ergo Contrariæ non opponuntur in qualitate, si sint tantùm Contrariæ contrarietate Terminorum, qualis datur inter hos Terminos ***Albus***, & ***niger***, C. C. si sint Contrariæ contrarietate Propositionum, de quibus nobis est sermo. N. C.

273. Obj. 2. Contra Legem primam Contrariarum. Istæ: ***Omnis Hominis altera manus est dextra: Omnis Hominis altera manus non est dextra***, sunt Contrariæ: sed utraque est vera: ergo Contrariæ possunt simul esse Veræ.

R. N. Maj. Non enim sunt Contrariæ; quia non sunt Universales; nam univer-

versalitas non ex Obliquo, sed ex Recto Subjecti est desumenda.

274. Obj. 3. Contra Legem secundam Contrariarum. Hæ duæ Propositiones sunt in Materia Necessaria: *Omne Animal est rationale*: *Nullum Animal est rationale:* sed hæ sunt duæ Contrariæ, & simul Falsæ: ergo Propositiones Contrariæ in Materia Necessaria possunt simul esse Falsæ.

R. N. Maj. Licèt enim Rationale sit Prædicatum necessarium respectu alicujus Animalis, nimirum Hominis; respectu tamen Animalis genericè sumpti non est necessarium, nec etiam impossibile, sed potiùs est Contingens; cùm Animal genericè sumptum sit indifferens ad rationalitatem, & irrationalitatem. Sunt igitur dictæ Propositiones in Materia Contingente, in qua diximus, utramque Contrariam posse esse Falsam. Aliud foret, si Propositiones ita formarentur: *Omne Animal rationale est Homo: Nullum Animal rationale est Homo*, quarum prima est in Materia Necessaria, & secunda in Materia Impossibili, nec possunt simul esse Falsæ.

275. Obj. 4. Contra divisionem Subcontrariarum: Propositiones Subcontrariæ non sunt oppositæ: ergo malè afferuntur in divisionem Oppositarum. A. P. Subcontrariæ possunt simul esse Veræ: ergo non sunt oppositæ.

R. N. A. ad P. C. A. D. C. Ergo non

 sunt

sunt oppositæ in quantitate, aut veritate, C. C. non sunt oppositæ in qualitate, N. C. una enim est Affirmativa, & altera Negativa: ergo sunt oppositæ in Qualitate.

276. Obj. 5. Subcontrariæ, quando sunt simul Veræ, non habent idem Subjectum: ergo vel non sunt oppositæ, vel non possunt simul esse Veræ. A. P. Quando dico: *Aliquis Homo currit*, Subjectum hujus Propositionis potest esse Petrus, de quo etiam ea verificetur. Quando autem dico: *Aliquis Homo non currit*, Subjectum hujus Propositionis potest esse Paulus, de quo ea pariter sit vera: ergo non habent idem Subjectum.

R. D. A. Non habent idem Subjectum Verificationis, C. A. Non habent idem Subjectum Repræsentationis, aut Suppositionis, N. A. & C. Utraque Propositio supponit disjunctivè pro Petro, Paulo, vel alio ex Hominibus; & sic utraque habet idem Subjectum Suppositionis, ac etiam Repræsentationis. Atque hæc talis identitas Subjecti sufficit, ut detur Oppositio requisita ad Subcontrarias.

277. Obj. 6. Juxta nos hæ Propositiones: *Homo currit*, *Homo non currit* essent Subcontrariæ, & tamen Aristoteles L. 1. de Interp. c. 6. vocat eas Contradictorias: ergo non benè explicantur.

R. ab Aristotele hic Propositiones

In-

Indefinitas vocari Contradictorias, etiamsi sint in Materia contingente, ac proinde possint simul esse Veræ, non quòd sint verè tales, seu Contradictoriæ; sed quia apparent esse tales.

PARAGRAPHUS III.

De Oppositione Propositionum Compositarum, sive Copulativarum. Disjunctivarum, Conditionalium, & Causalium; ac denique Modalium.

278. NOtandum, quòd Propositio Copulativa æquivalenter sit Propositio Universalis; quia affirmat, vel negat omnes Propositiones Simplices, ex quibus componitur. Propositio autem Disjunctiva æquivalenter est Particularis; quia unam saltem ex Propositionibus Simplicibus, ex quibus componitur, affirmat, aut negat. His positis facilè percipietur Doctrina, quæ sequitur. Itaque *Copulativa æquivalenter est Universalis; Disjunctiva æquivalenter Particularis.*

279. Contradictoria Propositionis Copulativæ, debet esse Disjunctiva; Disjunctivæ autem, debet esse Copulativa. Ratio universim petitur ex iis, quæ modò dicta sunt; & speciatim ratio primæ partis est; quia si Contradictoria Copulativæ etiam esset Copulativa, illa plus nega- *Contradictoria Copulativæ; & Disjunctivæ.*

 ret

ret, quàm requiratur ad falsificandam alteram; & utraque Propositio posset simul esse falsa; ùt patet in his duabus: *Et Petrus studet, & Paulus studet;* Cui si opponas istam etiam Copulativam: *nec Petrus studet, nec Paulus studet;* utraque est falsa, supposito, quòd unus studeat, e. g. Petrus; alter verò, sive Paulus, non studeat. Unde Contradictoria prioris est hæc: *Vel Petrus non studet, vel Paulus non studet.* Ratio autem ulterior secundæ partis est; quia si Contradictoria Disjunctivæ etiam esset Disjunctiva, minus negaret, quàm requiratur ad falsificandam alteram; & utraque posset simul esse vera; ùt patet in his duabus: *Vel Petrus studet, vel Paulus studet. Vel Petrus non studet, vel Paulus non studet.* Utraque est vera, si unus studeat, e. g. Petrus, alter autem, videlicet Paulus, non studeat. Itaque prioris Contradictoria formari hôc pactô debet: *Nec Petrus studet, nec Paulus studet.*

Oppositiones omnes Copulativarum, & Disjunctivarum.

280. Ex quo Coll. 1. Copulativam, & Disjunctivam, pugnantes in Qualitate esse Contradictorias. 2. Duas Copulativas, pugnantes in Qualitate, esse Contrarias. 3. Duas Disjunctivas, pugnantes in Qualitate, esse Subcontrarias. 4. Copulativam, & Disjunctivam ejusdem Qualitatis esse Subalternas; ùt patet ex quarta Tabula.

Oppositio Conditionalium.

281. Circa Oppositionem Conditionalium observandum: Propositionem Conditionalem solùm affirmare connexionem

nem Conditionis cum Conditionato, ùt etiam ex dictis de veritate Propositionis colligitur. Unde ejus Contradictoria hanc solùm connexionem negare debet; quòd videri potest in quinta Tabula.

282. Circa Oppositionem Causalium notandum; illas in Materia Necessaria per se non affirmare existentiam Causæ, & Causati, ùt vocant, seu Effectûs; sed solùm utriusque Connexionem; ùt patet in hac Propositione: *Homo est risibilis; quia est rationalis.* In Materia verò Contingenti, Propositio Causalis Particularis affirmat existentiam Causæ, & Causati pro tempore per Copulam importato, & utriusque inter se Connexionem; unde illius Contradictoria Disjunctivè hæc omnia negare debet; ùt: *Petrus est doctus; quia studuit;* Sensus est: Petrus est doctus, & studuit, & ideò est doctus; quia studuit. Contradictoria itaque hæc debet assignari: *Petrus non ideo est doctus; quia studuit;* Cujus sensus est: Petrus vel non est doctus, vel non studuit: vel, si est doctus, & studuit, non ideo est doctus; quia studuit. Oppositio Causalium integrè cernitur in sexta Tabula. *Oppositio Causalium.*

283. Propositiones Modales, ùt dictum est superiùs in Divisionibus Propositionum ratione Formæ, esse eas, quæ enuntiant Modum, quô Prædicatum convenit Subjecto. Ex quatuor Modis, itidem superiùs loc. cit. allatis, & quos notatum est, simplices dici posse, *Necessè,* ùt ait P. Se- *Quibusnam Signis æquivaleant Modi Simplices?*

mery Disp. 2. c. 6. respondet Signo Universali Affirmativo: *Impossibile*, Signo Universali Negativo: *Possibile*, Signo Particulari Affirmativo: *Possibile non*, sive Contingenter, Signo Particulari Negativo. Quæ omnia duobus his Versiculis continentur, inter Dialecticos jam passim usitatis:

Omnis, Necesse valet, Impossibile, Nullus,
Possibile, Quidam, Quidam non, Possibile non.

Oppositio Modalium. 284. Ad Oppositionem Modalium universim requiritur, ut Propositio Negativa neget totum Prædicatum, cum omnibus Adverbiis, Modis, & Obliquis sibi adjunctis; sicut fuit affirmatum in Propositione Affirmativa. Hinc duæ istæ Modales non sunt Contradictoriæ: *Omnis murus necessariò est albus*; *Aliquis murus necessariò non est albus.* Nam Modus; *Necessariò*, pertinet ad Prædicatum, & consequenter in Negativa debet negari cum Prædicato, hoc modo: *Aliquis murus non necessariò est albus.* Facillima Ratio faciendi in his Propositionibus Contradictorias, est, si particula, *Non* præfigatur Modo; ùt si dico: *Possibile est hominem currere*; Contradictoria erit: *Non est possibile hominem currere.* Cæterùm eæ Oppositiones fiunt per commixtionem Modorum juxta sensum, quem habent, Quantitatis, & Qualitatis, superiùs adductum; ùt in Tabula septima exprimitur.

285. Ex Modis Temporaneis, *Semper*, refert Signum Universale Affirmativum: *Nunquam*, Signum Universale Negativum: *Aliquando*, Signum Particulare Affirmativum: *Aliquando non*, Particulare Negativum. Circa Oppositionem Propositionum, quibus hi Modi insunt, juxta superiùs dicta de Modalibus universim, pariter advertendum, debere totum Prædicatum negari cum Modis suis Temporaneis; sicut cum iisdem affirmatum fuit. Hinc non sunt Contradictoriæ hæ: *Petrus aliquando studet*; *Petrus aliquando non studet*; possúntque ambæ simul esse Veræ, si e.g. Petrus hodie studeat, & cras non studeat. Sed Contradictoria formari hæc debet: *Petrus non aliquando studet.* De his est octava Tabula. *Quibusnam Signis æquivaleant Modi Temporanei?*

286. Ex modis Localibus, *Ubique*, ponitur locò Signi Universalis Affirmativi: *Nullibi*, locò Signi Universalis Negativi: *Alicubi*, locò Signi Particularis Affirmativi: *Alicubi non*, locò Signi Particularis Negativi. Ad Oppositionem Propositionum, quæ hos Modos continent, pariter negari totum Prædicatum debet cum suis Modis, prout fuit affirmatum; ùt ostendit nona Tabula. *Quibusnam Signis æquivaleant Modi Locales?*

287. Denique circa Propositiones Exponibiles advertendum est, illas, si quidem Affirmativæ sint, æquivalere Copulativis; si verò Negativæ, Disjunctivis, ùt dictum est superiùs in divisionibus Propositionis ratione Formæ. Unde Contradi- *Oppositio Exponibilium.*

ctoria

ctoria Propositionis Exponibilis negare debet Disjunctivè, quod altera affirmat Copulativè. Plerumque autem Contradictoria fiat, si Propositioni Exponibili præponatur particula: *Non*, ut dictum etiam paulò antè est de Modalibus universim. Sic Contradictoria hujus Propositionis: *Solus Petrus orat*; est ista: *Non solus Petrus orat*. Prioris sensus est hic: Petrus orat, & nullus alius orat. Sensus posterioris est iste: Vel Petrus non orat, vel etiam alius quidam orat. Benè autem notandum est, quòd Particulæ: *Solùm*; *Tantùm*; & aliæ similes, debeant in Negativa negari; aliàs non prodibunt Contradictoriæ; ut patet in his: *Tantùm Petrus studet*; *Tantùm Petrus non studet*; Quæ ambæ possunt esse Falsæ; si nimirum Paulus in hoc casu solus studeat; Sensus enim prioris est: Petrus studet, & nullus alius studet; posterioris verò: Omnes alii student, & Petrus non studet. Unde poni hæc Contradictoria debet: *Non tantùm Petrus studet*. Cujus rursum sensus est: Vel Petrus non studet, vel etiam alius quidam studet. Oppositio harum Propositionum exhibetur Tabulâ decimâ, idque potissimùm in Numero singulari; quamvis etiam passim in Signis Pluralibus fiat Æquipollentia ad normam Singularium.

Solvuntur Objectiones.

288. OBj. 1. Contra Regulas Copulativarum. Hæ Propositio-

sitiones compositæ sunt Contradictoriæ: *Petrus existit, & non existit: Petrus non existit, & existit;* posterioris enim Propositionis membrum primum negat id, quod affirmat primum membrum prioris; & membrum secundum Propositionis posterioris affirmat, quod negat membrum itidem secundum prioris Propositionis: sed tamen ambæ sunt Falsæ; nam sive Petrus existat, sive non, semper unum membrum est falsum, consequenter tota Propositio copulativa est falsa: ergo duæ Propositiones compositæ Contradictoriæ possunt simul esse Falsæ.

R. N. Quòd sint Contradictoriæ; Contradictoria enim Propositionis Copulativæ debet esse Disjunctiva, ùt superiùs de Oppositione Copulativarum jam probatum est. Hujus igitur Propositionis Copulativæ: *Petrus existit, & non existit*, debet esse hæc Disjunctiva: *Vel Petrus non existit, vel existit*, & hæc vera est; quia unum ejus membrum necessariò est verum, quod ad Propositionem Disjunctivam sufficit, ut tota dicatur vera. Copulativa autem est falsa; quia unum ejus membrum est falsum, quod ad falsitatem Propositionis Copulativæ pariter sufficit, ùt ex dictis jam constat.

289. Obj. 2. Contra Regulas Modalium. Hæ Propositiones sunt Contradictoriæ, & tamen possunt simul esse Veræ, vel Falsæ: *Petrus necessariò studet: Petrus necessario non studet. Paulus sapè stu-*

ſtudet: Paulus ſapè non ſtudet. Jacobus in quantum Logicus cantat: Jacobus in quantum Logicus non cantat. Omnis Equus eſſentialiter eſt albus: Aliquis Equus eſſentialiter non eſt albus.

R. Has, & ſimiles Propoſitiones, ſi ita proponantur, non eſſe Contradictorias; ùt jam conſtat ex iis, quæ ſuperiùs in Regulis dicta ſunt. Ratio eſt; quia una non negat, quod altera affirmat. Ut ergo ſint Contradictoriæ, debet Particula, *Non*, in Propoſitione Negativa immediatè poni ante Modum, hôc pactô: *Petrus neceſſariò ſtudet: Petrus non neceſſariò ſtudet. Paulus ſapè ſtudet: Paulus non ſapè ſtudet. Jacobus in quantum Logicus cantat: Jacobus non in quantum Logicus cantat. Omnis Equus eſſentialiter eſt albus: Aliquis Equus non eſſentialiter eſt albus.*

290. Obj. 3. contra Regulas Exponibilium iſtæ ſunt Propoſitiones Contradictoriæ: *Solus Homo loquitur: Non ſolus Homo loquitur*: ſed hæ ſunt ſimul Falſæ in caſu, quo nullus Homo loquitur: ergo Contradictoriæ poſſunt ſimul eſſe Falſæ.

R. C. Maj. D. Min. Dictæ Propoſitiones ſunt ſimul falſæ, ſi rectè, & juxta Regulas Summuliſticas exponuntur, N. ſecùs, Tranſeat. Si autem non exponantur juxta Regulas Summuliſticas, Nego tunc Suppoſitum, videlicet, eas eſſe Contradictorias. Prima igitur Propoſitio: *Solus Homo loquitur*; juxta datas Regulas

ſic

sic debet exponi: *Homo loquitur, & nibil distinctum ab Homine loquitur;* & hæc in posito casu est falsa; quia asserit, hominem loqui, cùm tamen, ùt ponitur, nullus homo loquatur. Secunda verò Propositio: *Non solus Homo loquitur*, exponenda est hóc modò: *Vel Homo loquitur, vel etiam aliquid distinctum ab Homine loquitur;* quæ Propositio est vera, si nullus Homo loquatur.

291. Obj. ult. Hæ Propositiones: *Tantùm DEUS est mendax: Non tantùm DEUS est mendax;* sunt Contradictoriæ: atqui ambæ sunt falsæ, utpote etiam blasphemæ: ergo Contradictoriæ possunt simul esse Falsæ.

R. cum Distinctione. Vel enim, *Non*, ita sumitur, ut afficiat totam secundam Propositionem, & eam reddat Negativam, vel ita sumitur, ut afficat solam Particulam: *Tantùm*? Si primum, tunc C. Maj. quòd sint Contradictoriæ; Nego autem ambas tunc esse Falsas; quia sic secunda Propositio habet hunc sensum: *Vel DEUS non est mendax, vel non solus ipse*, quæ Vera est, & Negativa, si autem secundum dicas, tunc N. Maj. quòd sint Contradictoriæ, quia sic sensus secundæ Propositionis erit: *DEUS est mendax, sed non tantùm ipse.* Cœterùm quamvis ejusmodi Propositiones in primo sensu acceptæ omninò sint veræ, tamen non sunt temerè proferendæ, ne aures lædant

Homi-

Hominum, qui earum expositionem non penetrant,

ARTICULUS V.

De Æquipollentia Propositionum.

Definitio Æquipollentiæ Propositionum.

292. ÆQuipollentia Propositionum, ùt cum Communi ait Arriaga hìc Disp. 2. sect. 5, n. 74. est duarum Propositionum Æquivalentia, seu, quod perinde est, eadem vis significandi. Fit autem hæc Æquivalentia, ac eadem vis significandi, ratione adjectæ Particulæ: *Non;* quæ negat omnia, quæ post se invenit, Quantitatem, & Qualitatem evertit, facitque ex Propositionibus Affirmativis Negativas, ex Universalibus Particulares, ac vicissim; unde à Philosophis, *Particula Malignantis naturæ* vocatur, ùt jam dictum est. Itaque Æquipollentia locum habet in Propositionibus, quarum Subjectum est Terminus Comunis, affectus aliquo Signô Particularitatis, aut Universalitatis. Adhibetur autem Æquipollentia ad explicandas Propositiones obscuriores; ab una enim ad alteram bona est Consequentia; cùm utraque eandem significationem obtineat; & qui Propositionem sub uno Modo non capit, aut non admittit, eandem, hoc pacto, sub æquipollentibus Terminis intelliget, ac, si vera est, cogetur admittere.

293. Totum Æquipollentiæ artificium continetur hoc versu: *Artificium Æquipollentiæ.*
Præ Contradic; Post Contra; Præ, Pôstque, Subalter.

Versus autem hic complectitur tres Regulas, indicantes, quomodò per Particulam: *Non*; Propositiones, quæ sunt Oppositæ, fiant Æquipollentes. Prima Regula est de Contradictoriis, & indicatur his vocibûs: *Præ Contradic*. Sensus est: si sint æquandæ Propositiones Contradictoriæ; Particula: *Non* debet præponi Subjecto, ejúsque Signo, seu debet præponi toti Propositioni. In exemplo; hæ Propositiones sunt Contradictoriæ: *Omnis homo est doctus*; *Aliquis homo non est doctus*. Jam præpone Particulam: *Non* alterutri, & erunt Æquipollentes. Sic: *Non omnis homo est doctus* idem significat, ac: *Aliquis homo non est doctus*, Item: *Non aliquis homo non est doctus*; idem sonat, ac: *Omnis homo est doctus*. Itaque, si quis unam ex prioribus non intelligeret, aut negaret, posset ea explicari, aut etiam probari per alteram, quæ Æquipollens redderetur. *Prima Regula est pro Contradictoriis.*

294. Secunda Regula est pro Contrariis, & Subcontrariis, proponitúrque his verbis: *Post Contra*. Sensus est: si æquandæ sint duæ Contrariæ, vel Subcontrariæ; Particula: *Non* debet poni post Subjectum; v. g. Sint æquandæ hæ Contrariæ: *Omnis homo currit*; *Nullus homo currit*. Pone in alterutra Propositione *Secunda est pro Contrariis, & Subcontrariis.*

 Par-

Particulam: *Non*; post Subjectum fient ex Contrariis Æquipollentes; nam hæc: *Omnis homo non currit*; idem significat, ac ista: *Nullus homo currit*.

Tertia est pro Subalternis. 295. Tertia Regula est pro Subalternis, & traditur his vocibus: *Præ, Postque, Subalter.* Sensus est: Si æquandæ sint Propositiones Subalternæ, Particula: *Non*; bis superaddenda est illi Propositioni, quam æquare vis alteri; videlicet semel ante, & semel post Subjectum. v. g. Istæ Propositiones sunt Subalternæ: *Omnis homo est albus*; *Aliquis homo est albus*. Itaque si Subjecto primæ Propositionis præponas, & postponas Particulam: *Non*; dicásque: *Non omnis homo non est albus*; æquivalet secundæ; scilicet huic: *Aliquis homo est albus*; Nam duæ Negationes faciunt unam Affirmationem. Similiter si Subjecto secundæ Propositionis præponas, & simul postponas Negationem, dicásque: *Non aliquis homo non est albus*; ea tunc æquivalebit primæ; scilicet huic: *Omnis homo est albus*.

Æquipollentiam in Compendio. 296. Ut autem memoriæ consulatur, & facili negotiô quælibet Oppositæ possint per Particulam: *Non* reddi Æquipollentes, circumferuntur sequentes Versus, in quibus ea, quæ inter duo puncta continentur, sibi æquipollent:

Non omnis, Quidam non: Omnis non, Quasi Nullus:

Non

Non nullus, Quidam: sed Nullus non, valet Omnis:
Non aliquis, Nullus: Non quidam non, valet Omnis:
Non alter, Neuter: Non alter non, quoque Uterque.

ARTICULUS IV.

De Conversione Propositi-num.

297. Conversio est unius Proposi-tionis ad alteram per Ex-tremorum Transpositionem necessaria Consequentia. Ita Comptonus Disp. 6. sect. 4. cum Communi. Est autem Trans-positio Extremorum Mutatio Subjecti in Prædicatum, & Prædicati in Subjectum. Exemplum sit hoc: *Nullus homo est canis: Ergo nullus canis est homo.* Propositio, quæ converti debet, dicitur Conversa; altera verò, quæ ex hac infertur, dicitur Convertens. Cæterùm adhibetur Conversio per modum alicujus Argumentationis; ac itidem servire potest, ut si quid negatum fuerit sub una Propositione, in qua concipitur fortassis obscurius, concedi debeat sub alia Propositione, in qua ponitur clarius. Ratio porro Conversionis, necessariæque Consequentiæ, est hæc. Inprimis in Propositione Affirmativa: Si ideò potest affirmari Prædicatum de Sub- *Definitio Conversionis.*

jecto; quia cum eo identificatur; tunc etiam Subjectum de Prædicato poterit affirmari; quia vicissim etiam illud cum isto est identificatum. Dein verò in Negativa: si Prædicatum negari potest de Subjecto; quia non est identificatum cum Subjecto; etiam Subjectum poterit negari de Prædicato; quia non est cum eo identificatum.

Conversio est triplex; 298. Conversionis tres sunt Species. prima est Conversio Simplex; secunda est Conversio per Accidens; Tertia est Conversio per Contrapositionem.

Simplex; Conversio Simplex fit, cùm, retenta eadem Quantitate, & Qualitate Propositionis, Subjectum mutatur in Prædicatum, & Prædicatum in Subjectum; ùt in priori Exemplo; ac etiam in isto: *Nullum animal est planta: ergo nulla planta est animal.*

Per accidens; Conversio per Accidens est, quando Extrema mutantur, manente Qualitate, mutata tamen Quantitate, ita ut ex Universali inferatur Particularis, hôc pacto: *Omnis homo est animal: ergo aliquod animal est homo.*

Per contrapositionem. Conversio per Contrapositionem est, quando, manente eadem Quantitate, & Qualitate, mutantur Extrema, ac ex Finitis redduntur Infinita; adjectâ videlicet ante Subjectum, & ante Prædicatum Particulâ: *Non*; ùt: *Omnis homo est rationalis: ergo omne non rationale est non homo.*

Quænam Propositiones conver- 299. Jam verò Conversione Simplici convertuntur Propositiones Universalis Negativa, & Particularis Affirmativa; ut:

ùt: *Nullus homo eſt lapis: ergo nullus lapis eſt homo.* Ac rurſum: *Aliquis homo eſt animal; ergo aliquod animal eſt homo.* Converſione per accidens convertitur Univerſalis Affirmativa, & Univerſalis Negativa; ùt: *Omnis Leo eſt rugibilis: ergo aliquod rugibile eſt Leo. Nullus homo eſt lapis: ergo aliquis lapis non eſt homo.* Converſione autem per Contrapoſitionem convertuntur Univerſalis Affirmativa, & Particularis Negativa; ùt: *Omnis homo eſt vivens: ergo omne non vivens eſt non homo. Aliquod animal eſt brutum: ergo aliquod non brutum non eſt non animal.* Regulæ hæ continentur iſtis Verſibus:

tantur Converſione Simplici. Vel per Accidens.

Aut Per Contrapoſitionem.

Regulæ hæ rurſum explicantur.

Simpliciter fEcI, convertitur EvA Per Acci.
AſtO Per contra; ſic fit Converſio tota.

300. Ut autem iſti Verſus intelligantur, notandæ ſunt quatuor hæ Litteræ: A, E, I, O; quæ vocibùs fEcI; EvA; & AſtO, continentur. Littera, A, refert Propoſitionem Univerſalem Affirmativam; Littera, E, Univerſalem Negativam; Littera, I, Particularem Affirmativam; Littera, O, Particularem Negativam; ùt aliis duobùs hiſce Verſiculis exprimitur:

Aſſerit A. negat E, ſed Univerſaliter ambæ;
Aſſerit I, negat O, ſed Particulariter ambo.

Itaque Litteræ E, & I, in voce: fEcI; contentæ, ſignificant Propoſitionem Uni-

versalem Negativam, & Particularem Affirmativam, converti Simpliciter, ùt dictum est. Litteræ E, & A. in voce: EvA, contentæ indicant Propositionem Universalem Negativam, & Universalem Affirmativam, converti per Accidens. Litteræ denique, A, & O, quas complectitur vox: AstO; indicat Propositiones Universalem Affirmativam, & Particularem Negativam converti per Contrapositionem.

Quædam advertenda circa Conversionem.

301. Advertendum autem sedulò circa Conversionem Propositionum, ut totum Subjectum, & totum Prædicatum, inter se transmutentur; ut Subjectum, & Prædicatum, in utraque Propositione accipiantur in eadem Suppositione, & in iisdem Circumstantiis, in eodem Statu, in eadem Ampliatione, Restrictione, Appellatione, & si quæ sint ejusmodi; mutatur tamen Quantitas, & Qualitas, ùt ex Regulis patet. Quòd si Subjectum, aut Prædicatum, non sit totum explicitè in Propositione, quam aliquis vult convertere; oportet Propositionem priùs resolvere, ut totum Subjectum, & totum Prædicatum explicitè ponantur. v. g. Si vis convertere has Propositiones: *Omnis homo libenter bibit vinum. Omne vinum est in dolio;* non statim licet sic convertere: ergo omne vinum libenter bibit hominem. Omne dolium est in vino. Sed primam sic priùs resolves: *Omnis homo est libenter bibens vinum;* Secundam autem

tem sic: *Omne vinum est existens in dolio.* Unde Conversæ hæ prodibunt: *ergo aliquod libenter bibens vinum est homo. Aliquod existens in dolio est vinum.* Si verbum sit futuri temporis, resolvenda est Propositio per participium Futuri temporis; e. g. hæc Propositio: *Omnis Juvenis erit Senex*; resolvitur in istam: *Omnis Juvenis est futurus Senex*: Unde Conversa prodibit non quidem hæc: *ergo omnis Senex erit Juvenis*; sed hæc: *ergo aliquod futurum Senex est Juvenis.*

PARAGRAPHUS UNICUS.

Solvuntur Objectiones.

302. OBj. 1. Hæc Conversio est bona: *Omnis homo est animal rationale*: *ergo omne animal rationale est homo.* Ergo Universalis Affirmativa potest converti Simpliciter.

R. D. A. Ea Conversio est bona Materialiter, C. A. Formaliter, N. A. &. C. Materialiter bona dicitur ea Conversio, ùt etiam de Argumentatione infrà explicabitur, quæ quidem in uno, aut altero exemplo similis Formæ bene concludit; in aliis autem fallit; ùt fit in Conversione modò allata, in qua fallunt, & malè concludunt Exempla alia similis Formæ; v. g. istud: *Omnis Leo est animal*: *ergo omne*

ne animal est Leo. Cæterùm Formaliter bona est Conversio, cùm in tali Forma nunquam sequatur mala Conclusio, ùt fit in omnibus Formis, seu Exemplis, supra allatis.

303. Obj. 2. In Conversionibus legitimis, supra allatis, sæpè sequitur ex vero falsum: ergo nulla est prior Responsio; aut Regulæ non sunt bonæ. P. A. Exemplis. Hæ Conversiones sunt legitimæ, & tamen in iis apertè ex vero sequitur falsum. 1. *Nullus mus comedit felem: ergo nulla felis comedit murem.* 2. *Nulla fornax est in igne: ergo nullus ignis est in fornace.* 3. *Petrus sanctior est, quàm Paulus: ergo Paulus sanctior est, quàm Petrus.*

R. N. A. Conversiones allatæ non sunt legitimæ; quia in illis non transmutatur totum Subjectum in totum Prædicatum. Prima sic convertitur: *ergo nullum comedens felem est mus.* Secunda sic: *ergo nullum existens in igne est fornax.* Tertia sic: *ergo aliquid, quod sanctius est, quàm Paulus, est Petrus.* Unde confirmatur, quod supra dictum est; si totum Subjectum, aut Prædicatum, non extet explicitè, Conversam exponi debere, antequàm convertatur.

304. Obj. 3. Propositiones Conversæ, si sint necessariæ, & semper veræ, non debent converti in Propositiones Contingentes, & tales, quæ possunt esse falsæ: sed istud fit, si observentur Leges Con-

ver-

versionis: ergo hæ non possunt observari, nec sunt bonæ. P. Min. Hæ Propositiones: *Omnis Logicus est homo. Omne Album est corpus*; sunt necessariæ, & semper veræ: sed hæ, juxta Leges, convertuntur in Contingentes tantùm, & quæ possunt esse falsæ: ergo. P. Min. Illæ Propositiones sic convertuntur: *Aliquis homo est Logicus. Aliquod corpus est album.* Sed hæ sunt Contingentes, & possunt esse falsæ.

R. N. Min. ad P. rursum N. Min. ad hujus Probationem N. Propositiones, quæ afferuntur, esse Convertentes priorum; quia Termini non accipiuntur eodem modo in Convertente, quo accepti fuerant in Conversa. Hæc Propositio: *Omnis Logicus est homo*, si sit necessaria, resolvitur in istam conditionatam: *Si existit Logicus, existit homo identificatus cum Logico.* Hujus dein Convertens erit: *ergo existit homo identificatus cum Logico, si existit Logicus.* Hæc autem Propositio æquè est necessaria, ac prior. Pariter alia sic debet converti: *Omne album est corpus: ergo aliquod corpus est album, si existat album.*

305. Obj. 4. Hæ sequelæ sunt falsæ: *Nullus oculus est necessarius ad videndum: ergo nullum necessarium ad videndum est oculus.* 2. *Nullus homo est omne Animal: ergo nullum Animal est Homo.* 3. *Homo est Nomen: ergo Nomen est Homo.* 4. *Aliqua species est Homo: ergo aliquis Homo*

mo est Species. 5. *DEUS factus est Homo: ergo Homo factus est DEUS.* 6. *Omne Animal præter Hominem est irrationale: ergo aliquod irrationale est præter Hominem Animal.*

R. C. Has sequelas esse falsas. Ad 1. autem dico, Conversionem esse quidem bonam, sed tam Conversam, quàm Convertentem esse falsam, si intelligatur de oculo indeterminatè sumpto, prout debet intelligi. Ad 2. Conversio non est legitima, quia termini mutantur; nam in Conversa Animal sumitur pro Collectione omnium Animalium; in Convertente verò pro singulis seorsim distributivè: unde Convertens debet esse hæc: *ergo nihil, quod est omne Animal, est Homo.* Ad 3. Homo in Convertente sumitur cum Suppositione Formali; in Conversa verò cum Materiali; adeóque Objectum repræsentationis est diversum; in una repræsentatur vox, *Homo*, in altera Homo à parte rei existens. Conversio itaque sic formari debet: *Vox, Homo, est Nomen: ergo aliquod nomen est Vox, Homo.* Ad 4. In Conversa Homo sumitur Secundò-Intentionaliter, adeóque iterum mutatur Objectum repræsentationis. Sensus igitur Conversionis debet esse iste: *Aliqua Species est Homo confusè acceptus: ergo aliquid, quod est Homo confusè acceptus, est species.* Ad 5. Conversa est ita resolvenda: *DEUS est aliquid, quod factum est Homo*; cujus convertens erit: *ergo Aliquid,*

quod

quod factum est Homo, est DEUS. Ad 6. Propositio illa composita est; ut igitur clara, & facilis evadat illius Conversio, exponi priùs Propositio debet, & reduci ad Categoricas, hôc pactô: *Homo non est irrationalis, & omne aliud Animal est irrationale.* Cujus Propositionis Copulativæ Convertens erit: *Aliquod non irrationale est Homo, & aliquod irrationale est aliud Animal.*

QUÆSTIO TERTIA.

De Tertia Mentis Operatione.

GRadum tandem facimus ad Tertiam, eámque nobilissimam, Mentis Operationem, sive ad Argumentationem, ac Discursum; ad quam, quæ hactenus dicta sunt de Prima, & Secunda Mentis Operatione, de Simplici nimirum Apprehensione, & de Judicio, referuntur. Vocatur autem hæc Tertia Mentis Operatio, Argumentatio quidem; quia in illa ex uno arguimus aliud; Discursus verò; quia Intellectus itidem ex cognitione unius transit, & quasi discurrit ad cognitionem alterius. Dicitur etiam, Cognitio mediata, & Judicium mediatum; quia fit mediantibus unâ, aut pluribus, Propositionibus.

Tertia Mentis Operatio.

Vocatur etiam Argumentatio, Discursus, Et Judicium mediatum.

ARTICULUS I.

Quid sit Argumentatio in genere; & quænam ad eam requirantur?

Definitio Argumentationis.

306. Igitur Argumentatio, seu Discursus, est Oratio illativa unius ex alio; seu Argumentatio est Progressio ab una veritate ad aliam, ob connexionem, quam una veritas habet cum alia. Exemplo sit hæc Oratio: *Sol lucet: ergo Dies est;* in qua ex priore veritate, nimirum ex hoc, quòd Sol luceat, infertur altera; videlicet, quòd dies sit. Circa hanc Definitionem

In Argumentatione tria reperiuntur: Antecedens: Consequens; & Consequentia.

307. Not. 1. Tria in omni Argumentatione requiri; nempe: Antecedens, Consequens, & Consequentiam. Antecedens est illud, ex quo alterum infertur; Consequens est illud, quod infertur ex alio; Consequentia est Connexio Utriusque, vi cujus Consequens infertur ex Antecedenti. Antecedens subinde unâ, subinde duabus Proppositionibûs constat: si unâ tantùm; tunc simpliciter vocatur Antecedens: si duabûs; tunc eæ dicuntur etiam Præmissæ, quarum una est Major, altera Minor; ùt dictum initiò jam est, & infra suô locô, accuratiùs explicabitur. Consequens etiam vocatur Conclusio. Consequentia porrò, quam illationem etiam

am nominant, plerumque indicari solet per Particulam: *ergo*; quæ etiam ob eam causam: Nota Illationis, appellatur. Exemplo sit iste discursus; *Omnis homo est Animal: ergo Petrus est Animal*; in eo Antecedens est hæc Propositio: *Omnis homo est Animal*; Consequens est ista: *ergo Petrus est Animal*; Consequentia autem est Connexio, quam postrema veritas habet cum priore. Si autem dicerem; *Omnis homo est Animal: sed Petrus est homo: ergo Petrus est Animal*; duæ priores Propositiones, ex quibus constat Antecedens, vocarentur Præmissæ.

308. Not. 2. Consequentiam aliam esse Objectivam, aliam Formalem. Consequentia Objectiva est Connexio, quam à parte rei habet Objectum Consequentis cum Objecto Antecedentis, qualis datur in hoc Discursu: *Homo est Rationalis: ergo est Risibilis*; Risibile enim à parte rei, talem habet connexionem cum Rationali, ut homo non possit esse Rationalis, quin sit Risibilis. Consequentia Formalis est, quæ oritur ex Dispositione Terminorum, ac Propositionum; ratione cujus Conclusio ita connectitur cum Antecedente, ut quandocunque talis Dispositio Terminorum, & Propositionum datur, Consequens non possit esse falsum, si Antecedens sit verum; ut fit in hoc Exemplo: *Omnis Logicus est doctus: Petrus est Logicus: ergo Petrus est doctus*. *Consequentia alia est Objectiva; Alia Formalis.*

309. Not. 3. Aliam Argumentationem *Argumen-*

tatio etiam est duplex, Formalis; nem esse Formalem; aliam Virtualem. Formalis est, quæ constat pluribus Propositionibûs inter se realiter distinctis; v. g. *Per peccatum offenditur Deus: ergo peccatum est fugiendum.* Virtualis est, quæ *Et Virtualis.* constat unica Propositione, sed pluribus æquivalente; v. g. *Quia Deus per peccatum offenditur, peccatum est fugiendum.*

Formalis alia est Bona; Alia Mala. Argumentatio Formalis alia est Bona, alia Mala. Bona est, in qua Consequens sequitur ex Antecedente, ùt in exemplo mox allato. Mala est, in qua Consequens non sequitur ex Antecedente, nec cum eo habet connexionem; ùt: *Rusticus saltat: ergo baculus est in angulo.* Hæc nec usui est, nec nisi abusivè est Argumentatio.

Argumentatio Formalis Bona est triplex; Formaliter Bona; 310. Not. 4. Argumentationem Formalem Bonam aliam dici Formaliter tantùm Bonam; aliam verò Materialiter duntaxat Bonam; aliam denique Materialiter, & Formaliter Bonam. Formaliter tantùm Bona est, in qua datur Consequentia tantùm Formalis; seu, in qua licèt Propositiones non sint veræ, talis tamen est Forma, & Dispositio Terminorum, ac Propositionum, ut, si Præmissæ essent veræ, Conclusio quoque necessariò esset vera & quidem in omni materia; ùt si dico: *Omnis Leo est rationalis: Omne rationale est latrabile: ergo omnis Leo est latrabilis.*

Materialiter Bona; Materialiter tantùm Bona est, in qua datur Consequentia tantùm Objectiva, non verò Formalis; seu in qua Consequens deducitur quidem ex Antecedente; id

verò

verò non fit vi Dispositionis Terminorum, ac Propositionum, sed præcisè propter Connexionem, quam Consequens aliunde habet cum Antecedente. Unde, servata istâ prorsus Formâ, sive Dispositione Terminorum, ac Propositionum, ex alio Antecedente vero potest deduci Consequens falsum. Breviùs sic dici potest: Argumentatio Formaliter Bona est illa, quæ concludit in omni Materia; Materialiter tantùm Bona est illa, quæ non in omni, sed in aliqua tantùm Materia concludit. Talis Argumentatio, Materialiter tantùm Bona, est hæc: *Aliquis homo est rationalis; Aliquis homo est risibilis: ergo aliquod risibile est rationale.* Nam, servatâ eâdem prorsus Formâ, deduci potest ex vero falsum; ùt patet in hac alia Argumentatione: *Aliquod animal est Elephas: Aliquod animal est Musca: ergo aliqua Musca est Elephas.* Porro Materialiter simul, & Formaliter Bona dicetur Argumentatio, in qua omnes Propositiones sunt veræ, & Consequens de se jam est connexum cum Antecedente, ac insuper Forma, seu Dispositio Terminorum, ac Propositionum, talis est, ut in nulla simili Forma, nulla in Materia, ex Antecedente vero possit deduci Consequens Falsum. Talis Argumentatio est hæc: *Omnis homo est animal: Omne animal est sensitivum: ergo omnis homo est sensitivus.* Non deinceps agemus de Argumentatione Formaliter Bona, abstrahen-

Materialiter simul, & Formaliter Bona.

hendo à Bonitate Materiæ; quippe, cùm de hac sæpissimè non constet; in id ipsum Discursus formalis intenditur, ut per eum Bonitas illa Materiæ, sive veritas Objectiva, reperiatur; in iis quidem, quæ demonstrari possunt, evidenter; in aliis autem, de quibus tanta certitudo haberi nequit, saltem probabiliter.

Conclusio alia est Necessaria necessitate Consequentiæ; Alia Necessitate Consequentis; Alia Necessitate Consequentiæ, & Consequentis.

311. Not. 5. Dari Conclusionem aliam Necessariam necessitate Consequentiæ; aliam Necessariam necessitate Consequentis; ac aliam demum Necessariam necessitate Consequentiæ, & Consequentis simul. Conclusio Necessaria necessitate Consequentiæ tantùm, est illa, quæ datur in Argumentatione duntaxat Formaliter Bona. Necessaria necessitate solius Consequentis est illa, quæ datur in Argumentatione tantùm Materialiter Bona. Necessaria denique necessitate Consequentiæ, & Consequentis simul, est illa, quæ datur in Argumentatione Materialiter, & Formaliter Bona; ut patet ex iis, quæ dicta sunt.

Inter Disputandum distinguitur Consequens, non autem Consequentia.

312. Not. 6. Inter disputandum nunquam distingui Consequentiam; sed distinguitur duntaxat Consequens. Ratio est; quia Consequens, cùm sit Propositio, quæ ex Antecedente infertur, potest habere diversos sensus, & in uno quidem connecti cum Antecedente, in altero autem non connecti; Unde tunc distinguitur, ac in uno sensu conceditur, in altero negatur. Consequentia verò, cùm aliud non

non sit, quàm connexio unius Objecti cum altero, non potest habere diversos sensus; sed absolutè vel datur, vel non datur; hinc absolutè concedi etiam debet, vel negari.

ARTICULUS II.

De Speciebus Argumentationis.

313. SEx vulgò enumerantur Species Argumentationis. 1. Est Syllogismus. 2. Enthymema. 3. Inductio. 4. Exemplum 5. Dilemma. 6. Sorites. Nobilissima Species est Syllogismus, de quo infra. Reliquæ hic explicabuntur. *Sex sunt Species Argumentationis.*

314. Itaque Enthymema est Argumentatio, in qua ex una tantùm Præmissa infertur Conclusio, ùt: *Homo est animal: ergo est vivens.* Vocatur etiam hæc Argumentatio Syllogismus Imperfectus; ob defectum scilicet alterius Præmissæ. Potest autem Enthymema facilè reduci ad Syllogismum Perfectum, addendo nimirùm eam, quæ deest, Præmissam. Sic prius Enthymema eò pactò deducitur ad hunc Syllogismum: *Omne animal est vivens: Homo est animal: ergo homo est vivens.* *Enthymema.*

315. Inductio est Argumentatio a Particularibus sufficienter enumeratis ad Universale. v. g. *Hic ignis calefacit, ille* *Inductio.*

Q *ignis*

ignis calefacit; & ſic de cæteris; *ergo omnis ignis calefacit.* Pariter Indictio eſt, ſi dico: *Juſtitia, Prudentia, Temperantia*; ſicque percurrendo cæteras virtutes, *ſunt laudanda: ergo omnis virtus eſt laudanda.*

Exemplum. 316. Exemplum eſt Argumentatio à pari; ſeu eſt Illatio ab uno Singulari ad aliud, ob paritatem rationis. Sic feruntur argumentati eſſe Sanctus Auguſtinus, & Sanctus Ignatius de Loyola, difficile initiò virtutis iter decurſuri: *Potuerunt iſti, & iſta, quare non & ego?* ſi detur exceſſus rationis, dicitur argumentari à fortiori; ùt: *Hoc pondus poteſt ferre puer: ergo multò magis robuſtus vir.*

Dilemma. 317. Dilemma, quod etiam Syllogiſmum Cornutum vocant, eſt Argumentatio, cujus prior pars, ſeu Antecedens, duo membra continet, quorum alterutrum neceſſariò concedit Adverſarius; quodcunque tamen conceſſerit, impugnari poteſt, Tale eſt illud Dilemma Sancti Auguſtini de Fide Catholica L. 22. de Civit. Dei. c. 5. quo etiam utitur S. Thom. contra Gentes L. 1. c. 6. *Vel Eccleſia toto Orbe diffuſa tam difficilia ſine miraculis credit, vel non? Si non credit ſine miraculis: ergo ipſius doctrina eſt firmata miraculis. Si ſine miraculis credit: hoc ipſum eſt ſummum miraculum.*

Sorites. 318. Sorites denique eſt Argumentatio, in qua per continuam ſeriem multarum Propoſitionum ſemper Prædicatum

Pro-

Propositionis præcedentis assumitur in Subjectum Propositionis subsequentis; donec tandem per legitimam Conclusionem Prædicatum ultimæ Conclusionis prædicetur de Subjecto primæ Propositionis; ùt: *Omnis homo est animal: Omne animal est sensitivum: Omne sensitivum est vivens: Omne vivens est Substantia: ergo omnis homo est Substantia.*

ARTICULUS III.

De Syllogismo in genere.

PARAGRAPHUS I.

Traditur Definitio, & Divisio Syllogismi.

319. SYllogismum, nobilissimum illud Inventum suum, & dignum tanto ingenio partum definit Aristoteles L. 1. Prior. C. 1. quòd sit Oratio, in qua, quibusdam positis, aliud quidpiam ab his, quæ posita sunt, ex necessitate accidit, eo quòd hæc sint. Sensus est, quòd Syllogismus sit Oratio, in qua ex duabus Præmissis, ob rectam earum in Modo, & Figura dispositionem, deducitur Conclusio per necessariam, & formalem Consequentiam. Porro, in ea Defini- *Definitio Syllogismi.*

sitione, Genus est: *Oratio*; licèt non Proximum; nam Proximus est: *Argumentatio*; Cætera se habent per modum Differentiæ. Breviter, & clarè definiunt quidam Syllogismum; quòd sit Argumentatio, in qua positis duabûs Præmissis necessariò sequitur Conclusio.

Syllogismus est multiplex. 320. Dividitur Syllogismus 1. in Categoricum, seu Absolutum; & in Conditionalem, seu Hypotheticum. *Categoricus.* Categoricus constat Propositionibûs Absolutis; ùt: *Omnis homo est animal: Petrus est homo: ergo Petrus est animal.* *Hypotheticus.* Hypotheticus habet unam saltem Propositionem Conditionatam; ùt: *Si Petrus est homo, est animal: Sed Petrus est homo: ergo Petrus est animal.* *Simplex.* Dividitur 2. in Simplicem, & Complexum. Simplex est, cujus omnes Propositiones sunt Simplices; ùt: *Omnis homo est animal; Omne animal est sensitivum: ergo omnis homo est sensitivus.* *Complexus.* Complexus est, cujus una saltem Propositio est Complexa; ùt: *Vel sol, vel terra movetur: Atqui terra non movetur: ergo sol movetur.* *Communis.* Dividitur 3. in Communem, & Singularem, seu Expositorium. Communis est, cujus Medius Terminus est Terminus Communis; ùt: *Omne Metallum est grave: Sed aurum est Metallum: ergo aurum est grave*: Quid sit Medius Terminus, exponetur Paragraphô sequenti. *Singularis.* Singularis, seu Expositorius est, cujus Medius Terminus est Terminus Singularis; ùt: *Petrus est homo: Petrus est animal:*

mal: ergo aliquod animal eſt homo. Vocatur autem Syllogiſmus iſte Expoſitorius; eo quòd rem, de qua agit, quodammodò oculis exponat; quippe Singularia nobis ſunt magìs manifeſta, quàm Communia.

321. Dividitur Syllogiſmus 4. celeberrima Diviſione in Analyticum, Topicum, & Sophiſticum. Analyticus, qui etiam Demonſtrativus dicitur, eſt, cujus Præmiſſæ omnes ſunt Evidentes; ùt: *Omne animal eſt ſenſitivum: Omne ſenſitivum eſt vivens: ergo animal eſt vivens.* Topicus, qui etiam Probabilis, & Dialecticus appellatur, eſt, cujus una ſaltem Præmiſſa eſt duntaxat Probabilis; ùt: *Omnis homo eſt rationalis: Sed Satyrus eſt homo: ergo Satyrus eſt rationalis.* Sophiſticus eſt, cujus Præmiſſæ tantùm apparenter ſunt Probabiles; vel, qui non benè concludit; ùt: *Hæc capra eſt mater: Hæc capra eſt tua: ergo hæc capra eſt mater tua.* De triplici hac poſtrema Specie Syllogiſmi agetur rurſum infra.

Analyticus. *Topicus.* *Sophiſticus.*

PARAGRAPHUS II.

De Principiis Intrinſecis Syllogiſmi, ſeu de Ejus Materia, & Forma.

322. SYllogiſmus certa habet Principia, quibûs regulatur. *Principia Syllogiſmi.*

 Sunt

Sunt autem ea duplicis generis: Intrinseca videlicet, & Extrinseca. De Extrinsecis paulò pòst erit sermo; Intrinseca modò explicabuntur. Itaque Principiorum Intrinsecorum Syllogismi duplex rursum est genus; quippe alia dicuntur Materialia, alia autem Formalia. Principia Materialia quædam sunt remota, nimirum Termini, quædam Proxima, nimirum Propositiones.

Intrinseca.

Materialia remota.

323 In omni Syllogismo Simplici reperiuntur tres Termini; nempe Majus Extremum, Minus Extremum, ac Medius Terminus. Medius Terminus est ille, qui bis ponitur in Præmissis. Vocatur autem Medius Terminus; quia tanquam aliquod Medium, reliquos duos inter se connectit, vel dividit; hique in illo vel conveniunt, vel discrepant; ùt patebit in Exemplis. Majus Extremum est ille, qui occupat præstantiorem locum in Syllogismo, poniturque semel in Præmissis, & semel in Conclusione. Cùm itaque præstantius sit prædicari, quàm subjici; ob eam causam, quòd Prædicatum se habeat per modum Formæ, Subjectum verò per modum Materiæ; cúmque Præmissæ, utpote causa Conclusionis, præstantiores sint Conclusione; hinc ille Terminus erit Majus Extremum, quod prædicatur in Præmissis; vel, si nullum Extremum prædicetur in Præmissis; ùt fit in Secunda Figura, aut utrumque; ùt in Tertia accidit, de quibus paulò infra; tunc ille Terminus est

Medius Terminus.

Majus Extremum.

eſt Majus Extremum, qui prædicatur in Concluſione. Minus Extremum eſt ille, qui eſt Subjectum in Præmiſſis, ponitúrque etiam in Concluſione; vel ſi neutrum, aut utrumque Extremum ſit Subjectum in Præmiſſis, ùt rurſum evenit in Secunda, & Tertia Figura; Minus Extemum eſt, quod ſubjicitur in Concluſione. Itaque breviter: in Syllogiſmis Primæ Figuræ Majus Extremum eſt, quod prædicatur in Præmiſſis de Medio Termino; Minus Extremum eſt, quod in Præmiſſis ſubjicitur Medio Termino. In Secunda, & Tertia. Figura Majus Extremum eſt, quod prædicatur in Concluſione; Minus Extremum eſt, quod ſubjicitur in Concluſione. *Minus Extremum.*

324. Res hæc Exemplis declaratur. Syllogiſmus iſte eſt in Prima Figura; ùt mox patebit, cùm agetur de Figura Syllogiſmi: *Omnis equus eſt animal; Omne animal eſt vivens; ergo omnis equus eſt vivens.* Itaque Medius quidem Terminus eſt: *Animal*; quia bis ponitur in Præmiſſis; Majus Extremum eſt: *Vivens;* quia prædicatur in Præmiſſis; minus Extremum autem eſt: *Equus;* quia ſubjicitur in Præmiſſis. Iſte verò Syllogismus eſt in Secunda Figura: *Omnis homo eſt riſibilis: Nullus Leo eſt riſibilis: ergo nullus Leo eſt homo.* Projn Medius rurſum Terminus eſt: *Riſibilis*; cùm bis ponatur in Præmiſſis; Majus Extremum eſt: *Homo;* quia prædicatur in Concluſione; Minus Extre- *Doctrina hac exponitur Exemplis. In Prima Figura. In Secunda Figura.*

mum est: *Leo*; quod subjicitur itidem in Conclusione. Idipsum videre est in hoc Syllogismo Tertiæ Figuræ: *Aliqua arbor crescit*: *Omnis arbor est corpus*: *erg aliquod corpus crescit*. Ubi: *Arbor* est Medius Terminus; quia bis ponitur in Præmissis; *Crescit* verò, seu: *Est Crescens*; est Majus Extremum; &: *Aliquod Corpus*; est Minus Extremum; quia hoc subjicitur, illud verò prædicatur in Conclusione.

In Tertia Figura.

Principia Materialia proxima.

325. Materia proxima Syllogismi sunt Propositiones, ùt dictum est. Atque hæ sunt itidem Tres; quarum illa, ùt tenet communior cum Lync. L. 5. Dialect. titul 5. c. 1. contra Arriagam Disp. 3. in Sum. sect. 5. n. 30. propriè est Major, quæ continet Majus Extremum; illa Minor, quæ habet Minus Extremum; quocunque dein inter se locò ponantur; ac quæcunque sive præcedat, sive sequatur. Postrema denique est Conclusio, in qua continentur duo Extrema. Duæ priores vocantur etiam Præmissæ, ùt supra notatum est; quia Conclusioni præmittuntur. Atque eo prorsus, qui modò expositus est, sensu accipitur in Præceptis Syllogismorum Major, aut Minor; quæ sufficiens est utilitas hujus Distinctionis, contrà quam agnoscere velit Arriaga loc. cit. Cæterùm inter disputandum vulgò, ac promiscuè illa Propositio dicitur Major, quæ primò locò ponitur, Minor, quæ secundò; nullo ad Majus, aut Minus Extremum habito respectu; Conclusio tertiò locò esse solet,

Major. *Minor.* *Conclusio.*

Sic

Sic in Exemplo Primæ Figuræ mox allato: *Omnis equus eſt animal*: *Omne animal eſt vivens*: *ergo omnis equus eſt vivens*; Major propriè eſt Propoſitio ſecundô locô poſita; quia continet Majus Extremum; Minor verò eſt, quæ primô locô affertur; quia habet Minus Extremum. Econtra in Exemplo Secundæ Figuræ: *Omnis homo eſt riſibilis*; *Nullus Leo eſt riſibilis*: *ergo nullus Leo eſt homo*; Major propriè eſt Propoſitio primô locô poſita, cùm contineat Majus Extremum; Minor verò eſt, quæ adducitur ſecundô locô; cùm in ea ſit Minus Extremum. In Diſputatione autem, ùt notatum eſt, utrobique Major dicitur, quæ primô locô affertur, altera dicitur Minor. *Hujus quoque Doctrinæ Exempla.*

326. Per Principia Formalia Syllogismorum intelligitur eorundem Forma. Forma autem Syllogismi in genere, ùt loquitur Gervaſius in Elem. Log. c. 3. a. 3. eſt recta Terminorum, ac Propoſitionum Diſpoſitio, qua manente nunquam poteſt eſſe falſa Concluſio; videlicet, ſi Præmiſſæ ſint veræ. Porro hæc Syllogismi Forma duo complectitur: Figuram nempe, & Modum. Figura eſt recta Terminorum Diſpoſitio, Medii Termini ſcilicet cùm Extremis, quoad Subjectionem, & Prædicationem. Modus autem eſt apta diſpoſitio Propoſitionum ſecundùm Quantitatem, & Qualitatem. Quantitas Propoſitionis, ùt jam dictum ſuperiùs Q. 2. A. 2. §. 1. eſt ejus Univerſalitas, vel Particularitas: *Principia Formalia.* *Figura.* *Modus.*

ritas: Qualitas autem est ejusdem Affirmatio, aut Negatio.

Figuræ sunt Tres. 327. Figuræ Syllogismorum sunt Tres; ùt Oviedo Controv. 4. Punct. 3. n. 2. & alii passim numerant; tot enim sunt diversæ Figuræ, quot fieri possunt diversæ Combinationes Extremorum cum Medio: Diversæ autem hæ Combinationes sunt tres; videlicet una est, cùm Medius Terminus semel est Subjectum, & semel Prædicatum; & hæc est Prima Figura. Altera est, in qua Medius Terminus bis prædicatur; & hæc est Secunda Figura. Postrema denique, cùm Medius Terminus bis subjicitur; & hæc est Tertia Figura. Alia verò Terminorum Dispositio non potest dari. Exempla cujuslibet Figuræ mox subjungo. Cæterùm has Terminorum Dispositiones, & Figuras memoriæ causâ, comprehendunt Dialectici hôc Versiculô:

Sub: Præ: Prima; sed Altera bis Præ;
Tertia bis Sub.

Exemplum Primæ Figuræ.

Omne animal sentit:
Omnis homo est animal:
Ergo omnis homo sentit.

Exemplum Secundæ Figuræ.

Nullus lapis est animal:
Omnis homo est animal:

Ergo

Ergo nullus homo eſt lapis.

Exemplum Tertiæ Figuræ.

Omnis homo eſt animal:
Omnis homo eſt ſubſtantia:
Ergo aliqua ſubſtantia eſt animal.

Modi.

Utiles ſunt Novendecim.

Ex iis aliqui ſunt Directi; Aliqui Indirecti.

328. JAm verò quævis Figura ſuos Modos habet. Tot autem ſunt Modi, quot poſſunt fieri diverſæ Diſpoſitiones Propoſitionum Syllogismi, ſecundùm Quantitatem, & Qualitatem. Sed ex iis Novendecim numerantur utiles ad concludendum. Ex iis porro alii ſunt Directi; alii Indirecti. Directi autem, ſive qui directè concludunt, ſunt illi, in quibus Minus Extremum ſubjicitur Majori Extremo in Concluſione. Indirecti verò, ſeu, qui Indirectè concludunt, ſunt illi, in quibus Majus Extremum ſubjicitur Minori Extremo, itidem in Concluſione. Prima Figura continet 9. Modos, ex quibus 4. primi ſunt Directi; reliqui autem Indirecti. Secunda Figura 4. Modos habet, Directos omnes. Tertia denique Figura 6. Modos complectitur, pariter Directos omnes. Unde Indirecti duntaxat ſunt 5. poſteriores Modi Primæ Figuræ. Modi hi, & Figurarum Ordines, exprimuntur ſequentibûs verſibûs, barbaris quidem, ùt videri poſſent, magnò tamen ingeniò combinatis.

Bar-

Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baralipton,
Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisesomorum:
Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti,
Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

Explicatio horum Versuum. 329. Circa significationem horum Versuum Not. 1. Singula vocabula denotere certum aliquem Modum Syllogisticum, juxta Ordinem Figurarum superiùs adductum. Not. 2. Vocabulum quodlibet continere tres Syllabas, quæ referunt totidem Propositiones Syllogismi. Si autem aliquod Vocabulum pluribûs Syllabis constat, quàm tribus; ùt: Baralipton, & Frisesomorum; tunc duntaxat tres primæ serviunt ad indicandum Modum; reliquæ adduntur Metri causâ; unde extra Metrum dicitur: Baralip; Frisesom. Ex his Prima Syllaba denotat Majorem, seu Propositionem, quæ habet Majus Extremum; secunda Minorem, seu Propositionem, quæ habet Minus Extremum. Tertia denique Conclusionem. Not. 3. Qualis verò, aut Quanta harum Propositionum quælibet esse debeat; Universalis scilicet, an Particularis; Affirmativa, aut Negativa; indicatur Vocalibûs; A, E, I. O, juxta sensum per Versus, supra n. 299. adductos, expressum. Not. 4. Litteras Consonantes eum in finem esse, ut possit

fit colligi, quomodò Syllogismi indirectè concludentes, aut etiam Secundæ, & Tertiæ Figuræ, reduci poffint ad primos 4. Modos Primæ Figuræ, qui directè, & evidenter concludunt. De hac Reductione autem infra agetur.

330. Cæterùm Syllogismi Expofitorii, qui fcilicet Medium Terminum Singularem habent, inter iftos Modos non comprehenduntur; fed illi duntaxat, qui habent Medium Communem. Porro ut fciatur, qua in Figura Syllogifmus fit; indagandus primò eft Medius Terminus; ex cujus Subjectione, vel Prædicatione, id intelligitur. Ut fciatur, num Syllogifmus Directè, vel Indirectè concludat; inquirendum eft in Majus Extremum; ex cujus rurfum Prædicatione, vel Subjectione id defumitur. Ut denique deprehendatur, in quo Modo fit Syllogifmus; attendenda eft Quantitas, & Qualitas Propofitionum; quæ omnia ex iis, quæ dicta funt, colliguntur. Sed Modorum omnium, & cujusvis Figuræ, Exempla fubjicio, in quibus quæ definita hactenus de iis funt, clarè confpiciantur.

Quomodò deprehendatur Figura Syllogifmi; & ejus Conclufio Directa, aut Indirecta; Ac Modus?

Primæ Figuræ quatuor Modi Directi.

Quatuor Modi Primæ Figuræ Directi.

Bar	*Omne animal eft fenfitivum:*
Ba	*Omnis homo eft animal:*
Ra.	*Ergo omnis homo eft fenfitivus.*

Ce

Ce *Nullum animal est lapis:*
La *Omnis equus est animal:*
Rent. *Ergo nullus equus est lapis.*

Da *Omnis homo est rationalis:*
Ri *Aliquod animal est homo:*
I. *Ergo aliquod animal est rationale.*

Fe *Nullum visibile est Leo:*
Ri *Aliquod animal est risibile:*
O. *Ergo aliquod animal non est Leo.*

Primæ Figuræ quinque Modi Indirecti.

Quinque Modi Primæ Figuræ Indirecti.

Ba *Omne animal est corpus:*
Ra *Omnis homo est animal:*
Lip. *Ergo aliquod corpus est homo.*

Ce *Nullum animal est arbor:*
Lan *Omnis homo est animal:*
Tes. *Ergo nulla arbor est homo.*

Da *Omnis equus est animal:*
Bi *Aliquod hinnibile est equus:*
Tis. *Ergo aliquod animal est hinnibile.*

Fa *Omnis homo est rationalis:*
Pe *Nullus equus est homo:*
Smo. *Ergo aliquod rationale non est equus.*

Fri *Aliquod animal est homo:*
Se *Nulla planta est animal:*
Som. *Ergo aliquis homo non est planta.*

Secundæ Figuræ quatuor Modi funt Directi omnes.

Modi Secunda Figura.

Ce *Nulla virtus eft vituperabilis:*
Sa *Omne vitium eft vituperabile:*
Re. *Ergo nullum vitium eft virtus.*

Ca *Omnis homo eft rationalis:*
Me *Nullus lapis eft rationalis:*
Stres. *Ergo nullus lapis eft homo.*

Fe *Nullus homo eft brutum:*
Sti *Aliquis Leo eft brutum:*
No. *Ergo aliquis Leo non eft homo.*

Ba *Omnis Leo eft rugibilis:*
Ro *Aliquod animal non eft rugibile:*
Co. *Ergo aliquod animal non eft Leo.*

Tertiæ Figuræ fex Modi funt itidem omnes Directi.

Modi Tertia Figura.

Da *Omnis homo eft fubftantia:*
Ra *Omnis homo eft animal:*
Pti. *Ergo aliquod animal eft fubftantia.*

Fe *Nullus lapis eft rifibilis:*
Lap *Omnis lapis eft corpus:*
Pton. *Ergo aliquod corpus non eft rifibile.*

Di *Aliquod animal eft homo:*
Sa *Omne animal eft vivens:*
Mis. *Ergo aliquod vivens eft homo.*

Da-

Da *Omnis miles est homo:*
Ti *Aliquis miles est impius:*
Si. *Ergo aliquis impius est homo.*

Bo *Aliquod animal non est vulpes:*
Car *Omne animal est vivens:*
Do. *Ergo aliquod vivens non est vulpes.*

Fe *Nullum vitium est amandum:*
Ri *Aliquod vitium est delectabile:*
Son. *Ergo aliquod delectabile non est amandum.*

Solvuntur Objectiones.

331. OBj. 1. Omnis Syllogismus constat tribûs Propositionibus, & in quavis Propositione sunt duo Termini: ergo in Syllogismo sunt plures, quàm tres Termini; nimirum omnino sex.

R. D. Secundum Membrum Antecedentis. In quavis Propositione sunt duo Termini, adæquatè diversi à prioribus, N. Tantùm inadæquatè diversi à prioribus, & repetiti, C. istud membrum Antecedentis, & altero membro simpliciter concesso, N. C. Conclusio habet unum Terminum Majoris, & alterum Minoris; Major habet unum Terminum Minoris; & alterum Conclusionis; Minor habet unum Terminum Majoris, & alterum itidem Conclusionis.

332. Obj. 2. Si numerus Figurarum deſumendus eſt ex diverſis Combinationibus Medii Termini cum Extremis, tunc plures ſunt, quàm tres Figuræ: ſed juxta priùs dicta, numerus Figurarum deſumendus eſt ex diverſis Combinationibus Medii Termini cum Extremis: ergo plures ſunt, quàm tres Figuræ. P. Maj. Quatuor ſunt Combinationes Medii Termini cum Extremis: ergo. P. A. Primò Medius Terminus poteſt bis ſubjici; ùt fit in Tertia Figura. Secundò Idem poteſt bis prædicari; ùt fit in ſecunda Figura. Tertiò poteſt ſubjici in Majore, & prædicari in Minore; ùt fit in Prima. Quartò denique poteſt prædicari in Majore, & ſubjici in Minore: ergo ſunt quatuor Combinationes Medii Termini cum Extremis. P. hoc ultimum Membrum poſtremi Antecedentis. In hoc Syllogiſmo: *Omnis homo eſt animal: Omne animal eſt Subſtantia: ergo omnis homo eſt Subſtantia*; Medius Terminus eſt: *Animal*; ſed iſte prædicatur in Majore, & ſubjicitur in Minori: ergo Medius Terminus poteſt prædicari in Majore, & ſubjici in Minore. Itaque admitti debebit Quarta Figura, quam Averroes Galeno tribuit, ùt eſt apud Hurtadum Diſp. Log. 10. Sect. 20. §. 120. Nimirum cùm Medius Terminus prædicatur in Majore, & ſubjicitur in Minore. Figura autem Galenica ex Mæderio Diſp. 3. Sect. 2. a. unic. §. unico exprimitur his Verſibus.

Da *Omnis miles est homo:*
Ti *Aliquis miles est impius:*
Si. *Ergo aliquis impius est homo.*

Bo *Aliquod animal non est vulpes:*
Car *Omne animal est vivens:*
Do. *Ergo aliquod vivens non est vulpes.*

Fe *Nullum vitium est amandum:*
Ri *Aliquod vitium est delectabile:*
Son. *Ergo aliquod delectabile non est amandum.*

Solvuntur Objectiones.

331. OBj. 1. Omnis Syllogismus constat tribus Propositionibus, & in quavis Propositione sunt duo Termini: ergo in Syllogismo sunt plures, quàm tres Termini; nimirum omnino sex.

R. D. Secundum Membrum Antecedentis. In quavis Propositione sunt duo Termini, adæquatè diversi à prioribus, N. Tantùm inadæquatè diversi à prioribus, & repetiti, C. istud membrum Antecedentis; & altero membro simpliciter concesso, N. C. Conclusio habet unum Terminum Majoris, & alterum Minoris; Major habet unum Terminum Minoris; & alterum Conclusionis; Minor habet unum Terminum Majoris, & alterum itidem Conclusionis.

332. Obj. 2. Si numerus Figurarum deſumendus eſt ex diverſis Combinationibus Medii Termini cum Extremis, tunc plures ſunt, quàm tres Figuræ: ſed juxta priùs dicta, numerus Figurarum deſumendus eſt ex diverſis Combinationibus Medii Termini cum Extremis: ergo plures ſunt, quàm tres Figuræ. P. Maj. Quatuor ſunt Combinationes Medii Termini cum Extremis: ergo. P. A. Primò Medius Terminus poteſt bis ſubjici; ùt fit in Tertia Figura. Secundò Idem poteſt bis prædicari; ùt fit in ſecunda Figura. Tertiò poteſt ſubjici in Majore, & prædicari in Minore; ùt fit in Prima. Quartò denique poteſt prædicari in Majore, & ſubjici in Minore: ergo ſunt quatuor Combinationes Medii Termini cum Extremis. P. hoc ultimum Membrum poſtremi Antecedentis. In hoc Syllogiſmo: *Omnis homo eſt animal: Omne animal eſt Subſtantia: ergo omnis homo eſt Subſtantia*; Medius Terminus eſt: *Animal*; ſed iſte prædicatur in Majore, & ſubjicitur in Minori: ergo Medius Terminus poteſt prædicari in Majore, & ſubjici in Minore. Itaque admitti debebit Quarta Figura, quam Averroes Galeno tribuit, ùt eſt apud Hurtadum Diſp. Log. 10. Sect. 20. §. 120. Nimirum cùm Medius Terminus prædicatur in Majore, & ſubjicitur in Minore. Figura autem Galenica ex Mæderio Diſp. 3. Sect. 2. a. unic. §. unico exprimitur his Verſibus.

Barbara, Calerent, Dirai, Fireo, Baralipton,
Calentes, Dibatis, Fepasmo, Fresisomorum.

R. N. Maj. Syllogismi, & subjunctum Antecedens. In ejus Probatione N. ultimum Membrum Antecedentis, & Suppositum; quòd illa semper sit Major, quæ ponitur primò locò; illa enim est Major, juxta paulò antè dicta, quæ habeat Majus Extremum: atqui Majus Extremum adducti Syllogismi est in secunda Propositione: ergo in eodem secunda Propositio est Major; non verò prima. Unde Syllogismus ille est in: Barbara; & spectat ad primam Figuram, solúmque tansmutantur quoad situm, & collocationem Propositiones; quod ad diversitatem Figuræ non sufficit, ùt jam est notatum. Itaque nulla est necessitas Figuræ Galenicæ.

333. Dices 1. Sola Extremorum transpositio, quoad, subjectionem, & prædicationem, mutat Figuram: ergo etiam transpositio Propositionum quoad situm, & ordinem.

R. C. A. N. Conf. nam Terminorum transpositio est intrinseca, & essentialis Propositioni, ùt patet ex ipsa definitione Figuræ Syllogisticæ, quæ dicitur Terminorum Dispositio cum Medio secundùm subjectionem, & prædicationem; Transpositio autem Propositionum quoad situm, & ordinem in Præmissis est præcisè Accidentalis, cùm Figura non alligetur illi ordini,

ordini, sed duntaxat certæ Dispositioni Medii Termini cum Extremis, quæ indifferenter fieri potest, quocunque ordine ponantur Præmissæ.

334. Dices 2. Sola Terminorum transpositio mutat Modum, ùt patet in Celare, Camestres, Datisi, & Disamis: ergo etiam mutat Figuram.

R. N. Quòd sola Terminorum transpositio Modum mutet; nam etiam Extrema mutantur; quia Medium diversimodè conjungitur cum Extremis. Hinc alia Conclusio infertur in Cesare, alia in Camestres, nam in Cesare, Medium conjungitur cum Majori Extremo Universaliter Negativo, & cum Minori Extremo Universaliter Affirmativo. In Camestres, fit oppositô modô. Diversa autem Extremorum conjunctio cum Medio secundùm quantitatem, aut qualitatem, Modum utique mutat.

335. Obj. 3. Ex P. Lynceo in Dialectica L. 5. Tract. 1. c. 4. contra numerum Modorum Syllogisticorum, à nobis assignatorum. Præter allatos novendecim Modos admitti debent alii quinque, qui itidem in omni Materia benè concludunt, ac pro in sunt formaliter boni: ergo non rectè assignatur à nobis numerus Modorum Syllogisticorum, P. A. hic Syllogismus: *Omne Animal est Substantia; Omnis Homo est Animal: ergo aliquis Homo est Substantia*, est in prima Figura, & quidem in Modo Directo: ergo non potest esse in

ullo ex Modis Aristotelicis; nam si in aliquo esset, tunc esset in Baralip; cùm duæ Præmissæ sint Universales Affirmativæ, & Conclusio sit Particularis Affirmativa: Sed non potest esse in Baralip; quia concludit directè, ùt dictum est, atque etiam patet; Baralip autem est Modus Indirectus; itaque necessariò debet Primæ Figuræ quintus statui Modus Directus, quem Lynceus vocat Falaris. Eadem ratione, juxta illum Authorem, Syllogismi isti debent habere peculiares Modos, nec possunt comprehendi sub Aristotelicis: 1. *Nullus Homo est lapis; Omne Rationale est Homo: ergo aliquid Rationale non est Lapis.* 2. *Nullus Homo est Lapis: Omne Rationale est Homo: ergo aliquis Lapis non est rationalis.* 3. *Nullus Homo est Lapis: Omnis Adamas est Lapis: ergo aliquis Adamas non est Homo.* 4. *Omnis Adamas est Lapis: Nullus Homo est Lapis: ergo aliquis Homo non est Adamas.* Primum igitur ex his postremis Syllogismis dicitur esse in Tersandros; secundum in Pelago; Tertium in Centauro; quartum in Arestor. Itaque universim quinque hi Modi Lyncei continentur isto versiculo, horúmque tres primi spectant ad primam Figuram, duo autem postremi ad secundam:

Tersandros, Falaris, Pelago, Centauro,
& Arestor.

R. cum Soto L. 4. Summul. c. 4. N.

A.

A. ad P. cum eodem dico, ex mente Ariſtotelis eos Modos, qui inferunt Concluſionem Subalternatam, ſeu Particularem, locô Subalternantis, ſeu Univerſalis, non eſſe diverſos, ſed reputari eosdem; quia Subalternata includitur in Subalternante. Adeóque dico, omnes quinque Modos Lyncei debere reduci ad aliquos ex aſſignatis novendecim. Ratio eſt; quia hi quinque Modi non aliter differunt à Modis Ariſtotelicis, quàm per hoc, quòd, ubi Ariſtotelici inferunt Subalternantem, ac Univerſalem, hi inferant Subalternatam, ac Particularem. Sic in allato priore illo Syllogismo, qui ponitur eſſe in Falaris; infertur: aliquem Hominem eſſe Subſtantiam; cùm tamen bene Univerſaliter inferri poſſet: Omnem Hominem eſſe Subſtantiam. Igitur Modus iſte, Falaris, includitur in Barbara. Par ratio eſt de Syllogiſmis poſteriore loco allatis, eorúmque Modis; nam, Terſandros, quidem includitur in, Celarent: Pelago, in, Celantes; Centauro, in Ceſare; Areſtor denique in, Cameſtres.

336. Dices 1. Si Falaris non eſt novus Modus, tunc neque, Baralip, erit novus Modus: hoc à nobis non admittitur: ergo neque id, unde id ſequitur. P. Maj. ideò Baralip, eſt novus Modus; quia locô Univerſalis infert Particularem: atqui hoc fit etiam in, Falaris: ergo ſi Baralip, eſt novus Modus, etiam Falaris, talis erit.

R. N. Maj. ad P. N. Maj. Sed ideo;

quia in Baralip, mutatur Subjectum in Prædicatum in Conclusione. Quoad enim in Barbara, fuit Subjectum in Conclusione, in Baralip, fit Prædicatum, ita quidem, ut intrinsecè mutetur Propositio, & servata hac Terminorum positione Universalem Propositionem non liceat inferre. Ponamus enim e. g. hunc Syllogismum in Barbara: *Omne animal est Substantia; omnis Homo est animal: ergo omnis Homo est Substantia.* Jam in Baralip, non infertur hæc Propositio: ergo aliquis Homo est Substantia, sed cùm sit Modus Indirectus, inferri debet: ergo aliqua Substantia est Homo.

337. Dices 2. Etiam reliqui Modi à quatuor primis distincti possunt reduci ad quatuor primos, ùt infra dicetur, cùm agemus de Reductione Syllogismorum, & tamen ii necessariò constituunt diversos Modos: ergo à pari, licèt Modi Lyncei possint reduci ad Aristotelicos, tamen necessariò constituent diversos Modos.

R. C. A. N. Conf. & paritatem. Disparitas est, quòd in reductione reliquorum Modorum ad quatuor primos debeant mutari Propositiones per Conversionem, aut Terminorum Transpositionem, ùt itidem infrà patebit. Unde eæ Propositiones evadunt novæ ac aliæ, & proin Modi etiam sunt alii. Sed in Modis Lyncei non mutantur Propositiones per ullam Terminorum Transpositionem; cùm duntaxat fiant Particulares ex Universalibus,

ubi

ubi tamen etiam Univerfales poffunt inferri vi Formæ.

338. Dices 3. Licèt in Materia de Converfione pro Propofitione Univerfali affignetur Converfio Simplex; quia Propofitio Univerfalis poteft converti fimpliciter, ita ut ex Univerfali inferatur itidem Univerfalis; tamen pro eadem affignatur etiam Converfio per Accidens; quia itidem converti poteft per Accidens, ita ut ex Univerfali inferatur Particularis, quemadmodùm conftat ex iis, quæ diximus fuperiùs de Converfione: ergo à pari, licèt Syllogifmi à Lynceo allati poffint concludere in Modis Ariftotelis, tamen bene affignantur etiam Modi illi alii quinque Lyncei, quia etiam in iftis poffunt concludere.

R. C. A. N. Conf. & paritatem. Difparitas eft, quòd in Converfione per Accidens converti poffit non tantùm Propofitio Univerfalis Negativa, fed etiam alia, fcilicet Univerfalis Affirmativa; unde tametfi Propofitio Univerfalis Negativa converti aliter poffit, quàm per Accidens, nimirùm etiam fimpliciter, tamen bene affignatur etiam Converfio per Accidens, quæ dein etiam Propofitioni Univerfali Negativæ convenit. Sed nullus Syllogifmus concludit iu Modis à Lynceo affignatis, qui non etiam concludat in Modis affignatis ab Ariftotele, quam ob rem illi funt fuperflui. Dein afferuntur omnes Modi Converfionum poffibiles, qui funt

tantùm tres. Contrà autem non afferuntur omnes Modi possibiles Syllogismorum, qui sunt plurimi, sed tantùm illi, qui peculiariter utiles sunt, vel in cæteris non continentur; cùm itaque Modi Lyncei contineantur in Aristotelicis, ùt vidimus, ac proin nec peculiariter utiles sint, hinc non admittuntur.

339. Obj. ult. Saltem hic Syllogismus: *Omnis Equus est Animal: sed Bucephalus est Equus: ergo Bucephalus est Animal*, est formaliter bonus: atqui hic non continetur in uno ex novendecim Modis: ergo.

R. N. Min. nam pertinet ad, Darii, quia licèt hic Modus ratione Vocalis I, exigat Particularem Minorem, itidem Particularem Conclusionem; tamen dici possunt etiam ad illum pertinere Syllogismi, qui æquivalenter habent Particularem Minorem, & Conclusionem, uti sunt illi Syllogismi, qui habent quidem singularem Minorem, & Conclusionem singularem; Medius tamen illorum Terminus est Communis. Ajunt etiam aliqui, quòd ví Vocalis I. exigatur Propositio Particularis, intelligendo hoc negativè, nempe ut Propositio non sit Universalis, per quod non prohibetur, quo minùs Propositio singularis esse possit.

PARA-

PARAGRAPHUS III.

De Principiis Extrinsecis, seu Directivis, Syllogismi.

340. PRincipia Extrinseca Syllogismi sunt quædam Veritates infallibiles, & lumine naturæ notæ, quibus ille veluti solidissimis fundamentis innititur. Duplicis sunt generis; alia enim sunt Logica, alia Metaphysica; quæ utraque hôc ultimatò terminatur, jam superiùs allatò: Idem non potest simul esse, & non esse. Logica sunt duo; nimirum hæc: Primum: Dictum de omni; Secundum: Dictum de nullo. Prius fundat Syllogismos Affirmativos, & illius sensus est: Quidquid dicitur de Subjecto universaliter sumpto, seu de Termino perfectè distributivè accepto, dicitur etiam de singulis Inferioribus sub eo contentis. Sic, quia de homine universaliter sumpto dicitur, quòd sit rationalis; idem dicitur de singulis hominibus seorsim etiam sumptis. Alterum fundat Syllogismos Negativos, & illius sensus est iste: Quidquid negatur de Subjecto universaliter sumpto, seu rursum de Termino perfectè distributivè accepto, negatur etiam de singulis Inferioribus sub eo contentis. Sic; quia de homine, universaliter sumpto, negatur, quòd sit lapis; idem negatur de singulis hominibus.

Principia Extrinseca Syllogismi.

Sunt duo Logica;

Et duo Metaphysica. 341. Principia Metaphysica itidem sunt duo; Affirmativum unum, & Negativum alterum. Affirmativum est istud: Quæcunque sunt eadem uni Tertio, sunt eadem inter se. Negativum autem istud: Quæcunque distinguuntur in uno Tertio, distinguuntur inter se. Principiò Metaphysico Affirmativo etiam nituntur Syllogismi Affirmativi; & illius sensus est: Quandocunque duo aliqua sunt adæquatè identificata cum eodem Tertio, etiam identificantur inter se. Sic; quia hæc duo: Animal, & Petrus, identificantur in Tertio, nimirum in homine; etiam identificantur inter se; unde rectè concludit hæc Argumentatio: *Omnis homo est animal: Petrus est homo: ergo Petrus est animal.* Principiò autem Metaphysico Negativo itidem nituntur Syllogismi Negativi; & illius sensus est: Quandocunque duo ita se habent, ut unum identificetur cum Tertio, alterum verò cum eodem Tertio non identificetur; illa duo non possunt inter se identificari. Sic; quia homo identificatur cum hoc Tertio: Animal; & lapis cum eodem Tertio non identificatur; ideo homo, & lapis, non possunt identificari inter se. Unde iterum concludit hæc Argumentatio: *Omnis homo est animal: Nullus lapis est animal: ergo nullus lapis est homo.*

Quare ea Principia ita vocentur. 342. Duo autem posteriora Principia ideo vocantur Metaphysica; quia Identitas, & Distinctio, circa quam versantur,

præ-

præcipuè à Metaphyſica conſiderantur. Econtra, cùm Affirmatio, & Negatio, potiſſimùm à Logica conſiderentur; priora duo Principia, quæ circa Affirmationem, & Negationem ſunt, vocantur Principia Logica. Cæterum utraque ea Principia, tum Metaphyſica, tum Logica; bona ſunt, & ſufficientia, reperiunturque paſſim conjuncta in Syllogiſmis; cum hoc tamen diſcrimine, quòd Metaphyſica clariùs dignoſcantur in Modis Secundæ, & Tertiæ Figuræ, uti & in Syllogiſmis expoſitoriis; Logica verò in aliis clariùs appareant, uti in quatuor Modis Directis primæ Figuræ, quemadmodùm ait Mæder. Diſp. 3. Section. 3. a. 1.

In quibus Syllogiſmis potiſſimùm apparent.

343. Porro circa Principia Metaphyſica ulteriùs Not. 1. aliud eſſe: Duo diſtingui in Tertio; & aliud: Duo diſtingui à Tertio; tunc enim Duo diſtinguuntur in uno Tertio, quando ex iis Unum cum Tertio identificatur, & Alterum ab eo diſtinguitur. Tunc autem Duo diſtinguuntur à Tertio, quando nec Unùm, nec Alterum identificatur cum Tertio; hinc multa diſtinguuntur à Tertio, quæ non diſtinguuntur inter ſe; ùt: homo, &: animal rationale, quæ diſtinguuntur à lapide, & tamen non diſtinguuntur inter ſe. Not. 2. ut ea Principia bene concludant; ſic accipienda eſſe, ut ſenſus ſit: Quæcunque adæquatè, virtualiter, & ſecundùm eandem partem, ſunt eadem uni Tertio, ſunt eadem inter ſe; &: quæcunque realiter,

Quædam Notanda circa Principia Metaphyſica.

liter, adæquatè, & non tantùm virtualiter, aut secundùm diversam partem, distinguuntur in uno Tertio, distinguuntur inter se.

Quanam identificentur adæquatè? Aut virtualiter.

344. Adæquatè autem identificantur inter se, quæ secundùm nullam sui partem distinguuntur à se invicem; ùt: *Rationale*, &: *Risibile*, in eodem homine. Virtualiter identificantur, quæ ita sunt unum, ut nullum Prædicatum dici possit de uno, quod in sensu reali non conveniat alteri; quamvis istud in sensu formali, seu secundùm nostrum concipiendi modum, ipsi non conveniat. Sic identificantur Omnipotentia, & Sapientia DEI, aliæque Ejus Perfectiones. Adæquatè distinguuntur, quæ in nullo Prædicato conveniunt; ùt: *Homo*, &: *Canis*. Inadæquatè distinguuntur, quæ secundùm partem sui identificantur cum altero, & secundùm partem ab eo distinguuntur; ùt *Homo* &, *Animal*; nam homo secundùm unam sui partem, videlicet secundùm materiam, non est animal. Virtualiter distinguuntur, quæ habent aliquod Prædicatum, quod in sensu reali verè potest negari de altero Identificatorum; sic distinguitur Natura Divina à Patre; quia de Natura Divina verè affirmatur, quòd sit Filius; in sensu autem reali verè negatur de Patre, quòd sit Filius.

Quanam distinguantur adæquatè; inadæquatè?

Solvuntur Objectiones.

345. OBj. 1. Contra Principium Metaphysicum. Possunt

duo

duo identificari cum eodem Tertio, quin identificantur inter ſe: ergo falſum eſt Primum Principium Metaphyſicum. P. A. Homo identificatur cum Subſtantia; Lapis etiam identificatur cum Subſtantia; & tamen Homo, & Lapis non identificantur inter ſe. Confirmatur. Pariter Homo identificatur cum animali; Leo etiam identificatur cum animali; & tamen Homo, & Leo, non identificatur inter ſe: ergo.

R. N. A. ad P. D. A. Homo identificatur cum omni Subſtantia, N. A. Homo identificatur cum aliqua Subſtantia, & pariter Lapis cum aliqua, & quidem cum alia, quàm ea ſit, quacum identificatur homo, C. A. & N. Conſequentiam. Itaque Homo, & Lapis non identificantur cum eodem Tertio, ſed identificantur cum diverſo.

Ad Confirmationem eadem eſt Reſponſio. Animal enim poteſt dupliciter ſumi; Primo, prout à parte rei eſt determinatum aliquod Individuum; & tunc N. quòd Homo, & Leo, identificentur cum eodem Animali. Secundò poteſt Animal ſumi pro toto cumulo Animalium; & tunc D. A. Homo, & Leo, identificantur cum animali adæquatè, & ſecundùm eandem partem Animalis, N. Inadæquatè, & duntaxat ſecundùm diverſas partes Animalis, C. A. & N. C. Homo identificatur cum Animali Rationali; Leo cum Animali Irrationali.

346.

346. Obj. 2. Saltem in Divinis non procedit illud Principium: ergo adhuc manet, illud esse falsum. P. A. Si in Divinis procederet, tunc verus esset iste Syllogismus: *Essentia Divina est Pater*: *Essentia Divina est Filius*: *ergo Pater est Filius*. Atqui hoc non potest dici; cùm Conclusio sit contra Fidem. P. Maj. Pater, & Filius, identificantur cum uno Tertio; nimirum cum natura Divina: ergo juxta illud Principium deberent etiam identificari inter se; consequenter verus esset Syllogismus.

R. N. A. Ad Probationem N. Maj. ad hujus P. D. A. Pater, & Filius, identificantur cum uno Tertio, ita tamen, ut Virtualiter ab eo distinguantur, C. ita ut nec Virtualiter ab eo distinguantur, N. Si autem Virtualiter distinguantur inter se, jam in eis adhiberi nequit allatum Principium, ùt supra dictum est.

347. Obj. 3. Contra secundum Principium Metaphysicum. Possunt duo esse distincta in eodem Tertio, quin distinguantur inter se: ergo falsum est Principium Metaphysicum Affirmativum. P. A. Rationale distinguitur à lapide, & Risibile etiam distinguitur à lapide; & tamen Rationale, & Risibile non distinguuntur inter se.

R. N. A, Ad Probationem C. A. N. C. Aliud enim est distingui in uno Tertio, & aliud distingui ab uno Tertio; ùt supra

dictum

dictum eſt. Quæ diſtinguuntur in uno Tertio, neceſſariò etiam diſtinguuntur inter ſe: non autem, quæ diſtinguuntur ab uno Tertio.

ARTICULUS IV.

Regulæ Generales Syllogismorum Simplicium.

348. EX Principiis Paragrapho superiore allatis deducuntur, & probantur sequentes Regulæ, quæ Generales vocantur; quia obſervari debent in quacunque Figura, & in quovis Modo. Cæterùm dirigunt Syllogismum Simplicem, ſive Abſolutum Communem, nimirum cujus Medius Terminus eſt Terminus Comunis. *Regulæ Syllogiſmorum Simplicium.*

349. Regula 1. Syllogismus debet habere præcisè Tres Terminos, nec plures, nec pauciores; itaque nec Termini æquivocè ſumi poſſunt; nec in varia Suppoſitione, nec quidquam admitti valet ejusmodi. Probatur. Ideo in omni Syllogismo duo Extrema inter ſe identificata, vel diſtincta, poſſunt inferri in Concluſione, quia in præmiſſis cum uno Tertio identificantur, vel in eo diſtinguuntur: atqui ſi plures ſint, vel pauciores, quàm Tres Termini; duo Extrema non identificantur cum eodem Tertio, nec in eo diſtin- *Syllogiſmus habeat præcisè Tres Terminos.*

stinguuntur. P. Min. Non, si sint tantùm duo Termini, ùt patet; quia tunc non adest illud Tertium, quo cum identificentur, aut in quo distinguantur. Sed neque si sint quatuor; quia tunc quodcunque ex Extremis poterit identificari cum alterutro ex aliis, aut ab eo distingui, quin duo conveniant in Tertio, aut ab eo distinguantur. Contra hanc Regulam peccat iste Syllogismus: *Omnis canis est latrabilis: Aliquod Sidus est canis: ergo aliquod Sidus est latrabile.* Ex hac autem itidem Regula deducitur: in Syllogismo debere esse præcisè etiam tres Propositiones; tótidem enim, nec plures, nec pauciores, ex commixtione trium Terminorum conficiuntur.

Medius Terminus semel perfectè distribuatur in Præmissis.

350. Reg. 2. Medius Terminus debet in Præmissis semel perfectè distribui. Ratio est; quia, si Medius Terminus non distribuitur perfectè in Præmissis; Extrema non poterunt in Præmissis cum Medio Termino adæquatè identificari, aut adæquatè ab eodem distingui: ergo neque in Conclusione poterunt inter se adæquatè identificari, aut adæquatè distingui. Sic non concludit hic Syllogismus: *Aliquod animal est irrationale: Omnis homo est animal: ergo omnis homo est irrationalis.* Tunc autem perfectè distribuitur Medius Terminus, cùm de utroque Extremo perfectè, & in eodem sensu verificatur; ùt fit in quovis Syllogismo materialiter, ac formaliter bono.

351.

351. Reg. 3. Nihil debet distribui in Conclusione, quod non fuit distributum in Præmissis; seu: Non licet procedere à sensu Non distributivo ad Distributivum. Probatur. Eo duntaxat modò possunt Extrema connecti inter se in Conclusione, quo fuerunt connexa cum Medio Termino in Præmissis: Atqui, si unum ex Extremis non fuit distributum in Præmissis, & distribuatur in Conclusione; tunc magis connecteretur in Conclusione cum altero Extremo, quàm fuerit connexum in Præmissis cum Medio Termino: ergo, si aliquid non est distributum in Præmissis, neque in Conclusione est distribuendum. Unde non est bona hæc Argumentatio: *Omne animal rationale sentit: Omne animal rationale est Substantia: ergo omnis Substantia sentit.* Nam Terminus: *Substantia*; non distribuitur in Minore, & tamen distribuitur in Conclusione. ***Nihil distribuatur in Conclusione, quod non fuit distributum in Præmissis.***

352. Reg. 4. Ex puris Particularibus, si Medius Terminus sit Communis, nihil sequitur vi Formæ. Probatur. Quia in Propositione Particulari Medius Terminus non distribuitur: ergo, si utraque Præmissa est Particularis, Medius Terminus nunquam distribuitur; nec proin potest in Conclusione inferri duorum inter se Identitas, aut Distinctio; ut apparet in hoc Syllogismo: *Aliquis homo est animal: Aliquis equus est animal: ergo aliquis equus est homo.* ***Quid sequatur ex puris Particularibus.***

353. Reg. 5. Ex puris Negativis nihil ***Aut ex pu-***

ris Negativis. hil sequitur vi Formæ. Probatur. Quia sic Extrema non possunt inter se affirmari, aut negari. Non affirmari, quia in Præmissis non fuerunt identificata cum eodem Tertio. Non negari; quia in Præmissis non fuerunt distincta in Tertio, sed duntaxat à Tertio. Contra hanc Regulam peccat iste Syllogismus: *Nullus Elephas potest volare: nulla musca est Elephas: ergo nulla musca potest volare.*

Medius Terminus non ingrediatur Conclusionem 354. Reg. 6. Medius Terminus non potest ingredi Conclusionem. Probatur. Quia aliàs in Conclusione nihil inferretur diversum ab iis, quæ in Præmissis dicta sunt; sed repeteretur alterutra Præmissarum; ùt patet in hac Argumentatione; *Omnis arbor hyeme perdit folia: sed Pomus est arbor: ergo arbor hyeme perdit folia.* Conclusio hæc inferri deberet: *ergo Pomus hyeme perdit folia.*

Quam partem sequatur Conclusio. 355. Reg. 7. Conclusio sequitur debiliorem partem. Præmissa autem Negativa debilior est, quàm Affirmativa; Particularis est debilior, quàm Universalis. Unde, si una Præmissa est Negativa, etiam Conclusio debet esse Negativa, si una Præmissa sit Particularis, etiam Conclusio Particularis sit, oportet. Probatur de Conclusione particulari. Identitas Extremorum cum Tertio est ratio Identitatis Extremorum inter se: ergo si unum Extremum cum Tertio identificatur tantùm Particulariter, non poterit cum altero Extremo identificari Universaliter, sed debet

debet tantùm Particulariter de illo affirmari; aliàs plus inferretur in Concluſione, quàm fuerit conceſſum in Præmiſſis. Unde malè concludit hic Syllogiſmus: *Omnis homo eſt rationalis: Aliquod animal eſt homo: ergo omne animal eſt rationale.* Inferri itaque debet: *ergo aliquod animal eſt rationale.* Probatur etiam de Propoſitione Negativa; nam quæ diſtinguuntur in uno Tertio, diſtinguuntur etiam inter ſe: ergo ſi in Præmiſſis per Propoſitionem Negativam unum Extremum fuit diſtinctum à Medio Termino, licèt alterum Extremum cum eo fuerit identificatum; in Concluſione tamen diſtinguuntur Extrema inter ſe; unde Concluſio neceſſariò erit Negativa. Hanc ob rationem malus eſt iſte Syllogiſmus: *Nulla planta eſt animal: ſed Quercus eſt planta: ergo Quercus eſt animal*; inferri namque Negativè debet: *ergo Quercus non eſt animal.* Adductas hucusque Syllogiſmorum Regulas Barbajus Introduct. in Log. Ariſt. Parte ult. ſect. 2. Artic. poſter. §. 2. his Verſibûs porrigit.

Regula Syllogiſmorum Simplicium in Compendio.

1. Tum re, tum ſenſu, triplex modò Terminus eſto.
2. Aut ſemel, aut iterum, Medium generaliter eſto.
3. Quantùm Præmiſſæ, referat Concluſio ſolùm.
4. Nil ſequitur puris ex Particularibus unquam.

5. Utraque si Præmissa neget, nil inde sequetur.
6. Includat Medium oportet Conclusio nunquam.
7. Pejorem semper sequitur Conclusio Partem.

Applicatio harum Regularum Syllogismo Expositorio.

356. Dictum autem superiùs est, per has Regulas dirigi Syllogismum Communem, seu habentem Medium Terminum Communem, quanquam tamen applicari etiam eæ possint Syllogismo Expositorio, seu habenti Medium Terminum Singularem, exceptâ videlicet secundâ, & quartâ Regulâ. Nam secunda quidem in hoc Syllogismo non procedit; quia in eo Medius Terminus, cùm sit Singularis, distribui non potest. Nihilominus tamen hic Syllogismus independenter ab illa Regula bene concludit; quia nititur principiis Metaphysicis; ùt patet in hoc exemplo, & in quovis alio ejusdem Formæ: *Petrus est Homo: Petrus est animal: ergo aliquod Animal est Homo.* Quarta autem Regula in Syllogismo Expositorio non procedit; quia in hoc ex meritis Particularibus aliquid sequitur; cùm in eo, licèt Præmissæ sint merè particulares, tamen duo Extrema in eodem Tertio vel identificentur, vel distinguantur, ùt rursum patet in hoc Syllogismo: *Aliquis Homo est Petrus: Aliquod currens est Petrus: ergo aliquod currens est Homo.*

Solvuntur Objectiones.

357. OBj. 1 contra 1. Reg. Hi Syllogiſmi ſunt boni: *Omnis Homo habet duos oculos: ſed Petrus eſt aliquis Homo: ergo Petrus habet duos oculos.* 2. *DEUS amat omnem virtutem: ſed Humilitas eſt virtus: ergo DEUS amat Humilitatem.* 3. *Chriſtus vult omnes Homines ſalvos fieri: Sed Petrus eſt Homo: ergo Chriſtus vult Petrum ſalvum fieri.* 4. *Omnis Homo eſt Animal rationale: Sed Paulus eſt Homo: ergo Paulus eſt animal.* 5. *Omnis caſeus eſt Subſtantia: ſed Mus rodit caſeum: ergo Mus rodit Subſtantiam*: Atqui hi Syllogiſmi habent quatuor Terminos: ergo Syllogiſmi boni poſſunt habere quatuor Terminos.

R. Tranſ Maj. N. Min. vel D. Dicti Syllogiſmi habent quatuor Terminos, qui tamen facilè reduci poſſunt ad tres. Tranſ. Min Qui non poſſunt ita reduci, N. Min. & Conſ. Quatuor enim Termini horum Syllogiſmorum æquivalent tribus; nam in primo, *Omnis Homo*, & *aliquis Homo*, non ſunt diverſi Termini; cùm aliquis Homo contineatur in omni Homine, & habeant idem objectum repræſentationis. Secundus æquivalet huic: *Omnis Virtus amatur à DEO: Humilitas eſt Virtus: ergo Humilitas amatur à DEO.* Tertius æquivalet huic: *Omnis Homo eſt, quem Chriſtus vult ſalvum fieri: ſed Petrus eſt Homo: ergo Petrus eſt, quem Chriſtus vult*

salvum fieri. In quarto, *Animal rationale*, & *Animal*, non faciunt duos Terminos, quia animal continetur sub Animali rationali. Si autem, ùt aliqui volunt, sub *Animal*, non subintelligeretur in Conclusione *Rationale*, tunc iste Syllogismus erit tantùm materialiter bonus, quia servatâ eâdem formâ malè concluderet, qui diceret: *Omne, quod refert duntaxat speciem animalis, est animal fictum: sed Ursa major refert duntaxat speciem animalis: ergo Ursa major est animal.* Ratio ulterior esset, quia non licet universim argumentari à Termino restricto ad non restrictum, nec valet Argumentatio à Termino diminuente ad non diminutum; cùm plus inferretur in Consequente, quàm positum fuisset in Antecedente; hinc malè concludit iste Syllogismus: *Omnis Æthiops est albus circa dentes: Casparus est Æthiops: ergo Casparus est albus.* Cui etiam similis esset noster Syllogismus, si in Conclusione sub, *Animal*, non subintelligeretur, *Rationale.* Quintus sic reducitur: *Omne rodens caseum rodit substantiam: sed Mus rodit caseum: ergo Mus rodit Substantiam.*

358. Dices. Hic Syllogismus habet quatuor Terminos: *Omnis Logicus scribit: Petrus est Logicus: ergo Petrus scribit velocissimè*: ergo etiam hic Syllogismus habet quatuor Terminos: *Omnis Logicus scribit velocissimè, sed Plato est Logicus: ergo Plato scribit.* Atqui hic posterior est bonus: ergo Syllogismus bonus potest habere quatuor Terminos. R. C.

R. C. A. N Conſ. Nam in *ſcribit*, non hoc ipſo includitur, *velociſſimè*, & conſequenter hìc plus infertur in Concluſione, quàm ſequi poſſit ex Præmiſſis; qui enim ſcribit, non hoc ipſo ſcribit velociſſimè, bene tamen viciſſim, qui ſcribit velociſſimè, hoc ipſo ſcribit.

359. Obj. 2. contra 2. Reg. Hic Syllogiſmus: *Petrus eſt Homo*: *Petrus eſt Sapiens: ergo aliquis Homo eſt Sapiens*, eſt formaliter bonus, & tamen Medius Terminus non diſtribuitur. Ergò ad Syllogiſmum formaliter bonum non requiritur, ut in Præmiſſis diſtribuatur.

R. C. A. N. Conſ. Regulæ illæ, ùt jam monuimus, univerſim datæ ſunt pro iis Syllogiſmis, qui habent medium Terminum communem, & ſi dirigant Syllogiſmum expoſitorium, id duntaxat fit reductivè. Speciatim autem de Regula ſecunda dictum eſt, eam non poſſe applicari Syllogiſmo Expoſitorio; quia cùm hic non habeat Medium Terminum Communem, ſed Singularem, non poteſt Medius Terminus in eo diſtribui.

360. Obj. 3. Hi Syllogiſmi: *Omnes Evangeliſtæ ſunt quatuor ſed Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes ſunt omnes Evangeliſtæ: ergo Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes ſunt quatuor.* 2. *Aliquod Elementum eſt calidum in ſummo: Omnis Ignis eſt Elementum: ergo aliquis Ignis eſt calidus in ſummo.* 3. *Aliquis oculus eſt neceſſarius ad videndum: ſed aliquis ocu-*

lus est dexter, vel finister: ergo oculus dexter, vel finister est necessarius ad videndum. Hi, inquam, Syllogismi non distribuunt Medium Terminum in Præmissis, & tamen sunt boni: ergo Regula hæc non subsistit.

R. Hos Syllogismos vel non esse formaliter bonos, vel distribuere Medium saltem æquivalenter. Ad primum dico, quòd Medium in Præmissis, æquivalenter saltem, & implicitè distribuatur; sic enim exponi potest: *Omne identificatum adæquatè cum omnibus Evangelistis, est identificatum cum quatuor: seu Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes sunt omne identificatum adæquatè cum omnibus Evangelistis: ergo Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes sunt identificati cum quatuor.* Ad secundum dico, esse tantum Materialiter bonum, non Formaliter; quia alii formari possunt similes, qui sint falsi, e. g. *Aliquod Elementum est frigidum in summo, sed omnis Ignis est Elementum: ergo aliquis Ignis est frigidus in summo.* Ad tertium dico, Medium distribui saltem æquivalenter; quia in Minore potest poni locô *Aliquis* particula *Omnis*, sic; *Omnis oculus est dexter, vel finister.*

361. Obj. 4. contra 3. Reg. Hi Syllogismi sunt boni: *Aliquis Homo est rationalis: Nullus Equus est Homo; ergo aliquis Equus non est rationalis.* 2. *Omnis Equus est hinnibilis: Nullus Lapis est Equus: ergo nullus Lapis est hinnibilis:*

Sed

Sed in his Prædicata, *Rationale*, & *Hinnibile*, distribuuntur in Concluſione, & tamen non fuerunt diſtributa in Præmiſſis: ergo in Syllogiſmo bono poteſt aliquid diſtribui in Concluſione, quod non fuit diſtributum in Præmiſſis.

R. D. Maj. Sunt boni vî materiæ, C. vî formæ, N. Maj. & Conceſſa Min. D. Conſ. Ergo in Syllogiſmo Materialiter bono poteſt aliquid diſtribui in Concluſione, quod non fuit diſtributum in Præmiſſis, C. Conſ. in Syllogiſmo Formaliter bono, N Conſ. Servatâ enim eâdem formâ poſſum dicere: *Aliquis Homo eſt ſenſitivus: Nullus Equus eſt Homo: ergo aliquis Equus non eſt ſenſitivus.* Item: *Omnis Equus eſt Subſtantia: Nullus Lapis eſt Equus: ergo nullus Lapis eſt Subſtantia*, qui Syllogiſmi utique peſſimè concludunt; & tamen ſervant eandem formam, quam habent Syllogiſmi in Objectione allati: ergo Syllogiſmi in Objectione allati ſunt tantùm Materialiter boni.

362. Obj. 5. contra 4. Reg. Hi Syllogiſmi ſunt boni: *Aliquod rationale eſt Homo: aliquod Animal eſt Homo: ergo aliquod Animal eſt rationale.* 2. *Aliquis Homo eſt ambulans: ſed ille Homo eſt Petrus: ergo Petrus eſt ambulans*; & tamen conſtant puris Particularibûs. Item bonus eſt iſte: *Leo eſt brutum: Aliquis Homo non eſt brutum: ergo aliquis Homo non eſt Leo*: Atqui in iſto rurſum ſunt Propoſitiones merè Particulares: ergo eſt fal-

 ſum,

ſum, ex puris Particularibus nihil ſequi.

R. ad 1. Diſtinguendo. Ille Syllogiſmus eſt bonus Materialiter, ſive in eo infertur Conſequens aliunde verum, C. eſt bonus Formaliter, N. poteſt enim in ſimili prorſus forma ex veris Præmiſſis deduci Concluſio falſa, ùt patet ex exemplo in ipſa Regula allato. In ſecundo Medius Terminus eſt æquivalenter ſingularis, & conſequenter Syllogiſmus eſt expoſitorius, de quo modò non loquimur. Ad tertium dico, Syllogiſmum illum eſſe bonum etiam Formaliter: illius enim Major eſt Univerſalis, cùm ſit in Materia Neceſſaria, in qua Propoſitio Indifinita, qualis eſt hæc, æquivalet Univerſali, ùt dictum eſt ſuperiùs in Diviſionibus Propoſitionum ratione Quantitatis: unde Syllogiſmus concludit in Baroco.

363. Obj. 6. contra 5. Reg. Syllogiſmus iſte ex Ariſtotele L. 2. de Cœlis c. 4. habet utramque Præmiſſam Negativam: *Stellæ, quæ non ſcintillant, ſunt propè nos: ſed Planetæ non ſcintillant: ergo Planetæ ſunt propè nos.* Sed iſte eſt bonus: ergo ex Præmiſſa utraque Negativa poteſt fieri Syllogiſmus bonus, ac proin verum non eſt, ex puris Negativis nihil ſequi vi Formæ.

R. N. Maj. Imò utraque Præmiſſa eſt Affirmativa; nam in Minore, quæ videtur Negativa, particula *Non* juxta Interpretes Ariſtotelis accipitur Infinitanter, & Syllo-

Syllogismus habet hunc sensum: *Stellæ non scintillantes sunt propè nos: sed Planetæ sunt Stellæ non scintillantes: ergo Planetæ sunt propè nos.* Alii verò respondent, Particulam *Non* in Minore sumi quidem Neganter, sed ita, ut solùm afficiat copulam Propositionis secundariam, ut sensus sit totius Syllogismi: *stellæ, quæ non scintillant, sunt propè nos: sed Planetæ sunt Stellæ, quæ non scintillant: ergo Planetæ sunt propè nos.* Sive jam hoc posterius dicatur, sive illud prius, tum Major, tum Minor est Affirmativa, ac proin tota Objectio ruit.

364. Obj. 7. Hic Syllogismus est Formaliter bonus: *Omne, quod non est Spiritus, non est Angelus: sed Lapis non est Spiritus: ergo Lapis non est Angelus:* atqui utraque Præmissa est Negativa: ergo ex puris Negativis potest atquid sequi vi Formæ.

R. C. Maj. D. Min. Utraque Præmissa est Negativa apparenter, C. verè, & si ritè intelligatur, N. Min. nam in Minore per Particulam *Non* infinitari debet spiritus, & dici: *Lapis est non Spiritus*, seu est *aliquid distinctum à Spiritu.*

365. Dices. Saltem in isto Syllogismo utraque Præmissa est Negativa: *Nullum non sensitivum est animal: Lapis non est sensitivus: ergo Lapis non est Animal:* ergo.

R, N. illatum; cùm enim duæ negationes faciant unam affirmationem, Propositio

positio Major re vera est hæc: *Omne sensitivum est Animal*, consequenter est Affirmativa; nam *Nullus non* valet *Omnis*, ut patet ex Regulis Æquipollentiæ.

366. Obj. 8. Ritè concludunt isti Syllogismi: *Omnis Homo non pius est damnandus*: *sed Andreas non est Homo pius*: *ergo Andreas est damnandus*. 2. *Quod non movetur*, *non ambulat*: *Petrus non movetur*: *ergo Petrus non ambulat*: Sed hi habent ambas Præmissas Negativas; ergo adhuc Syllogismi, qui habent ambas Præmissas Negativas, ritè concludunt.

R. ad primum, negando, quòd sit Formaliter bonus; quia servatâ hac formâ plurimi fieri possunt falsi. E. G. *Omnis Homo non pius est damnandus* : *sed tua Felis non est homo pius*: *ergo tua Felis est damnanda*. Quamquam in hoc Syllogismo Major est æquivalenter Affirmativa, æquivalet enim huic: *Omnis Homo impius est damnandus*, vel huic: *Omnis Homo*, *qui non est pius*, *est damnandus*, quæ pariter est Affirmativa, cùm particula, *Non*, duntaxat Copulam secundariam afficiat. Ad secundum dico: quòd illius Major æquivaleat huic Propositioni affirmativæ: *Omne ambulans movetur*, partim quia duæ negationes faciant unam Affirmationem; partim quia Prædicatum per illas negationes non removetur à Subjecto, imò potiùs Prædicatum, *ambulat*, con-

conjungitur cum eo, quod movetur.

367. Dices. Ex vero non poteſt ſequi falſum; ùt explicatur in Regulis bonæ Conſequentiæ: ergo ſi Præmiſſæ Negativæ Syllogiſmorum ſunt veræ, etiam Concluſio ex illis deducta erit vera, ac proin ipſi Syllogiſmi ſunt Formaliter boni.

R. D. A. Ex vero non poteſt ſequi falſum per legitimam deductionem, & conſequentiam, C. A. ex vero non poteſt ſequi falſum per malam, & illegitimam deductionem, N. A. hoc ipſum eſt, quod dicimus, illationem ex puris Negativis eſſe illegitimam; quia in ea ex vero falſum inferretur.

368. Obj. 9. Contra 6. Reg. Benè concludit iſte Syllogiſmus: *Video Coriſcum: Coriſcus eſt veniens: ergo video Coriſcum venientem*: ſed in iſto Medius Terminus, videlicet *Coriſcus*, ingreditur Concluſionem: ergo Medius Terminus poteſt ingredi Concluſionem.

R. C. Maj. D. Min. Sed in illo Syllogiſmo Medius Terminus ingreditur Concluſionem, quà Medius Terminus, N. ingreditur Concluſionem præcisè, ut eam reddat clariorem, & ut explicetur, me non videre alium venientem, niſi Coriſcum, C. Si ponatur Concluſio ſic: ergo *video venientem*, apparet, Ariſtotelis Syllogiſmum non eſſe bonum, ſed committere fallaciam Accidentis, de qua infrà agemus, cùm ſermo erit de Syllogiſmo Sophiſtico, eò

quòd

quòd Minor appellet Substantiam Corisci, seu ipsum Coriscum; Conclusio autem appellet Accidens Corisci, seu ejus adventum. Hæc sententia quidem Aristotelis est vera, si Syllogismus accipiatur in hoc sensu; sed si Conclusio habet hunc sensum: ergo *video venientem* secundùm id, quod veniens dicit in Recto, seu rursus ipsum Coriscum, Syllogismus apparet bonus, nec tunc committit fallaciam Accidentis.

369. Obj. 10. Hi Syllogismi sunt boni: *Omnis Peccator confiteri debet peccata, ob quæ dicitur Peccator: sed Superbus est Peccator: ergo Superbus confiteri debet peccata, ob quæ dicitur Peccator.* 2. *Omnis Homo verè dicitur Homo: sed Petrus est Homo: ergo Petrus verè dicitur Homo.* 3. *Omnis Homo est Animal: sed Homo est Homo: ergo Homo est Animal.* 4. *Omnis Angelus est Spiritus: sed Gabriel est Angelus: ergo Spiritus est Angelus.* Atqui in his Syllogismis Medium, (videlicetet *Peccator*, *Homo*, *Angelus*) ingreditur Conclusionem: ergo Medius Terminus potest ingredi Conclusionem.

R. Transm. Maj. quia ultimus Syllogismus est tantùm Materialiter bonus, D. Min. Medium quà Medium ingreditur Conclusionem, N. Min Medium non quà Medium, sed quatenùs est pars Extremi, aut Extremum, eatenùs ingreditur Conclusionem, C. Min. & sub eadem distinctione, C. & N. Cons. Hinc ad primum dico,

dico, quòd Terminus *Peccator*, bis ponatur in Majore, adeoque habet duplex officium, primò est Medius Terminus, dein est pars Majoris Extremi, & sic ùt Pars ingreditur Conclusionem, & non ùt Medius Terminus. Idem cum proportione dic ad secundum Syllogismum. In tertio Syllogismo, *Homo*, quod est Subjectum Minoris, pariter non ingreditur Conclusionem ùt Medium; sed ùt Extremum. Conclusio quarti Syllogismi tenet quidem, spectando Regulas Conversionis per Accidens, quæ ibi observatur; nam Convertens est Conclusio, Conversa est Major: sed non tenet vi Formæ Syllogisticæ, quæ non observatur, cùm Conclusio non inferat identitatem duorum inter se, propter identitatem duorum in Tertio.

370. Obj. 11. Contra 7. Reg. Hic Syllogismus est bonus: *Omnis, qui non credit in DEUM, damnatur: sed Athei non credunt in DEUM, ergo Athei damnantur:* atqui hìc Conclusio non sequitur partem debiliorem; quia Minor est negativa, Conclusio autem affirmativa: ergo Conclusio non debet sequi partem debiliorem.

R. C. Maj. N. Min. quia utraque Præmissa est affirmativa, cùm Particula, *Non*, tam in Majore, quàm in Minore solùm Copulam secundariam afficiat, & sensus Syllogismi sit iste: *Omnis, qui non credit in DEUM, damnatur: sed Athei sunt, qui*

non

non credunt in DEUM: ergo Athei damnantur.

371. Dices. Iste Syllogismus est formaliter bonus: *Aliquod Animal est hic Homo: Nullum Animal est Planta: Ergo nulla Planta est hic Homo*: sed Conclusio non sequitur partem debiliorem; quia Major est Particularis, & Conclusio Universalis: ergo hæc Regula nondum subsistit.

R. In hoc Syllogismo esse prædicationem inordinatam; quia Terminus Singularis prædicatur de Termino Particulari. Ordinatè sic deberet fieri: *Hic Homo est Animal: Nullum Animal est Planta: ergo hic Homo non est Planta.* Adde, quòd hæc Regula solùm loquatur de Syllogismis, qui constant Præmissis Universalibus, vel Particularibus.

472. Obj. ultimò. Conclusio potest esse vera, quin Præmissæ sint tales: ergo Conclusio non debet sequi partem debiliorem. Ant. patet in hoc Syllogismo: *Omnis Homo est Equus: Omnis Equus est animal: ergo omnis Homo est Animal.*

R. C. A. D. Cons. Ergo non debet sequi partem debiliorem, quòad quantitatem, & qualitatem, N. quòad alia, C. Consequentiam.

AR-

ARTICULUS V.

Regulæ Speciales cujuslibet Figuræ.

373. Regulæ istæ Speciales jam continentur in Universalibus; majoris tamen claritatis causâ afferri solent. Itaque pro prima Figura duplex est Regula. Prima est: ex Majore Particulari, in Syllogismis directè concludentibus, nihil sequitur. Ratio est; quia Medium non distribuitur; ùt: *Aliquod animal est Equus: Omnis Leo est animal: ergo omnis Leo est Equus.* Secunda Regula est: ex Minori Negativa nihil sequitur, in Modis Directis. Ratio est; quia proceditur à Non distributo ad Distributum; ùt: *Omnis homo est vivens: nulla arbor est homo: ergo nulla arbor est vivens.* Hìc quippe; *Vivens*, distribuitur in Conclusione, cùm tamen distributum non fuerit in Præmissis. Dixi tamen: *In Modis Directis*; sive in quatuor primis; nam in aliis, sive in Indirectis, non habent locum hæ Regulæ. *Regula pro Prima Figura.*

374. Pro Secunda Figura iterum est duplex Regula. Prima est: ex Majore Particulari nihil concluditur. Ratio pariter est; quia fit processus à Non distributo ad Distributum. Hinc malè concludit hic Syllogismus: *Aliquod animal est* *Regula pro Secunda Figura.*

 homo:

homo: Nullus Leo est homo: ergo aliquis Leo non est animal. Secunda Regula est: ex puris Affirmativis nihil sequitur. Ratio est; quia, si utraque est Affirmativa Medium non distribuitur. Exemplo sit: *Omne brutum est animal: Omnis homo est animal: ergo omnis homo est brutum.*

Regula pro Tertia Figura. 375. Pro Tertia Figura itidem duplex Regula assignatur. Prima est: Ex Minore Negativa nihil sequitur; quia rursum transitur à Non distributo ad Distributum; ùt: *Omnis homo est animal: Nullus homo est brutum: ergo aliquod brutum non est animal.* Secunda Regula est: Conclusio semper est Particularis; ne videlicet transeatur à Non distributo ad Distributum. Sic non bene concludit: *Omnis homo est rationalis: Omnis homo est animal: ergo omne animal est rationale.* Sed Conclusio debet poni hæc: *ergo aliquod animal est rationale.* Regulas has Speciales complexi sunt sequentibûs Versiculis; ex quibus primus Regulas Primæ Figuræ continet; Secundus Secundæ: Tertius Tertiæ.

1. Sit Minor Affirmans: Nec Major sit Specialis.
2. Una Negans præeat: Nec Major sit Specialis.
3. Sit Minor Affirmans: Conclusio sit Specialis.

AR-

ARTICULUS VI.

Regulæ peculiares Syllogismorum Compositorum; item Syllogismi Expositorii.

376. EX Syllogismis Compositis, sive Complexis, frequentiùs occurrunt Disjunctivus, & Hypotheticus, seu Conditionalis. Syllogismus Disjunctivus est, qui habet Majorem Disjunctivam, seu continentem Particulam: *Vel.* Porro in Propositione Disjunctiva Particula: *Vel* potest sumi dupliciter. Primò Exclusivè, seu prout denotat Opposita; ut: *Vel dies est, vel nox.* Vel secundo potest sumi Præcisivè, seu prout denotat, non quidem Opposita, sed absolutè Compossibilia; ùt, *Vel Petrus studet, vel Paulus studet;* ùt jàm expositum est in Regulis de veritate Propositionum.

Particula: Vel, sumitur Exclusivè; Aut Præcisivè.

377. Pro Syllogismo Disjunctivo habente particulam: *Vel;* Exclusivè sumptam, statuuntur duæ sequentes Regulæ. Prima est; si Major Disjunctiva est vera, & in Minore rectè affirmetur falsitas unius Membri; in Conclusione rectè affirmatur veritas alterius Membri. Secunda Regula est: si Major Disjunctiva est vera, & in Minore rectè affirmetur veritas unius Membri; in Conclusione rectè affirmatur

Regula Syllogismi Disjunctivi cum Particulâ: Vel; Exclusivâ.

falsitas alterius Membri. Probatur utraque Regula; Quia in tali Disjunctiva non potest utrumque Membrum simul esse falsum, nec simul esse verum: ergo ex falsitate unius rectè infertur veritas alterius; & vicissim, ex veritate unius falsitas alterius. Hinc bene utique concludebat S. Bernardus, sic argumentando: *vel Mundus errat, vel Christus fallitur: sed Christus non fallitur: ergo Mundus errat.*

Ejusdem Regula cum Particula: vel; Præcisiva.

378. Pro Syllogismo Disjunctivo habente Particulam: *vel*; Præcisivè sumptam, sunt hæ duæ Regulæ. 1. est, si Major Disjunctiva sit vera, & Minor affirmat falsitatem unius Membri; in Conclusione rectè infertur veritas alterius. 2. Regula est: si Major Disjunctiva est vera, & Minor affirmat veritatem unius Membri; in Conclusione non rectè infertur falsitas alterius Membri. P. utraque hæc Regula; Quia in tali Propositione Disjunctiva, non potest utrumque Membrum simul esse falsum; potest tamen simul utrumque esse verum: ergo ex falsitate unius rectè infertur veritas alterius; non verò ex veritate unius falsitas alterius. Unde bona est hæc illatio: *vel Petrus studet, vel Paulus studet: sed Petrus non studet: ergo Paulus studet.* Mala verò hæc: *vel Petrus studet, vel Paulus studet: sed Petrus studet: ergo Paulus studet.*

Regula Syllogismi Hypothetici.

379. Syllogismus Hypotheticus, seu Conditionalis, ùt jam est dictum, est ille, qui constat unâ, vel pluribus Propositioni-

bus

bus Hypotheticis. Circa hunc Regularum locô Not. Quòd si habeat omnes Propositiones Conditionatas; tunc unaquæque Propositio contineat in se virtualiter integrum Syllogismum Categoricum, in quem resolvi potest, v. g. in hoc Syllogismo: *si homo est animal, est Sensitivus: si homo est Sensitivus, est Substantia: ergo, si homo est animal, est Substantia.* Major continet hunc Syllogismum Categoricum: *Omne animal est sensitivum: Omnis homo est animal: ergo omnis homo est sensitivus.* Et sic de reliquis Propositionibus. Ratio est; quia unaquæque talis Propositio in se continet æquivalenter tres Terminos, & duas Copulas: ergo inde poterit Syllogismus confici, in quo nectantur in Conclusione inter se, quæ priùs per duas Copulas nectebantur in Præmissis cum eodem Tertio. Quòd si Syllogismus Hypotheticus habeat unam tantùm Propositionem Hypotheticam; tum ea resolvi poterit ratione modò indicata; tum facilè etiam reducetur immediatè ad Syllogismum Categoricum. v. g. iste Syllogismus; *si Petrus libenter orat, est pius: sed Petrus libenter orat: ergo Petrus est pius*; obviô negotiô reducitur ad hunc: *Omnis libenter orans est pius: sed Petrus est libenter orans: ergo Petrus est pius.* Itaque Syllogismus Conditionalis, cùm resolvi debeat in Categoricum, nititur Principiis Universalibûs pro Syllogismo Categorico supra adductis.

Regula Syllogismi Expositorii. 380. Porro Syllogismus Expositorius, ùt superiùs itidem notatum, est ille, qui constat Mediô Singulari. Nititur, si sit Affirmativus, maximè hôc Principiô: Quæcunque sunt eadem uni Tertio, sunt eadem inter se: Vel, si sit Negativus, isto: Quæcunque distinguuntur in uno Tertio, distinguuntur inter se. Equidem in omni Figura potest Syllogismus ille construi; sed potissimùm in Tertia; quia Singularia plerumque subjiciuntur; cùm ergo Medium in eo sit Singulare, faciliùs evenit, ut bis subjiciatur, ac proinde Syllogismus prodeat in Tertia Figura. Exemplo sit iste: *Petrus est justus: Petrus est homo: ergo aliquis homo est justus.* Cæterùm servari in eo accuratè debet Singularitas Medii, ut istud nec intelligatur de diversis; nec identificetur cum pluribus. Hinc falsus est iste Syllogismus: *Pater est DEUS: Filius est DEUS: ergo Filius est Pater.* Quia Medium Singulare, quod est: *DEUS*; hìc identificatur cùm diversis; videlicet cum Patre, & Filio.

ARTICULUS VII.

Regulæ bonæ Consequentiæ.

Quædam prænotanda. 381. PRocedunt hæ Regulæ de Syllogismo Formaliter bono; si enim Syllogismus peccet contra aliquam

quam ex suis Regulis; mirum non est, Conclusionem sequi, quæ non sit bona. Dirigunt etiam omnem bonam Argumentationem. Advertendum autem in Argumentatione, Antecedens dici Verum, vel Necessarium, quando utraque Præmissa est Vera, vel Necessaria; nam si vel una, ex Præmissis, sit falsa, Contingens, vel Impossibilis; jam totum Antecedens dicitur Falsum, Contingens, aut Impossibile.

382. Regula 1. Ex Vero non potest sequi Falsum. Ratio est; quia, si Syllogismus sit Affirmativus; duo Extrema identificantur cum Medio in Præmissis: ergo etiam identificantur inter se in Conclusione. Si autem Syllogismus sit Negativus, duo Extrema distinguuntur in Medio in Præmissis: ergo etiam distinguuntur inter se in Conclusione. *Quid sequatur ex Vero.*

383. Reg. 2. Ex Falso potest sequi Falsum, vel Verum; sed Verum tantùm Materialiter, & per Accidens. Prius Membrum est indubitatum; cùm, si quod vitium sit in Antecedente, illud transeat in Conclusionem; & patet in hoc Exemplo: *Omnis equus est Leo: Omnis Leo est rationalis: ergo omnis equus est rationalis.* Ratio posterioris Membri est; quia duo Extrema, quæ in Præmissis falsò affirmabantur de eodem Tertio, aliunde possunt esse realiter identificata inter se, ac sic verè inferri in Conclusione. Quo casu Præmissæ erunt falsæ, Conclusio autem erit vera; ùt patet in hoc Syllogismo: *Omnis homo* *Ex Falso.*

est equus : Omnis equus est animal : ergo omnis homo est animal.

Ex Necessario. 384. Reg. 3. Ex Necessario sequitur tantum Necessarium. Ratio est ; quia quæ necessariò identificantur in Præmissis cum eodem Tertio, etiam necessariò identificantur inter se, in Conclusione, Et vicissim, quæ necessariò distinguuntur in Tertio, in Præmissis ; necessariò etiam distinguuntur inter se, in Conclusione.

Ex Contingente. 385. Reg. 4. Ex Contingente potest sequi Contingens, & Necessarium, non tamen Impossibile. Pars prior P. Quia sæpè inferimus Contingens : atqui istud non potest inferri ex Necessario, ùt patet ex superiore Regula : ergo ex Contingenti. Exemplo sit hic Syllogismus : *Omnis homo currit : Petrus est homo : ergo Petrus currit.* Infertur hic Conclusio Contingens ex Præmissis Contingentibus. Ratio alterius est ; quia licèt duo Extrema tantùm Contingenter identificentur cum eodem Tertio, possunt tamen inter se necessariò esse connexa ; ùt fit in hoc Syllogismo : *Omne, quod currit, est animal : sed Petrus currit : ergo Petrus est animal.* Hæc tamen Conclusio Necessaria ex Præmissis Contingentibus rursum fit per Accidens, & ejus Necessitas aliunde datur. Pars tertia patet ; quia si Impossibile posset sequi ex Contingenti, tunc ex vero posset sequi falsum : hoc implicat, ùt vidimus in prima Regula : ergo. P. Maj. Contingens potest esse verum, impossibile semper est fal-

sum :

sum: ergo, si ex Contingenti posset sequi Impossibile, ex vero posset sequi falsum.

386. Reg. 5. Ex Possibili sequitur tantùm Possibile; non verò Impossibile. Ratio est; quia; si duo Extrema possunt identificari cum Tertio, in Præmissis, etiam possunt identificari inter se, in Conclusione. *Ex Possibili.*

387. Reg. 6. Ex Impossibili sequitur Impossibile, Contingens, & Necessarium. Primum Membrum patet; quia ex Falso sequitur Falsum, ùt dictum est in Secunda Regula; Impossibile autem semper est Falsum. Exemplo sit hic Syllogismus: *Omnis equus est brutum: Omnis homo est equus: ergo omnis homo est brutum*: Ratio Secundi Membri est; quia possunt duo Extrema, quæ aliunde Contingenter sunt inter se connexa, per fictionem Intellectûs, conjungi in Præmissis cum Tertio, quocum realiter identificari non possunt; quo casu ex Impossibili sequitur Contingens, ùt fit in hoc Syllogismo: *Omnis lapis currit: Aliquis homo est lapis: ergo aliquis homo currit.* Ratio Tertii itidem est; quia possunt duo Extrema, quæ aliunde necessariò sunt inter se connexa, per fictionem Intellectûs conjungi cum eodem Tertio, quocum realiter identificari non possunt; quo casu rursum ex Impossibili sequitur Necessarium; ùt fit in hoc Syllogismo: *Omnis equus est animal: homo est equus: ergo homo est animal.* *Ex Impossibili.*

Solvuntur Objectiones.

388. OBj. 1. Contra 4. Regulam. Si ex Contingente potest sequi Contingens, tunc ex Vero potest sequi Falsum: hoc dici non potest, cùm priùs fuerit negatum: ergo. P. Maj. quod est Contingens, potest esse Falsum: ergo.

R. N. Maj. ad P. D. A. quod est Contingens potest esse Falsum absolutè, & nullâ factâ hypothesi, C. potest esse Falsum ex hypothesi veritatis antecedentis, N. A. & Cons. Si Antecedens sit verum, etiam Consequens erit verum; cùm veritas Consequentis sit connexa cùm veritate Antecedentis.

389. Obj. 2. In hoc Syllogismo: *Omne currens est Leo: Omnis canis est currens: ergo omnis Canis est Leo*; Præmissæ sunt Contingentes, & Conclusio est Impossibilis: ergo ex Contingente potest sequi Impossibile.

R. D. A. In hoc Syllogismo Præmissæ sunt Contingentes, si seorsim accipiantur, C. si accipiantur simul, N. A. & Cons. Si Præmissæ simul, & pro eodem tempore accipiantur, sunt impossibiles; quia impossibile est, ut omne currens sit Leo simul & Canis, consequenter in illo Syllogismo ex impossibili sequitur impossibile.

390. Obj. 3. Ex Contingenti potest sequi Necessarium. Ergo etiam ex necessario

sario Contingens; Oppositorum enim, ùt vulgare Axioma habet, eadem est disciplina.

R. C. A. N. Conf. & paritatem. Disparitas est, quòd duo possint inter se necessariò connecti, quin necessariò connectantur eidem Tertio, unde ex Contingenti potest inferri Necessarium; quamvis istud fiat tantùm per Accidens, ut in Regula dictum est. Contrà verò non possunt duo connecti necessariò eidem Tertio, quin hoc ipso Necessariò connectantur inter se; unde ex Necessario non potest sequi Contingens. Allatum Axioma ita intelligi debet, ut sensus sit: Oppositorum eandem esse disciplinam secundùm quid, non autem simpliciter; & sensus illius est: quòd qui cognoscit unum, suô modô etiam cognoscat alterum.

391. Obj. 4. Concessis Præmissis Contingentibûs semper sequitur Conclusio Necessaria: ergo ex Contingente nunquam sequitur Contingens, sed semper Necessarium.

R. D. A. Semper sequitur Conclusio Necessaria necessitate Consequentiæ, seu Formæ, C. necessitate Consequentis, seu Materiæ, N. A. & Conf. Regula nostra est de Consequente, ita ut sensus sit, ex Antecedente Contingenti deduci Consequens etiam Contingens; non verò est de Consequentia, quæ in quavis Argumentatione bona est Necessaria.

392. Obj. 5. Contra 2. Regulam, &

& 6. simul: Intellectus non potest assentiri Falso, vel Impossibili: ergo ex falso, vel impossibili nihil sequitur.

R. D. A. Intellectus non potest assentiri Falso, vel Impossibili qua tali, sive si cognoscat esse tale. C. non potest assentiri Falso, vel Impossibili, quod est tale, sive si non cognoscat esse tale, sed putet esse verum, N. A. & Cons.

393. Obj. 6. Quidquid sequitur ex altero, debet esse connexum cum altero: atqui Verum non potest esse connexum cum Falso: ergo.

R. D. Maj. debet esse connexum cum altero, connexione semper Objectiva, & reali, N. Maj. connexione Formali orta ex dispositione Terminorum. C. Maj. & sic distincta Min. N. Conf.

394. Obj. 7. Conclusio affirmat identitatem duorum inter se propterea, quia fuerunt identificata in eodem Tertio: ergo impossibile est, ut ex Præmissis falsis sequatur Conclusio vera.

R. Transeat A. D. Cons. ergo non potest sequi Conclusio vera, quoad Objectum formale, seu quatenus affirmat causam identitatis duorum inter se, C. quoad Objectum Materiale, seu quatenus conjungit Prædicatum cum Subjecto, quæ duo jam aliunde sunt conjuncta, N. Conf.

395. Obj. 8. In hoc Syllogismo: *Omne album est coloratum: Omne album est Corpus: ergo aliquod Corpus est coloratum:*

tum: Præmissæ sunt Necessariæ, & Conclusio est Contingens: ergo ex Necessario sequi etiam potest Contingens.

R. N. A. Supposito, quod Syllogismus ponatur esse bonus; nam nisi Conclusio sumatur in sensu necessario, & conditionatè, sicut Præmissæ, Syllogismus habet quatuor Terminos; cùm in Conclusione affirmet existentiam Subjecti, quod non factum fuit in Præmissis. Ita responde ad hunc, aliósque Syllogismos: *Omne currens est vivens, omne currens movetur: ergo aliquod vivens movetur.* Nam ut Conclusio sit bona, debet hunc habere sensum: ergo aliquod vivens movetur, si existat currens; in quo sensu erit Necessaria, & non Contingens.

396. Obj. 9. Potest ex Impossibili sequi Nencessarium: ergo multò magìs ex Necessario Contingens. P. Cons. Necessarium magìs opponitur Impossibili, quàm Contingens Necessario: ergo.

R. D. A. Potest ex Impossibili sequi Necessarium per se, N. A. tantùm per Accidens, C. A. & N. C. Ad P. D. Necessarium magìs opponitur Impossibili per se, & absolutè, quàm Contingens Necessario, C. Magìs opponitur per Accidens, & facta suppositione, quòd duo Extrema inter se verè connexa per errorem connectantur cum Medio Impossibili, N.

397. Obj. 10. Si duo Extrema in Syllogismo identificentur inter se, tunc etiam eadem deberent identificari in eodem

dem Tertio; Atqui in Syllogiſmo, in quo ex falſo ſequitur verum, non identificantur in eodem Tertio: ergo neque inter ſe: ergo ex Falſo non poteſt ſequi Verum.

R. D. Maj. Identificarentur Extrema in eodem Tertio in Syllogiſmo, ubi Præmiſſæ ſunt falſæ, N. Maj. in alio Syllogiſmo, ubi Præmiſſæ ſunt veræ, C. Maj. & ſic diſtinctâ Min. N. Conſ.

ARTICULUS VIII.

De variis Argumentandi Modis.

Ab Actu ad Potentiam.

398. REg. 1. Ab Actu ad Potentiam valet Argumentum Poſitivum; non autem viciſſim à Potentia ad Actum. Hinc bona eſt hæc Argumentatio: *Bonus Latro in cruce converſus eſt: ergo potuit converti.* Non autem hæc: *Omnis peccator in morte poterit converti: ergo convertetur.* Ratio prioris eſt; quia Actus ſupponit Potentiam. Ratio poſterioris eſt; quia per Actum plus infertur in Conſequente, quàm per Potentiam poſitum fuerit in Antecedente. In Argumento autem Negativo, e contrà, valet Argumentatio à Negatione Potentiæ ad Negationem Actûs; non autem à Negatione Actûs ad Negationem Potentiæ; Bona enim

enim est hæc Argumentatio: *Petrus non potest currere: ergo non currit.* Mala autem hæc: *Petrus non currit: ergo non potest currere.*

399. Reg. 2. Valet Argumentatio à Potentia Simultatis ad Simultatem Potentiæ; Non autem viciffim, à Simultate Potentiæ ad Potentiam Simultatis. Potentia Simultatis est conjungibilitas diversorum actuum eodem tempore. Simultas Potentiæ est conjunctio diversarum Potentiarum, abstrahendo, utrum suos actus possint simul ponere. Regula declaratur in Exemplo. Sic valet hæc Argumentatio; *Possum orare, & genua flectere simul: ergo habeo simul utramque Potentiam;* Orandi nimirum, & Flectendi genua. Non valet ista: *Possum vigilare, & dormire: ergo possum utrumque simul.* Nam Potentia Simultatis plus infert, quàm Simultas Potentiæ; videlicet ista infert duntaxat simul esse Potentias; illa verò etiam simul esse Actus.

A Potentia Simultatis ad Simultatem Potentiæ: aut viciffim.

400. Reg. 3. Non valet Argumentatio à Sensu Distributivo ad Collectivum; si Prædicatum conveniat uni propter absentiam aliorum. Sic non valet: *Possum ferre centum libras: ergo etiam mille.* Valet autem, si Prædicatum conveniat non propter absentiam aliorum; v. g. *Petrus est animal: Paulus est animal,* & sic de cæteris hominibus: *ergo omnis homo est Animal.* Aliqui Regulam hanc sic proponunt: Argumentatio à sensu Distri-

A Sensu Distributivo ad Collectivum.

ſtributivo ad Collectivum, & viciſſim, ſaltem Formaliter, non eſt bona. Sic bona non eſt hæc; *ſingula Partes ſeorſim ſumpta non ſunt Totum: ergo nec ſimul ſumpta.* Eſt tamen Materialiter bona, ſi habeat duplex hoc Requiſitum. 1. Si Prædicatum conveniat omnibus abſolutè, & non tantùm prout opponitur Toti. Sic valet hæc: *ſinguli homines ſunt rationales: ergo omnes ſimul ſunt rationales.* 2. Si Prædicatum per additionem ſingulorum non minuatur, nec ſuperetur. Sic valet etiam iſta: *ſingula entia ſunt producta ab aliquo: ergo omnia ſunt producta ab aliquo; ſeu: Tota Collectio eſt producta ab aliquo.* Ratio eſt; quia, ſi utrumque Requiſitum obſervetur, nihil in Conſequente infertur, quod non fuerit poſitum in Antecedente.

A Senſu Diſtributivo ad Disjunctivum.

401. Reg. 4. A Senſu Diſtributivo ad Disjunctivum bona eſt Argumentatio; ſed non viciſſim. Valet enim: *Petrus & Paulus currunt: ergo vel Petrus, vel Paulus currit.* Ratio iterum eſt, quia hic non plus infertur in Concluſione, quàm poſitum fuerit in Antecedente. Non valet autem: *Vel Petrus, vel Paulus, currit: ergo Petrus, & Paulus currunt;* ſic enim plus infertur in Concluſione, quàm poſitum fuerit in Antecedente.

A Senſu Compoſito ad Diviſum.

402. Reg. 5. A Senſu Compoſito ad Diviſum, ut bona ſit Argumentatio, duo requiruntur. 1. Ut utrumque Prædicatum diviſum poſſit dici de Subjecto. 2. Ut neutrum inferat negationem alterius

par-

partis; hinc valet: *Petrus est homo albus: ergo est homo, & albus.* Non valet autem: *Petrus bonus est malus Logicus: ergo Petrus bonus est malus.* In priori enim Exemplo utrumque Prædicatum potest separatim dici de Petro; in secundo autem: Bonus; infert negationem mali.

403. Reg. 6 Ut verò sit bona Argumentatio à sensu Diviso ad Compositum, itidem requiruntur duo. 1. Ut unum sit Forma alterius. 2. Ut unum non includatur in altero. Non valet ergo: *Petrus est bonus; & Logicus: ergo Petrus est bonus Logicus;* quia: Bonitas, non est Forma Logicæ. *A Sensu Diviso ad Composi-tum.*

404. Reg. 7. Hæc Argumentatio: *non implicat: ergo est possibile;* est bona, si habeat hunc sensum: Omnibus, ea in re, consideratis, non apparet implicantia: ergò ea res probabiliùs est possibilis. Si autem habeat hunc sensum: In ea re, non apparet implicantia: ergò implicantia in ea non datur; tunc Argumentatio non est bona; licèt enim non appareat implicantia; ea tamen potest à parte rei esse.

405. Reg. 8. Bona est Argumentatio ab Antecedente ad Consequens; non autem viciſſim. Sic valet: *est homo: ergo est animal.* Non valet autem: *est animal: ergo est homo.* Item bona est à contradictoriè Opposito Consequentis, ad contradictoriè Oppositum Antecedentis; non verò viciſſim. Sic bene pariter dicitur: *si Petrus est homo, est animal: ergo* *Ab Antecedente ad Consequens.* *Ab Opposito Antecedentis ad Oppositum Consequentis.*

go, si non est animal, non est homo. Malè autem dicitur: *si hoc ens est homo, est animal: ergo, si non est homo, non est animal.*

A Propositione Affirmativa Infinitante ad Negativam, aut vicissim.

406. Reg. 9. Ex Propositione Affirmativa Infinitante ritè infertur Negativa, removens Formam à Subjecto, v. g. bona est Consequentia: *Petrus est indoctus: ergo Petrus non est doctus.* Nam cùm indoctus non habeat doctrinam, rectè de eo negatur doctrina. Non autem vicissim valet illatio à Propositione Negativa ad Affirmativam Infinitantem, v. g. malè infertur: *Petrus non est doctus: ergo est indoctus.* Ratio est; quia sic poneretur Aliquid in Consequenti, quod non fuit positum in Antecedenti; nam Consequens hoc: *Petrus est indoctus,* affirmat existentiam Petri, cùm sit in Materia contingenti; Propositio autem Affirmativa in Materia contingenti affirmet existentiam Subjecti, ùt vidimus in Regulis de veritate Propositionum; econtrà verò in Antecedenti non fuit posita existentia Petri; nam hæc Propositio: *Petrus non est doctus:* utpote Negativa in Materia contingenti non affirmat existentiam Petri, ac potest esse vera; licèt Petrus non existat, ùt ex citatis Regulis constat.

Argumentatio Proportionis.

407. Reg. 10. Argumentatio Proportionis, quam proponit, & demonstrat Euclides, valet in Quantitatibus, non universaliter in aliis. v. g. *sicut duo se habent ad quatuor, sic se habent sex ad duodecim:*

ergo,

Ergo, permutatis Terminis, *duo se habent ad sex, sicut quatuor ad duodecim.* Si autem universaliter valeret in aliis Proportionum generibus, tunc liceret inferre: sicut se habet existens ad non existens, sic se habet possibile ad impossibile; ergo sicut se habet existens ad possibile, ita se habet non existens ad impossibile: atqui ex eo, quòd res existat, infertur, quòd sit possibilis: ergo ex eo, quòd res non existat, infertur, quòd res sit impossibilis; quod est apertè falsum, cùm infinita sint possibilia, quæ non existunt.

408. Reg. 11. Argumentatio à pari in Moralibus, & Quæstionibus de modo loquendi non semper concludit. Ratio est, quia leges humanæ, & significatio vocum dependent à libero Hominum arbitrio, qui frequenter non attendunt ad proportionem rationis; hinc ex eo, quòd hoc, vel illud delictum sit juxta leges tali supplició puniendum, non potest inferri, quòd eodem suppliciò æquale delictum sit puniendum, & tametsi Germani chirothecas Germanicè vocent calceos manuum, non tamen easdem dicunt crepidas manuum; nec tegumenta brachiorum vocant ocreas brachiorum, licèt ratio esset eadem. Ut autem argumentum hoc in aliis Materiis efficaciter concludat, requiritur, ut ratio, propter quam Prædicatum uni Termino paritatis tribuitur, adæquatè stet etiam pro alio Termino paritatis, sicque sit omnimoda, & formalis *A pari.*

paritas; aliàs Argumentum non concludet. Sic mala est illa Argumentatio à pari, quam Caligula posuisse fertur, ut se Deum probaret: *Ovium Dux non est Ovis: equorum Dux non est Equus: asinorum Dux non est Asinus: ergo nec Hominum Dux est Homo: ergo DEUS.* Paritas enim est nulla; quia ratio, cur ovium Dux non sit ovis, est; quia ovis caret ratione, quæ ratio non pugnat pro Duce Hominum, sicque in cœteris.

Non est petendum principium. 409. Reg. 12. In Argumentatione non debet peti Principium. Est autem petitio Principii fallax Argumentum, quo ad aliquid probandum assumitur pro Medio Termino id, quod est formaliter in Quæstione, vel aliquid Synonymum; sive cùm probatur idem per idem. Hoc Argumentum plerumque fit per circulum vitiosum, quando nimirùm A. probatur per B. & vicissim B. per A. Cœterùm non petitur Principium, quando probatur aliquid per aliud formaliter diversum, & quod non est in Quæstione, ùt cùm ad probandum Definitum assumitur Definitio.

Argumentatio à Necessitate. 410. Reg. 13. Ista Argumentatio: Non est necessitas hujus rei: ergo hæc res non datur; est bona, si sensus sit: Nihil est admittendum sine gravi authoritate, ratione, experientia, vel quod non habet finem à natura intentum; vel si sit tale, ut ipsius officio per aliud jam satisfiat; unde in ordine ad hoc utimur passim his axiomatis: DEUS, & Natura nihil faci-

faciunt frustra; Natura semper intendit, quod est melius: ergo unitatem potiùs, quàm multiplicitatem. Mala autem est hæc Argumentatio, si sensus sit, nihil existere, nisi quod est absolutè necessarium; sic enim solus DEUS existeret, cùm ipse solus sit necessarius. Vocatur hæc Argumentatio, *Equus Ockami*; quia Ockamus, Nominalium Princeps, eâ frequenter est usus.

411. Reg. 14. In Quæstionibus de Nomine, seu de modo loquendi, sentiendum cum pluribus. Ratio est, quia voces alium finem non habent à natura, quàm ut manifestent nostros conceptus, & Objectum, hunc autem finem tunc videlicet obtinent, quando loquimur cum pluribus. In Quæstione autem de Nomine bene fit Argumentum in Theologia Morali, & in utroque Jure, cùm in iis Disciplinis plurimum inter sit, nôsse, quid hoc, vel illo nomine significetur, v. g. Bonorum Castrensium, vel Duelli. Cœterùm Philosophia, cùm sit Scientia rationalis, potiùs attendit ad rationem, quàm ad modum loquendi, nisi forsan ubi à Quæstione Nominis dependet Quæstio realis. *Quæstio de Voce.*

ARTICULUS IX.

De Reductione Syllogismi Imperfecti ad Perfectum.

412. Syllogismi Perfecti sunt solùm Quatuor primi in Prima Figura; quia tam manifestè concludunt, ut, concessis Præmissis, non possit negari Consequentia. Cæteri omnes sunt Imperfecti, quia licèt bene concludant, hoc tamen non statim primo intuitu apparet. Ostenduntur autem bene concludere, si reducantur ad Syllogismum Perfectum. De Reductione multa habet Du Trieu Tract. 3. p. 2. c. 2. a. 3. 4. & 5. Reductio hæc est triplex: 1. Per Ostensionem. 2. Per Expositionem. 3. Per Impossibile.

Reductio est triplex.

Per Ostensionem.

413. Reductio per Ostensionem, sive Ostensiva, est, cùm in Syllogismo Perfecto, ad quem fit Reductio, infertur eadem Conclusio, quæ inferebatur in Imperfecto; vel certè ejus Conversa, retento eodem Medio. Cujus totum artificium indicatur iisdem vocibûs, quibus Modi Syllogismorum proponuntur; videlicet istis: Barbara, Celarent; cum reliquis. Circa has Voces igitur Not. 1. Omnes Modos incipere ab una ex 4. his Litteris: B. C. D. F. Per quod ostenditur, quemcum-

cumque Modum Imperfectum reduci debere ad illum Perfectum, qui incipit ab eadem Littera, quâ ipse, v. g. Cesare, ad: Celarent; Disamis, ad: Darii. Not. 2. his rursum Consonantibus: S. P. M. C. inesse suas peculiares Significationes; Nam duæ primæ: S, & P, significant Propositionem, indicatam per Vocalem proximè præcedentem, debere converti: S, quidem per Conversionem Simplicem; P, verò per Conversionem per Accidens. Littera: M, denotat, Præmissas esse mittendas, seu transponendas; ut Major fiat Minor, & vicissim. Littera C. denotat Modum, in cujus Medio ponitur, non posse reduci per Ostensionem, sed debere reduci per Impossibile, ùt fit in Barocco, & Bocardo. Quæ Documenta his Versibûs continentur.

S. vult Simpliciter verti; P. verò per Acci.
M. vult Transponi; C. per Impossibile duci.

Exemplo sit iste Syllogismus Imperfectus, in Cesare:

Ce *Nullus lapis est animal:*
Sa *Omnis homo est animal:*
Re. *Ergo nullus homo est lapis.*

414. Porro in hoc Exemplo advertendum 1. Hunc Modum incipere à Littera C; ita-

itaque reduci eum debere ad; Celarent, Advert. 2. Post primum; E; sequi consonantem: S; unde colligitur, primam Propositionem, Litterâ; E; significatam, videlicet Majorem, convertendam Simpliciter. Unde Reductio fit hôc modô;

Ce *Nullum animal est lapis;*
La *Omnis homo est animal;*
Rent. *Ergo nullus homo est lapis.*

Quo pacto Syllogismus prior Imperfectus, ac non ita clarè concludens, reductus est ad Syllogismum hunc postremum Perfectum, ac clarè concludentem.

Per Expositionem. 415. Reductio per Expositionem fit, quando mutatô Medio Communi in Singulare, infertur eadem Conclusio in Syllogismo Expositorio, quæ prius inferebatur in Syllogismo Simplici. Exemplo sit iste Syllogismus Tertiæ Figuræ in Darapti;

Da *Omnis homo est animal;*
Ra *Omnis homo est vivens:*
Pti. *Ergo aliquod vivens est animal.*

In hoc Syllogismo, si quis, concessis Præmissis, protervè negaret Consequentiam; posset hæc Consequentia probari per Expositionem, mutatô duntaxat Medio Comuni in Singulare, hôc modô;

Petrus est animal;
Petrus est vivens;
Ergo aliquod vivens est animal.

Atque

Atque ejusmodi Syllogismus Expositorius rem luculenter exponit, ut dictum est, & Principiis clarissimè innititur.

416. Reductio per Impossibile fit, quando ex Contradictoria Conclusionis negatæ, & ex una Præmissarum, infertur Contradictoria alterius Præmissæ. Pro hac Reductione notandi sunt sequentes Versiculi, quos affert Lynceus L. 5. Dialect. Tract. 1. c. 7. & ex quibus duo primi contingunt primam Figuram, tertius secundam, quartus tertiam. *Per Impossibile.*

Major fit Minor, & fit Contradictio Major.
Dempto, Celantes, in quo pervertitur Ordo.
Servat Majorem, variátque Secunda Minorem.
Tertia Majorem variat, servátque Minorem.

417. Sensus est, ut fiat Reductio per Impossibile, in prima Figura Propositio, quæ fuit Major, mutatur in Minorem; ex Contradictoria autem Conclusionis negatæ fit Major; exceptó Modo, Celantes, in quo fit vicissim. In Secunda Figura retinetur Major, & ex Contradictoria Conclusionis negatæ fit Minor. In Tertia Figura retinetur Minor, & ex Contradictoria Conclusionis negatæ fit Major. Pro exemplo ponamus hunc Syllogismum Secundæ Figuræ in Barocco;

Ba *Omne animal est sensitivum:*
Ro *Aliquis lapis non est sensitivum:*
Co. *Ergo aliquis lapis non est animal.*

In hoc Syllogismo, si quis, concessis Præmissis, negaret Consequentiam; negantem posses cogere, ut admitteret Contradictoria, hôc modô. 1. Retine Majorem adducti Syllogismi, cùm sit in Secunda Figura, videlicet hanc Propositionem: *Omne animal est sensitivum.* 2. Subjunge locô Minoris Contradictoriam Conclusionis negatæ; nimirum hanc: *Omnis lapis est animal.* 3. Infer ex his Præmissis Contradictoriam Minoris, priùs concessæ: *ergo omnis lapis est sensitivus;* & prodibit hic Syllogismus in Barbara:

Bar *Omne animal est sensitivum:*
Ba *Omnis lapis est animal:*
Ra. *Ergo Omnis lapis est sensitivus.*

418. In hoc Syllogismo Majorem jam antè concessit Adversarius; Minorem negare non potest; quia negavit ejus Contradictoriam; Conclusionem etiam non potest negare; quia Syllogismus est in Barbara; & Demonstrativus. Hac autem Conclusione concessa concessit Contradictoria, nempe: quòd Omnis lapis sit sensitivus; & Aliquis lapis non sit sensitivus. Ex his patet, Primam, & Tertiam Reductionem, videlicet per Ostensionem, & per Impossibile, esse propriè

Tales;

Tales; quia in illis Syllogismus reducitur ad unum ex Primis quatuor Modis Primæ Figuræ. Secunda autem Reductio, sive per Expositionem, minùs propriè est Talis; quia quin reducatur Syllogismus ad unum ex quatuor primis Modis, duntaxat ex Communi fit Expositorius, ac Singularis.

ARTICULUS X.

De Inventione Medii.

419. ARtificium Syllogismi, ùt ex hactenus dictis abundè constat, in eo maximè consistit, ut duo Extrema exinde ostendantur esse inter se unita, aut distincta; quòd cum Tertio, sive cum Medio, unita sint, aut ab eo distincta. Itaque ad faciliorem hujus rei usum, Artem tradunt Dialectici, cujus ope Medium expeditè inveniatur. Ars hæc *Pons Asinorum* vocari solet; tum quòd Medii ope, Pontis in morem, utraque Extrema, veluti binas hinc inde amnis ripas, admordeat, connectátque; tum quòd non nisi felicioris ingenii Homines facilè transeant; Stupidi verò hucusque plurimi exinde deciderint, abjectó etiam prosequendi Philosophici itineris, quod confecturos se desperarent, consilió. *Status Quæstionis.*

Authorum de hac Arte sensus.

420. Sed multa quidem hac de Arte scripserunt Veteres; præprimis Aristoteles L. 1. Prior c. ult. eáque captu, usúve haud sanè facilia. Ex Recentioribus Arriaga in Proœmio ad Summulas, nullam aliam inveniendi Medii commodiorem Artem videre se ait, quàm felix ingenium; studium continuum; frequentem disputandi, & respondendi usum: ac bonam memoriam, retinentem, quæ in simili ocasione ab aliis audita, vel à se excogitata aliquando fuerunt. Ita Author ille. Sed utut ista quàm maximè juvent; opinio tamen hæc, si eâ prorsus stetur, Artem omnem in difficilibus quibusque everteret; cum in iis utrobique ex ingenii, vi plurima dependeant. Itaque tum alii, tum Toletus L. 4, c. 12. Regulas tradunt varias in variis Propositionibus, utique non frustra; cùm magna quantumvis ingenii felicitas, ac hominis solertia, Regulis tamen, & Præceptis, fulciri amet, ac adjuvari. Traditæ autem ab iis Authoribus Regulæ ad duas longè clariores, faciliorésque reducuntur, quarum una est pro Argumentationibus Affirmativis, altera pro Negativis.

Regulæ pro reperiendo Medio sunt duæ.

Pro Argumentationibus Affirmativis.

421. Reg. 1. Quando probare cupimus, duo aliqua inter se identificari; explorandа sunt Prædicata cuivis convenientia, ac si unam ex his Prædicatis repereris, quod universaliter dici possit de uno Extremo; de hoc autem Prædicato etiam prædicari possit alterum Extremum; tunc

illu

illud Prædicatum erit optimum Medium, vi cujus affirmari possit unum Extremum de alio. Sic; quia de omni Homine prædicari potest: Animal, & de omni Animali: sensitivum; hinc: Animal; est aptum Medium ad probandum, quòd Omnis homo sit sensitivus; arguendo scilicet: *Omnis homo est animal: Omne animal est sensitivum: ergo omnis homo est sensitivus.* Iste Modus nititur Principio Affirmativo: Quæcunque sunt eadem uni Tertio, sunt eadem inter se.

422. Reg. 2. Quando autem probare vis, duo aliqua inter se distingui, investigandum est, quæ nam Prædicata cuivis Extremo conveniant; scilicet, quæ Definitio; quod Genus, proximum, & remotum, quæ Differentiæ; quæ Proprietates. Quod si in uno aliquid reperias, quod alteri Extremo non convenit; illud erit Medius Terminus, quo probari poterit Distinctio unius Extremi ab altero. Sic; cùm omne vivens sit animatum; lapis autem non sit animatus; Terminus hic: *Animatum*; erit Medium ad probandum, nullum lapidem esse viventem, & vicissim dicendo: *Omne vivens est animatum: nullus lapis est animatus: ergo nullus lapis est vivens.* Hic modus est facilis, fundatúrque in hoc Principio: Quæcunque distinguuntur in uno Tertio, distinguuntur inter se. *Pro Argumentatio-nibus Negativis.*

423. Sed facillima Praxis est, quam proponit Mæderius Disp. 3. a. 4. videlicet: si quidpiam, quod negatum est, probare velis: *Praxis ipsa inveniendi Medium.*

velis; quæres ex te: quare hoc ita sit, vel non sit; & quod tibi pro ratione dederis, hoc habe pro Medio. v. g. Probare cupis, Catilinam esse puniendum; interroga: Quare? Respondebis tibi: quia Rempublicam turbavit, & habes Medium hujus Syllogismi: *Qui Rempublicam turbavit, est puniendus: sed Catilina Rempublicam turbavit: ergo Catilina est puniendus.* Aliud Exemplum familiare: Dico Petro Logico: Domine! hodie clauderis carcere; Tum ille: quare? Adjicio: quia sæpiùs absfuisti à Lectione absque justa causa. Ratio hæc est optimum Medium istius Syllogismi: *Qui sæpiùs abfuit à Lectione absque justa causa, claudetur carcere: sed Petrus sæpiùs abfuit à Lectione, absque justa causa: ergo Petrus claudetur carcere.*

Exempla alia ad Regulam pro Negativis.

424. Exempla etiam apposita ad duas priores Regulas affert Gervasius Parte 3. Log. a. 13. Et quidem, si Propositio aliqua Negativa sit probanda, quærendas ait causas, & rationes, propter quas Prædicatum repugnet Subjecto; vel, quod idem est, quæ repugnent Prædicato Propositionis, & tamen conveniant Subjecto; Nam hôc ipsô, quòd aliquid repugnet Prædicato, quod tamen convenit Subjecto, sequitur; quòd Prædicatum non sit idem cum Subjecto. V. G. sit ista Propositio probanda: *Ebrietas non est bona.* Investigare ad hoc oportet, quænam repugnent Bono, & tamen conveniant Ebrie-

Ebrietati; si enim aliquid conveniat Ebrietati, quod repugnat Bono; sequitur manifestè, quòd Ebrietas non sit bona. Occurret autem: Quod sanitatem labefactat: Quod opes dilapidat: Quod famam adducit in exitium: Quod probus quisque abhorret: & sic in aliis hujusmodi; non est bonum: hæc tamen conveniunt Ebrietati. Combinando itaque istos Terminos, sic in Forma argumentabor: *Quod Sanitatem labefactat, non est bonum: sed Ebrietas sanitatem labefactat: ergo Ebrietas non est bona.* Ac rursum: *quod probus quisque abhorret, non est bonum: sed Ebrietatem probus quisque abhorret: ergo Ebrietas non est bona.*

425. In Affirmativis verò probanda assumatur hæc Propositio: *Jejunium est bonum. Jejunium*, est Subjectum, ùt patet; *Bonum* autem est Prædicatum. Ut igitur probem, Bonum convenire Jejunio, exquiram: quænam res sint, de quibus dicatur, Bonum, & quæ etiam possint convenire Jejunio, inveniámque plurimas; v. g. Quod à vitiis retrahit, bonum est: quod sanitati conducit, bonum est: quod mentem ad studia, ac ad pias Meditationes, aptam facit, bonum est: quod meretur præmium æternum, bonum est: sícque de aliis innumeris, quæ servire dein possunt pro Medio ad allatam Propositionem comprobandam; nam si Termini complicentur, sic arguimus: *Quod à vitiis retrahit, bonum est: sed Jejunium à*

Exempla alia ad Regulam pro Affirmativis.

vitiis

vitiis retrahit: ergo Jejunium bonum est. Sicque jam in reliquis. Porro ad Medium expeditè reperiendum, plurimùm quoque juvat, Locos Dialecticos accuratè per nôsse; de quibus proin mox.

ARTICULUS XI.

De Locis Dialecticis,

Locus Dialecticus. 426. Locus itaque Dialecticus, quem Communem etiam vocant, est Argumentorum sedes; & Argumentum dicitur: probabile Inventum ad faciendam fidem; quamquam ex Locis Dialecticis subinde etiam Demonstrationes eruantur. *Est duplex.* Locus duplex est; videlicet alius Intrinsecus, *Intrinsecus.* alius Extrinsecus. Locus Intrinsecus est ille, qui continet Argumenta ex ipsa re, seu, ut Oratores loquuntur, ex visceribus causæ deprompta. *Et Extrinsecus.* Locus autem Extrinsecus est ille, qui continet Argumenta deprompta ex iis, quæ sunt extra rem. Utriusque generis indicata passim aliqua hucusque sunt, cùm data est opportunitas. Fusè multa adducit Du Trieu in Manud. Tract. 3. P. 2. c. 2. & 3. Fonseca Instit. Dial. L. 7. c. 11. & seq. Ac etiam Toletus L. 5. c. 4. & seq. Præprimis autem Aristoteles in Lib. Topic Quæ quoad Substantiam, amata brevitate, ae qua

qua fieri poterit, claritate, facilitatéque ponentur sub oculis.

427. Ex locis Intrinsecis primus est Definitio, in qua (ut etiam superiùs n. 59. explicatum est) procedit hæc Regula: Quidquid affirmatur, vel negatur de Definitione, affirmatur, vel negatur de Definito, & vice versa; cùm Definitio, & Definitum sint idem; ùt: *Est animal rationale: ergo est homo.* Est autem Locus iste de Definitione Objectiva, & de Definito Objectivo; non verò de Definitione Formali, ac Definito itidem Formali; nam illa identificantur, non autem hæc. 2. Est à Genere ad Speciem; ùt: *Animal sentit: ergo homo sentit.* Vel vicissim, à Specie ad Genus; ùt: *Homo ambulat: ergo aliquod animal ambulat.* 3. Est à Conjugatis. Sunt autem Conjugata, quæ ab uno derivata inter se variantur; vel, ùt ait Toletus L. 5. c. 10. Quæ se habent, ùt Concretum, & Abstractum; v. g. *Album*, &, *Albedo*; *Justum*, &, *Justitia.* In his argumentari sic possumus: *Justitia est Virtus: ergo Justus est Virtuosus.* 4. Est à Partibus ad Totum, & è contra; ùt: *Cæli, Elementa, Astra sunt mobilia; ergo Mundus est mobilis.* Notandum tamen, ùt valeat Argumentum, Partes simul sumi debere. 5. A Forma ad Effectum; ùt: *Habet animam rationalem: ergo est homo.* vel Ab Effectu ad Formam; ùt: *Est homo: ergo habet animam rationalem.* Similiter valet ab aliis Causis ad Effectus, & è con-

Loci Intrinseci.

A Definitione.

A Genere ad Speciem.

A Specie ad Genus.

Conjugata.

A Partibus ad Totum.

A Forma ad Effectum.

Ab Effectu ad Formam.

A variis Causis.

contra. A Causa Materiali; ùt: *Homo est compositus ex Contrariis: ergo est corruptibilis.* A Finali; ùt: *Homo est creatus ad Beatitudinem: ergo habet animam rationalem.* Ab Efficiente; ùt: *Mundus est à Deo conditus: ergo est bonus.* 6. Est ab Antecedentibus, & Consequentibus; ùt: *est Admirativus: ergo est risibilis.*

Ab Antecedentibus, & Consequentibus.

Loci Extrinseci ab Auctoritate.

428. Loci Extrinseci sunt sequentes. 1. Est ab Auctoritate, quæ duplex est: Divina, & Humana; ab utraque Argumentum ducimus; sed à Divina Infallibile; ab Humana Dialecticum. Ab humana est istud: *Aristoteles dicit, terram quiescere: ergo terra quiescit.* 2. Est à Pari; ùt: *Joannes est mortalis: ergo & Petrus.* 3. A Repugnantibus; ùt: *æthiops est niger: ergo non est albus*; videlicet secundùm eandem partem. 4. A Contradictoriis; atque ex hoc Loco plurima passim Argumenta eruuntur, ùt jam notatum est; ut: *Omnis homo est rationalis: Leo non est rationalis: ergo Leo non est homo.* 5. A Comparatis, qui multipliciter dividuntur, ùt n. 105. & seq. dictum est; fitque in iis Argumentum à Simili, à Dissimili, à Majore ad Minus, à Minore ad Majus, & quæ sunt hujusmodi.

A Pari.

A Repugnantibus.

A Contradictoriis.

A Comparatis.

AR-

ARTICULUS XII.

De Syllogismo Analytico, & Topico.

429. Quæ hactenùs dicta sunt, ad Syllogismum in genere pertinent; quæ verò insuper de Analytico, Topico, & Sophistico adverti convenit, hic afferentur; in istas quippe potissimùm Species Syllogismum dividi, supra notatum est. De duobus prioribus modò agetur; de Sophismate inferiùs. Definitur itaque passim Syllogismus Analyticus, sive Demonstrativus, ad mentem Aristotelis L. 1. Top. c. 1. Syllogismus constans ex veris, primis, immediatis, notioribus, prioribus, causísque Conclusionis; sive, ût idem Philosophus loquitur L. 1. Poster. c. 2. Syllogismus faciens scire; aut denique, quod clariùs est, ùt habet Mæderius Disp. 3. sect. 5. Syllogismus, in quo ex Præmissis evidentibus sequitur evidenter Conclusio. *Definitio Syllogismi Analytici.*

430. Igitur ad Syllogismum Demonstrativum requiritur. 1. Ut constet Præmissis veris; ex Falso enim non potest sequi Verum, nisi per Accidens; ùt dictum est. 2. Præmissæ illæ sint ita claræ, ut non egeant Medio, quo ulteriùs probentur; unde Primæ, ac Immediatæ dicuntur. 3. No- *Et ejus Definitionis Explicatio.*

Notiores autem sint, & Priores Conclusione; quia Conclusio propter ipsas nota est; ùt verò ait Aristoteles L. 1. Post. c. 2. propter quod unumquodque tale, illud magìs tale; intelligendo videlicet in eodem genere Causæ, & de Subjecto capaci Majoris Denominationis, ùt fit in nostro casu. 4. Denique in Demonstratione Præmissæ sint Causa Conclusionis, ùt mox explicabitur.

Demonstratio est duplex: A Priori; Et à Posteriori.

431. Est quippe duplex Demonstratio; alia à Priori, alia à Posteriori. Demonstratio à Priori est, in qua per Causam demonstratur Effectus; ùt: *Sol lucet: ergo dies est.* In hac Præmissæ non tantum sunt Causa cognoscendi, sed etiam Causa essendi, respectu Conclusionis. Demonstratio à posteriori autem est, in qua ex Effectu demonstratur Causa; ùt *Dies est: ergo Sol lucet.* In hac Præmissæ sunt Causa duntaxat cognoscendi, non verò essendi, respectu Conclusionis.

Definitiò Syllogismi Topici.

432. Syllogismus Topicus, qui etiam Probabilis, Opinativus, Dialecticus, sive Disputativus dicitur, ab Aristotele L. 1. Top. c. 1. definitur esse ille, qui ex Probabilibus est collectus. Gervasius P. 3. Log. q. 2. a. 10. convenienter ad ea, quæ jam dicta superiùs Q. 3. a. 3. §. 1. de hoc Syllogismo sunt, eum ita explicat: Syllogismus Probabilis est ille, qui concludit ex Præmissis, quarum saltem una est tantùm Probabilis. Probabile autem est, quod licèt non sit necessarium, apparet tamen ve-

verum, vel omnibus, vel pluribus, vel sapientibus; ut: Quòd non sit Parentibus diffidendum.

433. Effectus hujus Syllogismi est Opinio; utpote qui nititur Mediis tantùm Probabilibus. Artificium idem est, ac Syllogismi Demonstrativi, & supposita veritate Præmissarum, infallibilis in eo quoque est veritas Conclusionis; quamquam, ùt dictum est, hæc per se sit duntaxat probabilis; quia etiam Præmissæ sunt duntaxat probabiles. Illus autem frequentissimus est usus; cùm enim rarissimè haberi possint Demonstrationes; eò quòd rerum causæ passim nobis non sint evidenter cognitæ; in plerisque illud saltem intendimus, ut probabiliter cognoscamus; præstat enim etiam tantùm probabiliter cognoscere, quàm omnino non cognoscere. *Ejusdem Syllogismi Effectus.*

ARTICULUS ULTIMUS.

De Syllogismo Sophistico.

434. Syllogismus Sophisticus, qui etiam Captiosus, Litigiosus, & Fallax dicitur, ex Philosopho 1. Top. c. 1. definitur: Syllogismus constans Propositionibûs, quæ apparent veræ, & tamen non sunt. Per Effectum definitur Syllogismus inducens in errorem. Fallax autem esse potest, vel *Definitio Syllogismi Sophistici.*

Alius est ratione Materia. ratione Materiæ, vel ratione Formæ. Ratione Materiæ fallax est, quando asseruntur Præmissæ ùt Probabiles, aut Evidentes, quales tamen non sunt. Si ùt Probabiles; tunc mentitur Syllogismum Probabilem, & propriè Sophisma est; si verò ùt Evidentes; tunc mentitur Syllogismum Demonstrativum, & Parologismus nuncupatur.

Alius ratione Formæ. Ratione Formæ Fallax est, quando proponitur, ac si indebita Forma esset, in qua tamen non est. Syllogismus fallax ratione Materiæ, potest esse Syllogismus verus ratione Formæ. Syllogismus verò fallax ratione Formæ, ne quidem est Argumentatio; cùm destitutus sit connexione Præmissarum, & Conclusionis.

Finis Sophistarum. Finis Sophistarum est evincere in Opinione audientium, cogendo aut ad Contradictionem apparentem, aut ad Falsum, quasi ex victoria reportent lucrum; illis quippe, ùt loquitur Aristoteles L. 1. Elench. c. 2. magis operæ pretium est, videri Sapientes, quàm esse.

Finis Logicæ circa Sophismata. Finis autem Logicæ, fallacias considerantis, est, eas detegere, & solvere.

Fallaciæ quædam sunt in verbis, quædam in Rebus. 435. Fallaciæ ergo, quibus Sophistæ utuntur, sunt duplicis generis: quædam in Dictione, seu in Verbis; quædam autem in Rebus.

In Verbis sunt sex. Fallaciæ in Verbis sex potissimùm numerantur.

Ab Æquivocatione. 1. Est ab Æquivocatione, quæ oritur ex una voce diversas res significante; ùt in hoc Syllogismo: *Omnis Leo est rugibilis: Aliquod Sidus est Leo: ergo aliquod Sidus est rugibile.* 2.

Est

est Amphibologia, quæ est ambiguitas Orationis. Provenit autem Amphibologia ex eo, vel quòd Oratio in diverso sensu accipiatur; vel quòd varietur Casus. Differt ab Æquivocatione; quia Æquivocatio est in Verbis; Amphibologia autem in Oratione. Exempla sunt: *Qui arat litus, scindit terram: sed qui operam perdit, arat litus: ergo qui operam perdit; scindit terram.* Vel: *Omnes Studiosi libenter bibunt: sed hi libri sunt Studiosi: ergo hi libri libenter bibunt.* 3. Est Fallacia Accentûs; cùm eadem vox ob diversitatem Accentûs, aut alterius Accidentis Grammaticalis, variam sortitur significationem; ùt in sequentibus: *Qui venantur lepores, opus habent sclopetis: atqui Oratores venantur lepóres: ergo Oratores opus habent sclopetis.* Rursum: *Quod quis facit invitè, facit coactè: sed Deus facit uvas in vite: ergo Deus facit uvas coactè.* 4. Fallacia est Sensûs Compositi; cùm ea, quæ non sunt vera, nisi in sensu Diviso, accipiuntur in sensu Composito; ùt: *Hac capra est Mater: hac capra est tua: ergo hac capra est Mater tua.* 5. Sensûs Divisi; cùm ea, quæ vera sunt tantùm conjunctim, accipiuntur divisim; ùt: *Impossibile est dormientem videre: sed Petrus est dormiens: eego impossibile est Petrum videre.* 6. A Figura Dictionis, quæ provenit ex variarum vocum Similitudine; ut; *Quas emisti carnes comedisti: sed emisti carnes crudas: ergo carnes*

Amphibologia.

Fallacia Accentûs.

Sensûs Compositi.

crudas comedisti. Fallacia est in ista voce: *Quas*; quæ appellat ad Substantiam rei tantùm, & tamen in illo Syllogismo sumitur, quasi appellaret ad Qualitatem.

Fallaciæ in Rebus sunt septem. 436. Fallaciæ autem in Rebus ipsis fundatæ numerantur septem. 1. Est Fallacia Accidentis; cùm id, quod per Accidens convenit Superiori, infertur convenire Inferioribus; ùt: *Animal est neutrius generis: homo est animal: ergo Homo est neutrius generis.* 2. Est à Dicto secundùm quid ad Dictum simpliciter; vel è contra; ùt: *Vinum est noxium febricitantibus: ergo vinum est noxium.* 3. Est ab Ignorantia Elenchi; cùm Sophista infert Conclusionem velut Contradictoriam, quæ re verà non est Contradictoria; ùt si quis dicat: *Petrus studet Aristoteli, & non Ciceroni: ergo Petrus studet, & non studet.* 4. Est Petitio Principii, cùm Idem probatur per Idem; vel per aliud obscurius, aut æquè obscurum; ùt: *Alexander est Philippi Filius; quia Philippus est Pater Alexandri.* 5. Est à Consequente, & Antecedente, cùm scilicet vel ex Superiori colligitur Inferius, hôc modô: *Est animal: ergo est homo.* Vel, cùm ex Negatione Inferioris negatur Superior; ùt: *Non est homo: ergo non est animal.* 6. Fallacia est Non causæ ùt causæ; Quando scilicet tribuitur effectus ei Causæ, à qua non est; ùt si dicas: *Non vacandum studiis; quia hæc plurimis fuerunt nocumen-*

Fallacia Accidentis.

A Dicto secundùm quid ad Dictum simpliciter.

Ab Ignorantia Elenchi.

Petitio Principii.

A Consequente, & Antecedente.

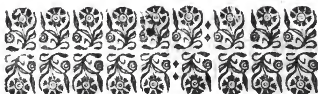
Fallacia non causa ùt causa.

mento. Nocumentum enim non fuit ex studiis, sed ex pravo eorum usu. Fieri etiam potest hæc Fallacia in Syllogismo; quando falsitas, quæ ex Præmissa falsa provenit, alteri Præmissæ tribuitur, quæ vera est; ùt fit in hoc Exemplo: *Omnis Virtus est laudanda: sed omnis Prodigalitas est Virtus: ergo omnis Prodigalitas est laudanda. Sed Consequens istud est falsum: ergo falsum etiam est Antecedens; ac proin falsum est, quòd omnis Virtus sit laudanda.* 7. Denique est Fallacia plurium Interrogationum per modum unius; ùt: *Homo, & lapis, súntne animal?* Si affirmas; inferet Sophista: *ergo lapis est animal.* Si neges; inferet: *Ergo homo non est animal.* Quare ad vitandam hanc Fallaciam, tot dandæ sunt Responsiones, quot propositæ fuerunt Interrogationis partes; hôc modô: *Homo est animal; & lapis non est animal.* *Fallacia plurium Interrogationum.*

Atque hìc Summulas Logicæ claudimus; quæ Tibi, Lector Benevole, mihíque felici sint usui; potissimùm verò ad hoc conducant plurimùm, ut ex Antecedente bona vita Conclusio nobis sequatur Felicitas Æterna.

FINIS OPUSCULI.

INDEX.

A.

Modi

B.

C.

Com-

D.

Quo-

E.

F.

Quo-

G.

H.

I.

L.

Sub.

M.

Quo-

N.

O.

P.

T Per

Quid

Q.

R.

S.

Sub.

T.

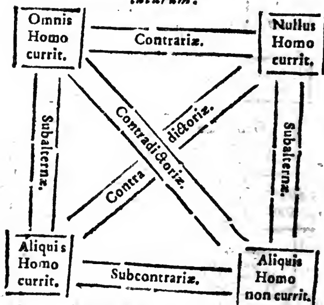
FINIS INDICIS.

Linea Prædicamentalis Subſtantiæ.

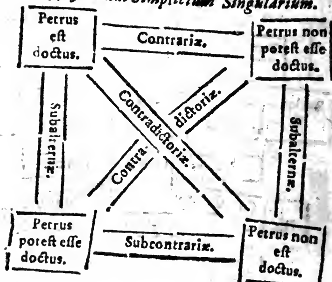
Columna Differentiarum.				*Columna Differentiarum.*
	Genus	Subſtantia	Summum.	
Materialis.	Diviſiva		Diviſiva	Immaterialis
	Conſtitutiva		Repugnans	
	GenusSubalternũ	Corpus.	SpeciesSubalterna	
Animatum.	Diviſiva		Diviſiva.	Inanimatum.
	Conſtitutiva		Repugnans	
	GenusSubalternũ	Vivens.	SpeciesSubalterna	
Senſitivum.	Diviſiva		Diviſiva	Inſenſitivum.
	Conſtitutiva		Repugnans	
	GenusSubalternũ	Animal.	SpeciesSubalterna	
Rationale.	Diviſiva		Diviſiva	Irrationale.
	Conſtitutiva		Repugnans	
	Species	Homo.	Infima.	
Hic	Conſtitutiva		Diviſiva.	Iſte
	Indivi-	Petrus.	viduum.	

Tabulæ Propositionum Oppositarum.

TABULA PRIMA
Oppositarum Simplicium, & Absolutarum.

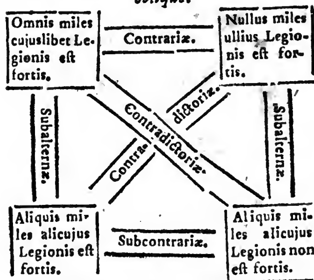
TABULA SECUNDA
Oppositarum Simplicium Singularium.

TA-

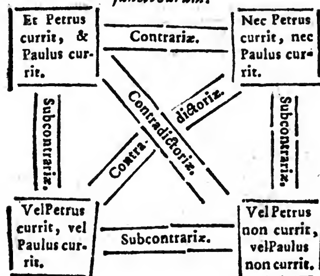
TABULA TERTIA

Oppositarum Simplicium cum casu obliquo.

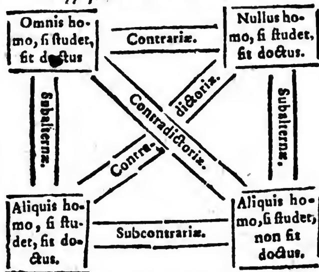
TABULA QUARTA

Oppositarum Copulativarum, & Disjunctivarum.

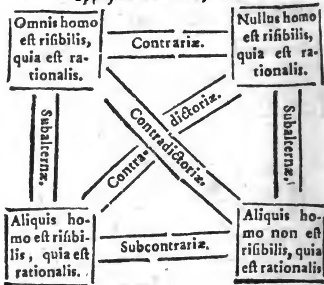

TA-

TABULA QUINTA
Oppositarum Conditionalium.

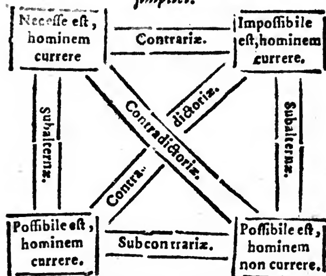
TABULA SEXTA
Oppositarum Causalium.

AT

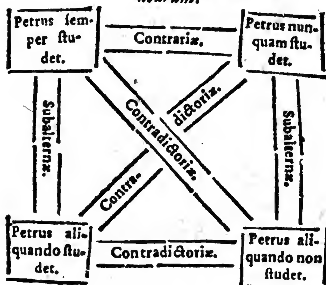
TABULA SEPTIMA

Oppositarum Modalium cum Modo simplici.

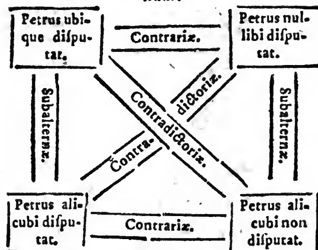
TABULA OCTAVA

Oppositarum Modalium Temporanearum.

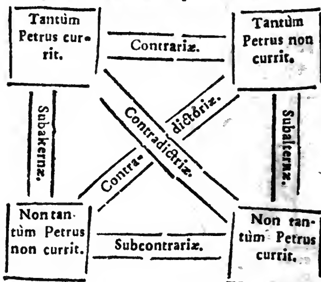

TA-

TABULA NONA
Oppositarum Modalium Localium.

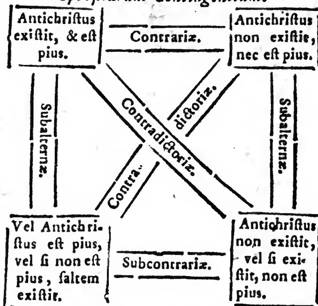
TABULA DECIMA
Oppositarum Exponibilium.

AT-

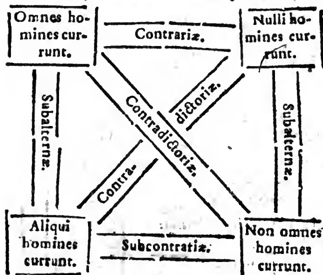
TABULA UNDECIMA

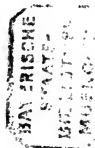
Oppositarum Contingentium.

TABULA DUODECIMA

Oppofitarum in numero plurali.

TA-

Subalternans.

Semper ex Veritate Veritas, non ex Falsitate Falsitas.

In Materia Necessaria ambæ Falsæ, in Impossibili ambæ Veræ.

Semper sequitur ex Falsitate Falsitas, non autem ex Veritate Veritas.

Differunt in Quantitate.

Aliquis homo non est animal.

Subalternata.

Nunquam sunt simul Veræ.

Possunt simul esse Falsæ in Materia Contingenti.

Differunt in Quantitate, & Qualitate. Contrariæ. Nunquã sunt simul Veræ, nec simul Falsæ.

Differunt in Quantitate, & Qualitate. Contradictoriæ. Nunquam sunt simul veræ, nec simul Falsæ.

Subcontrariæ.

Conveniunt in Quantitate Particulari; differunt in Qualitate.

Nunquam sunt simul Falsæ.

Possunt simul esse Veræ in Materia Contingenti.

Subalternans.

Differunt in Quantitate.

Semper ex Veritate Veritas: non ex Falsitate Falsitas.

In Materia Necessaria ambæ Veræ, in Impossibili ambæ Falsæ.

Semper sequitur ex Falsitate Falsitas, non autem ex Veritate Veritas.

Aliquis homo est animal.

Subalternata.

